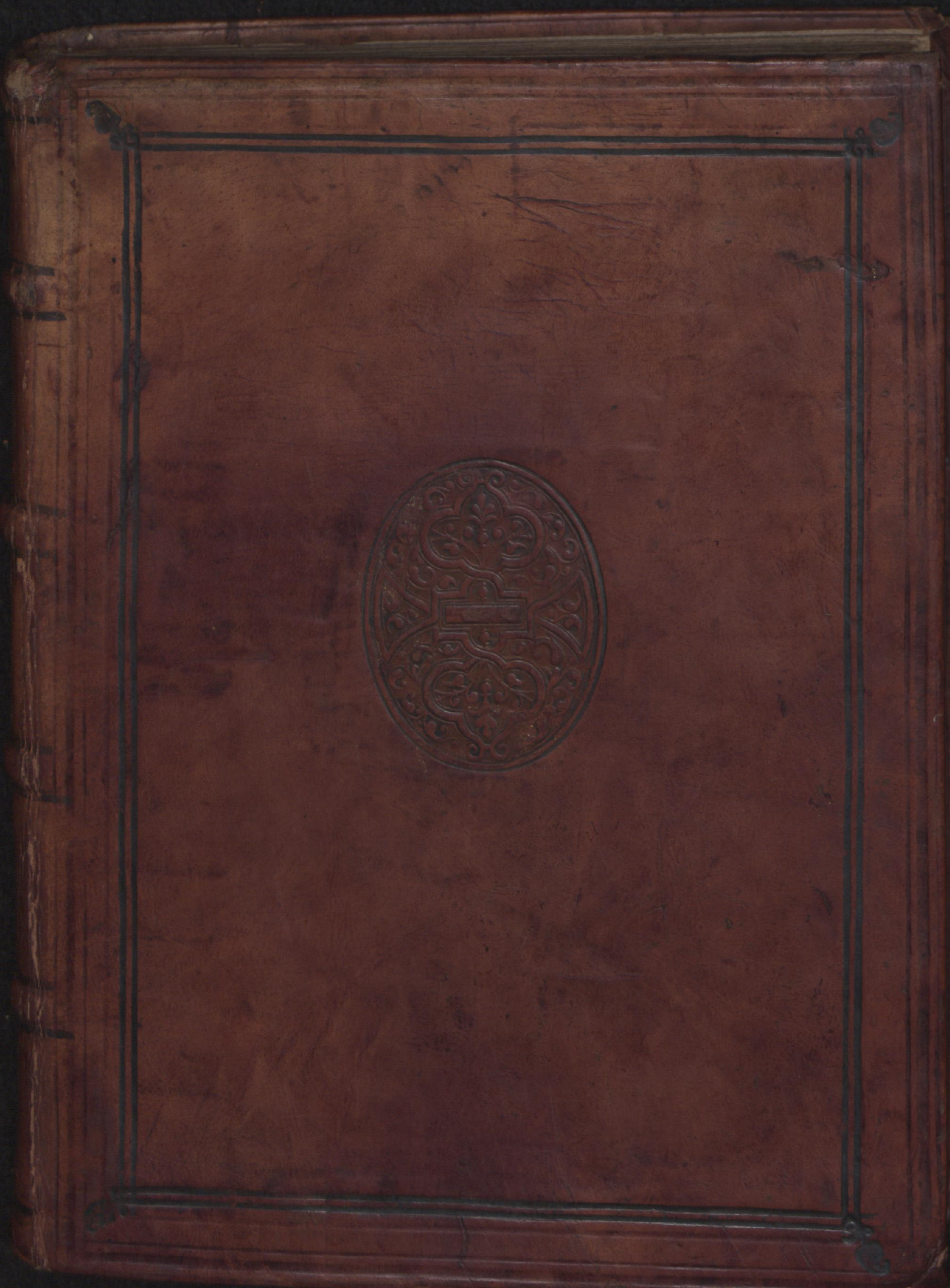
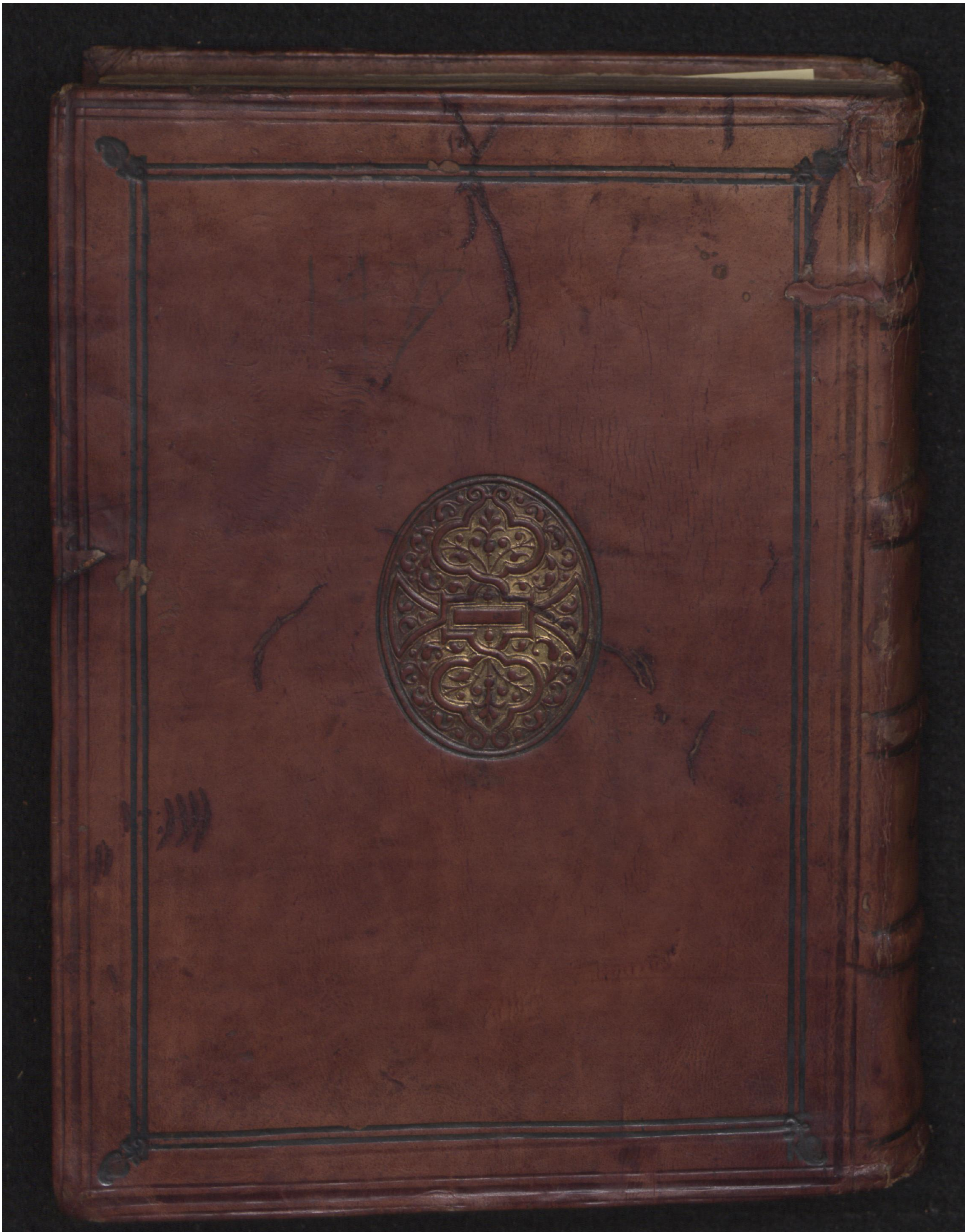

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

29 - 163

DA Boa

LN 1024 ex. 1 M

LN 933 I ex. 2

LN 933 III ex. 2

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Magni Fisig-[illegible]

LN 1024
ex. 1
M.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

NIC. CRAGII RIPENSIS

De Republica Lacedæmoniorum LIBRI IIII.

AD

AMPLISS. DANIÆ CANCELLARIVM.

OPVS

Antiquitatum Politicarum, ac præſertim Græcarum, ſtudioſis, lectu iocundum, nec inutile futurum.

APVD

PETRVM SANTANDREANVM.

cIↃ IↃ XCIII.

LN 1024
ex. 1
M.

1774

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

B.R.H.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ILLVSTRI ET AMPLISSIMO DOMINO,

Virtutis, Sapientiæ & meritorum gloria inclito,

NICOLAO KAAS,

Reipub. Danicæ gubernandæ ILLVSTR. VIRO *& Cancellario magno,*

Domino & Patrono ſummo ſtudio obſeruando

NIC. CRAGIVS S. D.

MAGNA enimuero, Ampliſſime Domine, veterum Rerumpub. gloria: magna item legumlatorum, qui eas condiderunt, ſapientia. Quis enim dubitet? Sed ex omnibus tamen Rebuſpub. quarum ſcriptores profani prodidêre memoriam, Spartana ita prolixè eorum nobilitata eſt commendatione, vt reliquas vna facilè laudibus ſuperârit. Nam de ea omnes ita ferè prædicant, vnoque quaſi ore hoc eius aſſerunt decus, quod ſinceros virtutis alumnos illa eduxerit, aut Reſpublica nulla. Nec

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

verò quod paucis quibuſdam, vt Pauſaniæ, Lyſandro, Gylippo, Antalcidæ, & aliis, infamis noxæ crimen adhæſerit, id eius minuendæ laudi eſſe poteſt. Hos enim ipſa fortunæ magnitudo tranſuerſos egiſſe videtur, quæ ſolidam virtutem inuidit, quum permagnam rerum geſtarum gloriam tribuiſſet. Sicut ſolet ad ludibrium noſtrum res humanas inuidia quadam rotare, nec pati quenquam eorum, quos euexit, ex omni parte beatum eſſe. Quanquam ſi verum fateamur, mirari magis conuenit virtutem, qua res tantas illi ipſi, quos dixi, geſſerunt, quam humanam imbecillitatem, qua tam ſplendidæ fortunæ blanditiis ineſcati, perditum ſe ierunt. Non enim cuiuſuis eſt ſibi moderari, quum felicitas humanæ ſortis modum exceſſit, ſed in procliui lapſus ad deteriora. Vt taceam horum ipſorum dedecus, qui flagitiis tam inſignibus inter Lacedæmonios noti, in totam Rempub. haud poſſe redundare. Nam quis hortum ita benè cultum præſtat, vt nulla noxia planta ſuccreſcat? Quis in formoſo corpore, vnum aut alterum reperiri næuum, non ignoſcat? Et in tot igitur præſtantibus virtute Lacedæmoniis, flagitioſum vnum atque alterum extitiſſe, in accuſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

cuſationem totius Reipub. haud quaquam verti debet. Idque vel eo magis, quòd paucitas ipſa malorum, quæ nominibus comprehendi facilè poterit, multitudinem præſtantium hominum arguit. Vt ſit igitur hæc permagna Reipublic. Spartanę laus, ac tantùm non ſumma, quod tam præſtantes genuerit ciues; mea tamen ſic ratio eſt, vt quærendum potius exiſtimem, vnde, & quibus ex cauſis illi tam laudabiles euaſerint; quàm admirãdum quòd tales extiterint. Quod quum haud dubiè in legibus & inſtitutis eorum poſitum fuerit, neceſſe eſt eas tantò rectius fuiſſe conſtitutas, quantò Spartani reliquis populis virtute præſtiterunt. Sed quę alia ſingularia iſtarum legum fuerint, ſuo loco oſtenſum: vnum hoc vel maximè eis proprium, nec in poſtrema earum laude ponendum, hîc attingam, puta quòd nulla pœnarum ſanctione, aut ſuppliciorum metu, diligentiſſimè ſemper à ciuibus obſeruatæ ſint. Nec enim veteres Rhetræ, ita dictæ, pœnas vllas in delinquentes ſtatuerunt; ſed quæ ipſis additæ inueniuntur, fuêre ſaltim quas Ephori vſurparunt. Ac ſi ſpectârit hoc maximè Legiſlator, mentionem vti nullam pœnarum in legibus ſuis faceret, ne quis earum contemtu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

legum auctoritatem eluderet. Non enim latuit virum longè ſapientiſſimum, inſitam hominibus plerisq; natura eſſe malignitatem, qua procliuiores multo ferũtur ad legum repagula perrumpenda, quum facilè pœnis defungi ſe poſſe norint. Atque ideo in ſua conſtituenda Repub. in primis omnia eò referenda haud dubiè exiſtimauit, videlicet, vt potius ſuos bonos faceret, quàm malos tolleret: magíſque id operam dedit, vt ciues rectè inſtitutos in virtute exerceret, quàm vt improbos factos aboleret. Ad bonorum medicorum exemplum, qui ſemper (quum res ita ſinit) antiquius habent, imminentem antidoto auerruncare luem, quàm graſſantem iam in corpora profligare. Ad quam tamen rem duo potiſſimum adhibuiſſe magnus hic Legiſlator nobis videtur. Primò enim rectam inſtitutionis normam eum tradidiſſe apparet, vt ab incunabulis eos legum obedientia imbueret, qui idonei eius Reipub. ciues futuri. Deinde exercitia & ſtudia ea, per totam vitam propoſuit, quæ continua virtutis conſtarent meditatione, nec ſinerent animos ad luxum & voluptates auocari. Nam hiſce rationibus aſſecutum præcipuè arbitror Lycurgum, quæ laudabili

Reipub.

Reipub. propoſita bona, ídque ſine pœnarum metu & coërcitione. Qua in re, vt & aliis, ſapientiam Lycurgi magnoperè admirari eſt: & eam hoc nomine ſuſpexerunt, quicunque iudicio in literis maximè polluerunt. Itaque & apud quoſuis veterum ſcriptorum laudata paſſim eius inſtituta, & ſententiæ iſtarum legum, vndiq; in eorum ſcriptis interlucent. Vt videre eſt apud Theologos, Philoſophos, Hiſtoricos, Oratores, Poetas, Geographos, Philologos, Scholiaſtas, Lexicographos, & alios, qui omnes ex hiſce fideliis parietes ſuos dealbârunt. Quanquam ea ipſa, quę apud eos extant: cognitu iocundiſſima & vtiliſſima ingentis illius naufragij laceræ tantum tabulæ: & veterum, qui integrè hanc deſcripſerunt Rempub. ſaltim ſunt reliquiæ. Nam, ex antiquorum monumentis, qui hoc ſcribendi argumento laudem ſibi quęſiuêre, nullum temporum, ne dicam iniuria, an hominum incuria nobis reliquum fecit, præter quam exiguum quendam Xenophontis libellum, quem tum mendoſum, tum mutilum habemus. Quæ enim Terpander, Ariſtoteles, Dioſcorides, Sphærus, Heraclides, Hellanicus, Sæus, Critias, Molpis, Ariſtocles, Perſeus, Proxenus, & alij, de hac Re-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

pub.reliquêre ingenij monumenta, perinde atque non relicta ſunt, ita prorſus è memoria hominum exoleuerunt. Vix enim nomina, ac ne vix quidem nota ſunt. Quod ſanè hiſce, cum præſtantiſſimis aliis auctoribus accidiſſe, valde dolendum eſt, magnumq́; id tum Rei politicæ, tum literariæ detrimentum, qui non deploret, næ is de genere humano haud bene meritum cupit. Quæ grauis tamen veterum iſtorum auctorum iactura aliquanto tolerabilior fieret, ſi ex recentioribus aliquis eam nobis reſarciuiſſet. At horum quum pauci etiamnum in hac luce literarum tam felici ſidere nati, vt ad id ſtudij animum adiunxerint, tum Rempub.Lacedęmoniorum nullus deſcriptam dedit. Quod,ſiue argumenti huius ſterilitate, ſiue rei ipſius difficultate factum, non diſputo. Id tamen fateri neceſſe eſt,ieiunum hoc eſſe ſcribendi genus, & minimè capax exquiſitæ iſtius verborũ elegantiæ, quam ambitiosè quidam affectant.Deinde nec admodum promptum & in expedito poſitum cenſeo, vt Reſpub.tanto tempore euerſa & peſſundata ex libris reſtituatur. Id quod tamen in hac noſtra Spartana eò maioris fuit operę,quod indigenæ ipſorum ſcriptores nulli, ſed tantum

exo-

exotici, qui hoc ſolùm egerũt, vt leui manu pro ſuo cuiuſque inſtituto, huius Reipub. Antiquitates attingerent. Vt non pręteream vel hinc etiam aliquid difficultatis eſſe, quod Spartani ipſi ſua ignorata omnibus voluerint, & quantum quidem facere poterāt, exteros ea celarint. Quæ quum ita habeant, quumq́ue tanta fuerit huius Reipubl. præſtantia: nec tamen aut veterum quenquam, aut recentiorũ, qui de ea commentatus ſit, extare animaduerterem, viſum mihi veterum auctorum veſtigia ſublegenti, quę paſſim de ea obſeruaſſem conſcribendo, bonis literis pro virili hac in parte conſulere. Quid autem hîc induſtria aſſecutus ſim, quidue ſtudio meo præſtiterim, iudicij eorum facio, quos animi candor, & harum rerum peritia, idoneos eſſe iudices ſinit. Ac in primis quidem Ampliſſime Domine, tuæ grauiſſimæ ſententiæ hoc ſcriptũ, ſumma cum obſeruantia ſubmitto, quam beneuolam fore, & ſpero & opto. Etenim ſi T. A. Lycurgo fauere placuerit, non dicam ſapienti iſti, cui omnes ſapientes fauent; ſed huic noſtro, non eſt fortè quod magnoperè acriorem aliorum formidem cenſuram. Quamuis mens non ignara maleuolentiæ inuidorum hominum, ſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

tis præſagiat non defuturos, qui dentem Theoninum his impingant. Sed plus mihi in tua ſumma æquanimitate fiduciæ, quàm ab illorum improbitate metus. Nec dubito, quum huc accommodaueris tuum, quod ſolet eſſe integerrimum & ſinceriſſimum iudicium, quin patrocinium inde aduerſus quorumuis obtrectationem mutuari liceat. Cuius ſpem firmam à tua illuſtri virtute præſumens, hunc etiam commentarium tuo nomini dicare, eumq; ſub T. A. protectione in publicũ emittere volui. Mouit id adeò me vt facerẽ, in primis Lycurgi laudatiſſima tua imitatio: mouit item me magnorũ, quibus A. T. obſtrictus ſum, beneficiorũ obligatio. Nam quum plurima tibi cum ipſo Lycurgo ſicut cõmunia, quem debuit ille in lucem prodiens, potius appellare, quàm te? Quumque ſapientia & meritis nobis alter Lycurgus ſis, ad quem ſe ille libẽtius applicaret, quàm ad te, ſui ſimillimum? Etenim ſi ille proditũ ſeu Tutorem Regium agẽs, Spartanam conſtituit Rempub. legéſq; tulit, quibus illa maximè floruit: Et tu, dum Illuſtr. vir Rempub. Danicam eximia æquitate & moderatione adminiſtras, ne vis legũ periculoſiſſimo tempore exoleſceret, veterũ auctoritatem interpreta-

tione

tione tua publicata aſſeruiſti, nouarúmq; neceſſariò ſcribendarũ auctor extitiſti. Si ille regnum ſumma prudentia & iuſticia gubernans, pupillo Charilao id conſeruauit: & tu conſtanti fide, incredibilíq; ſedulitate, eò item omnes ſapientiæ neruos intẽdis, vt Sereniſs. Regi electo, regnum ipſi à Deo deſtinatum, in manus tradas. Si ille Reipub. ſaluti poſt infinita adita pericula, tandem etiam vitam impendit: Et tibi item nihil antiquius eſſe indies comperimus, quàm vt Reipublicæ noſtræ incolumitatem aſſeras, idque etiam exhauriendo vires tuas, aſſidua cura magis quàm ætate fugientes, & pro communi ſalute verè huc vſq; à Deo ſuſtentatas. Quæ omnia tametſi tanta ſint, quãta eſſe poſſent viri in quauis Repub. ſummi: vnum tamen eſt, in quo Lycurgi gloria tuæ meritò ceſſerit, puta quod Eccleſiam Chriſti, ſanctiſſima prudentia & zelo, intaminata ſana doctrina, ab omnibus motibus & ſeditionibus vindicas. Qua in re, ad turbarum & diſtractionum infamiam declinandam, & curſum inoffenſum verbi Dei procurãdum, neſcio an tuo laudatiſſimo exemplo quicquam poſſit eſſe illuſtrius. Meo quidem certè iudicio nemo tibi de hac ſumma tuæ pietatis gloria

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

quicquam detrahet, niſi qui rem parum æquo iudicij examine librans, patriæ hoc magnum tranquillitatis bonum inuideat. Quod nullus, vt arbitror, in animum inducet, qui non ſalutis ſuę prodigus, & erga te extremè ingratus haberi velit. Equidem quum hæc & alia tua merita in vniuerſos, in totam noſtram Rempub. necnon in ipſam Eccleſiam; imò in ſingulos, quibus priuatim benefaciendo nunquam fatigaris, inſignia illa quidem vti maximè, cottidie in oculis haberem, animóque verſarem, non potui committere, quin editurus hūc librum in publicum, de iis tibi publicè, omnium bonorum nomine gratularer. Tametſi & quam in me priuatim declaraſti haud vulgarem beneuolentiam, Ampliſſime Domine, volui, vti decuit, hac itidem dedicatione, grata memoria apud omnes bonos teſtatam eſſe. De qua quum prolixè dicere oporteret, vetat pudor meus apud te dicere. Id paucis tamen nec inuitus, grata fatebor mente, me iſtius tuæ beneuolentiæ fructum eum percepiſſe vt tuo ſolius patrocinio ſalus mea conſtituta ſit. Quo nomine quantum mortali deberi fas eſt, niſi me tibi debere agnoſcam, magnitudinem beneficiorum tuorum haud quaquam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

quam aſſequar. Sed neſcio an hic commentarius, vel vllus alius longè fortè elegantior & doctior, ad gratam mentem indicandam, ne dum ad meritorum tuorum memoriam conſeruandam ſatis idoneus eſſe poſſit. Nec enim ita ſcriptus videtur vt virtuti & meritis tuis, immortalitatem, quæ eis apud omnes bonos eſt propoſita, inde ſpondere audeam. Veruntamen animum certè meum, Ampliſſime Domine, hinc agnoſces, in quo tibi perſuadeas velim, perenne eorum fore monumentum. Quem meum animum ſi conſequi poſſum, vt hac ſaltim ratione tibi probem, erit is mihi fructus huius ſcriptionis longè vberrimus. Neque enim aliud magis à me ſpectatum fuit. Teſtis mihi is, cui æuiternum imperium ſoli regenti, pro tua vita & incolumitate ex animo vota facio, cuique te vnicè commendo. Vale multum Ampliſſime Domine, ſalutatus à Muſis vnicum decus & præſidium noſtrum. Dabantur Hafniæ Calendis Ianuarij Anno cIↃ. IↃ. XCIII.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

NOMINA SCRIPTORVM,

QVORVM AVCTORITATE HIC vſi ſumus.

Ælianus.
Æmilius Probus.
Æſchines.
Agatharchides.
Alcman.
Antipater.
Apollodorus.
Archilochus.
Archytas.
Arrianus.
Ariſtoteles.
Ariſtocrates.
Ariſtophanes.
Arnobius.
Aſconius Pæd.
Athenæus.
Auguſtinus.

Clemens Alexandr.
Calliſthenes.
C. Plinius.
Columella.
Claudianus.
Cato.

Demoſthenes.
Decæarchus.
Didymus.
Dieuchidas.
Dionyſius Halicar.
Diogenes Laërtius.

Epicharmus.
Epictetus.
Ephorus.
Eraſmus Roterod.
Euripides.
Euſtathius.

Feſtus Pompeius.
Felix Minutius.

Gel-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Gellius.
Gloſſarumauctor.
Græca Epigram.

Harpocration.
Heraclides Ponticus.
Herodetus.
Heſychius.
Hieronymus Magius.
Homerus.
Horatius.

Ibicus.
Ioſephus Scaliger.
Iſaacus Cauſabonus.
Iſidorus.
Iſocrates.
Iulianus.
Iulius Pollux.
Iuſtinus Trogi Abbre-(uiator.
Iuſtinianus.
Iuuenalis.

Lactantius.
Liuius.
Luctatius Gram.
Lucianus.

Macrobius.
M. Tull. Cic.
Machabæorum lib.
Maximus Tyrius.
Modeſtinus I.C.
Molpis.
Muſonius.

Nicol. Damaſcenus.

Ouidius.
Oracula.

Palladas.
Pauſanias.
Pericles.
Perſius.
Philo Iudæus.
Philoſtephanus.
Philippus Epigram.
Phylarchus.
Plato.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Plautus.
Plutarchus.
Polyænus.
Polybius.
Polycrates.
Pomponius Mela.
Poſidonius.
Propertius.

Quinctilianus.

Scholiaſtes Ariſtoph.
Schol. Thucyd.
Seneca Philoſoph.
Seneca declamator.
Seruius in Virgil.
Simonides.
Spendon.
Statius.
Stephanus de vrbibus.
Stobæus.
Strabo.
Suidas.

Terpander.
Tertullianus.
Theopompus Comicus.
Theopomp. hiſtor.
Theophraſtus.
Theophilus Anteceſs.
Thucydides.
Timagoras.
Tuditanus.
Tyrtæus.

Valerius Maxim.
Varro.
Velleius pater.
Victorius.
Virgilius.
Vlpianus.

Xenophon.

Tzetzes.

DE

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

DE REPVBLICA LACEDAEMONIORVM

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Regionis Laconicæ deſcriptio.

COMPLECTIMVR hoc libro primo totam Rempublicam Spartanam, eámque inſtar corporis alicuius conſideramus & deſcribimus. Nam qualis eius forma & conſtitutio in vniuerſum fuerit initio demonſtramus. Deinde Republica in partes ſuas diſtributa, ciuium diuerſitatem & poteſtatem explicamus, ac quo iure vixerint, qui in ciuium numero non erant, exponimus. Sed quædam initio præmittimus de regione & vrbibus, ne in locis prorſus obſcuris & incognitis animus hiſce legendis verſetur. Exiſtimauimus enim fieri non poſſe, quin cum loci ignoratione, rei ipſius aliqua obſcuritas eſſet coniuncta. Nam locorum paſſim in ſequentibus neceſſariò nobis facienda eſt mentio. Deinde etiam in Republica quauis multa pro regionis natura & ſitu inſtitui ſolent. Tum exiſtit quoq; regio antequam condatur Reſpublica, vt rectè vel idcirco in veſtibulo prius de illa dicatur. Quapropter eam indicatis nominibus, limitibus, partibus, ſitu & natura ſpectandam hoc capite ob oculos ponere viſum eſt. Fuerunt itaque nomina huic regioni antiquitus complura & diuerſa.

Libri primi in ſuas partes diſtributio.

Varia nomina Lacedæmoniorum Reipub.

Primò enim, & quidem vetuſtiſſimo ſuo nomine, Lelegiam eam dictam fuiſſe inuenio. Hoc inditum ei nomen ſcribunt auctores à Lelége indigena, qui princeps in hac terra imperauit. Ita enim Pauſanias initio Meſſenicorum: ἀποθανόντος λέλεγος, ὃς

1. Lelegia & vnde ſic dicta.

ἐβασίλευσεν ἐν τῇ Λακωνικῇ, τότε δὲ ἀπ' ἐκείνου λελεγία καλουμένης, μύλης πρεσβύτερος ὢν τῶν παίδων ἔσχε τὴν ἀρχήν, Id eſt, *Mortuo Lelege, qui in Laconica regnauit, ab eo tum Lelegia dicta, Myles maior natu filiorum imperium ſuſcepit.* Ac Lelegem primum Regem fuiſſe Lacedæmoniorum, in Laconicis ipſe etiam teſtatur. Eadem eſt aliàs dicta λελεγὶς forma nominis tantum differente. Nam apud Heſychium λελεγχὶς dicitur ἡ Λακεδαίμων πόλις. Vbi tamen ſatis patet legēdum λελεγίς. Quamuis apud Strabonem lib. VII. Lelegia antiquo nomine ipſa ſit Ionia, vel potius Caria.

Lelex primus Rex Lacedæmoniorum. Lelegis.

2. Oebalia & vnde.

Alterum nomen eſt Oebalia, quod ipſum etiam antiquum. De hoc Seruius IIII. Georg. *Oebalia*, inquit, *ipſa eſt Laconia: Vnde de Caſtore & Polluce ait Statius, Oebalidæ fratres.* Rectè. Inde enim Oebalij duces Spartani intelliguntur apud eundem Statium, Thebaidos II. exponente Poeta poſterius paulò, *Sparta genitos*: & Luctatio interpretante, Laconicos. Dicta autem Oebalia, ab Oebalo Cynortæ F. Spartanorum Rege, de quo eſt etiam apud Pauſaniam in Laconicis.

Oebalidæ fratres qui dicantur. Oebalij duces qui dicantur. Oebalus quis.

3. Argos Achaicū.

Tertio inuenio apud Strabonem dictā fuiſſe hanc regionem Argos Achaicum: ſicut & tota Peloponeſus eo nomine appellabatur. Scribit enim Geographus lib. VIII. Cum Pelope Achæos in Peloponeſum ingreſſos, ita virtute excelluiſſe, vt Peloponeſus, quæ iam ab antiquo Argos dicebatur, tum Argos Achaicum ab iis denominaretur. Poſteaque addit: καὶ οὐ μόνον γε Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ ἰδίως τὴν Λακωνικὴν οὕτω προσαγορευθῆναι, Id eſt, *Neque ſolùm Peloponeſum, ſed & peculiariter Laconicam ita appellatam.* Atque eo ſenſu explicanda ait illa Homeri ex Odyſſ. III.

--ποῦ Μενέλαος ἔην;
Ἦ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαϊκοῦ;

Quamuis auctor Scholiorum Græcorum, ad Argos propriè ita dictum referat.

4. Laconica. 5. Lacedæmon. & vnde. Lacedæmon quis fuerit.

Sed quum illa rariora ſunt, tum Laconicæ & Lacedæmonis nomina ſunt longè vſitatiſſima. Laconica dicitur etiam Græca forma Laconice, vt eſt apud Melam, & Laconia, vt ſæpius eſt in Seruij commentariis. Lacedæmon à Lacedæmone Rege appellata eſt, quem Iouis & Taygetæ filium fuiſſe ferunt: quamuis Stephanus etiam aliam rationem adfert. Sed quum intelligatur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Lacedęmonis nomine vſitatè,& vt plurimum regio,ſicut locus illuſtris Herodoti lib. VII docet, vbi ait: ἐστὶ ἐν τῇ λακεδαιμονίῃ σπάρτη πόλις,&c. Aliquando tamen vrbs Sparta eo etiam intelligenda venit. Ita Scholiaſtes Homerum vſurpare notat: ποτὲ μὲν (inquit) πόλιν καλεῖ λακεδαίμονα, ποτὲ δὲ τὴν χώραν. Idem tradit & Pauſanias ita ſcribens: ἐπὶ δὲ θόρνακος προελθόντι ἔστιν ἡ πόλις σπάρτη μὲν ὀνομασθεῖσα ἐξ ἀρχῆς, προσλαβοῦσα δὲ ἀνὰ χρόνον καὶ λακεδαίμων ἡ αὐτὴ καλεῖσθαι. τέως δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔκειτο τῇ γῇ, Id eſt, *à Thornace deſcendenti, vrbs ipſa ſe oſtendit, initio Sparta, poſteris deinde temporibus etiam Lacedæmon nuncupata, quum antea regionis nomen hoc eſſet.* Quin & Strabo idem ex Homero cum Scholiaſte probat. lib.VIII. ita inquiens: ὅτι δὲ λακεδαίμων ὁμωνύμως λέγεται καὶ ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις, δηλοῖ καὶ ὅμηρος, Id eſt, *Lacedæmonis voce & vrbem notari & regionem, etiam oſtendit Homerus.* Poſtea tamen idem Strabo addit,quod obſeruandum eſt; Lacedæmonis nomine Laconicam vnà cum Meſſenia apud Poetam intelligi. Quò pertinet quod eſt apud Pauſaniam initio Meſſenicorum, vbi ſcribit Polycaonem Lelegis F.ducta vxore Meſſene Triopæ filia Argiua, primò regionem iſtam occupaſſe, & ab vxoris nomine Meſſenem appellaſſe,tanquam antea vtraque vno Lacedæmonis nomine comprehenſa fuerit.

Lacedæmonis nomine Laconicam cum Meſſenia intelligi.

Incluſa autem fuit,& cincta Laconica propriè ſic dicta,nobiliſſimis hiſce regionibus, Argia, Arcadia & Meſſenia. Ab Argiuis & Tegeatis in occidentem & meridiem vergens Laconica, diſtinguebatur Hermis in monte Parnone ſitis, vt ait Pauſanias fine Corinthiacorum. A Meſſenia quæ in occidentem ſita eſt, diuidebatur Taygeto monte,qui à mari excurrens attingit ferè Arcadicorum montium radices, vbi flexū facit, qua parte Meſſenia Laconicæ eſt contermina, vt ferè Strabo ait, & Chærio ſaltu,vt Pauſanias. Arcadiam autem ad Septentrionem ferè habebat, à qua dirimebatur montibus Arcadicis, & Alphæo fluuio. A meridie mare,atque ante Tænarum promontorium Cythera inſula, cum aliis quibuſdam, quarum quædam viciniores, quædam remotiores,vt Strabo ſcribit lib.VIII. Totius verò regionis amplitudinem,quam referre poſſimus, definita aliqua & certa menſura expreſſit nemo. Strabo & Plinius litus legendo

Laconica quibus regionibus incluſa.

Laconicæ amplitudo.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

etiam per ſinus, ambitus ſtadia accuratè enumerant, mediterranea hic nihil, leuiter ille attingit. Thucydides autē ait ex quinque Peloponeſi partibus Lacedæmonios duas poſſidere. Quod in hūc ſenſum accipio, ac ſi diceret; Diuiſa Peloponeſo in quinque partes, duas fere Laconicæ. Niſi tamen hoc potius ad Laconicam ſimul & Meſſeniam referendum, vt vult Scholiaſtes Hiſtorici Græcus. Ariſtoteles politico ſecūdo, ſcribit eam tanta eſſe amplitudine, vt ſufficere poſſit alendis mille quingentis equitibus, peditum triginta millibus. Ac plerique conſentiunt ex regionibus Peloponeſi Laconicam fuiſſe latiſſimam. Quò referunt Epitheton, quo eam inſigniuit Homerus κητώεσσαν appellans, vt eſt apud Strabonem.

Laconicæ partitio vetus.

Porro vetus partitio Laconicæ quæ fuerit, aliqua in obſcuritate eſt. Ephorus apud Geographū auctor, Eryſthenem & Proclem Laconicam in ſex partes diuiſiſſe, quarū vnam, Amyclas ſcilicet, dederint ei, qui regionem ipſis prodiderat. Reliquarum nomina nuſquam inueni. Stephanus quidem ἀφροδίσια, κάρυα, κορυφάσιον, μεσσαπέας & σπάρτην, ait χωρία ſeu regiunculas & ditiones eſſe Laconicæ, vt Strabo idem de Amyclis ſcribit, ſed an ad hanc diuiſionem ea referēda, pro certo affirmare non habeo.

Laconicæ poſterior diuiſio.

Sed poſterior diuiſio, quæ fuit Lycurgi, ea verò ſatis perſpicua. Nam is inſtituens Rempublicam diſtribuit cæteram Laconicam in τρισμυρίους κλήρους ſeu *triginta millia ſortium*, ex quibus Spartiatis quem attribuit agrum in nouem millia ſortium diuiſit, vt ſcribit Plutarchus in Lycurgo. Quamuis de Spartiatarum ſortibus diſſenſio aliqua eſt, aliis ſex, aliis pauciores ſtatuētibus. Harum ſortium quælibet fuit æqualis, vti in aliis quęſita æqualitas, teſtante etiam Liuio, qui ait, vti libertatis, ita & fortunæ æquationem apud Lacedæmonios fuiſſe. Nec eſt numerus ſortium vel auctus vel diminutus, donec ſtetit veteri diſciplina Reſpub. ſicut de numero ac æqualitate infrà dicemus. Quanta autem quælibet fuerit ſortium, docet Plutarchus in Lycurgo. Sors (inquit) erat cuiuſque tanta, vt ἀποφορὰν ſeu *penſionem* ferret, viro cuique ſeptuagenos hordei medimnos, mulieri duodenos, & liquidorum fructuum pro proportione prouentum. Tantum enim cibarij ad bonum habitum, & ad valetudinem tuendam ſatis eſſe

tis eſſe,neque re præterea vlla putauerunt opus.Nec an vlla alia regionis diuiſio fuerit nobis compertum.

Sitam Regionem ſcribit Xenoph.vii. Hellenicôn,in mediterraneis,eámque ita commēdat, vt tametſi mari arceantur Lacedæmonij,poſſit tamen regio eis honeſtè alendis ſufficere. Ita enim de iis verba facit Procles Phliaſius : Πρῶτον μὲν γὰρ οἰκοῦσιν ἐν μεσογαίᾳ· ὥστε τῆς γῆς κρατοῦντες, καὶ εἰ θαλάττης εἴργοιντο, δύναιντ' ἂν καλῶς διαζῆν. *Laconicæ regionis ſitus.* Natura ſoli qualis fuerit, docet ex Euripide Strabo libro viii.ita ſcribens: περὶ τῆς φύσεως τῶν τόπων καὶ τούτων, καὶ τῶν μεσσηνιακῶν, ταῦτα μὲν ἀποδεκτέον, λέγοντος Εὐριπίδου. Τὴν γὰρ λακωνικὴν φησὶν ἔχειν γῆν πολλὴν μὲν ἄροτον, ἐκπονεῖν δ' οὐ ῥᾴδιον. Κοίλη γὰρ ὄρεσι περίδρομος, τραχεῖά τε, δυσείσβολός τε πολεμίοις, Id eſt, *De natura locorum,tùm Laconicæ,tùm Meſſeniæ,Euripidi credi par eſt. Is ait Laconicæ ſoli multum eſſe ad arandum, ſed difficile elaboratu. Eſſe enim regionem cauam,montibus cinctam, & hoſtibus aditu difficilem.* *Natura loci qualis.* Xenophon lib.vii. Hellenicôn etiam ait Laconicam δυσεμβολωτάτην,ſeu ad ingrediēdum difficillimam. Quin & Homerus etiam κοίλην vocat Ὀδυσ. Δ. Vbi annotat ſcholiaſtes ita eam à Poeta appellari,ἐπεὶ ὑψηλοτάτοις ὄρεσι περικέκλεισαι.Erat præterea Laconicæ ea natura,vt terræmotibus fuerit obnoxia. Et memorant quidam Taygeti verticem hoc modo abruptum. Herodotus dicit Lacedæmonios degere ἐν χώρῃ ἀγαθῇ καὶ πλήθεϊ οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν,Id eſt,*In bona regione,nec exigua hominū multitudine.* Habuit etiam Laconica λατομίας λίθου πολυτελοῦς, ſeu *lapicidinas lapidis pretioſi*, vt olim Tænarij marmoris in Tænaro monte. Deinde poſterioribus temporibus in Taygeto, quidam metalla aperuerūt iuſtæ magnitudinis, Romanorum magnificentia ſumtus ſuppeditante. Ita vti nec metalla, nec lapides pretioſi ibi defuerint, tametſi in illa priſca frugalitate Lacedæmoniorū è terræ viſceribus ea non eruta fuerint. Montes Laconicæ Taygetus,Ilium, *Montes Laconicæ.* Amæ,Cnacadium,Laperſa,Aſia,Thornax,Mẹnalus.Fluuij Eurotas,Scyras,Pſellias,Tiaſa,Gythius. De quibus omnibus legēdi Liuius,Strabo, Pauſanias, Stephanus, Mela & alij. Nobis eorum deſcriptio prolixior omittenda viſa eſt,quòd non Geographica hîc tractemus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

CAPVT II.

De vrbibus Laconicæ.

Laconicæ vrbes centum.

A Regione conſequens eſt vt ad vrbes trãſeamus. Eas autem diſtribuimus in principem vrbem ſeu Metropolin, quæ erat ipſa Sparta, & ei ſubiectas alias vrbes. Laconica enim per πόλεις ſeu vrbes olim habitabatur, ſicut Attica per δήμους, vt ſcribit Iſocrates. Fuit autem tota Laconica in vniuerſum antiquitus ἑκατόμπολις, ſeu centum vrbium, Cretæ exemplum in hoc, vti in aliis compluribus imitata. Quod docet Strabo lib. VIII. Itémque Græcus ſcholiaſtes Dionyſij Alexandrini, cuius hæc verba: Ἑκατόμπολις ἡ Λακωνικὴ τὸ παλαιὸν, κατὰ καὶ ἡ Κρήτη λέγεται, Id eſt, *Centũ vrbium Laconica olim fuiſſe perhibetur, vt & Creta.* Quod idem videre eſt apud Stephanum de vrbibus, vbi obſeruare licet has vrbes eo numero cenſeri, quæ ſunt: Æthea, Amyclæ, Anthana, Aulon, Crocea. Nam de hac poſtremo inquit, Κροκέα πόλις λακωνικὴ τῶν ἑκατὸν πόλεων μία. Et de reliquis eodem fere modo. Ideo etiam ἑκατόμβαι ſeu ſacrificium centum boum, Homero ſæpius celebratum, apud Lacedæmonios immolabatur, tanquam pro ſalute cẽtum iſtarum vrbium, vt eſt apud Strabonem, & dictum ſcholiaſten. Etenim ſacrificium hoc propriè Lacedæmoniorum erat. Sed tamen & alia opida, ſeu vici extra hũc numerum fuiſſe videntur; & multa enumerantur apud Stephanum, vbi non additur ex centum illis fuiſſe. Poſtea verò ſicut frequentia hominum diminuta eſt Laconica, λειπομένη πρὸς τὴν παλαιὰν εὐανδρίαν, Id eſt, *Si conferatur ad veterem hominum abundantiam*, vt Strabo inquit: Ita & numero vrbium multum deceſſit. Nam tandem ad triginta redactæ ſunt, quæ ipſæ, excepta Sparta, πολίχναι τινές εἰσι, Id eſt, *opidula quædam facta ſunt.* Ac prius quidem omnium harum vna Reſpub. cuius ſedes Spartæ. Poſterioribus verò temporibus, auulſæ quædam à poteſtate Spartanorum, & ſui iuris factæ, quales fuerũt initio viginti quatuor, poſtea factæ octodecim. Harum quæ ſequuntur extant nomina apud Pauſaniam, Gytheum, Teuthrone, Las, Pyrrichus, Cenepolis, Ætylos, Leuctra, Thalamæ, Alagonia, Gerenia, Aſopus, Acriæ, Bææ, Zarax, Epidaurus Limera, Braſiæ, Geronthea, Marios.

Hecatombæ vnde dictæ.

Laconica redacta ad vrbes triginta.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

rios. Qui has inhabitabant incolæ ἐλευθερολάκωνες dicti, quaſi liberi Lacones, à liberatione Auguſti Imperatoris beneficentia impetrata. Cætera opida in curias deſcripta erant, quæ Spartana ciuitate continebantur, ac cum ea cenſebantur, neque ſuis legibus vtebantur, vti vrbes iam enumeratæ.

Liberi Lacones qui dicti.

Sparta autem vti ſemper antea, ita & meritò tum etiam omnium princeps vrbs manſit, & præ reliquis eminuit. Eius auctor vel conditor Lacedęmon Rex fuiſſe perhibetur, qui dictam voluit Spartam ab vxore Sparta Eurotæ Regis filia. Pauſanias initio Laconicorum. Συνῴκει δὲ ὁ Λακεδαίμων θυγατρὶ τοῦ Εὐρώτα. τότε δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν πρῶτον μὲν τῇ χώρᾳ καὶ τοῖς ἀνθρώποις μετέθετο ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὰ ὀνόματα. Μετὰ δὲ τοῦτο, ᾤκισε καὶ ὠνόμασεν ἀπὸ τῆς γυναικὸς πόλιν, ἣ σπάρτη καλεῖται καὶ ἐς ἡμᾶς, Id eſt, *Lacedæmon vxorem ſibi iunxit filiam Eurotæ. Tunc verò ſimulatque ad regnum acceſſit, primum regionem & incolas nomen eorum mutando à ſe ipſo appellauit. Deinde extruxit vrbem, quam ab vxore denominauit, quæ etiamnum ad noſtram etiam memoriam Sparta vocatur.* Stephanus tamen à Spartis, qui cum Cadmo in Laconicam venerint, dictam fuiſſe ex Timagora refert. Alibi autem idem ſcribit à Sparto Amyclantis F. Lelegis N. Sparti pronepote appellatam.

Sparta princeps vrbs Laconicæ.

Spartæ quis conditor.

vnde Sparta dicta.

Lacedæmonis autem nomine vti monuimus, etiam Sparta ipſa audit aliquando, atque tum ſæpenumero addi ſolet vrbis nomen. Eſt enim apud Thucydidem lib. I. πόλις Λακεδαίμων. Quod & Latini obſeruarunt, vt apud Liuium lib. XXXVIII. Vrbs Lacedæmon. Eodemq; modo apud auctores alios. Quod quum obſeruetur, rectè euitatur omnis nominis ambiguitas. In gentilibus hinc deductis vix inuenire eſt alium vſum, quam quòd Spartani dicti ſint, qui vrbem incoluerint: Lacedęmonij autem, qui regionem paſſim inhabitarunt. Hoc modo Herodotus eas diſcernens, ſcribit in exercitu Pauſaniæ aduerſus Mardonium, dextrum cornu decem millia Lacedæmoniorum obtinuiſſe, quorum quinque millia fuerint Spartiatarum. Quin & ita diſtinguit Xenophon lib. VI. Hellenicôn, vbi ſcribit occubuiſſe ex Lacedæmoniis mille, ex Spartiatis autem quadringētos. Atque etiam ita Diodorus lib. XI. τῶν μὲν οὖν Λακεδαιμονίων ἦσαν χίλιοι, καὶ σὺν αὐτοῖς Σπαρτιᾶται τριακόσιοι.

Sparta etiam dicta Lacedæmon.

Spartani qui propriè.

Lacedæmonij qui propriè.

migratio Achæorũ qui primi ab exteris Laconicã ingreſsi.

Achæorũ origo.

hic ſedes poſtea habuerint, feruntur fuiſſe Achęi. Incertum tamen quo tempore, niſi quòd vnà cum Pelope hanc regionem, vt fertur, occupauere. Origo eorum fuit ex Phthiotis. Teſtis locuples Strabo lib. VIII. Geograph. Ἀχαιοὺς τοὺς φθιώτας φασὶ συγκατελθόντας πέλοπι εἰς τὴν πελοπόννησον, οἰκῆσαι τὴν λακωνικὴν, Id eſt, *Memoriæ proditum eſt, Achæos Phthiotas cum Pelope in Peloponeſum profectos, Laconicam inhabitaſſe.* Etſi poſtea hæc ferè repetens eodem libro, dicit etiam Achæum Xuthi F. homicidio per imprudentiam perpetrato, in Laconicam perfugiſſe, & effeciſſe, vt qui ibi habitarent Achæi dicerentur: vbi & alia hac de re plura. A quo in aliquibus tamen diſſentit Pauſanias. Nam ſcribit lib. VII. Achæi filios Archandrum & Architelen, ad Danaum Argiuum veniſſe, qui eis binas filiarum nuptum dederit. Ac quum potentia ipſorum creuiſſet, obtinuiſſe vſum, vt Lacedæmonij & Argiui ſimul Achæi dicerentur; ſed Argiui etiam peculiariter Danai. Inde autem Achæi, vt ſcribunt, poſtea profligati, ad cognatos Ionas ſe contulerunt, in regionẽ, quæ tum Ægialia ſeu Ægialos dicebatur, quã poſtea Achaiã vocarũt. Vbi & gentis huius non minus nomen clarum, quàm potẽtia fuit illuſtris.

Secunda immigratio Spartorum qui ſecundi ab exteris Laconiam ingreſsi.

Sparta dicta à Spartis.

Venerunt deinde etiam in Laconicam, vti ferũt, Sparti, quorum Dux Cadmus fuiſſe dicitur. Ab his Spartis vrbem Spartam ſunt qui dictam volunt. Timagoras enim apud Stephanum de Spartis loquens inquit: ἐκπεσόντας (vel potius εἰσπεσόντας) αὐτοὺς εἰς τὴν λακωνικὴν, Σπάρτην ἀφ᾽ ἑαυτῶν ὀνομάσαι, Id eſt, *adoriẽtes ſeu incidentes in Laconicam, Spartam à ſe nuncupaſſe.* Quò pertinere videtur, quod Pauſanias ſcribit apud comitium varium Spartæ dictum, inter heroica ornamẽta, etiã Cadmi Agenoris F fuiſſe.

Tertia immigratio Minyarũ, in Laconicam.

Minyæ pulſi ex Laconica, & aſtu vxorũ elapſi.

Poſtea & Minyę Argonautarũ poſteri, pulſi Lemno à Pelaſgis, in Laconicam nauigarunt, ac in conſortium honorum & agrorũ ibi benignè recepti ſunt. Itaq; ij repudiatis vxoribus, quas in Lemno habuerunt, alias ex Lacedæmoniis duxerũt. Qui interiecto tempore ſuperbia elati, quum regnum affectarent, in carcerem vt necarẽtur coniecti ſunt. Vnde aſtu vxorum veſtes cum illis commutantium elapſi, ad priores ſedes circa Taygetũ reuerterunt. Sed quum adhuc morte eos afficere conarẽtur Lacedęmonii, Theres hoc deprecatus eſt, qui & in coloniam eos

duxit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

duxit, in inſulam, quę poſtea ab ipſo Thera dicta eſt. Cuius migrationis hiſtoria accuratè deſcripta eſt ab Herodoto lib. IIII. Itemq; à Val. Max. lib. IIII cap. VI. Meminit eius etiam Pauſanias, qui hanc ſecundā deductam ex tota Gręcia coloniam eſſe ſcribit, lib. VII. A quo Strabo lib. VIII. in eo variat, quòd pulſos ex Laconica Minyas circa Triphyliam habitaſſe ſcribit.

Quarta immigratio in Laconicam Heraclidarū.

Poſtremo in Laconicam, ſicut & in Argiam, & Meſſeniam, acceſſerūt Heraclidę reducti huc auxiliantibus Doribus, cuius migrationis meminerunt veteres ſcriptores ferè omnes. Ex quibus tamen alij potiſſimum Heraclidis, alij Doribus eam attribuunt, grauiſſimi vtrinque auctores. Plato lib. v. de Legibus dicit fuiſſe, τὴν τῶν ἡρακλειδῶν ἀποικίαν, quā & εὐτυχεῖν, Id eſt, *Felicem fuiſſe aſſerit.* Idem teſtantur Plutarchus & Pauſanias, locis pluribus hoc repetentes. Thucydides vocat Δωριέων κτίσιν, ſeu *Dorienſium ædificationem vel coloniam* lib. I. Qui & tempus eius notat, videlicet hoc factum inquiens, octoginta annos poſt bellum Troianū. Iſocrates Archidamo, τὸ παλαιὸν δώρειας fuiſſe dicit. Itemq; Panathenaico ſcribit eos, quum Dorienſes eſſent, & paruas ingloriáſq; ciuitates tenerent, bellum primariis Peloponeſi ciuitatibus intuliſſe, atq; illas occupaſſe. Idem & plures dicunt auctores. Sed videtur Heraclidis, tanquam ducibus, potiſſimū gloria huius colonię tribuenda: tametſi nomen Dorū, vtpote longè plurium, vulgatius eſt. Nā pręcipuum Heraclidis ius horum trium regnorū, ab Hercule acquiſitū erat. Etenim conſtat (vt de Laconica iam tantum loquar) ab Hippocoonte regnum ſibi iure ætatis vendicante, Tyndareum eiectum, quem Hercules pro Tyndareo oppugnans interfecit, ac regnum ab ipſo aſſeruit. Quod tamen ille recuperatum ſibi non reſeruauit, ſed Tyndareo quaſi fiduciarium tradidit. Vnde non iniuria hoc repetitum venerunt Heraclidæ. Sed & Dores videntur haud parum iuris habuiſſe in hanc regionem. Quod luculentius patebit, ſi diligenter aduertamus ad ea, quę ſunt apud Platonem lib. III. de Legibus. Nā ibi de his Doribus ſcribit, q̄ orti illi quidē fuerint ab Achæis, ſed deinde reduces ex bello Troiano, patria pulſos ab iis qui domi remāſerāt. Atq; ita à Dorienſi quodā collectos, ab eo Dores dictos fuiſſe. Et ab his, vt inq̄t, Lacedęmonij initiū

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

hiſtoriæ ſuæ capiunt, ibique conſiſtunt. Itaque, ſi hæc ita habẽt, Achæi iſti Dores dicti conſimili ferè iure quo Heraclidæ hanc regionem, vtpote initio ſuam, repetere potuerunt. Et forte an huc etiam reſpicit Strabo, quum mentionem facit τῶν ἡρακλειδῶν τοὺς δωριέας καταγαγόντων, tanquam Heraclidæ Dores ad ſua reduxerint. Sed tota hiſtoria reditus Heraclidarum & Dorum, tum in Laconicam, tum in Argiam, & Meſſeniam, quo Duce vſi, & qua diuiſione regiones diſtribuerint, luculenter deſcribitur apud Apollodorum lib. II. circa finem, & paſſim apud Pauſaniam & Strabonem pleraque etiam commemorantur. Quæ omnia hîc adferre non attinebat. Hæ igitur ſunt quatuor iſtæ celebres Coloniæ in Laconicam deductæ, ex quibus poſtrema nomine Dorum fuit auſpicatiſſima. Nã poſtea obtinuit, vt Lacedæmonij pro Doribus ſemper haberẽtur. Apud Herodotum enim eſt, vbi narrat Crœſum miſiſſe ex oraculi ſententia, vt potentiſſimos Græcorum ſibi conciliaret, Lacedæmonios in Dorico genere antecelluiſſe. Et Braſidas ipſe Lacedæmonius apud Thucydidem oratione ad milites, quæ eſt lib. v. ait, *Doras contra Ionas pugnaturos*, intelligens Lacedæmonios Doras, & Athenienſes Ionas.

Dorum in Laconicã immigratio auſpicatiſſima.

Porro fuit Lingua eorum ex eo tempore etiam Dorica, quæ eadem ferè eſt cum Æolica, vt eſt apud Strabonem initio libri VIII, aut certè mixta fuit lingua ex Dorica & Æolica. Huic tantum honoris habitum propter Doras Lacedęmonios, vt omnes Peloponeſi ciuitates viderentur δωρίζειν διὰ τὴν συμβᾶσαν ἐπικράτειαν, Id eſt, *quodammodo Doricè loqui propter ipſorum potentiam.* Vnde Plutarchus in Lycurgo de æde Mineruæ optiletidos agens, dicit iſtam ædem ita appellatam à Lycurgi oculo excuſſo: Eo quòd ὀπτίλους oculos, eius regionis Dores dicãt. Et apud Heſychium alioſque Grammaticos multa obſeruare licet Lacedęmoniorum vocabula, quæ Doricæ formę ſunt. Inter reliquas autem Græciæ Dialectos, Lingua hæc habita rudis & inſuauis, ideoq́ue minus exculta, vel ad muſas ac carmina pangenda idonea. Itaque Alcman poeta haud exiguam meruit laudem, quòd gratiam ſuis carminibus, inſuauitate eius nihil officiente, conciliârit. Auctor Pauſanias lib. III. τοῦ σεβείου ἐστὶν ἐν δεξιᾷ μνῆμα Ἀλκμᾶνος.

Lingua Lacedæmoniorum qualis.

Mineruæ optiletidos ædis vnde dicta.

Alcmanis poetæ laus.

μᾶνος, ᾧ ποιήσαντι ᾄσματα, οὐδὲν ἐς ἡδονὴν αὐτῶν ἐλυμήνατο τῆς Λακώνων ἡ γλῶσσα ἥκιστα παρεχομένη τὸ εὔφωνον, Id eſt, *Ad Sebrij à dextra eſt Alcmanis tumulus, cui in pangendis carminibus nihil impedimento fuit Laconica lingua minus per ſe ſuauis, quo minus eis gratiam & venuſtatem compararit.* Hæc itaque populi origo, taliſque eius Lingua.

CAPVT IV.

De Forma Reipublicæ apud Lacedæmonios, eiúſque duratione.

INdicauimus qui & vnde incolæ, itaque Rempublicam illis iam conſtituamus, qualiſque ea fuerit, declaremus. Quod autem Megillus apud Platonem lib. IV. de Legibus profitetur, inquiens, τὴν ἐν Λακεδαίμονι πολιτείαν, οὐκ ἔχω σοι φράζειν οὕτως ἥντινα προσαγορεύειν αὐτὴν δεῖ, Id eſt, *Politiam Lacedæmoniam quomodo appellare conueniat, haud in procliui eſt tibi dicere:* Idem mihi confiteri pudor non eſt, videlicet difficile videri, de forma Reipub. Spartanæ rectè pronunciare. Dabimus operam tamen vt lectoribus huius rei cupidis, aliquali ſuper hac re diſſertatione ſatisfaciamus. Quod vt commodiore via fiat, in primis diuerſorum temporum rationem habendam exiſtimo. Nec enim ex vnius aut alterius ſeculi conſideratione, prorſus de tota Repub. iudicium ferri poteſt, quod quidam confidẽter nimis, vt ferè omnia, facit: ſicut nec qui de ea ſcripſerunt, vnum aliquod tempus ſpectarũt. Itaque fuit Reipub. forma diuerſis temporibus diuerſa, & quidem aliàs Simplex, aliàs Mixta, ſi his quæ iam adducentur, grauiſſimorum auctorum ſententiis ſtare libet. *Lacedæmoniorum Reipub. forma diuerſis temporibus diuerſa.*

Initio autem, ac in prima quaſi Reipub. huius infantia, haud dubiè monarchiam fuiſſe ſeu regnum ſtatuendum, & quidem fortean tale, vt Reges eſſent liberrimæ poteſtatis. Fuit enim vnius ſummum imperium, idque nullis quod conſtat legibus adſtrictum. *Prima forma Reipu. Lacedæmoniorum monarchica.* Atque hæc duraſſe videtur Reipub. forma vſque ad Heraclidas, Proclem & Euryſthenem Ariſtodemi filios. *Quouſque prima illa forma Monarchiæ durauerit.* Nec obſtat quod Caſtor & Pollux fratres, ſimul ad gubernacula ſederint, quandoquidem Imperij vices inter ſe ſumma concordia commutarint, & vnius inſtar Regis fuerint. Sicut Fabula de iis conficta quoque hoc indicare videtur, qua per vices feruntur mortalitatem inuicem commutaſſe, atque alternatim apud in- *Caſtor & Pollux inſtar vnius Regis habendi.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

feros ſuperóſque verſati. Quamuis Hygenus & alij aliò hanc narrationem referant.

Secunda Reipub. Lacedæmoniorum forma ſeu ſecunda ætas incerta.

Poſtea altera ætate, Id eſt, ab initio Heraclidarum vſque ad Lycurgum, qualis Reipub. forma fuerit, haud facilè dictu eſt. Nam ſi nomen ſpectemus, Monarchiam vocare non poſſumus, quod ea propriè vnius imperium dicatur, quum ſemper duo ſimul fuerint, qui imperium Lacedæmone geſſerint: ſi rem verò putemus, haud aliud quàm regnũ appellare licebit. Nam vterq; eorum qui ſummæ rerum præerant, regio nomine ſimul imperabant. Nec reperire licet vllos magiſtratus, qui ſummæ poteſtatis aliquid ſibi præter eos vindicarint. Nõ negauerim tamen fuiſſe aliquos magiſtratus, quorum in Reipub. adminiſtratione vſus fuerit, ſed ab ipſis Regibus creatos, qui & iis idcirco obnoxij erant. Lycurgus enim recens natum Charilaum inter magiſtratus cœnans accepit, & Regem natum eis exhibens in ſolio Regio ſtatuit, vt eſt apud Plutarchum in Lycurgo. Sed de hac ætate, vt dixi, difficile eſt iudicare, quod nullus extet ſatis luculentus auctor rerum, quæ tunc contigerunt.

Tertia ætas ſeu forma Reipub. ſub Lycurgo. qui Ariſtocratica eſſe videtur.

Cæterum tertia ætate, videlicet per id temporis, quo Lycurgus ad Rempub. acceſſit, longè maior importata eſt innouatio, ita vt videatur Regnum, etſi nomine manſerit, re tamen prorſus ſublatum fuiſſe. Nam Reges tum in ordinem quaſi redacti ſunt, debilitata ipſorum potentia, & adiecti ipſis ſenatores, quibus in negotiis publicis non multò minor quàm Regibus fuit auctoritas, & ſine quibus Regibus ferè publicè nihil gerere conceſſum. Hunc itaque Reipub. ſtatũ reſpicientes, formam quæ tunc extitit, appellandã iudicarũt pleriq; Ariſtocratiam. Ex quib. eſt Plato lib. IV. de Legibus, vbi ſic inquit: τὸ δὲ μὴ φάναι ἀριστοκρατίαν αὐτὴν εἶναι, παντάπασιν ἄτοπον, Id eſt, *Negare eam eſſe optimatum adminiſtrationem omninò abſurdum.* Et Iſocrates ſcribens Nicocle, Lacedæmonios οἴκοι ὀλιγαρχουμένους, hanc laudatã Oligarchiam intelligit, quæ eadem eſt cum Ariſtocratia. Nam veteribus hoc ſignificatu vocabulum Oligarchię etiam acceptum eſt. Quibus conſentit Ariſtoteles politico ſecũdo, nec non Plutarchus VIII. Sympoſiacon, vbi ſcribit Lycurgũ vſum in ſua Republica geometrica proportione, & formam inſtituiſſe Ariſtocraticam.

Iſocratis locus expoſitus.

Oligarchia & Ariſtocratia idem.

Quemad-

Quemadmodum Maximus Tyrius quoq; oratione VI. de Rebus publicis agens, Laconicam inter Ariſtocraticas cum Cretica, Mantinea & Theſſalica recenſet. Cuius ſententiæ ſunt plerique alij, vt & Plutarchus libello de tribus politiæ generibus, Ariſtocratiæ exemplum in Repub. Lacedæmoniorum proponit. Etenim nec conſilium Lycurgi fuit, vt popularem aliqua ratione ſuam Rempub. faceret, ſed Ariſtocraticam, ſicut Apophthegmate ſuo ſatis docuit. Nam poſtulanti cuidam, vt populo adminiſtrationem Reipub. traderet Lycurgus: *Tu prior*, inquit, *domi tuæ imperium domeſticis trade*. Quod autem Nabis apud Liuium lib. XXXIV. ait, *non voluiſſe Legiſlatorem Rempub. in paucorum manu eſſe*: Id intelligendum vti dictum à Tyranno accommodatè ad ſuum propoſitum. *Liuij locus expoſitus.*

Deinde quarta ætate, videlicet centum triginta annis pòſt quam inſtituti Ephori, ſunt qui factam Rempub. popularem arbitrantur, vt Ariſtoteles & Iſocrates. Nam tum vt Ariſtoteles ſcribit, Polit. II. δημοκρατία δ' ἐξ ἀριστοκρατίας συνέβαινε. Sicut & Iſocrates Areopagitico ait, λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους ὅτι μάλιστα δημοκρατούμενοι τυγχάνουσιν. Quibus tamen minimè conſentit Plutarchus, qui hoc magiſtratu creato manſiſſe Ariſtocratiam exiſtimat, ac potius optimatum auctam & confirmatam potentiam, quam diminutam putat. Ita enim in Lycurgo ſcribit: ἡ τῶν ἐφόρων κατάστασις, οὐκ ἄνεσις ἦν, ἀλλ' ἐπίτασις τῆς πολιτείας, καὶ δοκοῦσα πρὸς τοῦ δήμου γεγονέναι, σφοδροτέραν ἐποίησε τὴν ἀριστοκρατίαν, Id eſt, *Ephororum creatio, non remiſſio Legum, ſed contentio fuit, quippe quæ tametſi popularis appareret, optimatum tamen vim amplificauit.* Quod quidem ſi initio Ephoris creatis ita fuiſſe fateamur, haud tamen intra eos moderationis cancellos ſe continuerunt. Nam tandem optimatibus multum detraxerũt. Quò Ariſtoteles & Iſocrates ſine dubio reſpexerunt. *Quarta ætas ſiue forma Reipub. Lacedæmoniorũ Democratica.* *Plutarchi loci cũ Ariſtot. & Iſoc. collatio.*

Itaque vt de his, quæ ſecuta ſunt, agamus temporibus, quibus quinta ætas cõtinetur, poſt illa videri poteſt extitiſſe ea Reſpub. quam plerique mixtam affirmant, quando videlicet dominantibus Ephoris, magna ex parte tamẽ remanſit Regibus ſua poteſtas, & Senatui adhuc ſua conſtitit auctoritas. Quamuis quomodo ea mixta fuerit diuerſæ ſint auctorum ſententiæ. Nam *Quinta ætas ſeu forma Reipub. Lacedæmoniorũ mixta.* *Variæ ſententiæ de hac quinta forma mixta.*

quidam volunt ex duabus mixtam, vt Iſocrates Panathenaico, qui ait fuiſſe δημοκρατίαν ἀριστοκρατίᾳ μεμιγμένην, ſeu *quod conſtiterit ex Democratia mixta Ariſtocratia.*

Alij ex duobus, Ariſtocratia & Democratia.

Quod non carere videtur ratione. Nam ſi Ariſtocratia à Lycurgo inſtituta, vt omnes conſentiunt, & poſtea additus Ephororum magiſtratus popularis, atque ex iis Reſpub. forma mixta, haud alia videtur exiſtere potuiſſe mixtio, quàm ex Ariſtocratia & Democratia. Sed plures tamen ſunt, qui ex tribus mixtam aſſerunt.

Alij ex tribus. Monarchia, Oligarchia, Democratia.

Quorum princeps Plato, qui legum lib. III. vbi de Regibus, Senibus & Ephoris locutus, quomodo magiſtratus quilibet eorum cum aliis temperatus, atq; ex tribus iſtis Rebuſpublicis vna conflata fuerit, tandem addit: κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἡ βασιλεία παρ' ὑμῖν ἐξ ὧν ἔδει σύμμικτος γενομένη, καὶ μέτρον ἔχουσα, σωθεῖσα αὐτή, σωτηρίας τοῖς ἄλλοις γέγονεν αἰτία, Id eſt, *Ad iſtum ſane modum regnum apud vos ex quibus oportebat mixtum & temperatum, tum ſeipſum conſeruauit, tum aliis ſalutis cauſa extitit.* Atq; ita Ariſtoteles etiam mixtionem eam clarius expreſſit politico ſecundo cap. VI. Vbi Rempub Lacedæmoniorum ait ex Monarchia, Oligarchia & Democratia mixtam, vt Regum fuerit Monarchia, Senum Oligarchia ſeu Ariſtocratia, Ephororum verò Democratia, διὰ τὸ ἐκ τοῦ δήμου εἶναι τοὺς ἐφόρους, *quod ex populo Ephori eſſent.* Sicut Polybius quoque libro VI. iudicat, hanc fuiſſe eius Reipub. conſtitutionem, Lycurgo eam tribuens. Sic enim de ea ait: Οὐχ ἁπλῆν, οὐδὲ μονοειδῆ συνεστήσατο τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ πάσας ὁμοῦ συνήθροιζε τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἰδιότητας τῶν ἀρίστων πολιτευμάτων. Quod poſtea latius declarat. Verum alij mixtionem eam Reipub. Lacedæmoniorum, nõ ex tribus tantum, ſed ex quatuor conficere non dubitarunt.

Alij ex quatuor, Monarchia, Oligarchia, Ariſtocratia & Democratia.

Vt Archytas Pythagoreus apud Stobæum Ser. CXLI, Qui exiſtimat ex quatuor ita compoſitam Lacedæmoniorũ politiam, vt Regum ſtatuat fuiſſe monarchiam, Senum Ariſtocratiam, Oligarchiam Ephororum, Democratiam verò ſitam dicat in Hippagretis & iuuenibus. Quæ tamen Archytæ ſententia parum videtur conſentanea: ſicut nec reliquæ probari omnes nobis poſſunt, vt alio loco diſputamus.

Atque huiuſmodi fuerunt præcipuæ illæ ſtantis Reipublicæ ætates, quibus imperij ſeu publicæ gubernationis forma quodammodo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

dammodo mutata. Ex quibus tamen Ariſtocratia potiſſimum obtinuit, vt & auctorum pleriq; eam ſtatuerunt. Nam in vigore ſuo, cumque florebat maximè Reſpub. Ariſtocratica fuit. Quò etiam tota nomothesia comparata, vt & conſilium propoſitúmque Legiſlatori fuit eam ſaltem formam Reipub conſtituere.

Ariſtocratia potiſſimum obtinuit.

Fuerunt tamen huius Reipub. quamuis optimè conſtitutæ, παρεκβάσεις ſeu exceſſus quidam & labes, vel corruptelæ, ad vitioſas formas vergentes & inclinanres.

Reipub Lacedæmoniorum παρεκβάσεις.

Nam primò ante Lycurgum, graues Rempub. exagitarunt ſeditiones, quibus videtur quodam modo ſtatus Ochlocraticus quæſitus. Ita enim ſcribit Thucydides lib. 1. ἡ λακεδαίμων μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων δωριέων, ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα, Id eſt, *Lacedæmon à conditu Dorum, qui iam eam tenent, per longo tempore ſeditionibus agitata fuit.* Sicut & Plutarchus Lycurgo idem teſtatur, qui ſcribit Regem Eurytionem ambitione & populari aura ductum, nimium dominatum relaxaſſe. Vnde populus ferocire cœperit, & Reges contemnere, ac illi viciſſim violentius agendo populum offendere, vt legibus tandem proculcatis confuſio Reipub. extiterit, in qua & pater Lycurgi interfectus ſit. Quò refero etiam quod Herodotus ait lib. 1. Vbi de Lacedæmoniis ſcribit, quod ante Lycurgum κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων ἑλλήνων, κατά τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξένοισι ἀπρόσμικτοι.

Graues ſeditiones & ſtatus Ochlocraticus.

Secundo videtur deinde etiam quædam ſpecies Oligarchiæ erupiſſe, quum videlicet poteſtate ſua abutentes Ephori imperium arriperent, premerentq; Reges & Senatum, ita vt tandem eos & quoſuis ſuo arbitratu ſolio deturbare, vel è medio tollere, veriti non ſint. Sicut tum alia, tũ quæ circa Agidem & Cleomenem contigerunt, manifeſtè oſtendunt.

Oligarchia vſurpata.

Ex quibus poſtremo factum, vt nec à tyrannide libera fuerit hæc laudatiſſima Reſpublica, quam inuaſit primo Machanidas, continuauit deinde Nabis, donec Sparta concilij Achaici facta fuit. Ex quo vſque ad Romanorum tempora fluctuare, & imperium Dominóſque mutare non deſtitit, vt videre eſt apud Polybium, Plutarchum, tum aliis locis, tum etiam in vita Pyrrhi, Itemque apud Strabonem & Pauſaniam.

Tyrannis.

Sed tametſi hiſce motibus omnibus & mutationibus, ac for-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

tean aliis, obnoxia fuerit Reſpub. Lacedæmoniorum, ſicuti ſunt res omnes humanæ inſtabiles, & variis caſibus ſubiectæ, optimè tamen eam conſtitutam fuiſſe grauiſſimi auctores conſentiunt. Quod Polybius tamen eatenus verum ait, vt nihil eius defuerit conſtitutioni, quantum ad ſua tutanda ſpectârit Itaque dum iis contenta erat, manſit Reſpub. etiam immota. Poſtquam verò vicina affectare cœpit, & paulatim pluribus bellum faciendo imperium in alios quærere, tum verò in eas mutationes incidit, de quibus dictum.

Laconica ſuis contenta, manſit, vicina affectans in varias mutationes incidit.

Duratio Reipub. Lacedæmoniorum ſeptingentorum ferè annorum.

Sed has tamen diu pertulit, vt longo tempore iis non ceſſerit, ſed inſtar Athletæ, ſæpè eluctata ad leges priſtinámque diſciplinam redierit. Quare donec id factum nulla tumultuantium proteruia, vel inquietorum hominũ ambitio, eam labefactare potis erat. Stetit itaque hæc Reſpub. tot ſeculis, quot vix vllius imperij fuiſſe legimus. Sicut Polybius quoque teſtatur, diutiſſimè Lacedæmonios libertatem ſuam ſeruaſſe. Ita enim de Repub. à Lycurgo inſtituta ait: Οὕτω συστησάμενος πλεῖστον ὧν ἡμεῖς ἴσμεν χρόνον διεφύλαξε τοῖς λακεδαιμονίοις τὴν ἐλευθερίαν, Id eſt, *Quum ita cõſtituiſſet Rempub. quam diutiſſimè conſeruauit Lacedæmoniis libertatem.* Nam alij annos ei tribuunt octingentos, vt Liuius lib. XXXIX, vbi ait Spartam diſciplinæ Lycurgi per annos octingentos aſſueuiſſe. Quod tempus longè fatalem periodum, quæ exiſtimatur eſſe Imperiorum omnium, excedit. Iſocrates oratione de pace, ſcribit ἑπτακοσίοις ἔτεσιν οὔθ' ὑπὸ κινδύνων, οὔθ' ὑπὸ συμφορῶν κινηθεῖσαν, Id eſt, *Septingentis annis neq; periculis, neq; caſibus vllis labefactatam.* Quod idem in Panathenaico repetit. Sic & Cicero pro Flacco, ait Lacedæmonios ſolos toto orbe terrarum ſeptingentos annos amplius, vnis moribus & nunquam mutatis Legibus vixiſſe. Plutarchus Lycurgo ait Spartam εὐνομίᾳ καὶ δόξῃ Principatum Græciȩ tenuiſſe annis quingentis, dum vſa legibus Lycurgi, quas ex quatuordecim Regibus, qui eum ſecuti ſunt, vſq; ad Agin Archidami filium nemo mouerit. Quo tempore tametſi Plutarchus videtur finem ſtatuere Reipub. tamen non vſq; adeò abolita diſciplina, & labefactatus publicus ſtatus, vt non Leges Lycurgi aliquatenus retinentes ſuſtinuerint vſq; ad Tyrannos. Quare & nos Reipub. durationem eò continuamus, ita

Imperiorũ fatalis periodus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

vt ſeptingentorum ferè annorum fuerit ſecundum Iſocratem & Ciceronem. Quod & rectè conuenienterque fieri autumo.

CAPVT V.

De Iure ciuitatis.

EXſtructa Repub. videamus qui Lacedęmone eius participes fuerint. Erant autem Reipub. participes quotquot ciuium numero habebantur. Sed non fuit vna eademque ciuium omnium ratio. Alij enim erant ciues nati, alij ciuitate donati.

Ius ciuitatis.

Ciuium diuerſa ratio.

Nati ciues, qui ex parentibus ciuibus legitimè iunctis, procreati erãt. Hi quidem ſimul ac editi, ius ciuium habuerunt. Sed tamen ad id rurſus, quaſi per gradus aſcendebant, dum iuſti & legitimi ciues fierent, & pro ciuibus ſe gererent. Primùm enim in his hoc quaſi legitimum obſeruabatur, vt iudicium penes tribules eſſet de recens natis, an Infans tollendus eſſet vt ciuis fieret, vel non. Id docet Plutarchus Lycurgo: Arbitrium partus, inquit, non erat penes parentem, ſed portabat eum in locum Leſchen dictum, vbi tribulium natu maximi conſidẽtes, Infantem ſpectabant. Qui ſi membris compactis & robuſtis eſſet, tolli iubebant eum, ſortémque ei ex nouem millibus aſſignabant: Debilem & diſtortum amandabant in locum voraginoſum propter Taygetum, quas Apothecas nuncupabant: Quaſi nec illi ipſi, nec ciuitati, qui non eſſet à primordio ad bonum habitum, neque ad robur comparatus, expediret viuere. Poſtea ſi parentes eos agnouiſſent, & ita probati fuiſſent à tribulibus, ſeptennes facti in ἀγέλας, ſeu *claſſes pueriles* diſtribuebantur, vt docet Plutarchus in Lycurgo. Deinde certo modo enutriebantur & educabãtur ad pubertatem vſque, de qua re alio loco. Tandem verò fuit legitima ętas, quum ex pueris excederent ad Ephebos. Exiſtimo autem fuiſſe annum ætatis octauum decimum. Nam is annus plenę pubertatis dicitur etiam iure ciuili, vt refertur ex libro I. Differentiarum Modeſtini L. XL D de adoptionibus. Atque illa ætate poterat ex inſtitutione Laconica rigida valdè & auſtera ſatis confirmata eſſe natura. Hunc annum qui biennio exceſſerant εἴρενες dicebantur. Plutarchus Lycurgo: εἴρενας καλοῦσι τοὺς ἔτος ἤδη δεύτερον ἐκ παίδων γεγονότας, Id eſt, *Irenas* vocãt

Ciues nati qui.

De Ciuibus natis iudicium quomodo fieri ſolitũ.

Primus gradus Ciuium natorum in infantia.

Secundus gradus in pueritia.

Tertius in pubertate.

Εἴρενες qui dicti apud Lacedæmonios.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

eos qui iam alterum annum è pueris egreßi ſunt. Inter pueros ipſos autem mellirenas dicebāt huic ætati proximos. Idem Plutarchus

μελλείρενες qui dicti ſint.

μελλείρενας δὲ τῶν παίδων τοὺς πρεσβυτάτους, Id eſt, *Mellirenas vocant maximos natu inter pueros.* Itaque quod hanc ætetem conſtituo pubertatis, videor poſſe colligere, tum ex his quæ iam dicta, tum ex Plutarchi verbis quæ ſequuntur. Nam poſtea addit; Quum Iren maior fuerit viginti annis, tum ducit cohortem ſuam in prælium. Quod hoc ſenſu accipio, tanquam ex pueris exceſſerint anno ætatis decimo octauo. Deinde Irenes facti fuerint anno vigeſimo. Tandem eo anno completo eſſe ductores ſuarum

Quarta ætas virilis.

cohortium cœperint, id eſt, puerorum. Poſtremo fuit & legitima ætas, qua inter viros cenſebantur, & quæ virorum erant gerere poterant. Hanc cenſeo fuiſſe annum ætatis trigeſimum. Tot enim annos natis quæ virorum erat gerere licebat, atque eò vſque inter Ephebos habebantur. Quare ἔξηβος dicitur ἔξω τῆς ἥβης, τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν Heſychio. Ex Ephebis autem qui inter viros referebantur, & hunc ordinem recens ingreſſi erant,

Sphærei qui dicti apud Lacedæmonios.

Sphærei dicebantur apud Lacedæmonios. Ita Pauſanias lib. III, vbi quum locutus eſſet de ſimulacro Herculis, cui ſacrificant Sphærei, poſtea addit ſtatim hæc eos deſcribens: οἱ δὲ εἰσὶν οἱ ἐκ τῶν ἐφήβων, εἰς ἄνδρας ἀρχόμενοι συντελεῖν, Id eſt, *Sphærei ſunt qui ex Ephebis iam exceſſerunt, & inter viros cenſeri cæpti ſunt.* Atque huc refero pro argumento, quod apud Plutarchum eſt in Lycurgo: Qui ſcribit non licuiſſe in forum procedere ante annum ætatis trigeſimum: quod perinde fortè eſt, ac ſi diceret, publicum nihil ante hanc ætatem attingere potuiſſe. Nec eſt inconcinnus hic

Ciues ex vtroq; parente Lacedæmonios eſſe oportuit.

annorum numerus. Nam à pueritiæ initio ad pubertatem erunt anni duodecim, à pubertate ad virilem ætatem itidem duodecim. Itaque hanc ætatem, quam diximus, qui compleuerant, ij legitimi & iuſti ciues erant. Diximus autem oportere ciues

Leotychides & Demaratus cur regno exciderint.

ex vtroque parēte eſſe Lacedæmonios, & legitimè natos. Nam aliàs pro nothis & adulterinis habiti fuerunt. Omitto iam de Leotychide & Demarato Regibus aliiſque dicere, qui huius ſuſpicionis damnati regno exciderunt. In Partheniis illuſtre eius

Partheniј apud Lacedæmonios qui fuerint.

exemplum, qui quod non ſatis legitimè procreati fuiſſent, ciues non ſunt habiti. Erant enim Partheniј ex virginibus geniti ante nuptias:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

nuptias: *οἱ γενόμενοι παρθένῳ πρὸ τοῦ γήμασθαι* inquit Suidas. Sed quales hi Partheni fuerint Lacedæmoniorum, de quibus nobis hic ſermo, docet Ephorus apud Strabonem luculenta hiſtoria, quam integram hîc adſcribam. *Lacedæmonij*, inquit, *bellum intulerunt Meſſeniis, quod hi illorum Regem Teleclum Meſſenam ſacrificandi cauſa profectum occidiſſent, iuramento ſe inuicem obſtringentes, non prius ſe domum reuerſuros, ni Meſſeniam cæpiſſent, aut vniuerſos ibi occubituros. Itaq; ad bellũ profecti vrbis cuſtodes relinquũt ex ciuibus natu minimos & natu maximos. Pòſt anno belli decimo vxores Lacedæmoniorũ facta contione, quaſdã ſuarũ ad maritos miſerunt, quæ eos reprehenderẽt, vt iniquis erga ſe conditionib. bellũ Meſſeniis facientes: Quippe quod aliqui interim liberos procrearẽt: aliqui relictis vxoribus vti viduis in hoſtico caſtra haberẽt. Itaq; periculũ ne patria ad extremũ viris vacua foret. Tũ Lacedæmonij & ſui iuriſiurandi memores, & vxorũ habentes rationẽ, robuſtiſsimos & ætate minimos, ex caſtris mittunt, quos nouerant Sacramenti religione non teneri. Iis præcipiunt vt cum omnibus virginibus omnes rem haberent, ita exiſtimantes copioſiorem ſobolem exſtituram. Hi autem qui ita geniti erant παρθενεῖαι ſeu virginum filij dicti ſunt.* Poſtea addit hos non in eodem honore cum reliquis habitos, vtpote non ex coniugio natos, cum Helotis conſpiraſſe, & patefacta conſpiratione patrio ſolo ad quærendas nouas ſedes exceſſiſſe, ac Duce Phalantho tandem Tarentum in Italia condidiſſe. Quam hiſtoriam refert quoque Iuſtinus ex Trogo, ſed ab hac in aliquibus diſſentientem. Ex illis itaq; intelligi poteſt, qui fuerint Parthenij Lacedæmoniorum. Heſychius tamen auctor eſt, eos Parthenios fuiſſe, *De Parthenijs alia opinio.* *οἱ κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν αὐτοῖς πόλεμον γενόμενοι ἐκ τῶν θεραπαινῶν*; tanquam ij ita dicti, qui in caſtris ex ancillis nati fuiſſent. Sed hoc quod ad noſtrum inſtitutum nihil intereſt. Conſtat enim hinc, qualeſcunque Parthenij fuerint, extra coniugium genitos pro ciuibus haberi non potuiſſe.

Cæterum qui ciuitate donabantur ciues, initio complures *Ciues donati ciuitate qui.* facti ſunt. Nam primi Reges (vt eſt apud Strabonem) permiſerunt *δέχεσθαι συνοίκους τοὺς βουλομένους τῶν ξένων, διὰ τὴν λειπανδρίαν*, Id eſt, *vt reciperentur in ciuium numerum, propter hominum penuriam, ex peregrinis quicunque vellent.* Et Ariſtoteles Politico II. ſcribit, initio multos ciuitate donatos ad augendum ciuium nume-

rum. Poſtea autem peregrinis non niſi ſingularibus quibuſdam & certis de cauſis ciuitatis ius communicatum. De Tyrtæo Athenienſi nota hiſtoria, quod in ciuium numerum aſcitus, vt eo belli Duce vterentur, quum ex oraculi ſententia iuſſi eſſent aduerſus Meſſenios ab Athenienſibus Ducem petere. Strabo lib. VIII. & Pauſanias lib. IV. & Poliænus lib. I. Ac ciuem eum factũ fuiſſe, probat etiam Apophthegma illud Pauſaniæ, quo indicatur ſimul quare id ei contigerit. Nam interrogatus Pauſanias quare Tyrtæum Poetam Spartani ciuitate donaſſent, Reſpondit: *Ne vnquam videremur peregrino Duce vſi*, vt eſt apud Plutarchum Apophthegmatis Laconicis. Itidemq́; Terpander, Thales, Pherecydes; & alij ciuitate donati. Nam verum haud exiſtimo, quod Herodotus ſcribit libro vltimo, ſolum Tiſamenum & fratrem ciuitate donatos, niſi id iuuetur interpretatione.

Tyrtæus Athenienſis aſcitus in Lacedæmoniorum ciuium numerum.

Fuerunt præterea & alij liberi homines, non illi tamen Lacedæmonij; ſed qui à pueris educabantur in diſciplina Laconica, quos idcirco etiam poſtea ciuitate donabant. Hi peculiari nomine Μόθακες dicebantur. Athenæus Dipnoſophiſticon VI. ex hiſtoriarum Phylarchi libro XXV. εἰσὶ δὲ οἱ μόθακες σύντροφοι τῶν λακεδαιμονίων. ἕκαστος γὰρ τῶν πολιτικῶν παίδων ὡς ἂν καὶ τὰ ἴδια ἐκποιῶσιν, οἱ μὲν ἕνα, οἱ δὲ δύο, τινὲς δὲ πλείους ποιοῦνται συντρόφους αὐτῶν. εἰσὶν οὖν οἱ μόθακες ἐλεύθεροι μὲν, οὐ μὴν λακεδαιμόνιοι, μετέχουσι δὲ τῆς παιδείας πάσης, Id eſt, *Mothaces erãt qui vnà cum ipſis Lacedæmoniis educabantur. Quilibet enim puerorum ex ciuibus genitorum habent ſibi adiunctos contubernales, hi vnum, illi duos, aliqui etiam plures. Sunt itaque Mothaces liberi quidem (homines) ſed non Lacedæmonij. Participes enim ſunt totius inſtitutionis (Laconicæ.)* Qui locus malè acceptus ab interprete Veneto. Ita ferè etiam Mothaces deſcribuntur ab Æliano lib XII. cap. XLIII. Vbi & de hoc nomine ait: ὄνομα ἦν ἄρα τοῦτο τοῖς τῶν εὐπόρων, οὓς συνεισέπεμπον αὐτοῖς οἱ πατέρες συναγωνιουμένους ἐν τοῖς γυμνασίοις. Scholiaſtes Ariſtophanis, Heſychius, Suidas, eoſdem μόθωνας dicunt, illi tamen συντρεφομένους, hic παρεπομένους eſſe deſcribentes. Vbi in Heſychio mendum irrepſit, & legendum videtur τοῖς ἐλευθέροις παιδίσκοις, quo loco habet, τοὺς λεγομένους παιδίσκοις. Eius generis ciuem fuiſſe Lyſandrum exiſtimant, τὸν καταναυμαχήσαντα

Μόθακες qui dicti ſint apud Lacedæmonios.

Lyſander ciuis factus ob virilitatem.

τοὺς

τοὺς Ἀθηναίους πολίτην γενόμενον δι' ἀνδραγαθίαν Id eſt, *qui Athenienſes nauali prælio ſuperauit, ciuis deinde factus ob virilitatem*, vt ait idem Phylarchus apud Athenæum. Idemque teſtatur de eo Ælianus, qui tales etiam fuiſſe Callicratidam & Gylippum ſcribit. Quamuis à Plutarcho genus Lyſandri relatum ad Heraclidas, patre Ariſtoclito, vt videre eſt in vita ipſius.

Callicratidas & Gylippus.

Ex Libertinis quinetiam aliquando ciues quoque fiebant. Illuſtre eius exemplum in Helotis iis, quos bello Meſſeniaco libertate donatos ciues fecerunt, & Epeunactos vocarunt, quaſi qui in lectum Dominorũ ſucceſſerint. Auctor apud Athenæum dicto libro Dipnoſoph. Theopompus, cuius hæc verba referuntur ex XXXII. Hiſtoriarum. Ἀποθανόντων πολλῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῷ πρὸς Μεσσηνίους πολέμῳ, οἱ περιλειφθέντες εὐλαβηθέντες μὴ καταφανεῖς γένωνται τοῖς ἐχθροῖς ἐρημωθέντες, ἀνεβίβασαν τῶν εἱλώτων ἐφ' ἑκάστην στιβάδα τῶν τετελευτηκότων τινάς, οὓς καὶ πολίτας ὕστερον ποιήσαντες προσηγόρευσαν ἐπευνάκτους, ὅτι κατετάχθησαν ἀντὶ τῶν τετελευτηκότων εἰς τὰς στιβάδας, Id eſt, *Cæſis compluribus Lacedæmoniis bello Meſſeniaco qui ſupererant, vt præcauerent, ne hoſtibus viderentur ad paucos redacti, in quod libet ſtratum ſeu lectum demortuorum Helotas quoſdam reſtituerunt, quos poſtea ciues factos Epeunactos appellarũt, quod loco mortuorum in lectos ſubrogati fuiſſent.* Atque ad eundem modum aliquoties alij Libertini. His itaque ad hunc modum ius ciuitatis communicatum. Alias verò ęgrè impetratum vt ciuitate aliquis donaretur, quod permagna id cum dignitate eſſet coniunctum. Quo nomine reprehendit, tum Lacedęmonios, tum Athenienſes & Thebanos Dionyſius Halicarnaſſeus lib. II. Archæologias Rom. vbi hoc ab eis fieri ait ad conſeruandam generis nobilitatem. Sic enim de his populis ſcribit; φυλάττοντες, inquit, τὸ εὐγενὲς καὶ μηδενὶ μεταδιδόντες, εἰ μὴ σπανίως τῆς παρ' ἑαυτοῖς πολιτείας.

Libertini ciues facti.

Ἐπευνάκτες ciues quos dixerint Lacedæm.

Ciuitatis ius rarò à Lacedæm. aliis communicatum.

Ac verum hoc de Lacedæmoniis, docemur quoque exemplo Tiſameni vatis. De quo Herodotus in vltimo memorat, quod quum eius indigerent Lacedæmonij, petiiſſe eum ciuitatis ius, nec tamen principio hoc obtinuiſſe. Poſtmodum verò imminente Perſarum exercitu, quum maiorem in modum eius egerent, tum ſibi, tum fratri hoc impetraſſe. Quod decus rarum fuit, huicq; ſoli datum, vt & ſibi & alteri ciuis ius acquireret. Nam in

Tiſamenes vates ciuis Lacedæm. factus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

hunc ſenſum verba Hiſtorici accipio, quorũ ſuprà meminimus.

CAPVT VI.

De populi diſtributione.

CIues qui fuerint aperuimus, iam quæ ciuium inter ipſos ordo & diſtributio, quantum licet inquiramus.

Diſtributio populi Lacedæm. in Tribus.

Conſtat autem à Lycurgo primò ciuitatem, quamuis τῶν ὀλιγανθρώπων πόλεων οὖσαν, Id eſt, *perpaucorum hominum eſſet*, vt ait Xenophon, per φυλὰς ſeu *tribus* diſcretam fuiſſe. Nam Rhetra ab oraculo ei reddita, hoc manifeſtè exigit, quã refert Plutarchus in vita Lycurgi. Iubetur enim ab oraculo Legiſlator φυλὰς φυλάξαι, qđ Plutarchus interpretatur διέχειν καὶ κατανεῖμαι τὸ πλῆθος εἰς μερίδας; ſeu *populos dirimere & diſtribuere in partes.* Ac capite præcedente oſtendimus recens natos infantes ad tribules adferri ſolitos, ac ibi probari: Vt idcirco non dubium eſſe queat, quum diſtinctæ fuerint in populo tribus, & diuerſi in vnaquaq; earum tribules.

Quot Tribus fuerint.

Quot verò fuerint tribus, & quibus nominibus appellatæ, nuſquam adhuc ſatis luculenter explicatum inueni. Si tamen locus aliquis eſſe poterit coniecturæ, ſex fuiſſe dicamus, eámque ſententiam retineamus tantiſper dum aliud animaduertere licuerit, vel nos alij rectius docere potuerint. Atque hic numerus tribuum nobis videtur conſentaneus, quod ſupra diximus ex Strabone, in ſex partes etiam antiquitus regionem diuiſam fuiſſe. Quò fortaſſe referẽdum etiam quod Plutarchus ſcribit, aſſeruiſſe quoſdam regionem non in nouem, ſed in ſex tantum ſortes diſtributam, tanquam ea populi fuerit diuiſio, diuerſa à Regionis diſtributione. Vt præteream iam, conuenire ita cum ea rectè exercitus, quæ olim vſurpata fuit, diſtributionẽ in ſex moras, de qua paulò poſt. Sed hæc tamen omnia fortean non ſatis certa argumenta. Itaque ſi quis aliter ſentiat, cum eo non magnoperè contendamus, tantúmque doceri ex ſcriptoribus aliter, vel aliud rationibus melioribus euinci petamus. Harum verò ſex tribuum, ne eas temere ſtatuiſſe videamur, edamus etiam nomina à nobis reperta.

Prima Tribus Heraclidarum.

Prima itaque tribus & præcipua videtur nobis fuiſſe Heraclidarum, ſeu eorum qui à Diuina Herculis ſtirpe erãt oriundi.

Hos

Hos enim à reliquis diſtinctos fuiſſe certum eſt, tantúmq; mixtos cum Doribus. Teſtatur hoc Plutarchus Lyſandro, vbi in hunc modum ſcribit: τῶν ἀναμιχθέντων Δωριεῦσι ἡρακλειδῶν, καὶ κατελθόντων εἰς πελοπόννησον, πολὺ μὲν ἐν σπάρτῃ καὶ λαμπρὸν ἦνθησε γένος, Id eſt, *Genus Heraclidarum mixtorum cum Doribus, Spartæ erat magnum & illuſtre.* Ideo etiam ab hac Heraclidarum gente ſcribit Plutarchus regni ius abſtractum voluiſſe Lyſandrum in medio omnibus ſtatuere. Nam id verius exiſtimo, quam quod alij ſenſerunt, voluiſſe eum regnum ademptum ſaltem Ægiadis & Eurytionidis, Heraclidis omnibus proponere. Nam id fortè nõ obtinuiſſet Lyſander, nec Spartano populo etiam ea ratione aliquid acceſſiſſet, ideóque nec id in vulgus gratum futurum.

Secunda tribus ſtatuatur à nobis Ægidarum. Nam Ægidas fuiſſe peculiaris cuiuſdam tribus Spartæ, auctor nobis Herodotus. Sic enim lib. I V. ait. Οἰλύκου γίνεται Αἰγεὺς, ἀπ' οὗ αἰγεῖδαι καλέονται φυλὴ μεγάλη ἐν σπάρτῃ, Id eſt, *Ægeus filius fuit Oilyci, à quo Ægidæ dicti, tribus Spartæ permagna. Sicut & Ægidæ alij Athenis fuerunt.* *Secunda tribus Ægidarum.*

Tertia tribus videtur nobis Limnatarum. Dicti autem Limnatæ à parte quadam vrbis Spartanæ, quod Λιμναῖον vocarunt, quaſi ſtagnum, vel partem ſtagnantem. Nam vt Strabo ait, τὸ παλαιὸν ἐλιμνάζετο τὸ προάστειον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ λίμνας. Poſtea verò exſiccata ea pars, templúmque Bacchi quod in Limnis erat, ſicco conſtitit. Et Pauſanias etiam ait, χωρίον ἐπονομαζόμενον λιμναῖον, ſeu locum Spartæ ita dictum, qui Dianæ Orthiæ fuerit ſacer. Idemque poſtea commemorans quoſdam λιμνάτας σπαρτιατῶν, indicat aliquos Spartiatarum Limnatas dictos, qui fuerũt hanc vrbis partem habitantes. *Tertia tribus Limnatarum.*

Quarta tribus nobis obſeruata Cynoſurenſium eſt. Tribus ipſa dicta κυνόσουρα. Ita Heſychius κυνόσουρα φυλὴ λακωνική. Huius tribules dicti κυνοσουρεῖς, qui cum reliquis coniuncti apud Pauſaniam. *Quarta tribus Cynoſurenſium.*

Quintam tribum ſtatuamus eam, quæ μεσσόα dicta. Nam & hanc tribum Spartæ fuiſſe teſtis eſt Stephanus de vrbibus, vbi ita ſcribitur. Μεσσόα φυλὴ λακωνική. Dicta hæc etiam ab vrbis parte, cuius nomen Meſſoa. Strabo lib. VIII. μεσσόα οὐ τῆς χώρας *Quinta tribus Meſſoa.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

εἶναι μέρος, τῆς σπάρτης δέ. Ita enim Cauſabonus vir doctiſſimus Geographum eo loco emendat. Apud Suidam verò tantum eſt μεσσόα τόπος. Huius tribules dicti μεσσοάται. Stephanus, ἐθνικὸν μεσσοάτης. Quamuis apud Pauſaniam dicuntur οἱ ἐκ μεσσόας.

Sexta tri-lus Pitanatarum.

Sexta tribus fuerit nobis Pitanatarum. Auctor Heſychius: ἡ πιτάνη φυλή. Et apud Pauſaniam eſt, Crotanos fuiſſe pitanatarum partem. Videtur autē hæc antiqua ſatis tribus. Nam Menelaus, vt ait Heſychius, ex Pitanatis fuit. Vnde exercitus eius dictus Pitanates, ſiue à parte, ſiue quia Menelaus Pitanates, cuius gratia comparatus erat. Atque hæc habuimus de tribubus. Nam quæ earum iura fuerint, & quales tribuum principes ſeu Phylarchi nondum reperi.

Tribuum in minores partes diſtributio.

ὠβαὶ quæ dictæ apud Lacedæmonas.

Γεροάκται qui dicti apud Lacedæmonios.

Deinde verò fuit ipſarum tribuum iterum aliqua in partes ſuas minores diſtributio. Nam oraculum etiam vult Lycurgum ὠβὰς ὠβάξαι, Quod Plutarchus interpretatur de aliis quibuſdam partibus, in quas populus tributus fuit. Fuerunt autem hæ partes, quæ ὠβαὶ dictæ, triginta. Tot enim ὠβὰς iuſſus facere Lycurgus. Harum autem partium videntur fuiſſe quinque cuiuſque tribus, quæ ſuis nominibus diſtinctæ Nam ita ſuprà retulimus ex Pauſania, quod οἱ κρωτανοὶ μοῖρα τῶν πιτανατῶν, Id eſt, *ex Pitanatis quidam Crotani dicti.* Atque his partibus exiſtimare poſſumus præfuiſſe eos, qui apud Heſychium γεροάκται dicuntur, quos ait fuiſſe δημάρχοις παρὰ λάκωσι. Nam ſi tribus reſpondent tribubus, & δῆμοι Athenienſibus partes tribuum, vt Obæ apud Lacedæmonios, erunt Geroactæ qui Obis Lacedæmoniorum præerant. Hæc nobis de tribubus & earum partibus dicta ſint. Porro Cum hac diſtinctione (vt diximus) conuenit aliquatenus altera, qua domi in moras diſtribuebantur. Nam & politicas ſeu vrbanas quaſdam moras agnoſcit Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum, quibus domi inter ſe diſtincti. Erant iſtæ moræ vrbanæ, quemadmodum & tribus, ſex numero, atque haud dubiè vna mora ex qualibet tribu deſcripta. Nam continere videtur mora eos, quibus ætas eſſet militaris. Vt idcirco exiſtimare liceat Iuniores & Seniores non fuiſſe in moris. Nam tametſi in tribubus ſuis cenſebantur: tamen haud-quaquam in moris comprehenſi, quod illis non dum per ætatem patuerint moræ,

Moræ in quas diſtri buebantur Lacedæmonij.

hi iam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

hi iam ex eo numero quaſi emeriti dimiſſi. Vnde expreſsè apud Xenophontem dicuntur educti ad bellum, Seniores & Iuniores, quibus militiæ vacatio erat. Et aliàs apud eundem, domi relicti ad cuſtodiam vrbis Seniores & Iuniores, tanquam qui legitimi milites non eſſent. Cæterum quælibet mora iterum in ſuas partes diſtributa, ſicut tribus in Obas, ita vt habuerit mora vnaquæque λόχους ſeu *turmas*, Pentecoſtyas, & Enomotias, quæ quales fuerint partes, quotque in qualibet earum, inferius vbi de militia nobis agendum, explicabitur. Nam hæc diſtributio prorſus militaris, & ad militiæ rationem comparata: ſicut in omnibus benè conſtitutis Rebuſpublicis peculiaris quædam domi ciuium ad militiam diſtributio vſurpari ſolet. Præfuit cuiuis etiam moræ domi Polemarchus, ſicut & in bello, cui reliqui ſuberant, qui itidem ad bella egredientibus imperabant, vt latius ſuo loco dicemus. Atque huiuſmodi ferè iſta domi per moras diuiſio fuerit, cuius meminit Xenophon, quę & rectè ad tribus conueniebat.

Moræ in λόχους diſtributæ.

Moris ſinguli Polemarchi præfuerūt.

Cæterum nec omnino diſſimilis huic tertia, eaque vulgaris diſtinctio per choros fuit, etſi in ſolennibus & ludis quibuſdam tantum vſitata. Erant autem iſti chori tres, vnde τριχορία dicitur, videlicet puerorum, Iuuenum & Senum.

Diſtributio alia in Choros tres.

Primus chorus erat Senum, qui in ſacris exorſus ſic canebat:

Primus Chorus ſenum.

Ἄμμες πόκ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι.

Nos quondam eramus fortes iuuenes.

Alter chorus erat iuuenum, qui ſic reſpondebat:

Alter Iuuenum.

Ἄμμες δέ γ' εἰμέν· αἰ δὲ λῇς, πεῖραν λαβέ.

Nos ij ſumus, fac, ſi velis, periculum.

Tertius puerorum ita retulit:

Tertius Puerorum.

Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες.

Nos verò erimus multo præſtantiores.

Auctor autem huius diſtinctionis per choros Lycurgus, vt ſcribit Plutarchus libro περὶ φιλαυτίας, & vita Lycurgi: Quamuis Pollux eam ad Tyrtæum referat. Sic enim lib. IV. Onomaſtici ſcribit: τριχορίαν δὲ Τυρταῖος ἔστησε, τρεῖς λακώνων χοροὺς καθ' ἡλικίαν ἑκάστην, παῖδας, ἄνδρας, γέροντας. Sed quicūque tandem auctor, videmus certè hac non tam ciuium ordines diſcretos, quàm

In Choros diſtributionis quis auctor.

ætates diuerſas conſideratas, quæ certo annorum numero quomodo definienda, ex iis quæ præcedente capite diximus, intelligi poterit. Vſum eius diſtinctionis ait Plutarchus, vt familiaria & proxima exempla iuuenibus per ipſa geſta exponerentur, atque ita animi iuniorum ad æmulationem maiorum accederentur. Ac reſpicit huc etiam haud dubiè Plato lib. 11. de Legibus, quum in ſua Repub. condenda tres itidem inſtitui vult choros: Quorum primum παιδικὸν ſeu *puerilem* facit, vbi pueri collocandi: in ſecundo vult eos eſſe, qui ſunt triginta annorum: In tertio omnes ſtatuit, qui egreſſi annum trigeſimum ad ſexageſimũ vſque ætatis annum. Nam hæc diſtributio non parum vtilitatis habet, vt Philoſophus eò loci diſputat.

Vſus diſtributionis in Choros.

Memorabile eſt hoc de populi diſtinctione, quod non confundi patiebantur inter ſe quoſuis, nec alios in aliorum tranſire munus & conditionem. Conſtat præcones ex præconibus naſci ſolitos, tibicines ex tibicinibus, coquos ex coquis, & eodẽ modo de reliquis. Atque hoc ex inſtituto fiebat Ægyptiorum, vbi legiſlator id didicerat. Herodotus libro VI. Συμφέρονται καὶ τάδε Αἰγυπτίοισι λακεδαιμόνιοι. οἱ κήρυκες αὐτέων, καὶ αὐληταὶ, καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρώας τέχνας· καὶ αὐλητής τε αὐλήτεω γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κήρυξ κήρυκος, οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακληΐουσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι, Id eſt, *Cum Ægyptiis etiam Lacedæmonij in hoc cõgruunt, quòd eorum præcones, tibicines & coqui in paterna artificia ſuccedunt & coquus è coquo, tibicen ex tibicine, præco ex præcone gignitur: Neque vlli propter vocalitatem aliis inſidiantes ſeipſos ingerunt, ſed in paterno opere perſeuerant.* Ad hunc modum quantum nobis animaduertere licuit, inter ſe diſcreti Lacedæmonij.

Diſtinctio populi non confundebatur.

Cæterum ab aliis populis aliter diſtincti, & præ omnibus hęc peculiaria habuerunt, quibus dignoſci poterant, videlicet tonſuram, calceos, veſtes, nomen. Pauſanias Achaicis ſeu lib. VII. vbi loquitur de Achæis impetũ in Spartanos Corinthi facientibus: συνήρπαζον δὲ πάντα τινὰ, καὶ ὃν λακεδαιμόνιον σαφῶς ὄντα ἠπίσταντο, καὶ ὅτῳ κουρᾶς, ἢ ὑποδημάτων εἵνεκα, ἢ ἐπὶ τῇ ἐσθῆτι, ἢ κατ᾽ ὄνομα προσγένοιτο ὑπόνοια, Id eſt, *corripuerunt quemcunque vel certò intellexerunt eorum Lacedæmonium eſſe, vel de quibus tonſuræ, aut calceorum cauſa,*

Diſtinctio Lacedæmoniorum ab aliis populis.

Cauſa ſiue etiam propter veſtem, aut nomen ſuſpicio erat. Sed hæc qualia fuerint non eſt huius loci explicare: Verum in ſequentibus pro vt ſe occaſio obtulerit, paſſim de iis nobis erit dicendum.

CAPVT VII.

De concione ſeu congregatione populi.

OStendimus quale ius ciuis fuerit, quòd quum in concionibus potiſſimum vſurpatum ſit, non incõueniens fuerit iam de iis diſſerere. Conciones intelligo, cõuentus ciuium frequentiores, magiſtratus auctoritate in locum legitimum iuſto tempore conuocatorum. Vocabãt eas ἐκκλησίας, ſicut & Athenienſes. Sed Concionum apud Lacedæmonios fuit hoc diſcrimen: quod alia eſſet concio maior, alia minor ſeu μικρὰ ἐκκλησία dicta. Quam diuiſionem ideo ſtatuere viſum, quia apud Xenophontem lib. III. Hellenicôn manifeſtè mentio fit μικρᾶς ἐκκλησίας. Maior concio, ſeu ἐκκλησία ſimpliciter dicta, omnium fuit Lacedæmoniorum, qui videlicet ex omnibus Laconicæ oppidis conueniebant. Huius erat concionis, vt cum ſociis de grauiſſimis quibuſque rebus conſultaret, vt ſi bellum decernẽdum, vel pax facienda, vel ſi quid aliud, omnes attingerent. Ideo cum hac eccleſia σύμμαχοι ſeu *ſocij* plerunque coniunguntur. Xenophon lib. V. Hellenicôn de legatis Apolloniatarũ & Acanthiorum loquens: ἀκούσαντες δὲ οἱ ἔφοροι, ὧν ἕνεκα ἧκον, προσήγαγον αὐτοὺς πρός τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς συμμάχους, Id eſt, *Quum audiſſent Ephori, cuius rei nomine veniſſent, adduxerunt eos ad concionem & ſocios.* Quæ ita accipienda, quod de bello Olynthiis inferendo, non ſolùm Lacedæmonij, ſed & ſocij rogati ſententias fuerint. Nam ſocij hîc diuerſi à concione. Ac vt intelligatur eos ex vniuerſis fuiſſe Lacedæmoniis, qui has frequentabant conciones, vocãtur aliquoties ἔκκλητοι λακεδαιμονίων apud Xenophontem. Atque itidem opponuntur συμμάχοις, vti videre eſt, tum alibi, tum VI. Hellenicôn, vbi de legatis Athenienſium loquens dicit eos adductos ad ἐκκλήτοις λακεδαιμονίων καὶ συμμάχοις. Minor concio ſeu μικρὰ ἐκκλησία fuiſſe videtur tantum ipſorum Spartiatarum, qui vnà cum magiſtratibus de rebus incidentibus decernebant. Ac ne quis hanc concionem cum collegio ſeniorũ

Conciones populi quales.

Concionũ apud Lacedæmonios diſtinctio.

Maior concio Lacedæmoniorũ quæ dicta ſit.

Minor concio quæ fuerit.

eandem eſſe exiſtimet, diſcernitur à Xenophonte lib. III. Hellenicôn, vbi de patefacta conſpiratione ſeruorum ſcribens ait, quod Ephori ſtupefacti οὐδὲ τὴν μικρὰν καλουμένην ἐκκλησίαν συλλέξαντες, ἀλλὰ συλλεγόμενοι τῶν γερόντων ἄλλοθεν ἄλλος ἐβουλεύσαντο, Id eſt, *quòd conuocare minorem concionem dictam non potuerint, ſed collectis ſenibus hinc inde conſultârint.*

Conciones qui conuocare ſoliti. Cæterum magiſtratus qui conciones initio conuocabant, erant Reges & Senatores: poſtea verò Ephori ferè hanc poteſtatem ad ſe totam traduxerunt. Eorum enim erat populum conuocare, qui & ad populum referre poterant, quod ferè Ephori ſibi tandem vindicarunt. Itaque Herodotus Thucydides, Xenophon & alij Hiſtorici, vbi de concionibus Lacedæmoniorũ mentionem fecerunt, Ephoros ei præficiunt, & ab iis gubernatas fuiſſe ſcribunt. Cuius rei crebriora ſunt exempla, quam vt huc pro teſtimonio aliqua adducere neceſſe ſit.

Concionũ celebrandorum locus. Primis tẽporibus in Campo ſub dio. Locus vbi conciones celebrabantur, erat in Campo ſub dio ad amnem Cnacionem, quem poſtea Oenuntem dixerunt, & iuxta pontem Babycam. Qui locus iuſſu oraculi, cuius antea meminimus, electus erat. Plutarchus Lycurgo de Cnacione amne & Babyea ponte ex Ariſtotele diſſerens: *In medio horum,* inquit, (Intelligit autem amnem & pontem iam dictum) *conciones habebant, vbi neque porticus erant, neque vlla alia ſtructura.* Nihil enim ea arbitrabantur ad Εὐβουλίαν ſeu *conſilia* rectè capienda intereſſe, quin citius officere, quod ſutiles & fluxas inani ſenſu congredientium mentes efficiant, quum in ſigna & tabulas, & proſcenia theatrorum, & lacunaria fabrefacta, illi qui in cõcionem veniunt, defigunt oculos. Quò pertinet etiam illud Lyſandri. Nam quum ciuis Megarenſis in concilio liberè cum eo ageret: *Oratio tua,* inquit, *hoſpes vrbe indiget.* Quod eſt apud Plutarchum in Lyſandro. Sed poſterioribus temporibus nutante Repub. & ruentibus veteribus legibus, etiam alij loci concionibus attributi. Et quidem locum qui *σκιὰς* dictus, in hunc ipſum vſum exſtructum tradunt. Pauſanias Laconicis, ſeu libro III, ἑτέρα δ' ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐστὶν ἔξοδος, καθ' ἣν πεποίηται σφίσιν ἡ καλουμένη σκιὰς, ἔνθα καὶ νῦν ἔτι ἐκκλησιάζουσιν, Id eſt, *Alter eſt è foro exitus, circa quem locus ædificatus, qui Scias* (ſeu vmbraculũ) *dicitur, in quo hac ipſa etiam*

Poſterioribus in loco exſtructo quem σκιὰς dixerunt.

ætate

ætate conciones habent. Et fortè aliàs aliis locis conciones habitæ.

Porro videntur antiquitus armati ad conciones veniſſe, aut ſaltem baculos geſtantes. Nam ex hiſtoria Alcandri, qui oculum Lycurgo excuſſit, tale aliquid colligere licet. Et Plutarchus ait eo facto deſiiſſe Lacedæmonios baculos in concionem deferre. Romani in campo Martio extra vrbem armati comitia celebrantes, videntur vtrunque à Lacedæmoniis mutuati. *Habitus ad Conciones venientium.*

Quod ad tempora attinet, fuerunt aliæ conciones indictiuæ, quum inciderunt negotia, quæ cōciones requirebant. Ita enim exponunt hoc quod in oraculo eſt, ὥρας ἐξ ὥρας ἀπελλάζειν, vt ſit, *pro vt temporum articuli requirunt*, conciones habere. Aliæ Statæ ſeu anniuerſariæ, vt in magiſtratuum annorum lectione, & aliis cauſis ordinariis. Quæ quantum licet ex iis quæ in ſequentibus libris diſſeremus, ſatis manifeſta fient. *Concionum habendarū tempora. Conciones indictiuæ. Conciones Statæ.*

CAPVT VIII.

De Suffragiorum ratione.

EXplanato concionum modo, conſideremus quid in iis, & quo pacto agi ſolitum. Diximus autem initio penes Reges & Senatum fuiſſe conciones moderari. Itaque ad populum referre quum voluerūt, iis etiam ſaltem permiſſum. Populi autem poteſtas in diſputando ſita erat & ſanciendo, quæ magiſtratus iuſſerat. Auctor Plutarchus Lycurgo: τοῦ πλήθους ἀθροισθέντος εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ γνώμην τῶν ἄλλων ὑφεῖτο, τὴν δὲ ὑπὸ τῶν γερόντων καὶ τῶν βασιλέων προτεθεῖσαν ἐπικρῖναι κύριος ἦν ὁ δῆμος, Id eſt, *Populo congregato nemini ex aliis ſententiam ferre permiſit; ſed quæ à Senatu & Regibus promulgata erat, de ea decernere populo ius erat.* Poſtea autem populus hac ipſa qualicunque poteſtate abuſus eſt, ita vt vel adiiciendo vel detrahendo peruerteret & adulteraret decreta. Itaque Reges Polydorus & Theopompus ad Rhetram veterem de concionibus hoc adſcripſerunt: αἰ δὲ σκολιὰν ὁ δᾶμος ἕροιτο, τοὺς πρεσβυγενέας καὶ ἀρχαγέτας ἀποστατῆρας εἶμεν, Id eſt, *Si prauè populus rogaßit, Senatui Regibúſque retractandi ius eſto.* Atq; huius Deum auctorem laudârunt teſtantibus verſibus Tyrtæi, qui ſunt apud Plutarchum. Sed non erat hoc reuera cum populo in concione communicare, quin potius adſciſcendi & comprobandi neceſ- *Suffragiorum quæ ratio fuerit. Regum & Senatus quæ partes. Populi in ſuffragiis quæ poteſtas.*

ſitatem ſubmouere. Verum enimuero huius Rhetræ vis tãdem exoleuit inſtitutis Ephoris. Nam ſub iis populo poteſtas iterum ſua in concionibus reſtituta.

Cauſæ in concionibus tractari ſolitæ.

Porro cauſæ ſeu negotia, quæ in concionibus tractari ſolebãt erant maximè quæque ardua, quæ ad hæc genera referri poſſe puto, videlicet vt ageretur vel de magiſtratibus, vel de legibus, vel de bellis, vel de pace, vel de fœderibus, vel de iudiciis. *De Magiſtratibus.* Magiſtratus vſque adeò concionibus ſubiecti, vt etiam ipſorum Regum ius à populi Suffragiis dependeret. Neque item reliqui magiſtratus ferè aliter, quam populo conſentiente creabanrur, vt ex ſequentibus patebit. *De Legibus.* Deinde Leges quæ populum tenere deberent, etiam ad conciones referebantur. Ita Lycurgus Rhetras ſuas initio in populi concilio promulgauit. Eodem'que modo quæ poſtea Rhetris Leges adſcriptæ, plerumq; populo conſentiente perlatæ ſunt. *De bellis decernẽdis.* Bella etiam ſi decernenda prorſus populum rogari conueniebat. Ita Sthenelaidas Ephorus ſuper bello Peleponeſiaco, primò ad Lacedæmonios, poſt etiam ad ſocios retulit, vt eſt apud Thucydidem lib. 1. & paſſim obuia alia exempla. *De Pace.* Pacem facere neque licuit inconſulto populo. Quapropter quum Tithrauſtes ab Artaxerxe miſſus in Aſiam cum Ageſilao ageret, vt remearet domum, miſiſſetque ad eam rem qui pecuniam offerrent, Reſpondit Ageſilaus, pacis penes ciuitatem arbitrium eſſe: ſe verò malle milites ditare, quam ipſum diteſcere: Et haberi alioquin præclarum apud Græcos, non dona, ſed manubias referre ab hoſtibus. Vt ſcribit Plutarchus in vita Ageſilai. *De fœderibus.* Quia & fœdera comprobare vel improbare populo ius erat, ad quem Ephoros retuliſſe initio legimus, priuſquam fœdera rata eſſent, vt infrà, vbi de fœderibus agemus, copioſius dicendum. *De Iudiciis.* Iudicia etiam ſumma ad populum deuoluebantur. Nam de Regibus ipſis iudicabant, quibus & aliis quamuis etiam pœnam irrogabãt, quæ res ſuo loco clarius patebit. *Suffragiorum ratio ſimplex.* Cæterum quod ad ſuffragiorum rationem attinet, fuit ea ſimpliciſſima & fraudibus minimè obnoxia, adeóque reliquæ Reipub. conſtitutioni cõſentanea. *Acclamationes.* Nam recepto more acclamationibus indicauit populus quid fieri vellet. Thucydides lib. 1. de Lacedæmoniis loquens: κρίνουσι (inquit) βοῇ, καὶ οὐ ψήφῳ, Id eſt, *Clamore decernunt non calculis.*

calculis. Docet idem Plutarchus quoque in Lycurgo, vbi & qualis ordo ſeruatus ſit in hac ſuffragiorũ ratione, propoſito exemplo de Senatorum lectione, oſtendit. Verba eius latinè reddita ita ferè ſonant. *Concione*, inquit, *aduocata delecti viri includebantur propinqua domo, qui neminem videbant, neque ipſi conſpiciebãtur, ſed tantum clamorem exaudiebant ἐκκλησιαζόντων* ſeu *concionis. Acclamatione enim tum alia, tum competitores dijudicabant. Nec tamen omnes ſimul, ſed ſinguli ſorte introducebantur, & taciti per concionem tranſibant. Hoc autem dum fieret, concluſi illi tabulas habebant, in quas de ſingulis retulerunt plauſus magnitudinem, neſcij cui facta eſſet, tantúmq; ſcientes primum eſſe, vel ſecundum, vel tertium, aut quotusquiſque eſſet introductus. Cui ex illis omnibus plurima & maxima acclamatio facta eſſet, hunc tandem renunciabant.* Huiuſmodi fuit acclamatio illa quæ dicitur à Lycurgo inſtitura. Atque eandem rationem in reliquis obſeruatam fuiſſe putandum. Nam quæ ſequuntur in Plutarcho de honore habito Senatoribus renunciatis, quomodo videlicet à grege iuuenũ & mulierum virtutem eorum collaudantium deducti ſint, quomodo item cœna à familiaribus honorarentur, & qualiter ij viciſſim maximam matronarum neceſſariarum ornarent, ea, inquam, omnia peculiaria opinor Senatorum. Porro in hac ſuffragiorum ratione, neceſſe erat contingere, vt aliquãdo obſcurum eſſet de plauſu & acclamatione iudicium, ita vti nõ diſcerni potuerit, populus ne iuberet an vetaret aliquid, hunc ne vel illum potius probaret. Hoc quum fiebat, id remedij adhibebant, vt in partes ſecedere ſuas mandarent, quicunque iuberent aliquid, in alias qui vetarent, vt numerari poſſent ſuffragia. Cuius eſt illuſtre exemplum apud Thucydidem lib. 1. Nam habita concione ab Archidamo, quum Ephorus Lacedæmonios in ſuffragia miſiſſet, vt decernerent vtrum bellum Athenienſibus facere vellent, an non, quum non plauſum ſatis internoſcere poſſet, iuſſit in vnum locum ſeorſum concedere, quibus fœdera rupta, & Athenienſes iniurij videbantur: In diuerſum verò abire qui aliter ſentiebant. Ac tum inito numero, plures multo inuenti, qui reſciſſa fœdera iudicabant. Itaque poſtea ad ſocios relatum, & communi omnium nomine contra Athenienſes bellum decretum. Atque ad hunc modum ſuffragia in concionibus publicis

Acclamationũ quæ ratio.

Acclamationum iudicium obſcuriũ, quomodo diſcretum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Suffragiorum ratio in Senatu & iudiciis.

ferebantur. Cæterum in Senatu & iudiciis videntur ſententiæ ſuffragiis atque oratione à quolibet prolatæ, vbi Regibus plerunque inter ſe diſſidentibus, cui eorum plura ſuffragia conſentiebant, is obtinebat, vt infrà copioſius dicemus. De ſuffragiis autem in Syſſitiis capite ſequenti dicetur. Atque hæc de concionibus.

CAPVT IX.

De quibuſdam aliis populi conuentibus.

Conuentus alij ſolemnes apud Lacedæmonios.

Syßitiorum conuentus.

Quando et à quo inſtituta Syßitia.

Ἀνδρεῖα.

φειδίτια.

AGentibus nobis de concione, non ab re fuerit hoc loco aliqua ſuperioribus adiungere de aliis ſolemnibus populi congregationibus. Nec tamen quoſuis cœtus hoc capite attingere volumus; ſed tantum vulgares aliquos epulandi cauſa inſtitutos. Ex iis præcipuus erat conuentus Syſſitiorum, ſeu conuictus publici. Fuerunt autem Syſſitia inſtituta primùm à Lycurgo exemplo Cretenſium, & initio dicta ἀνδρεῖα, ſicut & Cretenſes ſua vocabant ἀνδρεῖα, vt ſcribit Strabo lib. x, ſiue ἄνδρια, vt eſt apud Plutarchum. Poſtea, vt idem ait Plutarchus, dicta φιδίτια παρὰ τῆς φιλίας, mutata litera media λ in δ, quod ad amicitiã & beneuolentiam pertinerent: ſiue φειδίτια à φειδὼ, quod ad parſimoniam & frugalitatem aſſuefacerent. Quamuis idem auctor tradit, ex aliorum ſententia dicta, quaſi ἐδίτια, adiecta aſpirata ad frontem dictionis, ab eo conuictu, ſiue ab edẽdo. φειδίται autem appellati, qui Phiditiorum participes erant. Patebant hæc Syſſitia, ſeu phiditia tantum viris, nec mulieribus in his locus erat, vti docet Plato lib. VIII. Legum. Neque iis tamen omnibus, ſed qui à reliquis probati atque aſciti fuerant. Quod fiebat in hunc modum. Quilibet συσσίτων ſeu *conuictorum* fructum paſtilli in manus accipiebat, & quum miniſter vas in capite circumferret, placidè illud pro calculo iniiciebat, ita vt qui probaret ſimpliciter, qui reprobaret validè id manu cõpreſſum iaceret. Quod compreſſum erat, calculi perforati vim obtinebat. Et ſi vnum compreſſum reperiſſent, non recipiebant aduenientem, eò quod vellent omnes lubenti animo inter ſe conuenire. Qui autem repudiabatur, dicebatur κεκαδδίσθαι. Κάδδος enim dictum vas illud, in quod fruſta coniiciebant. Neque ſolùm viri, ſed & pueri hæc frequen-

φειδίται qui dicti.

Syßitia qui frequentarint.

Συσσίτων aſſumendorum ratio.

Κεκαδδίσθαι quid ſit.

Pueri ad συσσίτια admißi.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

frequentabant, tanquam ad διδασκαλεῖα σωφροσύνης, ſeu *ludum temperantiæ ventitantes*, vt ſermones ibi de Repub. exciperent, doctores conſpicerent ingenuos, aſſueſcerent ipſi iocari, dicteriáque citra ſcurrilitatem iacere, & aliorum non ægrè ferre cauilla. Atque vt quiſq; puerorum intrabat, eis natu maximus monſtratis foribus aiebat: Sermo hinc nõ egrediatur, vt ſcribit Plutarchus in inſtitutis Laconicis. Suſtentabãtur Syſſitia, eo quod ſinguli conferebant ſecundum capita. Ita enim Ariſtoteles lib. II. Politicôn cap. x. De his ſcribens ait: ἐν μὲν λακεδαίμονι κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος εἰσφέρει τὸ τεταγμένον. Vbi indicat etiam conſtitutum fuiſſe, quantum à quolibet conuictorum ad Syſſitia præſtaretur, quod in menſem erat, farinæ medimnus, vini congij octo, caſei libræ quinque, ficuum ſelibræ quinque, prętereáque ad obſonia parum aliquid pecuniæ, vt ſcribit Plutarchus. De quibus tamen paulo aliter Athenæus lib IV. Dipnoſophiſticôn. Nam contribui ait ab vnoquoque farinę medimnum Atticum, vini choas vndecim aut duodecim, inde libram caſei & ficuum, ac præterea ad obſonium decem obulos ęgineticos. Deinde verò etiam qui ſacrificauit primitias, & qui venatus fuerat, mittebat portionem prædæ ad conuiuium. Nam ei qui ſacrificaſſet, aut venatus eſſet, licuit domi manere, reliquos oportuit adeſſe.

Silentium præſcriptũ.

Syßitia vnde ſuſtentarentur.

Diſtincti autem fuerunt in Syſſitiis per quinos denos, nec erant vna claſſe multo plures vel pauciores. Quamuis Dicæarchus apud Athenæum auctor eſt, cœnam ſeorſim cuique antiquitus appoſitam fuiſſe, quæ nihil cum alio haberet commune. Inter pulmenta præcipuum erat ius nigrum dictum, quod caput cœnæ erat, ac eo ſeniores ordine diſtributi veſcebãtur, carnium ipſi non indigentes, ſed iunioribus eas permittentes. Attamen placentæ quantum quiſque vellet, accipiebat, & potus, idque quandocunque animus tulit inter accumbendum. Opſonium omnibus ſemper ferè idem, videlicet caro ſuilla elixa, ex qua ius fiebat, quod omnibus diſtribuebatur. Poſtea diuidebantur ἐπαίκλα, quæ erant quaſi corollaria cœnæ & ſecundæ menſæ, vt eſt apud eundem Athenæum. Tandem vbi mediocriter biberunt, ſine face receperunt ſe domum. Atque hæc ferè Phiditiorum ratio fuit. Meminit autem huius conuictus & iuris nigri Cicero

Syßitæ quomodo fuerint diſtincti.

Syßitiorũ victus.

Ius nigrũ.

Placentæ.

Caro ſuilla.

ἐπαίκλα.

Receptio ſyßitarum domum.

Tuſculana v. referens hiſtoriam de Dionyſio tyranno: *Quid*, inquit, *victum Lacedæmoniorum in Phiditiis nónne videmus? Vbi quum tyrannus cœnauiſſet Dionyſius, negauit ſe iure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatum. Tum is qui illa coxerat, minimè mirum, inquit, condimenta enim defuerunt. Quæ tandem inquit ille? Labor in venatu, ſudor, curſus in Eurota, fames, ſitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur.* Cui non diſſimilis eſt hiſtoria, quę de Ponti Rege refertur apud Plutarchũ. Ac pertinet etiam huc, quod Sybarita quidam protulit. Nã quum in Phiditiis vnà cœnaſſet inquit: Meritò fortiſſimi omniũ Lacedęmonij. Optandum enim potius ducies millies mori, quam huius tenuis victus participem eſſe. Quæ hiſtoria eſt apud Athenæum lib. IV. & repetita ab eodem lib. XII. paululum mutata oratione. Eodémque ſpectat Pauſanię factum Mardonij apparatum & cœnam illudentis, vt eſt apud Herodotum in IX. quam & repetit Athenæus dicto lib. IV.

Phiditia ſiue Syſſitia deſierunt.

Tãdem verò deſierunt Lacedæmonij ad Phiditia conuenire, neglecto veteri patrio inſtituto, & lauticias magnificentiámque circa victum adhibuerunt. Cuius rei auctores Areus & Acrotatus, αὐλικὴν ἐξουσίαν ζηλώσαντες, Id eſt, *Aulicam licentiam imitantes*, vt Athenæus ſcribit. Sed Cleomenes priſtinos mores & veterem frugalitatẽ reuocare inſtituens, fruſtrà id tentauit ſuo cum exitio, vt præter Athenæum docet luculenter Plutarchus in Cleomene.

Cœnæ ſolemnes aliæ præter Syſſitia. Copides cœnæ, qui admiſſi. Quis victus.

Erant præter Phiditia aliæ item cœnæ ſolemnes, quarum vna κοπὶς, altera αἶκλον dictæ. Ad Copidas admittebantur non ſolum ciues, ſed & peregrini & pueri. Fiebant eæ in vrbe, & in locis vbi nutriebãtur pueri, ſcenas extruxerunt, ac lectos ſtrauerunt, quibus tapetas iniecerũt. Singulis accedentibus caſei recentis, ventris, & inteſtini craſſi fructum conferebant: ac deinde bellaria, caricas, fabas, & Phaſelos virides. Ex Molpide refert Athenæus, quod κοπὶς ſit δεῖπνον, μάζα, ἄρτος, κρέας, λάχανον ὠμὸν, Σωμὸς, σῦκον, τράγημα, θέρμος. Et totidem verbis copida deſcribit Heſychius.

Aeclum cœna quæ fuerit.

Æclum aliqui cœnam ipſam in Phiditiis vocarunt, ſicut Epæclum, quod poſt æclum dabatur, vt Epicharmus: Alij ad ſacra Hyacinthiorum ea referunt, vt Didymus Grammaticus Polycratem auctorem laudans. Sed Copis & æclum vti apud Lacedæmonios fuerunt rariora, ita & apud auctores ſunt obſcurioris memo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

memoriæ. Atque Athenęus ipſe nimis quam confusè eorum refert hiſtoriam, de quibus idcirco non hoc loco plura addam.

CAPVT X.

De Spartanorum Libertate.

Diſtinctio Lacedæmoniorum in Liberos & Seruos.

IN Republica Lacedæmoniorum non ſolùm ciuium fuerunt inter ſe diuerſi ordines: ſed quatenus liberi omnes, multo magis à Seruis diſtinguebantur. Quare de hac diſtinctione iam nobis dicendum, qua alij liberi, Serui alij dicuntur. Et primò quidem de Liberis.

Liberi Lacedæmonij.

Aduertendum autem id in primis, quod apud Plutarchum eſt in Lycurgo, ac quaſi prouerbio vulgo iactatum erat; ἐν λακεδαίμονι τὸν ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα δοῦλον, Id eſt, *In Laconica liberum maximè liberum eſſe, & Seruum maximè Seruum.* Nam reuera Lacedæmonij præ omnibus ſe maximè liberos profitebantur, atque inde in primis gloriabantur. Id quod adeò ſibi vendicabant, ὡς μηδὲ τὰς τῶν ἐλευθέρων ἰσηγορίας ἀνασχέσθαι, Id eſt, *vt ne alios quidem liberos ſibi exæquari paßi ſint*, vt ait Iſocrates Archidamo. Itaque Laco quidam interrogatus, quid potiſſimum ſciret, Reſpondit: *Liber eſſe.* Fuit autem iſta libertas omnibus æqua, vti patet ex loco Liuij ſuperius adducto. Nam Lycurgus Rempub. inſtituens, ſummum libertatis bonum & ex omnibus maximè optabile, commune eſſe voluit. Æqualitas enim æmulationem non parit, nec idcirco tam facilè ſeditio metuenda, ſicut dicitur: τὰ ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖν. Nec enimuero conueniebat ſortibus ex æquo diſtributis libertatē eſſe inæqualem. Omnes itaq; Laconici ſanguinis optima lege liberi erant, ac ex Lacedæmoniis prorſus ſerui nulli. Qua in re cum Indis Lacedęmonios conueniſſe ſcribit Arrianus in Indicis, cuius hęc verba: καὶ τόδε μέγα ἐν τῇ Ἰνδῶν γῇ πάντας Ἰνδοὺς εἶναι ἐλευθέρους, οὐδέ τινα δοῦλον εἶναι Ἰνδόν· τοῦτο μὲν λακεδαιμονίοις εἰς ταῦτο συμβαίνει καὶ Ἰνδοῖσιν. λακεδαιμονίοις μέν γε οἱ εἵλωτες δοῦλοι εἰσὶ, καὶ τὰ δούλων ἐργάζονται, Id eſt, *Hoc memorabile in India, omnes Indos liberos eſſe, nec quenquam ſeruum Indum. Qua in re Indis cum Lacedæmoniis conuenit. Lacedæmoniis enim Ilotes tantum ſerui ſunt, & ſeruilia obeunt.* Atque idem tribuitur Cretenſibus à Strabone, vnde Legiſlator hoc

Libertas omnibus æqua.

Seruus nullus ex Lacedæmoniis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

dubio procul mutuatus eſt.

Libertatis duo gradus, ὅμοιοι & ὑπομείονες.

Sed tametſi par libertas omnium, tamen quaſi hi duo gradus fuiſſe videntur, vt alij ὅμοιοι, alij ὑπομείονες dicerentur, vtrique tamen verè liberi.

Ὅμοιοι qui dicti ſint.

Exiſtimo autem dictos fuiſſe ὁμοίους, qui pari inter ſe iure gaudebant, quibúſque honores omnes æqualiter patebant. Quales fuerunt qui legibus præſcripta præſtiterant & obſeruarant; quíque onera publica ferre poterant. Nam qui in eo numero cenſebantur, ij meritò æquales quodammodo & pares fuerunt, reliqui deterioris conditionis. Xenophon dilucidè hoc docet, libro de Repub. Lacedæm. εἰ δέ τις ἀποδειλιάσειε τοῦ τὰ νόμιμα διαπονεῖσθαι, τοῦτον ἐχεῖ ἀπέδειξε μήτε νομίζεσθαι ἔτι τῶν ὁμοίων εἶναι, Id eſt, *Si quis præ ſocordia legibus præſcripta non præſtaret, eum Lacedæmone ſimilium in numero non habendum decreuit.* Itaque non inſtituti diſciplina Laconica, vel minus eam obſeruantes, ὅμοιοι non erant, vt Cinadon ille apud Xenophontem III. Hellenicôn.

ὑπομείονες qui dicti ſint.

At ὑπομείονες, quorum mentio item apud Xenophontem in III. Hellenicôn, ſunt ipſi qui ὁμοίοις inferiores erant, ac fortean tum aliis, tum vel eò illis cedebãt, quod magiſtratus capere non poterant. Neque enim ij omnibus liberis hominibus promiſcuè patebant, vt infra dicemus. Ideo quidem in horum ὑπομειόνων numero, mea ſententia, præter eos quos diximus, qui legibus præſcripta obire non poterant, ſint cenſendi præterea pauperiores quique, & Libertini, exque Libertinis geniti. Neque enim illos exiſtimo omnia iura ciuium participaſſe; ſicut nec apud veteres Romanos libertate donati, vel eorum liberi, ingenuis per omnia exæquabantur.

Libertatẽ in quibus potiſſimum ſitam Lacedæm. duxerint.

Porro ſita fuit libertas Lacedæmoniorum potiſſimum in hiſce, in quibus excellere maximè decorum exiſtimabant. Ac primum eam ponebant in ſumma animi conſtantia, mortis contemptu, & turpitudinis fuga, qua ſe ad indignum aliquid patrandum adigi non patiebantur. Inde eſt quod facturi pacem Lacedæmonij cum Antipatro, ita in eam conſentirent, dum modò nihil turpe imperaret, vt eſt apud Plutarchum libello qui inſcribitur, de diſcrimine adulatoris & amici. Indidémque Ariſtocratidę illud magni animi reſponſum. Nam poſtquam Agis Rex ad

ad Megalopolin fuit ab Antigono pugna ſuperatus, dicenti cuidam, quid facietis Spartani? an Macedonibus ſeruietis? Reſpondit: *Quid? An impedire poteſt victor, ne pugnantes pro Sparta mortem oppetamus.* Ideò etiam puer ille Spartanus captus & venũdatus, nec dum ſeruilem animum induere poterat. Nam quum emtori in reliquis facilè morem gereret, quæ libero homini conuenirent, ſimul ac iuſſus matulam afferre, id recuſauit, ſeruiturum ſe negans. Ac quum à domino vrgeretur, conſcenſo tecto fatus, Scies quid emeris, præcipitem ſe inde dedit, ac vita deceſſit. Id enim ſibi potius patiendum eſſe exiſtimauit, quàm vt ſeruile aliquod munus obiret. Deinde ſita libertas eorum in contemtu rerum caducarum, diuitiarum, ſplendoris, magnificentiæ, luxus, & quæ ſunt huiuſmodi. Itaq; Buris & Sperthes, qui ad Xerxen ſpontè profecti erant, daturi pœnas ciuitatis nomine ex oraculo, ob præcones Perſarum interfectos, quum abſoluti eſſent à Rege ipſorum virtutem admirante, & rogante vt apud ſe manerent, ídque Indarne impenſius hortante, tantum aberat, vt perſuaderentur, vt Indarni reſponderent; ignorare eum, quanta res vera libertas, quam qui guſtaſſet, non eam permutaturum Perſarum regno. Quæ hiſtoria ab Herodoto lib. VII. luculentius expoſita, breuius à Plutarcho in Apophthegmatibus Laconicis, variante tamen vtriuſq; narratione, tum in nominibus, tum aliis. Ac pertinet huc etiam hiſtoria contemti conuiuij, magnifico ſumtu & prodigo luxu ad Perſarum morem iuſſu Pauſaniæ inſtructi, quum is caſtra deripuiſſet Mardonij, & ſupellectilem cepiſſet, qua de re eſt itidem apud Herodotum libro vltimo. Denique hæc Lacedæmoniorum libertas præterea in aliis multis ſe oſtendit, vt in artibus vilibus & ſordidis fugiendis, in otio ingenuo vſurpando, & pluribus, de quibus inferius ſuo loco agimus.

Id verò hîc addendum, adeò ſtabilem fuiſſe Lacedæmoniis hanc ſuam libertatem, vt nec eſſet quomodo excidere hoc ſuo iure potuerint. Non enim inuenio vllam damnationem ad ſeruitutem, nec ex Lacedæmoniis aliquos pœnæ ſeruos factos legimus, quamuis aliæ pœnæ ſatis graues delictis eorum ſeueriſſimo magiſtratuum iudicio infligerentur. *Libertas Lacedæmoniorum quàm ſtabilis.*

Liberi Lacones quomodo quidam dicti.

Deinde & hoc aduertendum, quod quidam poſterioribus temporibus ἐλευθερολάκονες ſeu liberi Lacones dicti ſint, id non eò pertinere, quaſi reliqui in ſeruitutē redacti fuerint: ſed quod hi ſui iuris facti, & à poteſtate Spartanorum exemti fuerint, vt à nobis iam ante diſputatum eſt. Talis itaque Spartæ libertas generoſis prorſus animis conueniens, & Reipub. huic conſentanea. Itaque ob hoc ſummum libertatis commune decus nihil ſeruile, ne domi quidem geſſerunt, nec artes liberales hominibus indignas attrectarunt: ſed ſummo in otio, quale nulla in Repub. alia, viuebant vniuerſi, rebus bellicis tantum ſtudentes.

CAPVT XI.

De Lacedæmoniorum ſeruis.

De ſeruis.

Seruorum alij δοῦλοι, alij οἰκέται dicti.

QVum Libertatem illuſtriorem reddat ei oppoſita ſeruitus, atque illa magis commendetur iſtius acerbitate & duritia, faciendum vt iam hanc declaremus, quo libertati maiorem ſplendorem & æſtimationem demus. Intelligimus autem ſeruos, tam δούλους, ſeu initio in ſeruitutem redactos; quàm οἰκέτας, id eſt domi genitos, ac vernas propriè dictos. Vtriuſque generis, præcipuè tamen vernarum multos fuiſſe Lacedæmone, ac plures quā in vlla alia Repub. paſſim animaduertere licet. Ideo enim Thucydides Chiis multos tribuens ſeruos, nuſquam plures eſſe ſcribit, præterquam Lacedæmone.

Serui multi Lacedæmone.

Vbi & ſcholiaſtes addit, quod ἡ λακεδαίμων πλείστους εἶχεν οἰκέτας, Id eſt, *quod quamplurimos Lacedæmonij vernas haberent.* Quod vel hinc perſpicuè videri poteſt ita eſſe, quod Plutarchus ſcribit, Ætolos Laconicam incurſantes, quinquaginta millia Helotarum abduxiſſe.

Metus Lacedæm. à ſeruis ſuis.

Quare & ſemper metus Lacedæmoniis à ſeruis ſuis, quod ij numero ſuperarent liberos homines, & aliquando bella, aliquando clandeſtinæ aduerſus Dominos machinationes. Nam & inſidiari eos nunquam deſtitiſſe, præcipuè in caſibus aduerſis, auctor Ariſtoteles politico II. Et Thucydides lib. IV. ait: ἀεὶ τὰ πολλὰ λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς εἱλῶτας τῆς φυλακῆς πε͂ρὶ μάλιστα καθεστήκει, Id eſt, *quod Lacedæmoniis plurimum negotij fuerit in cuſtodiendis Helotis.* Vbi addit bis mille ſeruos, qui ſibi ſtrenuiſſimi in bello viſi fuerant, ſegregatos à reliquis tanquam liberandos, quum eorum iuuen-

tutem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

tutem & multitudinem formidarent, non multò poſt ex oculis hominum ſubtractos, ita vt nemini, quomodo perierint, conſtiterit. Quam rem attigit & Plutarchus in Lycurgo, vt morem ſæpius frequentatum adducens, quum non niſi vna vice ita factum reperire liceat. Nam quam Cryptiam vocarunt ad ſeruorum minuendam multitudinem inuentam, ea huc non pertinet, vt arbitror.

Sed Cryptiæ iſtius rationem, ſi quis requirat, hanc fuiſſe docet Plutarchus Lycurgo. Magiſtratus, inquit, ſolertiſſimos ex iuuentute certis temporum interuallis, per agros nulla certa de cauſa mittebant, cum pugionibus & neceſſariis cibariis, nulla re præterea alia. Hi interdiu per latebras diſperſi, recondebant ſe, & quieti dabant, noctu inſidentes itinera Helotas, ſi qui in ipſos incidiſſent, perimebant. Ita enim multitudinem ſeruorū exundantem amouere viſum eſt. Quod inſtitutum quidam Lycurgo perperam faciunt tribuentes, longè ab ipſius humanitate alienum. Atque hoc illud videtur bellum quod Ephori recēs creati Helotis indicebant, vt eſt apud eundem Plutarchum. *Cryptiæ ratio quæ apud Lacedæmonios.*

Sed origo ſeruitutis Laconicæ à duobus præcipuè profecta populis, videlicet ab Helotis & Meſſeniis. Vnde duplices quaſi ſerui, veteres ſeu Helotæ, & recentiores ſeu Meſſeniaci. Quam diſtinctionem agnoſcit etiam Pauſanias in Laconicis, vbi de ſeceſſione Helotarum loquens in montem Ithomen, hæc ſubdit: ἀπέστησαν δ᾽ οὐχ ἅπαντες οἱ εἵλωτες, ἀλλὰ τὸ μεσσηνιακῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων εἱλώτων ἀποσχισθέντες, Id eſt, *Defecerunt autem non omnes Helotæ, ſed ex Meſſeniacis, qui ſe à veteribus Helotis auulſerunt.* *Seruitutis Laconicæ origo vnde profecta.*

Dicti autem fuerunt Helotæ, Helos ciuitatem olim incolentes, qui reliquis Lacedæmoniis imperata facere non detrectantibus, quum ſoli rebellaſſent, bello ſubiugati & in ſeruitutem acti ſunt. Vnde hoc ſeruorum manſit nomen. Harpocration: εἵλωτες οἱ μὴ γόνῳ δοῦλοι λακεδαιμονίων, ἀλλ᾽ οἱ πρῶτοι χειρωθέντες τῶν ἕλος τὴν πόλιν οἰκούντων. Hoc bellum dixerunt πρὸς τοὺς εἵλωτας πόλεμον, ſeu *aduerſus Helotas bellum*, vt ait Strabo lib. VIII. Cuius auctorem Agidem Regem fuiſſe ſcribit, eámque ſeruitutis rationem, quam ipſe inſtituit, ad tempora Romanorum continuo in vſu fuiſſe teſtatur. Id enim Strabo ſuperioribus hæc ver- *Helotæ ſerui qui dicti ſunt.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ba addens docet: *σχεδὸν δέ τι, καὶ τὴν εἱλωτείαν τὴν ὕστερον συμμείνασαν, μέχρι τῆς ῥωμαίων ἐπικρατείας, οἱ περὶ Ἆγιν εἰσὶν οἱ καταδείξαντες*, Id eſt, *Totum ferè Helotarum ſtatum, qui deinceps perdurauit, ad id tempus, quo rerum potiti ſunt Romani, Agis inſtituit.* Ac quum inde reuera primum Helotæ cœperint, obtinuit tamen vſus, vt promiſcuè Helotarum nomine appellarentur, etiam Meſſenij, & vndecunque orti acceſſerint ſerui. Pauſanias de Helotis, ſeu Heleos ciuitatis incolis loquens: *πρῶτοί γε*, inquit, *ἐγένοντο οὗτοι λακεδαιμονίων δοῦλοι τοῦ κοινοῦ, καὶ εἵλωτες ἐκλήθησαν πρῶτοι, καθάπερ γε καὶ ἦσαν· τὸ δὲ οἰκετικὸν τὸ ἐπικτηθὲν ὕστερον δωριᾶσι, μεσσηνίους ὄντας ὀνομασθῆναι καὶ τούτους ἐξενίκησεν εἵλωτας*, Id eſt, *Primum Helotæ facti publicè Lacedæmoniorum ſerui, Helotæque primum dicti, quia & reuera erant. Poſtea euicit conſuetudo, qua acquiſita deinde à Doribus* (ſeu Lacedæmoniis) *ſeruitia, tametſi ex Meſſeniis eſſent, itidem Helotæ vt appellarentur.*

Seruitus Helotarũ grauis.

Quoniam autem grauis admodum eſſet eorum ſeruitus, ideo quaſi in prouerbium abiit, grauiore ſeruitute premere quàm Helotas. Vnde eſt, quod Iſocrates panathenaico de Lacedæmoniis ita loquitur: *οὓς μὲν ἐλευθερώσειν ὡμολόγησαν, κατεδουλώσαντο μᾶλλον, ἢ τοὺς εἵλωτας*, Id eſt, *quos ſe in libertatem aſſerturos promiſerant, eos grauiore ſeruitute quàm Helotas oppreſſerunt.* Vt non ſatis capiam quare Pollux Helotas medios inter liberos & ſeruos eſſe dicat.

Meſſenij ſerui & quanta ſeruitus eorũ.

Sed Meſſenij ex omnibus tamen acerbiore ſeruitute afflicti erant, idque vt exiſtimo, ea de cauſa, quod cum eis bella ſuſcepta eſſent, non pro gloria & Imperio, ſed pro vita & ſalute: contenderéntque inter ſe, vter populus eſſet, non vter imperaret. Itaque idem Iſocrates Archidamo dicit eos, *χαλεπώτερον τῶν ἄλλων δεδουλευκότας.* Vnde & prouerbium extitit *δουλότερος μεσσηνίης.* De quo magnus ille Eraſmus in Chiliadibus ſuis. Verum tamen quum tales eſſent Helotæ, atque ita affligerentur, vt tamen vulgo iactatur, Seruum ſeruo præſtare, Dominum Domino: Ita dubium non eſt, quin aliqui eorum fuerint, quorum fides & integritas eſſet Dominis probata & commendata. Tales autem qui eſſent peculiariter Argeos vocabant.

Ἀργεῖοι ſerui qui dicebantur.

Heſychius: *Ἀργεῖοι, οἱ ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν εἱλώτων οἱ πιστευόμενοι οὕτως ἐλέγοντο*, Id eſt, *Argei vel Argiui Hellenes dicti, itémque ex Helotis fideliores ita vocabantur.*

bantur. Itaque aliqui horum etiam probi.

Hoc etiam vel in primis de Helotis vniuerſis memorabile, quod tametſi proprietas in iis ſingulorum Dominorum eſſet, vſu tamen communes fuerint, & publici quaſi iuris. Itaque rectè Strabo ait, quod τρόπον τινὰ δημοσίους δούλους εἶχον οἱ Λακεδαιμόνιοι τούτους, Id eſt, *quod quodammodo publicos ſeruos hos habuerint Lacedæmonij.* Quod etiam ex loco Pauſaniæ paulo antè adducto patet. Ariſtoteles quinetiam politico II. ſcribit, quod inuicem alter alterius ſeruis vſi ſint Lacedæmone. Cuius verba ſuper hac re ita habent: ἐν Λακεδαίμονι τοῖς τε δούλοις χρῶνται τοῖς ἀλλήλων, ὡς εἰπεῖν, ἰδίοις· ἔτι δ᾽ ἵπποις καὶ κυσὶ, κἂν δεηθῶσιν ἐφοδίων ἐν τοῖς ἀγροῖς κατὰ τὴν χώραν, Id eſt, *Lacedæmone vtuntur ſeruis inuicem vti propriis: Et præterea equis & canibus, & ſi eguerint etiam viaticis, dum in agris verſantur in ſua regione.*

Helotæ ſeruij proprietate ſingulorum dominorum vſu publici iuris fuerunt.

Opera autem Helotarum erant, tum vt omnia ſeruilia munera obirent, tum potiſſimum vt agros colerent impoſito tributo. Ita Plutarchus in Lycurgo: οἱ δὲ εἵλωτες αὐτοῖς εἰργάζοντο τὴν γῆν, ἀποφορὰν τὴν εἰρημένην τελοῦντες, Id eſt, *Helotæ agros eis colunt, dictam penſionem penſitantes.* Vnde & Liuius vocat Helotas Caſtellanos, ac agreſte genus. Quanta autem eſſet penſio ſuprà attigimus, quum de ſortis cuiuſque tributo actum eſt. Idem & Ariſtoteles docet quadantenus lib. II. Politicorum. Sicut & Ioſephus lib. II. contra Apionem ſcribit, Lacedęmonios ad omnia vitæ neceſſaria ſeruis vti, & victum paratum ab iis accipere. Ita enim de Lacedæmoniis ait: ἐπὶ τῆς πόλεως διῆγον ἄλλοις ὑπηρέταις πρὸς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου χρώμενοι καὶ τροφὴν ἑτοίμην παρ᾽ ἐκείνων λαμβάνοντες. Itaque præclarè Cleomenes Anaxandridæ F. Homerum Lacedæmoniorum Poetam dicebat, Heſiodum ſeruorum ſeu Helotarum. Illum enim præcepiſſe, quomodo bellum ſit gerendum: Hunc quomodo agri colendi, vt eſt apud Plutarchum in Apohthegmatis Laconicis. Sed & extra regionem eorum miniſterio vtebantur, maximè in bellis, vt ſuo loco dicendum erit, vbi aliquoties egregiam præſtiterunt operam, quam & præmio libertatis recompenſari meruerunt. De quo eorum præmio, nobis ſequenti capite reſtat diſſerendum.

Helotarũ opera.

Agrorum cultura.

Vſus in bellis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

CAPVT XII.

De Manumiſſione & Libertinis.

Libertatē Helotæ quo modo conſequerentur.

HElotarum etſi dura admodum eſſet ſeruitus, vt diximus: non erant tamen vſquequaque à ſpe libertatis excluſi. Patere enim libertatem bene merentibus volebant, ne deſperatio melioris ſtatus extrema audendi fiduciam animis inſereret. Obſeruabatur autem hoc in primis, ne priuatim à ſuis quique Dominis eam conſequerētur, quod & ſerui non eſſent prorſus priuatorum, ſed publici quodammodo iuris. Itaque videtur Reſpub. libertatis conferendæ ius quaſi proprium ſibi retinuiſſe. De Dominis, initio conſtitutæ ſeruitutis, id ſancitum erat, ὥστε μήτ' ἐλευθεροῦν ἐξεῖναι, μήτε πωλεῖν ἔξω τῶν ὅρων, Id eſt, *Vt neque iis manumittere ſeruos ſeu libertate donare liceret, neque extra fines vendere*, vt ſcribit Strabo lib. VIII. Atque hæc ταῦτα illa erant ſeu Agidis inſtituta, περὶ εἱλωτείας ſeu *de ſtatu ſeruorum*, quæ ad Romanorum tempora vſu frequentata & cuſtodita ſunt.

Libertas vel ob bene merita tributa, vel vendita.
Prioris exemplum.
Poſterioris exemplum.

Cæterum populus, cuius ſumma in ſeruos poteſtas, ſæpe hoc magnum libertatis bonum per ſe vel per magiſtratus tribuebat: aliàs etiam, ſi neceſſitas requireret, libertatem vēdebat. Prioris illuſtre teſtimonium peti poteſt ex ſeruis, qui cum Braſida in prælio fuerant, quos re benè geſta domum reportatos à Clearida, populus liberos eſſe iuſſit, vt auctor eſt Thucydides lib. V. Poſterioris exēplum ſuppeditat Cleomenes, qui occupata ab Antigono Tegea, direptíſque Orchomeno & Mantinea, quum redactus in fines Laconicos eſſet, Helotas qui quinque minas Atticas præſtitiſſent, manumiſit. Qua ratione talenta quingenta coegit, vt eſt apud Plutarchum in Cleomene.

Manumiſſionis ſeu Libertatis tribuendæ modus.

Forma autem ſeu modus manumittendi non videtur in exquiſitis aliquibus ſolennibus ſita fuiſſe, in illa fori ſimplicitate, quæ apud eos obtinebat. Id tamen vſurpatum obſeruare licet, vt poſt manumiſſionem coronarentur.

Corona libertatis & honoris ſignum.

Nam corona inſigne honoris & libertatis, tum apud Græcos in vniuerſum, tum apud Lacedæmonios. Deinde etiam vt circa templa ita coronati ducerentur. Quod colligimus ex verbis Thucydidis lib. IV. quæ capite præcedente delibauimus. In quibus & hoc eſt, de iſtis bis mille ſeruis, quod ἐστεφανώσαντο καὶ

τὰ ἱερὰ

τὰ ἱερὰ περιῆλθον, ὡς ἠλευθερωμένοι, Id eſt, *quod coronabantur, & templa circuierunt tanquam manumiſsi.* Vt vtrunque horum in ſeruis manumittẽdis obſeruatum, dubium non ſit. Merita autem quibus potiſſimum libertas tribuebatur, fuiſſe animaduertimus vel res bello benè geſtas, vel aliâs auxilium in periculis præſtitum. Ita iis, qui obſeſſis in ſphaſteria Inſula Lacedæmoniis commeatum aduexerunt, libertas fuit præmium. Nec tamen qui ita manumittebantur in libertatem, omnia iura ciuium participaſſe crediderim. Sed vt Libertini peioris vbique conditionis, quam ingenui: Ita & Lacedæmone veriſimile eſt inferiores fuiſſe. Idque vel eò ſic ſtatuerim, quò magis ſe aliis hoc nomine anteferebant Lacedæmonij, non paſſuri idcirco ſeruitutis nota inſignitos ſibi prorſus exæquari. Hoc tamen eis datum, vt quidam in numerum ciuium referrentur, aliis potius vt vbicunque vellent habitandi poteſtas eſſet, conceſſum. Quibuſdam etiam vt in Colonias ducerentur permiſſum. Vtrunque hoc poſterius Braſidianis contigit ſeruis. Thucydides lib. v. οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐψηφίσαντο, τοὺς μὲν μετὰ Βρασίδου εἵλωτας μαχεσαμένους ἐλευθέρους εἶναι, καὶ οἰκεῖν ὅπου ἂν βούλωνται, καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ αὐτοὺς μετὰ τῶν νεοδαμώδων εἰς Λέπρεον κατέστησαν, Id eſt, *Lacedæmonij ſeruos qui ſub Braſida pugnauerant, liberos eſſe decreuerunt, habentes vbicunque liberet habitandi poteſtatem: Eóſque non ita multò poſt in Lepreo cum Neodamodibus, collocauerunt.* Vbi & hoc obſeruandum in verbis grauiſſimi hiſtorici νεοδαμώδεις diſtingui à ſeruis Braſidianis manumiſſis, ſicut & inferius eodem libro diſtincti ſunt. Ita & apud Xenophontem lib. III. Hellenicôn νεοδαμώδεις alij ſunt: alij εἵλωτες, & ὑπομείονες, & περίοικοι. Vnde exiſtimare licet hoſce dictos νεοδαμώδεις, qui libertatem conſecuti Lacedæmone remanſerunt, & poſtea in ciuium numerum relati fuerunt. Quamuis Pollux ſimpliciter libertinos hoc nomine donat, inquiens: τοὺς μὲν τοὺς εἰς ἐλευθερίαν τῶν εἱλώτων ἀφειμένους, οἱ Λακεδαιμόνιοι νεοδαμώδεις καλοῦσιν. Cui conſentit Heſychius, apud quem νεοδαμώδεις ſunt, οἱ κατὰ δόσιν ἐλεύθεροι ἀπὸ τῆς εἱλωτείας. Quorum vterque hoc à Thucydide didicit, qui vim huius vocis explicans inquit: δύναται δὲ τὸ νεοδαμῶδες ἐλεύθερον ἤδη εἶναι. Vbi & Græcus ſcholiaſtes addit: Νεοδαμώδης ὁ ἐλεύθερος παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις. Sed ciues

Merita quibus Libertas tribuebatur quæ fuerint

Libertini peioris conditionis quam ingenui.

Νεοδαμώδεις diſtincti à ſeruis Braſidianis.

Νεοδαμώδεις qui dicti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

fuiſſe νεοδαμώδεις vel inde colligi poteſt, quod mille tantum eorum, cum quatuor millibus aliorum Peloponẽſium, in auxilium ciuitatum Ionicarum iuncti ſunt & comparati, haud dubiè addituris Lacedæmoniis alios milites, niſi νεοδαμώδεις ciues fuiſſent, nec Harmoſten miſſuris niſi ciuibus munitum. Item quod Ageſilaus contentus duobus millibus Neodamodωn fuerit, quũ tamen ſex millia ſociorũ requireret profecturus in Aſiam, haud quaquam Rex quum eſſet tam paucis confiſurus, niſi Lacedæmoniis ciuibus. Non negârim tamen quoſuis etiam libertinos militaſſe. Nam & Cleomenes, quos præſtitis quinque minis liberauerat, in prælium ducens, aduerſus Argyraſpidas Arcadum oppoſuit. Quin & Ageſilaus centuriauit ipſos Helotas bello contra Thebanos. Sed hæc neceſſitatis erant, & fidem expertus Ageſilaus prorſus ſeruilem, id eſt, perfidiam ſummam & transfugia non pauca, vt refert Plutarchus in Ageſilao. Atque hæc de Libertinis.

DE REPVBLICA LACEDÆMONIORVM LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De Magiſtratibus in genere.

De Magiſtratibus Lacedæmoniorum.

QVÆ ſuperiore libro diſputauimus, eò pertinent, vt Reipub. Spartanę corpus cum pręcipuis eius partibus explicarent: Nunc ediſſerendum eſt, quibus illæ partes quaſi vinculis continebantur. Nam vt in corpore membra inter ſe neruis, venis, arteriis coarctantur & coniunguntur: Ita quæ iam expoſita ſunt Reipub. membra aliqua requirunt, vt inter ſe nexu quodam conueniente aptentur & copulentur. Ea verò ſita in his exiſtimamus, quæ ſunt, magiſtratus, leges, onera publica, actiones & iudicia, præmia & pœnæ. Nam hæc potiſſimum politias tum ornant & conſeruant, ſi rectè habent: tum

Republicæ quibus potiſſimum rebus conſeruentur, aut euertantur.

paruo

paruo momento euertunt, ſi ſegnius conſtituta ſunt. De his itaque ordine pertractabimus facto initio à magiſtratibus. Conuenit enim ante omnia magiſtratus aliquos in Repub. creari, quod ſine eorum auctoritate, nec leges ſcribi, nec onera indici, nec iudicia reddi, nec præmia & pœnæ decerni poſſunt.

Magiſtratus ante omnia in Repub. creãdi.

Intelligo autem hîc magiſtratuum nomine, non modò eos, qui cum imperio publicum munus adminiſtrârunt, vt iuris conſulti propriè vocabulum vſurpant: ſed generaliter quoſuis, qui Reipub. gubernationi aliqua in parte præfuerunt bono publico, vel publicum aliquod munus geſſerunt. Atque ad magiſtratus Spartanos quod attinet, exiſtimamus ita ſatis perſpicuam noſtram explicationem de iis fore, ſi hæc quatuor declarauerimus, vt aperiamus quot & qui fuerint, quæ ipſorum inter ſe diſtinctio, quomodo quibuſue cauſis magiſtratus crearẽtur, quoſque ab illis repellere moris fuerit. De quibus omnibus, paucis verba faciamus.

Magiſtratus nomine qui comprehendantur.

Primo itaque fuiſſe Lacedæmoniorum magiſtratus numero non ita multos, pro eius Reipub. quæ habebatur dignitate, ex hiſce conſtat. Nam & Reſpub. ipſa nec admodum abundabat hominibus, vt neceſſe eſſet plures ad eos regendos adhibere magiſtratus, vt ſuprà attigimus. Deinde educatio ipſa talis fuit, vt neque opus ad coercendam malitiam & mores emendandos multis rectoribus, vt infrà patebit. Quare Braſidas quoque apud Thucydidem lib. IV. milites ad fortitudinem adhortans, ita loquitur, iubens eos nihil formidare multitudinem hoſtium, οἵ γε (inquit) μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἥκετε ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσι, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσσους, Id eſt, *quod non veniſtis ex talibus Rebuſpub. vbi non multi paucis imperant, ſed potius perpauci multis.* Et Cleomenes apud Plutarchum Ephoros oppugnans, ait tantum Reges cum Senatu initio Reipub. præfuiſſe, ſine vllis aliis magiſtratibus. Hęc enim Cleomeni Plutarchus verba tribuit in vita eius: ἔφη ὑπὸ τοῦ λυκούργου τοῖς βασιλεῦσι συμμιχθῆναι τοὺς γέροντας, καὶ πολὺν χρόνον οὕτω διοικεῖσθαι τὴν πόλιν οὐδὲν ἑτέρας ἀρχῆς δεομένης. Quod quidem ſi ita omnino habuit, fuerunt tamen alij magiſtratus additi poſtea. Nam obſeruauimus hos in vniuerſum fuiſſe apud Lacedæmonios magiſtratus, vt ſunt, Reges, Senatus,

Magiſtratus apud Lacedæmonios quot fuerint.

Magiſtratuum apud Lacedæmonios variorũ nomina.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Ephori, Bidiæi, Nomophylaces, Harmoſyni, Empelori, Pythij, Proxeni, Prodici, Pædonomi, Harmoſtæ, Hippagretæ, Polemarchi, Symphorei, Nauarchi, Epiſtolei. Hos enim omnes publica munera Reipub. geſſiſſe animaduertimus, quamuis alia alij ratione. De qua diuerſitate iam dicamus.

Prima Lacedæmon. Magiſtratuum diſtinctio. Itaque vt ad id, quod ſecundo loco propoſuimus, accedamus, inuenitur hæc in magiſtratibus iam dictis diſtinctio. *Alij perpetui.* Alij enim erant perpetui, quibus non niſi cum vita honos ipſe terminabatur, qualis erat Regum & Senatorum dignitas. Nec enim lege certum aliquod tempus his præfinitum: ſed eos magiſtratus retinere ius erat, donec vita ſupereſſet, niſi alicuius ſceleris conuicti indigni eſſent iudicati. *Alij ad tempus.* Alij autem magiſtratus ad tempus creabãtur, quales videntur ferè reliqui omnes, etſi de aliquibus eorum non ita certò conſtat. *Temporalium Magiſtratuum ſubdiſtinctio.* Atque horum qui nec perpetui erant, ſed temporales, *Alij tempore incerto.* alij eò vſque in magiſtratu ſeu officio commiſſo manſerunt, dum Reipub. vſus exigeret, id eſt, tempore incerto: *Alij annui.* Alij definito temporis ſpatio magiſtratu abibant, vt puta, qui vel annui erant, vel aliâs certi alicuius temporis. Nam de his intelligendus, vt arbitror, locus Xenophontis lib. VI. Hellenicôn, vbi ait quoſdam, qui domi relicti fuerant ad capeſſendos magiſtratus, etiam in militiam ſcriptos. Ita enim de delectu ab Ephoris habito ſcribit: τοὺς ἐς ἀρχὰς δὲ τότε καταλειφθέντας ἀκολουθεῖν ἐκέλευον. *Secunda Magiſtratuum diſtinctio.* Deinde fuit & hæc in magiſtratibus varietas, vt *Alij Vrbani.* alij eſſent Vrbani ſeu domeſtici, quorum poteſtas Regionis Laconicæ limitibus erat circumſcripta: *Alij prouinciales.* Alij eſſent prouinciales, qui ad prouincias ſeu ſocias ciuitates (ſic enim prouincias ſuas vocabant Lacedæmonij) gubernandas, vel in fide retinendas mittebantur, vt Harmoſtæ: Alij denique militares, vt Polemarchi, ſymphorei: Alij mixti, quorum ſua, domi item & militiæ, erat poteſtas & auctoritas, vt ſuo loco dicetur. *Tertia Magiſtratuum diſtinctio.* Denique videtur & talis aliqua diuerſitas in magiſtratibus diſtinguendis vſurpata, vt quidam eſſent magiſtratus maiores ſeu maximi. *Alij maiores.* Nam μεγίστας ἀρχὰς ſeu *magiſtratus maximos* aliquos agnoſcit Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum. Quo in numero habendos cenſeo Reges, Senatum, Ephoros & Harmoſtas. Quidam verò *Alij mi-* rurſus magiſtratus eſſent minores, vt plerique aliorum. Quæ

distinctio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

diſtinctio haud dubiè etiam admittenda, quod non ſit veriſimile eiuſdem fuiſſe dignitatis & poteſtatis quoſuis magiſtratus. *nores.*

Verùm in quorumuis horum magiſtratuum creatione, hic obſeruatus modus, vt omnes ſuffragiis legerẽt, nec ſorti aliquid tribuerent. Itaque Ariſtoteles Politico II. ait: πάντας (ἀρχὰς) αἱρετὰς, καὶ μηδεμίαν κληρωτὴν fuiſſe. Et Iſocrates Panathenaico in fine, ἀρχὰς οὐ κληρωτοὺς, ἀλλὰ αἱρετὰς feciſſe Lycurgum ſcribit. Quæ ratio per electionẽ Reipub. Ariſtocraticæ maximè etiam conueniebat, ſicut ſortitio Reipub. Democraticæ propria eſt. Quamuis electio in Rege non prorſus libera erat. Reſpiciebatur enim alia cauſa in Regibus creandis, aliæ in aliis magiſtratibus. Nam in Regibus neceſſariò certum genus ſpectabatur, nec eorum alij creabantur, quàm ad quos regnum eo iure pertinebat, de quo tamen populo ſtatuere & iudicare fas erat. In Ephoris verò requirebatur, vt populares eſſent, ac vt quiſque maximè viſus Regibus & Senatui aduerſari, ita animo lubentiſſimo populi Ephorus factus. Cæterùm & Senatui & reliquis virtus potius & merita ſuffragabantur. Nam virtutis præcipuè habita fuit ratio, vt in aliis omnibus apud Lacedæmonios; ita etiam in quibuſuis magiſtratibus cõferendis. Neq; enim aliter Ariſtocratica Reſpub. conſiſtere poſſet, ſed paulo momẽto eſſet mutatura. Ita iudicauit de hac Repub. Plato lib. III. de Legibus, vbi hæc eius verba: δίκαιον μὲν ὦ Λακεδαιμόνιοι τοῦτο γε τῇ πόλει ὑμῶν ἀποδιδόναι, ὅτι πενίᾳ καὶ πλούτῳ, καὶ βασιλείᾳ καὶ ἰδιωτείᾳ διαφέρουσαν οὐδ' ἡντινοῦν τιμὴν καὶ τροφὴν νέμετε, Hoc eſt, *Æquum eſt ô Lacedæmonij, veſtræ hoc tribui ciuitati quod ex diuitiis vel paupertate, itémque ex regio vel priuato ſtatu, nullum ſingularem honorem aut præmium conferatis.* Nam τροφὴν hîc pro generali præmij nomine poni exiſtimo. Cuius ſententiæ fuit & Xenophon libro de Repub. Lacedæmoniorũ, vbi de Legiſlatore eorum ita loquitur: ἐπέθηκε δὲ καὶ τὴν ἀνυπόστατον ἀνάγκην ἀσκεῖν ἅπασαν πολιτικὴν ἀρετήν. τοῖς μὲν γὰρ τὰ νόμιμα ἐκτελοῦσι ὁμοίως ἅπασι, τὴν πόλιν οἰκείαν ἐποίησε, καὶ οὐδὲν ὑπελογίσατο οὔτε σωμάτων οὔτε χρημάτων ἀσθένειαν, Id eſt, *Legiſlator etiam ſuis irrefragabilem neceſſitatem omnem ciuilem virtutem exercendi attulit. Nam iis qui iuſſa Legum exequerentur vniuerſis, Rempub. propriam eſſe voluit, neq; rationem habuit vllius imbecillitatis corporum vel facultatum.*

Magiſtratum quomodo creari ſoliti.

Regum electio qualis.

Ephororũ electio qualis.

Virtutis habita ratio maximè in electionibus.

τροφῆς ſpecialis ſignificatio.

Quod Plato haud immeritò magnoperè commendat, & diuinitus hoc allatum conſilium affirmare non dubitat. Non enim, inquit, decet in ciuitate honores ideo in pretio eſſe, quòd is qui eos gerat diuitiis excellat: Nec quidem quod is, qui illos adminiſtrat, aut celer ſit, aut formoſus, aut robuſtus, niſi aliqua præter hæc adſit virtus, & ea quidem virtus, à qua temperantia minimè abſit. Quod politicum præceptum in quauis Republica ſeruari ex vſu eſſet.

Tenuiores non admiſſi ad Magiſtratus gerendos.

Poſtremò quanquam virtus in primis circa magiſtratus legẽdos ſemper ſpectata ſit: hoc tamen peculiariter obſeruatum tradit Ariſtoteles Politico II. vti tenuiores ac ſumptibus Syſſitiorum ferẽdis impares, Reipub. non eſſent participes. Ita enim inquit: ὅρος τῆς πολιτείας οὗτος ἐστιν αὐτοῖς ὁ πάτριος, τὸν μὴ δυνάμενον τοῦτο τὸ τέλος φέρειν, μὴ μετέχειν αὐτῆς, Id eſt, *Hoc quaſi limite à maioribus poſito Reſpub. ipſis conſtituta eſt, vt qui non poßit pendere vectigal hoc (ad communionem ſyßitiorum requiſitum) is vt minimè particeps eſſet ipſius.* Illos autem qui ſoluendo vectigali erant, quique publicum munus gerere poterant, peculiariter dictos puto δαμώσεις, Heſychij verbis adductus. Nam illi dicũtur δαμώσεις, οἱ ἐντελεῖς λάκωσι. Quibus etiam contrarij quodammodo ſuperius à nobis memorati ὑπομείονες. Verum illud inſtitutum fortean tum demum obtinuit, quum Diuitiæ honori eſſe cœperant. Quamuis Ariſtoteles culpam aliquam in eo agnoſcit Legiſlatoris. Quod nos in medio relinquamus. Deinde neq; videntur ad magiſtratus admiſſi fuiſſe, quibus non erat legitima ætas. Nec enim infra virilem ætatem magiſtratus munia capeſſere, vel officium publicum gerere licebat. Certè maximi qui dicebantur magiſtratus, eorum tantum erant, qui ex Ephebis exceſſerant, atque inter viros cenſebantur. Ita enim Xenophon ſcribit de Repub. Lacedæmoniorum: τοῖς γε μὴν τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν πεπερακόσιν, ἐξ ὧν ἤδη αἱ μέγισται ἀρχαὶ καθίσανται. Quæ tamen ætas, an in Regibus eodem modo requiſita, haud facilè dixerim. Fuit tamen certus haud dubiè ætatis annus, quum ipſi regnum adminiſtrare inciperent, prius à Prodico tutorio nomine gubernatum. De quo tamen nihil inuenimus, vt & alia. Item quædam, quæ hic dicenda fuerant, auctorum ſilentio obruta ſunt. Quare his de

δαμώσεις qui dicti.

Aetatis habita ratio.

magiſtra-

magiſtratibus expoſitis contenti ſimus. Nunc de ſingulis ordine dicamus.

CAPVT II.

De Regibus.

Reges antiquiſsimus Lacedæmoniorũ Magiſtratus.

ἀρχαγέται dicti Reges Lacedæmoniorum.

Regum Lacedæmoniorum ſex propria & peculiaria.

SIcut apud gẽtes ferè omnes, Regiæ dignitatis faſtigium, ſummo in Repub. ſemper loco fuit: ita præcipuus, idémque antiquiſſimus magiſtratus Lacedæmoniorum erat, cui regium nomen dabatur. Sed vt nomen diuerſum ab aliis gentibus vſurpabant Lacedæmonij in appellandis ſuis Regibus, ἀρχαγέτας eos vocantes, vt teſtatur Plutarchus: ita fuêre permulta alia, quæ quaſi propria & peculiaria circa Reges ſuos obſeruabant, nec alibi vſpiam ita moribus vſurpabantur. Ea verò ſita potiſſimum animaduerti in hiſce ſex: in familiæ præeminentia, in ſucceſſionis iure, in puerili educatione, in corporis externa ſpecie, in imperandi poteſtate, & honoris exhibitione. Quę vniuerſa quo pacto ſe habuerint, quàm poterit fieri breuiſſimè hoc capite declarabimus.

Regia familia apud Lacedæm. Heraclidarum.

Regiæ Lacedæm. familiæ triplex mutatio ante Heraclidas.

Primæ familiæ tres Reges.

Secundæ.

Tertia familia.

Quarta familia Heraclidarũ.

Primùm itaque familia Regia, poſt recuperatam à Doribus Peloponeſum, non fuit alia quàm Heraclidarum, ſeu ex Diuina Herculis ſtirpe oriundorum. Quorum ius vnde extiterit, ſuperius à nobis explicatum eſt. Verum ante eos triplicem mutationem Regię Lacedæmoniorum familiæ fuiſſe, ex Pauſania diſcimus, diligenter à primis initiis eos referente; vt in vniuerſum fuerint eorum familiæ quatuor. Primæ familiæ erãt tres tantum Reges, quos ſcribit fuiſſe Indigenas, ſuntque Lelex, Myletes & Eurotas. Secundæ familiæ recenſentur hi, Lacedæmon Iouis & Taygetæ Filius, ad quem regnum per vxorem deuolutum, quíque eum exceperunt ab ipſo progeniti, Argalus, Cynortas, Oebalus, Hippocoon, Tyndareus, ac poſtremò Caſtor & Pollux alternatim regnum commutantes fratres. Tertia Pelopidarum dicta familia, ex qua Menelaus, qui Helenam Tyndarei filiam vxorem ducens regnum conſecutus eſt, à quo prognatus Oreſtes, & ab eo Tiſamenus, qui nouiſſimè cum Achæis regno pulſus. Quarta demum erat Heraclidarũ, quibus regnum fuit diuturnius, & ſucceſſio prolixior. Nam continuata ea per annos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

complures, vſque dum oppreſſa Repub. tyranni regnum inuaderent. Atque de hiſce poſtremis apud veteres ſcriptores multa mentio, quos & nos plerunque in hac commentatione noſtra

Heraclidarum regnũ proprium & peculiare.

intelligi volumus. Verùm enimuero Regum huius familiæ vſq; adeò regnum erat proprium & quaſi peculiare, vt genuinos & veros prorſus Heraclidas eos eſſe oporteret, qui ad illud capeſſendum exiſtimarentur idonei. Aliâs ſi tantum eſſent ab altera parte eius proſapiæ, vel ſi ſpuriæ progeniei, non admittebantur, ſed admiſſi potius remouebãtur. Cuius non ſunt obſcura exem-

Reiectitiorum ex adulterina familia regũ exẽpla. Cleomenes regno exutus. Leotychidas.

pla. Ita quum Demaratus Ariſtonis filius patris temeraria apud magiſtratus inſimulatione generis adulterini ſuſpectus eſſet, regno tandem æmulo Cleomene accuſante exuitur. Vt eſt apud Herodotum lib. VI. & Pauſaniam in Laconicis. Eadémque ratione Leotychidæ Agidis filio, quod pater inconſiderata garrulitate eum Alcibiade exule genitum effutiiſſet, Ageſilaus, adnitente in id potiſſimum Lyſandro, præfertur. Quæ hiſtoria copiosè exponitur apud Plutarchum in Ageſilao, & Alcibiade, itémque in Laconicis Pauſaniæ. Quin nec matre alienigena

Heraclidis exteris iungi vetitum.

prognatum Regem ſibi eſſe volebant, vt iccirco etiam Heraclidis exteras iungi vetarent. Quod perſpicuè docuit nos Plutarchus de Lyſandro quodam Ephoro ſcribens in Agide ad hunc modum: *Lyſander* (inquit) *ad huc in magiſtratu poſitus, inſtitit Leonidam arceſſere lege quadam vetuſta, quæ Heraclidam vetat ex muliere alienigena liberos tollere.* Itaque ex hac cauſa inſtitutum videtur, vt

Regum vxores ab Ephoris cuſtodiri ſolitæ.

vxores Regum ab Ephoris cuſtodirentur, ne quis videlicet ſupponeretur, néve Regia familia aliena & adulterina ſobole inquinaretur. Auctor Plato Alcibiade I. vbi ita ſcribit: ἢ οὐκ ἤσθησαι τοῖς τε λακεδαιμονίων βασιλεῦσιν ὡς μεγάλα τὰ ὑπάρχοντα· ὧν αἱ γυναῖκες δημοσίᾳ φυλάττονται ὑπὸ τῶν ἐφόρων, ὅπως εἰς δύναμιν μὴ λάθῃ ἐξ ἄλλου γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἢ ἐξ ἡρακλειδῶν, Id eſt, *Nũquam ne audiuiſti quantæ ſint Regum apud Lacedæmonios facultates? quorum vxores ab Ephoris publicè cuſtodiantur, vti quantum fieri poſſit, prouideatur ne ex alio genere Rex clam fiat, quam ex Heraclidis.*

Heraclidarum duo rami ex quibus Reges petiti. Procles & Euryſthenes.

Cæterum fuêre huius Herculeæ ſtirpis ſtatim initio duo quaſi rami Lacedæmone, ex quorum propagine Reges poſtea ſemper petebantur, Ariſtodemi, inquam, filij, qui Procles & Euryſthenes dicti & ex

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

vtroque horum familia vna Regia ab altera prorſus diſtincta, ita vt ſemper eſſent ſimul duo Reges pari poteſtate ac dignitate, ſicut item exemplo horum duos conſules Romæ factos, ſcribit Dionyſius lib. IV. Erat enim Regum Lacedæmoniorum ſemper alter ex Proclidis, alter ex Euryſthenidis. Nam ſic eos vocare tum placuit, à primis vtriuſque huius familiæ auctoribus. Docet hoc luculenter præter Pauſaniam & alios, Probus in Ageſilao ita ſcribens. *Mos eſt*, inquit, *à maioribus Lacedæmoniis traditus, vt duos haberent ſemper Reges, nomine magis quàm imperio, ex duabus familiis Proclis & Euryſthenis, qui principes ex progenie Herculis Spartæ Reges fuerunt. Harum ex altera in alterius locũ fieri non licebat, itaq; vterq; ſuum retinebat ordinem.* Meminit & Cicero libro II. de Diuinatione, vbi ſcribit Procli vitam fuiſſe breuiorem, multò tamen eum fratri rerum geſtarum gloria præſtitiſſe. Quod tametſi de Procle Ciceroni credendum eſt ita habuiſſe: tamen ex Herodoto nobis conſtat, & primas inter hoſce fratres Euryſthenem obtinuiſſe, eíq; vt primogenito plus honoris tributum. Verùm quomodo monitu oraculi vterque frater Rex creatus ſit, ac primogenitus Euryſthenes deprehenſus, grauiſſimus auctor Herodotus hiſtoria hac à Lacedæmoniis ipſis accepta prodidit, quam breuitatis cauſa verbis interpretis tantum adſcribere hîc voluimus. *Ariſtodemi vxorem*, inquit, *nomine Argiuam peperiſſe geminos ferunt. Ariſtodemum hos intuitum morbo deceſſiſſe. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito conſilio creaſſe Regem è pueris eum, qui eſſet Primogenitus, vt Lex iubebat. Sed neſcientes vtrum puerorum eligerent, quum eſſent ſimiles & pares, id quum nequirent ipſi diſcernere, prius fuiſſe percontatos genetricem, eáque negante ſe dignoſcere ſeu diſſimulante, quod videlicet (vt credibile eſt) magnopere cuperet ambos effici Reges: ita de hoc dubitantes Lacedæmonios miſiſſe Delphos, ſciſcitatum quid in ea re agerent. Et iis Pythiam reſpondiſſe, vt vtrumque puerorum Regem ducerent, ſed primogenitum magis honorarent. Hoc reſponſo à Pythia edito, Lacedæmonios incertos nihilominus quo pacto primogenitum reperirent, admonitos fuiſſe à quodam Meſſenio, nomine Panite, vt obſeruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibarétque: quam ſi deprehenderent eodem ſemper modo facere, habituros id omne quod quærerent, & inuẽturos quod vellent: ſin illa alternando erraret, palàm fore ne ipſam quidem quippiam*

Euryſthenes quomodo ſit primogenitus deprehenſus.

magis noſſe, vt & iſti aliam rationem inirent. Ibi Spartiatas ex admonitu Meſſenij obſeruātes matrem puerorum, ignaram cur obſeruaretur, animaduertentéſque illam præferentem alteri primigenitum, tum cibando, tum lauando, accepiſſe puerum, qui magis honorabatur à matre tanquam primigenitum, publicéque alendum curaſſe, impoſito ei nomine Euryſtheni, iuniori Procli Hactenus Herodotus. Itaque Euryſthenes Herodoto, vt & Ciceroni, itémque Pauſaniæ, maior natu: Procles minor. Poſtea manentibus hiſce familiis diſcretis, non ita multo exinde tempore mutata ſunt iis nomina. Nam qui Euryſthenidæ prius dicti fuerant, deinceps appellabantur Agidæ, ab Agide ipſius Euryſthenis filio: qui antea Proclidæ vocabantur, Eurytionidæ ſeu Eurypontidæ, ab Euryponte ſeu Eurytione (nam in nomine hoc variant auctores) Soi filio, Proclis Nepote denominati. Auctor Pauſanias in Laconicis, vbi de prioribus ita ſcribit: Ευρυσθένει πρεσβυτέρῳ τῶν Αριστοδήμου παίδων ὄντι ἡλικίαν, γενέσθαι λέγουσιν υἱὸν Ἆγιν. ἀπὸ τούτου δὲ τὸ γένος τοῦ Ευρυσθένους καλοῦσι Αγίδας, Id eſt, *Euryſthene Ariſtodemi Filio natu grandiore Agin genitum ferunt: à quo omnis Euryſthenis poſteritas ſunt Agidæ appellati.* De poſterioribus hæc eius verba: προκλῆς ὁ Αριστοδήμου τὸ παιδίον ὄνομα τίθεται Σόον. Ευρυπῶντα δὲ τὸν Σόου φασὶν ἐς τοσοῦτον ἀφικέσθαι δόξης, ὡς καὶ τὴν οἰκίαν ταύτην Ευρυπωντίδας ὄνομα ἀπ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν, προκλείδας ἐς ἐκεῖνον καλουμένους, Id eſt, *Procles Ariſtodemi F. habuit filium cui Soo nomen: Soo Eurypon genitus. Hic tantum gloriæ eſt conſecutus, vt tota eorum familia, qui Proclidæ ante ſunt appellati, Eurypontidarum ab eo cognomētum acceperit.* Eò verò profuit hæc Regū geminatio, & binorū creatio, vt iis perpetuò animis diſſentientibus, quemadmodum tradit Herodotus, eſſet apud Lacedæmonios imperij conſentanea quædam moderatio. Id quod diuinum Platonem etiam ſenſiſſe animaduertimus, referentem hoc non iniuria ad numinis prouidentiam. Cuius ſententia libro III. de Legibus his verbis ſcripta eſt: θεὸς οἶμαι κηδόμενος ὑμῶν τις, ὃς τὰ μέλλοντα προορῶν, δίδυμον ὑμῖν φυτεύσας τὴν τῶν βασιλέων γένεσιν ἐκ μονογενοῦς, εἰς τὸ μέτριον μᾶλλον συνέστειλε, Id eſt, *Deus opinor aliquis de vobis curam gerens, & futura prouidens, geminam vobis Regum progeniem ex vna ſtirpe producens, ad moderationem eorum poteſtatem retraxit.* Non fuit itaque alia huius regni ratio, quam ſecundum genus. Vnde

Euryſthenidæ iidem et deinceps Agidæ. Proclidæ iidem & deinceps Eurytionidæ ſiue Eurypontidæ.

Regum binorum creatio quid profuerit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

& idem Plato apud Laertium quinque regnorum genera conſtituens, ab hoc exemplum regni à genere petit: κατὰ γένος δ' ἀρχὴ τοιαύτη τις λέγεται, οἷον οἱ βασιλεῖς λακεδαιμόνιοι ἄρχουσιν. ἀπὸ γὰρ γένους τινὸς ἡ βασιλεία, Id eſt, *Regnum per genus tale ferè quale Lacedæmoniorum regnum exiſtit.* Ac durauit ita eis regnum, vt non adimeretur per totam ipſorum vitam, niſi conuictis & damnatis alicuius criminis. Vnde Polybius ait lib. VI. παρὰ λακεδαιμονίοις οἱ μὲν βασιλεῖς ἀΐδιον ἔχουσι τὴν ἀρχήν, Id eſt, *Reges perpetuum regnũ apud Lacedæmonios habent.* Ad hunc itaque modum familia Regia habuit, atque ita in duas ſtirpes moderandi imperij cauſa diſtributa.

Regnum perpetuum Lacedæm. reges habuerunt.

Deinde conſiderandum eſt, quomodo ſuccedendi ius conſtitutum fuerit. De quo non difficile intellectu hoc in genere, quandoquidem ſecundum genus regnum ſemper tranſmiſſum, vti iam diſputauimus, neceſſariò id fuiſſe hæreditarium. Sed tamen, ſicut ex alterutra familia vnus tantum ſemper erat Rex: ita ex pluribus liberis cuiuſque regis defuncti, vnus ſolummodo in ſua familia locum eius tenuit, reliqui cuiuſcunque gradus cum ciuibus aliis pari iure viuebant. Quod ita intelligẽdum tamen, vt liberos primo fuiſſe loco ſciamus, atque inter eos illum ordine primum, qui maximus natu, poſtea cæteros pro ætatis ratione. Deficientibus autem liberis, fratres defuncti erant proximi. Qui ſi & ipſi non extarent, tum qui ſanguine propior & ſucceſſione. Hoc ita obtinuiſſe ipſa Regum ſeries indicat, apud Herodotum, Plutarchum & Pauſaniam: & docet non obſcurè etiam Æmilius Probus ita ſcribens. *Primus*, inquit, *in eo regno habebatur, qui maximus natu eſſet ex liberis eius, qui regnans deceſſiſſet. Sin is virilem ſexum non reliquiſſet, tum diligebatur qui proximus eſſet propinquitate.*

Succedendi ius quomodo conſtitutum.

Atque huius ſucceſſionis ordini, quem indicauimus, nihil ætas officiebat. Siue enim puberes, ſiue impuberes, ſiue etiam poſthumi relicti fuiſſent; regni iure non excludebantur, quamuis ad legitimam eorum ætatem adminiſtratio eſſet penes tutores. Quod accipiendum quoque tàm de nepotibus, quàm de filiis, ita vt nepotes filij maioris patrum in locum ſuccederent, & patruis præponerentur. Exempla illuſtria in Charilao, & Areo, vt alia omittamus. Charilaus enim Polydeclæ filius, poſt obitum

Ætas non obfuit ſucceſſioni.

Exempla.

Charilaus.

patris in lucem editus, Lycurgo patruo volenti, & id agenti, quum mater vitæ eius inſidias ſtrueret, prælatus eſt, vt copioſè

Areus.

ſcribitur apud Plutarchum in Lycurgo. Areus item Acrotati filius, Cleomenis nepos, auo Cleomeni, cùm pater prius mortuus eſſet, in regnum ſuccedit, ſuperato Cleonymo patruo, qui ſibi illud proximitatis nomine vẽdicauit, quippe Cleomenis filius. Sed cedere coactus Cleonymus, quod minor natu eſſet, & ius Acrotati maioris filij in Areum tranſlatum, ſententia lata con-

Penes filios manſit ius ſucceßionis licet capitis ſupplicis affectis patribus.

ſeruatum, vt eſt apud Pauſaniam. Quin adeò ſtabile hoc ius ſuccedendi erat, vt idem obtineret etſi exilio mulctati, vel capitis pœna affecti eſſent patres & aui, quibus ſucceſſores quærebantur. Non enim pœnæ perſonam egrediebantur; ſed ad quos regnum deuolutum erat, ij ius ſuum retinebant. Argumento ſunt

Exempla Archidamus.

Archidamus, Ageſipolis, & Eurydamidas. Archidamus Zeuxidami filius, Leotychidę nepos, auo Tegeas in exilium profugo, quod pater Zeuxidamus iam in viuis eſſe deſiiſſet, Rex creatus

Ageſipolis.

eſt. Ageſipolis patri Pauſanię, Ploſtonachis filio, ſubrogatur, cui minor frater Cleombrotus deinde ſuccedit, vterque filius patri

Eurydamidas.

exulanti ſubſtitutus, fraterque viciſſim fratri. Denique Eurydamidas Agidis filius patre in carcere ab Ephoris necato, ad ius ſucceſſionis nihilominus admiſſus. De quibus omnibus Pauſanias agit copioſius, & quædam etiam apud Herodotum & Plutarchum inuenias. Nec vnquam immutatum hoc ius ſtante Repub. niſi ea de cauſà, quam ſuprà attigimus, animaduertere licet.

Regum educatio qualis.

Tertio educatio Regum & ipſa ſingularis erat, adeóque non ſolum ab aliarum gentium moribus diuerſa, ſed & liberior multò quàm reliquorum Lacedæmoniorũ. Nam quum cæteri Lacedæmonij ea viuendi diſciplina inſtituerentur, quæ ἀγωγὴ dicebatur, rigida illa admodum & ſeuera: Quibus regnum debebatur, ab hac educatione lege quadam liberi erant. Itaque Plutarchus agens de educatione Ageſilai, qua à puero ille nulla dũ regni ſpe ſub rigore & ſeueritate diſciplinæ Laconicæ inſtitutus fuerat, hæc de Regiis pueris addit: ταύτης, inquit, ἀφίησιν ὁ νόμος τῆς ἀνάγκης τοὺς ἐπὶ βασιλείᾳ τρεφομένους παῖδας, Id eſt, *hac neceſſitate ſoluit Lex pueros, qui ad regnum educabantur.* Verũ tamen quum victus ratio liberior eſſet: tamẽ ad omnem morum honeſtatem aſſuefa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

aſſuefacti fuerunt,& in primis ad grauitatem & ſeueritatem. Inde enim eſt, quod eodem ferè loco apud Plutarchum ſcribitur, Ageſilaum præter reliquorum Regum conſuetudinem ſe popularem præſtitiſſe ex inſtitutione. Id enim in eum ſenſum accipio, quod reliqui Reges non fuerunt populares, nec Regum educationi fuerit conſentaneum, popularem ſe præſtare. Itaque ſi minus ſeueri Reges dabatur magno hoc ipſis vitio. Idcirco Charilaus Rex reprehenſus, quod adeò miti manſuetóque eſſet ingenio, vt nec aduerſus improbos eſſet auſterus. Quò pertinet etiam Cleomenis illud. Nam dicente ciue quodam, bonum Regem vſquequaque debere eſſe beneuolum: *Sanè reſpondit ille, dum tamen non exponat ſe contemtui.* Deinde etiam in Legibus erudiebantur,& iuſtitię rationem à parentibus potiſſimum diſcebant. Ita Acrotatus Rex, quū parentes iniuſti aliquid ab eo petiiſſent, fatetur ſe ab iis ad iuſtitiam honeſtatémque eruditum, ac facturum idcirco potius, quæ ipſi docuerant, quàm quæ iam peterēt. Et Ageſipolis Rex gloriatur de eo præcipuè, & ſibi iuris notitiam ante alios vendicat. Nam prouocantibus Athenienſibus de controuerſia quadam ad Megarenſium iudicium: Reſpondens, inquit, *turpe principibus Græciæ minus eſſe ius notum quàm Megarenſibus*: Innuens ſibi non minus quod iuſtum eſſet cognitum, quàm vllis aliis. Denique in vniuerſum ad obedientiam omnium legum acrius, quàm alij erudiebantur, ita vt tametſi aliis modis múlta illis indulgerentur: tamen minor illis delinquendi poteſtas eſſet, quàm cæteris. Quod planè de iis ſcribens docuit nos diſertiſſimus Orator Iſocrates. Nam quum ſuadet æmulari & imitari Reges Lacedæmoniorum, poſtea rationem addens ait: Ἐκείνοις γὰρ ἀδικεῖν μὲν ἧττον ἔξεστιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις, Id eſt, *Iis enim* (Regibus) *minus delinquere licet, quàm priuatis.* Quod vtinam omnium gentium Reges ſibi imitandum proponerent, tum verò felicius cum Repub. ageretur. Sed iam eò ventum eſt demētiæ, vt etiam docti & rerum politicarum non imperiti diſputent, Regiam potentiam in abſoluta & liberrima rerum omnium licentia poſitam eſſe, magíſque vt Reges dominentur legibus, quàm leges ipſis. Quod tamen cordati Reges, & moderati principes haud ipſi probauerint, nec qui Reges boni & legitimi audire volue-

Ad grauitatem & ſeueritatem educabantur.

Reges non fuerunt populares.

Charilaus reprehenſus.

In legibus erudiebantur.

Acrotati ad parētes reſponſum.

Ageſipolis reſponſum.

Ad omnium legū obedientiā

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

runt, vſurparunt. Certè iuris & iuſtitiæ antiſtites ita ſtatuere ſalua Repub. vix poterũt. Sed de ea re aliàs videbimus, vbi aliarum inſtituta de Regum educatione & inſtitutione referemus.

Quarto loco requirebãt in Regibus ſuis Lacedæmonij multa, quæ ad corporis cõſtitutionem fecerunt. In primis enim neceſſe erat Regem integris eſſe membris. Etenim claudũ Regem vitandum veteris cuiuſdam oraculi monitu docti erant. Nam claudum exitio ipſis futurum prædictum erat. Oraculum hoc extat apud Plutarchum in Ageſilao. *Diopithes*, inquit, *erat Spartæ vir fatidicus, habebatúrque in rebus diuinis ſapiens & doctus. Hic nefas eſſe oſtendit, regnare quenquam Lacedæmone claudum, atque oraculum in iudicio hoc recitauit.*

Φράζεο δὴ σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,
Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ χωλὴ βασιλεία.
Δηρὸν γὰρ νοῦσοί σε κατασχήσουσιν ἄελπτοι,
Φθισιβρότον τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδομένου πολέμοιο.

Quos verſus interpres ita vertit:

Tu quamuis animo tumeas, ô Sparta, ſuperbo,
Te rectam pedibus prorſus circumſpice: Claudum
Ne lædat regnum. Longi te namque labores
Et ſubiti cingent, Martiſque agitaberis vndis.

Quod tamen oraculum, quum contra Ageſilaum claudum, in contentione de regno, inter ipſum & Leotychiden exorta, allegaretur, Lyſander Ageſilao ſtudens, de eo qui progenie quaſi claudicaret, & alterutro parente adulterinus eſſet, interpretatus eſt, vt hanc rationem commentus, claudicatem, cuius in oraculo mentio, in ipſum torqueret Leotychiden, vt ſcribitur eodem loco apud Plutarchum. Quamuis poſtea quum Epaminondas victor, ſucceſſu elatus Laconicam inuaderet, oraculum in mentem recurrerit, atque ciuitatem ingens perculerit mœſtitia religióque, quaſi Reſpub. ideo afflicta eſſet, quòd rectum regno deieciſſent, claudum verò luxatúmque ſublegiſſent. Cæterum huius inſtituti, ſi quis rationem quærat, fortean ea non abs re ad ſacra referri poterit. Nam cum Regibus ſacra pleraque eſſent obeunda, eáque non niſi à perfectis membrorum numero & conformatione hominibus peragi poſſent, neceſſariò integritas corporis

Corporis conſtitutionis in Rege eligẽdo habita ratio.
Claudus rex vitabatur.
Ora.ulum de rege claudo vitando.
Oraculum de claudo vitãdoRege quomodo eluſum.
Cur claudus Rex vitandus fuerit.
Regibus ſacra plerunq; obeũda.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

corporiis in iis deſiderata fuit. Quod coniicere licet ab Ægyptiis ad Lacedæmonios deriuatum, illos certè ab Hebræis prius didiciſſe conſentaneum eſt. Ac quod ad clauditatem attinet, videtur ea non ſolum Regibus, ſed in vniuerſum omnibus Spartanis probroſa fuiſſe, tanquam minus idonei eſſent claudi ad res bellicas, in quibus Lacedæmoniis præcipuum ſtudium. Itaque miles quidam hoc nomine à quibuſdam deriſus argutè opprobrium redarguebat: dicens, in bello non fugientibus, ſed ſtantibus & locum ſuum tuentibus opus eſſe. Deinde etiam circa Reges in corporis ſtatura proceritatem exigebant, haud dubiè illam decorandæ perſonæ Regiæ exiſtimantes. Quare Archidamus Rex ab Ephoris eſt pecunia multatus, ſaltem quia vxorem puſillam duxiſſet, addentibus hanc eis rationem: Quod tali vxore ducta non Reges, ſed Regunculos gigneret. Quod relatum ex Theophraſto extat apud Plutarchũ vita Ageſilai, itémque libro qui inſcribitur περὶ παίδων ἀγωγῆς. Ac enimuero Ageſilaus ipſe huius Archidami filius, puſillus exiſtens, tum domi, tum in Ægypto ſpecie aſpernanda habitus eſt, & paruitatis nomine ſpretus. Quãquam hilaritas eius & alacritas, vrbanitáſque aliena ab omni vocis vel vultus moroſitate & acerbitate, amabiliorem eum præſtiterit omnibúſque formoſis ad ſenectutem vſque, vt idem Plutarchus auctor eſt in Ageſilao. Atque huiuſmodi corporis externa ſpecies eis in regibus requiſita.

Claudit as omnibus Spartanis probroſa.

Militis claudi argutum reſponſum.

Proceritas corporis in Regibus requiſita,

Archidamus parua vxore ducta pecunia eſt multatus.

Ageſilaus paruus exiſtens, fuit contẽptus.

Quinto ſuper poteſtate Regum etiam peculiariter obſeruabant, quod Reipub. ipſorum erat in primis conſentaneum. Nam Regibus Spartanis non erat παμβασιλεία, ſeu *plena & liberrima omnium rerũ poteſtas*, nec quiduis faciendi arbitrium penes ipſos. Hęc enim tyrannicũ animũ ſæpe Regibus ingenerare, & ſubiectorum magna cum inuidia coniuncta eſſe exiſtimarunt. Quorum vtrunque Legiſlator præcanere voluit. Id quod elegantiſſimus auctor Xenophon etiam in eum finẽ rectè monuit à Legiſlatore obſeruatum: οὐκ ἐβουλήθη, inquit, οὔτε τοῖς βασιλεῦσι τυραννικὸν φρόνημα παραστῆσαι, οὔτε τοῖς πολίταις φθόνον ἐμποιῆσαι τῆς δυνάμεως. Quare non alia eorum poteſtas, quàm quæ legibus initio conſtituta, quarum vinculis quoque prorſus ea erat adſtricta. Ideo rectè Ariſtoteles lib. III. cap. IV. ἡ ἐν τῇ λακωνικῇ πολιτείᾳ βα-

Regum poteſtas qualis fuerit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

κεῖ μὲν εἶναι βασιλεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον. Οὐκ ἔστι δὲ κυρία πάντων, Id eſt, *quod in Laconum Repub. regnum eſt, videtur eſſe maximè legibus adſtrictum. Non ſunt omnia enim arbitrij ipſius.* Ac vt ſecuri huius eſſent Lacedæmonij, ſolemne ſacramentum quot menſibus exigebatur à Regibus, quo iurabant regnum ſe ſecundum leges adminiſtraturos, adigentibus eos in ſua verba Ephoris: vt & ipſi exigebant euiciſſim ab Ephoris iuramentum, quo promittebant ſe regnum iis hoc facientibus conſeruaturos. Auctor Xenophon libro de Repub. Lacedæmoniorum: ὅρκους δὲ ἀλλήλοις κατὰ μῆνα ποιοῦνται, ἔφοροι μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως, βασιλεὺς δ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ ὅρκος ἐστὶ τῷ βασιλεῖ, κατὰ τοὺς τῆς πόλεως κειμένους νόμους βασιλεύσειν· τῇ δὲ πόλει, ἐμπεδορκοῦντος ἐκείνου, ἀστυφέλικτον βασιλείαν παρέξειν, Id eſt, *Singulis menſibus iure iurando ſe inuicem aſtringunt, Ephori quidem ciuitatis nomine, Rex autem ſuo. Iuſiurandum verò Regis eſt, ſecundum conditas Reipub. Leges ſe imperaturum. Ciuitatis autem* (vel Ephororum ciuitatis nomine) *Rege iuſiurandum inuiolatum ſeruante, regnum inconcuſſum præſtare.* Meminit & huius Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum, etſi non quot annis, ſed ante regni initia iuramentum eiuſmodi à Rege præſtari ſolitum ſciebat. Quod quum ita ſit, tamen aliter poteſtas Regum conſtituta domi, aliter militiæ; hîc liberior & amplior, ibi anguſtior & in arctum quaſi redacta. Ita Herodotus ait, Alia fuiſſe ἐμπολέμια, alia εἰρηναῖα, quæ ipſis tributa erãt. Præcipuè autem fuit hoc poteſtatis Regiæ domi, quod ſacrorum omnium, eorúmq; quę ad Deos pertinebant arbiter & moderator eſſet Rex. Ariſtoteles loco ſuperius indicato: ἔτι τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀποδέδοται τοῖς βασιλεῦσιν. Idémque ferè Herodotus ait, qui ad Deorum venerationem ſpectantia, Regibus fuiſſe commiſſa ſcribit. Et quidem eodem auctore peculiariter erant Regum duo propria ſacerdotia, videlicet Iouis Lacedæmonij, & Iouis cæleſtis. Nec non ſingulis Neomeniis ſeu Calendis, & ſeptimo quoque die menſis ineuntis, victimam perfectam, vtrique eorum ex publico dari ſolitam immolandam in Æde Apollinis, cum farinæ medimno, & quartario vini Laconici, apud eundem eſt lib. VI. Quin Xenophon addit, quod omnia ſacrificia pro ſalute Reipub. offerenda eis etiam tributa fuerint, tanquam qui Deo oriundi Deos etiam facilius

Sacramentum à Regibus ſingulis menſibus exactum.

Ab Ephoris præſtitum ſacramentum ſingulis mẽſibus.

Regum poteſtas aliter domi, aliter militiæ conſtituta.

Reges Sacrorum omnium adminiſtri.

Regũ duo propria ſacerdotia.

Sacrificia belli cauſa à ſolis Regibus offerri ſolita.

Regum poteſtas per ſe creare quoſdam magiſtratus.

Nouas leges condere vel aliquid veteribus derogare.

Treſantes qui.

Soli de quibuſdã cauſis iudicare ſolebant.

lius placaturi eſſent. Vt mittam iam ſacrificia belli cauſa à Regibus ſolis offerri ſolita. Præterea ius erat Regibus per ſe quoſdã magiſtratus & ſacerdotes creandi, eos videlicet, qui dicebantur Proxeni & Pythij. Nam Herodotus de hiſce Regibus loquens ſcribit: προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκεῖσθαι, τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν, καὶ πυθίους αἱρέεσθαι, Id eſt, *iis tributum fuit, vt ex ciuibus quos vellent Proxenos declararent, & Pythios legerẽt*. Præterea ſi quid noui ſanciendum, vel ſi veteribus legibus derogandum eſſet, Regi tanquam ſummo magiſtratui tribui ſolebat ea poteſtas. Itaque quum aliquando Treſantes, id eſt, qui metu territi bello profugerant, legitima ignominia pœna afficiendi eſſent, nec id ſine periculo mutationis fieri poſſet, quòd ij plures numero forent, Ageſilaum in eam rem Legiſlatorẽ ſeu Harmoſten creant. Tum verò iudicia quarundam cauſarum ſolummodo ad Reges pertinebant, apud quos iſtarum diſceptatio finiebatur. Quæ qualia fuerint, infrà commodiore loco explanabimus. Sed & Legatis ſiue hoſtium, ſiue amicorum auditis, Regibus datũ eſt eos cum reſponſis dimittere. Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum: τὸ μέντοι πρεσβείας ἀποπέμπεσθαι, καὶ φιλίας καὶ πολεμίας, τοῦτ' αὖ βασιλέως; hoc eſt, *Legationes dimittere, tùm amicas tùm hoſtiles, id verò Regis eſt.* Atque hæc domi Reges potuêre. Quantum verò ad bellum attinet, non ſolùm in eo inceptando Regis potiſſimum auctoritas interceſſit: ſed & cœptum, eius conſilio prorſus adminiſtrabatur, nullo alio Imperatore creato, modò is idoneę eſſet ętatis. Qua de re hîc paucioribus, quia vbi de militia agimus, tum verò copioſius ſuper ea re nobis diſſerendum eſt.

Hoſtium aut amicorum legatos audire & dimittere.

Regum poteſtas in bello.

Regibus qui honores præſtiti.

Alij honores viuis alij mortuis præſtiti.

Poſtremò ad honores Regibus præſtitos veniamus. In his autem tribuendis ſatis indulgentes Lacedæmonios fuiſſe animaduertimus: Etſi poteſtatem multis modis imminuerint. Verumtamen erga eos mortuos hac in parte benigniores & effuſiores, in viuos reſtrictiores, & quidem militiæ quàm domi auguſtiores ipſi Reges. Nam quæ domi iis præſtabãtur, non longè à priuatorum diſcedebant honore. Itaque Xenophon ait: αὗται μὲν τιμαὶ αἱ οἴκοι ζῶντι βασιλεῖ δέδονται, οὐδέν τι πολὺ ὑπερφέρουσαι τῶν ἰδιωτικῶν, Id eſt, *Honores qui domi Regibus deferuntur, non multum ſuperant priuatos.* Quod conueniebat in ea Repub. quam quoad po-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

terat maximè ad æqualitatem reducere voluit Lycurgus. Sed in pleriſque tamen reſpectum ad Regem per magnum habitum, agnoſcēdum eſt. In primis quicquid id erat, quod publicè agendum, ita demum incipiebant, vt à Rege auſpicarentur. Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum: ἄρχονται μὲν πάντες ἀπὸ βασιλέως, ὅταν βούλονται πρᾶξαί τι, Id eſt, *Ordiuntur omnes à Rege, quum agere aliquid volunt.* Atque hoc ita fieri neceſſe erat, non ſolùm quia Rex ſummus magiſtratus: ſed etiam quia auſpicia ei ſubiecta, vt iccirco quaſi boni ominis eſſet à Rege initium facere.

Honores viuis Regibus habiti.

A Rege, aliquid acturi, auſpicabantur.

Proedria.

Deinde proedria ſeu ſupremus conſeſſus ſemper Regibus honoris cauſa cedebatur, idque tùm in libationibus tùm certaminibus. Herodotus lib. VI. ἢν θυσίην τις δημοτελὴς ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵζειν τοὺς βασιλέας, Id eſt, *moris erat in libationibus faciendis primo loco Reges in conuiuio collocare.* Idémque auctor ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας ἐξαιρέτους eis attribuit. Præterea Regibus etiam omnes aſſurgebant, quocunque in cætu reuerentiam eis, vt par erat, exhibentes. Nam Regi ſoli & Ephoris ex omnibus magiſtratibus aſſurgere moris fuit. Ita enim Heraclides de Politiis. Οὐδενὶ, inquit, ἐπανίστανται πλὴν βασιλεῖ καὶ Ἐφόρῳ. Ab hoc tamen honore Regibus prȩſtando Ephori erant liberi, ipſorum munere id non ferente. Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum: ἕδρας πάντες ὑπανίστανται βασιλεῖ, πλὴν οὐκ ἔφοροι ἀπὸ τῶν ἐφορικῶν δίφρων, Id eſt, *Omnes è ſedibus ſuis Regibus aſſurgunt, exceptis Ephoris qui è cellis ſe Ephoricis non leuāt.* Quod tradit etiam Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum. Quò pertinet apophthegma quod eſt apud Plutarchum. Nam Anaxilas miranti cuidam cur Ephori Regibus non aſſurgerent, quum quidem ab iis conſtituerentur, Reſpondit: cauſa, inquit, eadem cum ea, ob quam Ephori ſunt. Quod ita intelligendum, Ephoros conſtitutos, vt quodammodo Regiam potentiam infringerēt, non eſſe itaque conſentaneum iis honorem tribuendo concedere.

Regibus omnes aſſurgebant.

Ephori ſoli Regibus nō aſſurrexerunt.

Regibus peculiaris terra & ager aſsignatus.

Aſſignata etiam erat Regibus peculiaris terra & ager, ex iis quæ circumiacentium vrbium fuerant, vnde neceſſaria ipſis ſuppeditari poterant. Nam Legiſlator, vt Xenophon inquit, γῆν ἐν πολλαῖς τῶν περιοίκων πόλεων ἀπέδειξεν ἐξαίρετον τοσαύτην, ὥστε μήτε δεῖσθαι τῶν μετρίων, μήτε πλούτῳ ὑπερφέρειν, Id eſt, *tantam terram ex adiacentium*

vrbium

vrbium agris ſecretam eis dedit, vt mediocri contenti non indigerent, nec diuitiis abundarent. Erant quoque Regibus, vt apparet, iam inde à primis temporibus ſuæ Regiæ ſeu domus & habitationes, vbi ſemper ad id honoris faſtigium euecti habitarent. Quod indicare voluiſſe videtur Plutarchus, quum ſcribit Ageſilaum in iis habitaſſe ædibus, quas Ariſtodemus extruxerat. Fuit autem Ageſilaus ille ex Eurypontidis. Et euiciſſim Agidarum habitatio fuiſſe videtur in Boonetis. Quæ ita dicta, quod ab vxore Polydori Regis, qui ex Agidis erat, poſt eius obitum boum permutatione fuerant comparata, vt ſcripſit Pauſanias. Nec ab his diſſentire exiſtimo Xenophontem, qui ad commodiorem habitationem eorum ædibus aquarum ſtagnum ſeu riuum adiectum fuiſſe teſtatur: πρὸς τῇ οἰκίᾳ δὲ λύμνη ὕδατος ἀφθονίαν παρέχει· ὅτι δὲ καὶ τοῦτο πρὸς πολλὰ χρήσιμον, οἱ μὴ ἔχοντες αὐτὸ μᾶλλον γιγνώσκουσιν. Quod ita eſſe non poterat, niſi in iiſdem ſemper ædibus eorum habitatio fuiſſet.

Regibus datæ domus Regiæ ad habitandum.

Regũ erat publicum tabernaculum.

Quin & publicum erat Regum tabernaculum, vbi ſeorſum cum ſuis cibum capiebant. Ita enim Xenophon: ὅπως καὶ οἱ βασιλεῖς ἔξω σκηνοῖεν, σκηνὴν αὐτοῖς δημοσίαν ἀπέδειξε, Id eſt, *vt Reges ſeorſum ab aliis vel foris diſcumberent, publicum eis tabernaculum dedit.* Quò facit etiam quod idem Xenophon Pythios ei contubernales adiunctos fuiſſe ſcribit. Etenim in publico eos cœnare ſolitos indicat etiam Herodotus, quum ſcribit eis ad cœnam non venientibus, domum mitti, ἀλφίτων δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου κοτύλην, Id eſt, *binos farinæ chœnicas vtrique, ac vini ſextarium.*

Regum in cœnis publicis duplex portio.

Sed & hoc honori Regũ dabatur, vt duplo plus acciperent in cœna, quàm alij. Quòd Xenophon etiam Lycurgo adſcribit, quod is ſcilicet Regem διμοιρίᾳ ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐτίμησεν, Id eſt, *duplici portione in cœna honorauerit.* Quod nec omiſit Herodotus dicens, παρεῦσι διπλάσια πάντα δίδοσθαι, Id eſt, *Regibus præſentibus omnia duplicia dari.* Vbi addit Hiſtoricus contingere iis idem ad priuatorum conuiuia inuitatis. Cuius reddit hãc rationem Xenophon, videlicet hoc fieri οὐχ ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀπὸ τούτου τιμῆσαι ἔχοιεν εἴ τινα βούλοιντο, Id eſt, *Non quod ipſi duplum vocarent; ſed vt inde aliquem honorarent, ſi ita viſum eſſet.* Qua de re idem auctor meminit in vita Ageſilai.

In ſacrificiis pars aliqua Regibus honorarij loco data.

Quin & ex libaminibus, ſeu ſacrificiis, pars aliqua honorarij loco Regis erat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Xenophon: *ἔδωκε δὲ καὶ γέρα ἀπὸ τῶν θυομένων λαμβάνειν.* Quod Herodotus quodammodo exponens, inquit: *(σπονδαρχίας εἶναι) τού-των, καὶ τῶν θυθέντων προβάτων τὰ δέρματα*, Id eſt, *Primitias libaminum Regum fuiſſe, & ouium immolatarum pelles.* Idem Xenophon auctor, permiſiſſe Legiſlatorem, vt omnium Scropharum partu ſingulos porcos caperent, ne vnquam ſacrificia Regia impedirentur, ſi qua re cum Diis communicata opus eſſet. Atque hæc Regi viuo præſtabantur.

Scropharũ partu ſingulos porcos Reges capiebant.

Cæterum quæ mortuis impendebantur, ea longè maiora & quidem anguſtiora, quàm quæ homini conuenire poſſent, cenſebant. Nam tanquam Heroas, ita Reges poſt obitum honore proſequebantur, Xenophon nobis auctoritate ſua præit: *αἱ δὲ τελευτήσαντι*, inquit, *τιμαὶ βασιλεῖ δίδονται, τῇδε βούλονται δηλοῦν οἱ Λυκούργου νόμοι, ὅτι οὐχ ὡς ἀνθρώποις, ἀλλ᾽ ὡς ἥρωας τοὺς Λακεδαιμονίων βασιλεῖς προτετιμήκασι*, Id eſt, *honoribus qui mortuo Regi habentur, hoc nimirum indicant Leges Lycurgi, non hominum, ſed Heroum cultum ſe Lacedæmoniorum Regibus tribuere.* Sed horum omnium honorum ſummam, qui qualéſq; fuerint, breuiter ex Herodoto meis verbis, non longè tamen ab Hiſtorici recedentibus, exponere viſum eſt. Primo mors Regis ita enunciabatur, vt equites per vniuerſam Laconicam miſſi, Regem diem ſuum obiiſſe vulgarent: Mulieres autem per vrbem circumeuntes Lebetes pulſitarent. Quúmque tale quid fiebat, neceſſe erat ex ſingulis domibus liberos homines marem & fœminam luctu fœdari. Quod qui omiſiſſent, graui afficiebantur pœna. Poſtea ad hanc indicationẽ conueniebant certo tempore ex tota Lacedæmone permulti numero, funus Regis honoris gratia ducturi, præter ipſos Spartiatas, quos vniuerſos adfuiſſe veriſimile eſt. Horum itaque ac Helotarum, Spartiatarúmque aliquot millibus congregatis, viri mulieribus permiſti frontes ſuas intrepidè pungebant, & vlulatu immenſo eiulabant. Atque inter ea exclamabant dicentes, hunc vltimum Regem iam mortuum omnium fuiſſe optimum. Quæ omnia barbaro ritu fiebant. Ac ita quidem domi mortuis funus fiebat. Si verò in bello Regem obiiſſe contigerat, eius ſimulacrum conformantes in toro benè ſtrato efferebant In vniuerſum autem quo tempore funus fiebat, decem dierum iuſti-

Regibus mortuis qui honores habiti.

Mors Regis nuntiabatur certis ritibus.

Funus Regis elatum cum immẽſo vlulatu.

Regibus in bello mortuis qui honores habiti.

cium indicebatur, nec magiſtratuum vllus cõceſſus habebatur, ſed hoſce dies vt funeſtos luctu traducebant. Heraclides de politiis addit, Mortuo Rege tribus diebus nihil vendi, ſed forum paleis conſpergi. Eius verba hæc. ὅταν δὲ τελευτήσῃ βασιλεὺς, τρεῖς ἡμέρας οὐδὲν πωλεῖται, καὶ ἀχύροις ἡ ἀγορὰ καταπάσσεται. Poſt humationem, vt memoria mortui Regis eſſet apud omnes cara & veneranda, qui ſucceſſit hoc eius honori tribuebat, vt liberaret ære alieno quemuis Spartiatarum, Regi vel Reipub. debito obſtrictum. Quod item Perſicum eſt. Atque hæc quidem, quæ ferè ex Herodoto retulimus, communia vtriuſque familiæ Regibus. Sed locus tamen ſepulturæ eis peculiaris & diuerſus, atque alius his, alius illis legitimus. Eurypontidæ enim in Aphetaide ſepeliebantur. Pauſanias lib. III. ἐπὶ τῷ πέρατι ἀφεταΐδος ἐγγύτατα ἤδη τοῦ τείχους, Δικτύννης ἐστὶν ἱερὸν, καὶ βασίλειοι τάφοι τῶν καλουμένων Εὐρυπωντιδῶν, Id eſt, *In extremo Aphetaidis prope murum Dictynnæ eſt ædes, & Regia ſepulcra Eurypontidarum.* At verò Agidarum erat in loco quodam, qui Theomelida dicebatur. Idem diligentiſſimus ſcriptor paulò poſt: καλεῖται δὲ ἐν τῇ σπάρτῃ θεομηλίδα χωρίον. κατὰ τοῦτο τῆς πόλεως τάφοι τῶν Αγιαδῶν βασιλέων εἰσὶ, Id eſt, *Locus Spartæ eſt Theomelida dictus, circa hunc vrbis locum ſepulcra Regum Agiadarum.* Atque hactenus quæ de Regibus obſeruata nobis ad hunc locum pertinere viſa ſunt.

Poſt humationem Regum quid in eorum honorem factitatũ.

Sepulturæ locus Regũ duabus familiis peculiaris & diuerſus.

Eurypontidarũ ſepulturæ locus.

Agidarum ſepulturæ locus.

CAPVT III.

De Senatu.

POſt Reges proximè Senatus ſequi debet, quia & in Repub. ille Regibus adiungebatur. Dicebatur autem Senatus peculiariter Lacedæmone γερουσία, nomine Græcis ſcriptoribus ferè omnibus hac vſurpatione celebrato. Teſtis luculentiſſimus præ aliis Pauſanias Laconicis: ἡ μὲν δὴ, inquit, γερουσία συνέδριον λακεδαιμονίοις κυριώτατον τῆς πολιτείας, Id eſt, *Geruſia Lacedæmoniis eſt conſeſſus, penes quem præcipua Reipub. auctoritas, vel eſt ſupremus Reipub. conſeſſus.* Apud Heſychium tamen γερωΐα etiam dicitur σύστημα γερόντων, γέροντες autem ipſi Senatores. Ratio nominis non obſcura, eadémque quæ in latino, ab ætate videlicet ſenili petita. Ita Æſchines in Timarchum de Lacedæmoniorum Senibus lo-

Senatus dictus Lacedæmone γερουσία.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

quens: τὴν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἐπωνυμίαν, ἀρχὴν μεγίστην εἶναι νομίζουσιν. Id eſt, *Summum magiſtratum denominatione ætatis ipſorum* (Senum) *cohoneſtandum exiſtimant.* Ita & Cicero vtrunque nomen latinum & græcum inter ſe conferens à reipſa explicat, qui in de Senectute ad hunc modum ſcribit. *Conſilium,* inquit, *ratio & ſententia niſi eſſet in Senibus, non ſummum conſilium maiores noſtri Senatum appellaſſent.* Apud Lacedæmonios quidẽ hi, qui ampliſſimum magiſtratum gerunt, vt ſunt, ſic etiam appellantur ſenes. Sed quia minus in nomine difficultatis, eo omiſſo, rem ipſam deſpiciamus, quæ ſatis accuratè explicata eſſe videbitur, declaratis hiſce

De Senatu quatuor præcipua ca,ita.

quatuor, videlicet vt conſideremus quo auctore Senatus inſtitutus, deinde quid in Senatorum lectione ſpectatum, tum quo fine fuerit Senatus creatus, denique quanta polluerit is auctoritate.

1. Senatus quo aucto- re inſtitu- tus.

Ac primò quidem auctorem fuiſſe inſtituendi huius ſenatus Lycurgum, Reipub. ratio quæ ab ipſo inchoata ſcribitur, monſtrat. Docuítque idem perſpicuè Plutarchus, qui hoc tanquam præcipuum & fundamẽtum reliquorum eum principio aggreſſum aſſerit. Ita enim in vita eius ſcribit: πλειόνων καινοτομηθέντων ὑπὸ τοῦ λυκούργου πρῶτον ἦν καὶ μέγιστον ἡ κατάστασις τῶν γερόντων, Id eſt, *Quum multa innouata ſint à Lycurgo, primum ac præcipuum erat Senatorum conſtitutio.* Verumtamen non temerè hinc initium fecit Legiſlator: ſed vt hunc magiſtratum eò lubentius admitterent ciues, Oraculi Rhetram propoſuit, qua iubebatur Senatum le-

Senatus cõ ſtitutio ex Oraculo.

gere. Verba Oraculi extant item apud Plutarchum in hunc ſenſum ſcripta. Vbi templum extruxeris Ioui Sillanio & Mineruæ Syllanię, populúmque diſtribueris in tribus & obas triginta, Senatum conſtitues adiunctis Regibus. Vbi paulò ante idem auctor de Senatorum etiam numero diſputat, ſcribítq; Senatores propriè ſic dictos, per ſe fuiſſe numero duodetriginta: cum Regibus, qui plerunque iis accenſebantur, triginta. Sed de hoc numero, cur videlicet tot ſaltem placuerit initio Senatores eſſe, variant aliquantum ſcriptorum ſententiæ, vt idem Plutarchus refert. Ariſtoteles enim ſcribit tot numero lectos Senatores, quod Lycurgus in conſtituenda Republica ſua habuerit triginta ſocios. Sed duos ex illis ob ignauiam deficientes deſti-

Senatorum numerus, & eius numeri quæ cauſa.

tuiſſe

tuiſſe reliquos viginti octo. Atq; hanc extitiſſe totidem creandi Senatores occaſionem. Sphærus autem aſſerit, duotriginta tantum initio fuiſſe conſilij cum Lycurgo participes, ideóque tot etiam factos Senatores. Vtrumuis horum verum ſit, manifeſtum inde eſt, qui adiutores Lycurgo fuêre in Repub. conſtituenda, eos ipſos & primos factos Senatores. Cæterū quod Plutarchus cauſam ex numerorum vi aliquam arceſſit, puta quod ſeptenarius quater multiplicatus, & partibus ſuis paribus plenus, efficax admodum ſit, id non multum momenti ad hanc rem attuliſſe puto, quæcunque tandem cauſa huius numeri extiterit. Et quidem de auctore ita habendum. *Alia cauſa ex Plutarcho.*

Secundo videndum quid in Senatorum electione fuerit requiſitum. Ac primis quidem Senatoribus, vt diximus, ob præſtitam operam in conſtituenda Repub. id honoris tributum, in reliquis autem poſtea legendis & voluntas accedere debuit, & legitima ætas, prætérque ea vita honeſtè acta. Voluntas vſque adeò aperienda erat, vt neceſſe eſſet hunc honorem palàm petere, & poſtea populo probandi vel repudiandi ſui poteſtatem facere. Nam qui huius honoris candidatus erat, per concionē tranſibat, atque ita clamore multitudinis, an placeret vel non, indicabatur. Perinde vt lib. 1. quum de ſuffragiorum ratione egimus oſtenſum eſt. Quod inſtitutum Ariſtoteles politico 11. fuiſſe huius Reipublic. declarat, minimè tamen id probans. Locum eius integrè adſcribere viſum eſt, quia præter hoc inſigne præceptum politicum continet: ἔτι δὲ (inquit) καὶ τὴν αἵρεσιν ἣν ποιοῦνται τῶν γερόντων κατὰ δὲ τὴν κρίσιν ἐστὶ παιδαριώδης. Καὶ τὸ αὐτὸν αἰτεῖσθαι τὸν ἀξιωθησόμενον τῆς ἀρχῆς οὐκ ὀρθῶς ἔχει. δεῖ γὰρ καὶ βουλόμενον, καὶ μὴ βουλόμενον ἄρχειν, τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς. νῦν δὲ (ὅπερ καὶ περὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν ὁ νομοθέτης φαίνεται ποιῶν) φιλοτίμους κατασκευάζων τοὺς πολίτας, τούτοις κέχρηται πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων. οὐδεὶς γὰρ ἄρχειν αἰτήσαιτο, μὴ φιλότιμος ὤν. καί τοι τῶν γ' ἀδικημάτων ἑκουσίων τὰ πλεῖστα συμβαίνει σχεδὸν διὰ φιλοτιμίαν καὶ διὰ φιλοχρηματίαν τοῖς ἀνθρώποις, Id eſt, *Præterea delectus quem faciunt Senatorum per iudicationem quandam puerilis eſt. Et ipſum petere qui hoc honore dignus habendus eſt, Non rectè habet. Nam & volentem & nolentem modò dignus ſit magiſtratu, ad magiſtratum admouere oportet. Nūc* *2. In Senatorum electione tria potiſsimum requirebantur. Voluntatē aperire.*

autem idẽ quod in reliquis Reipub. partibus videtur legiſlator facere. Reddens enim cupidos honoris ciues, ipſis vtitur ad delectum Senatorum. Nullus enim magiſtratum peteret, qui non honoris cupidus eſſet. Et tamen maxima pars iniuſtorum factorum, quæ ſpontè faciunt homines, fermè proficiſcitur ex ambitione & auaritia. hæc ille. Ætas deinde iuſta, lege quaſi annuaria definita in Senatoribus, fuit annorum ſexaginta. Non enim recipiebatur, qui non hunc annum attigerat, vel eo maior eſſet. Plutarchus vita Lycurgi: τοὺς γέροντας αὐτὸς μὲν (ὡς εἴρηται) κατέστησε τὸ πρῶτον ἐκ μεταχόντων τοῦ βουλεύματος. ὕστερον δὲ, ἀντὶ τοῦ τελευτῶντος ἔταξε καθιστάναι τὸν ἄριστον ἀρετῇ κριθέντα τῶν ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότων, Id eſt, *Senes ipſi (vt dictum eſt) primum qui conſilij fuerant participes deſignauit: Deinde in locum demortui ſuffici iuſſit eum, virtute qui eſſet præſtantiſsimus iudicatus, ſexaginta annis maior.* Quæ tamen ætas nobis videri poſſet ferè exoleta, & tãtum non ad Reipub. negotia inutilis, niſi certum eſſet Lacedęmoniis animos ſimul & corpora ad extremum vſque vitæ, ex crebris exercitationibus & ſobria viuendi ratione, firma & vegeta fuiſſe.

Aetas ſexagenaria.

Cæterum vita honeſtè acta in Senatoribus præcipuè deſiderabatur. Nec enim aliis aditus ad hoc honoris faſtigium patebat, quàm quorum virtus cognita, & populo eſſet probata. Illuſtre teſtimonium in loco Plutarchi ſuprà adſcripto. Docuit etiam hoc Æſchines Oratione in Timarchum de Senibus hiſce loquens: καθιστᾶσι δ' αὐτοὺς, inquit, ἐκ τῶν ἐκ παιδὸς εἰς γῆρας σωφρόνων, Id eſt, *deligunt ipſos* (Senatores) *ex iis, qui à pueritia ad ſenectutẽ temperanter ſeu modeſtè vixerunt.* Et Scholiaſtes Græcus Demoſthenis ſcribit, tantum τοὺς καλῶς βιοῦντας in hunc ordinem cooptari. Sicut Polybius quoque lib. VI. de ſenibus hiſce ſcribit, quod κατ' ἐκλογὴν ἀριστίνδην κεκριμένοι πάντες ἔμελλον ἀεὶ τὸ δίκαιον προσνέμειν ἑαυτοῖς. Idémque à Platone, Ariſtotele, & Demoſthene traditum. Itaque circa Senatores legendos hæc ſpectari ſolita perſpicuum eſt.

Vita honeſtè acta.

3. Finis in quem lecti Senatores duplex.

Aut propter Senes, aut Rempublicam.

Propter Senes triplex ratio.

Tertiò videamus quem in finem ampliſſimus hic Senatorum ordo fuerit inſtitutus. Ac quidem videtur reſpexiſſe Legiſlator, aut Senes ipſos per ſe, aut Rempublicam. Quantum ad Senes, tripliciter eorum habita ratio, auctore nobis ad hanc rem Xenophonte. Nam de virtute ipſorum circa finem vitæ iudicium

fieri

fieri iubens, ἐποίησε μηδὲ ἐν τῷ γήρᾳ ἀμελεῖσθαι τὴν καλοκαγαθίαν, Id eſt, *effecit vt nec virtutis ſtudium in ſenecta negligeretur*: ſed virtus ad extremum vſque exerceretur. Meminit etiam Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum his verbis: κρίσις δὲ ταῖς γερουσίαις ἐπὶ τῷ τέρματι τοῦ βίου προστίθεται τοῖς τε εὖ ἢ κακῶς ζῶσιν. Nam de iſto iudicio verba hæc intelligenda.

1. Vt virtus in ſenecta exerceatur.

Deinde hoc præmium honoris virtuti Senum propoſitum eſſe voluit, vt eſſet ea ratione bonorum ſenectuti etiam conſultum. Nam vt Ariſtoteles Politico II. ait, ἆθλον ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς ἀρετῆς, Id eſt, *hic magiſtratus præmium virtutis*. Atque hoc modo διέπραξεν ἐντιμότερον εἶναι τὸ γῆρας τῆς τῶν ἀκμαζόντων ῥώμης, Id eſt, *Effecit vt honoratior eſſet ſenectus, iuuenilis ætatis robore*.

2. Præmiū virtuti Senum propoſitum.

Poſtremò voluit hoc quaſi certamē Senibus inter ipſos exiſtere, vt haberēt vbi animos in virtutis contentione exercerent, quum non eſſent ad corporis certamina idonei. Quæ certamina corporis ipſius lōgè vtiliora, vt elegāter Xenophō: ὅσῳ, inquit, κρεῖττον ψυχὴ σώματος, τοσοῦτο καὶ οἱ ἀγῶνες οἱ τῶν ψυχῶν ἢ οἱ τῶν σωμάτων ἀξιοσπουδαστότεροι, Id eſt, *Quāto præſtātior animus corpore, tanto animorū certamina corporū certaminibus pluris æſtimāda*. Atq; hęc ad ſenes ipſos referūtur.

3. Certamen virtutis inter Senes.

Certamen animi præſtantius corporis certamine.

Sed nec minus ipſam Rempub. huius ordinis creatio reſpiciebat, quin potius hic verus inſtituti Senatus finis iudicandus. Nam hinc eius ſalus & conſeruatio pendebat. Erat enim Senatus quaſi intermedius inter Reges & populum, eos ita vtrinque inter ſe continens, vt ſibi Reipub. corpus conſtaret, nec ſolueretur. Qua de re eleganter Plato III. de Legibus diſſeruit hiſce verbis: μετὰ τοῦτο ἔτι φύσις τις ἀνθρωπίνη μεμιγμένη θείᾳ τινὶ δυνάμει, κατιδοῦσα ὑμῶν τὴν ἀρχὴν φλεγμαίνουσαν, ἔτι μίγνυσι τὴν κατὰ γῆρας σώφρονα δύναμιν τῇ κατὰ γένος αὐθάδει ῥώμῃ, Id eſt, *Præter hæc natura ad huc humana Diuina vi mixta, perſpiciens imperium vel regnum veſtrum ſuppuratione tumidum, coniungit adhuc ſenum moderatam potentiam, cum iis qui inſolenter ſibi vendicabant poteſtatem propter genus*.

Rempub. quomodo Senatorum creatio reſpexerit.

Senatus medius inter Reges & populū.

Sed & prudenter Plutarchus obſeruauit hunc ordinem ab vna parte oppoſitum fuiſſe tyrannidi, ab altera plebis dominationi, vt à neutra Reſpub. per ſeditionem concitata opprimeretur. Verba eius in Lycurgo locum Platonis quaſi explicantia hæc ſunt: αἰωρουμένη ἡ πολιτεία, καὶ ἀποκλίνουσα νῦν μὲν ὡς τοὺς βασιλεῖς ἐπὶ τυραννίδα, νῦν δὲ ὡς τὸ πλῆθος ἐπὶ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

δημοκρατίαν, οἷον ἕρυμα τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν ἐν μέσῳ θεμένη καὶ ἰσοῤῥοπήσασα, τὴν ἀσφαλεστάτην τάξιν ἔσχε καὶ κατάστασιν, ἀεὶ τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων τοῖς μὲν βασιλεῦσι προστιθεμένων, ὅσον ἀντιβῆναι πρὸς δημοκρατίαν· αὖθις δ᾽ ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τυραννίδα, τὸν δῆμον ἀναῤῥωννύντων. Quæ verba ita elegantia ſunt, vt pari felicitate latinè reddi nequeant, conandum tamen vt aliquo modo interpretata intelligantur. *Quum ſublata* (inquit) *quaſi in altum penderet Reſpub. & inclinaret nunc ad Reges vt in tyrannidem euaderet, nunc ad multitudinem, vt plebis dominatio exiſteret: Senum poteſtas quaſi munimentum in medio interiectum, & æquilibrium vtrinque ſeruās, tutiſſimum (Reipub.) ſtatum & conſtitutionem præſtitit, viginti octo Senibus ſe Regibus iungentibus, quum plebis dominationi neceſſe erat contrauenire: ac viciſſim ne tyrannis exiſteret, populum corroborantibus.* Itaque ex his patet fuiſſe toti Reipub. quaſi communes Senes hos, vt nihilo plus Regibus, quàm populo eos obnoxios eſſe voluerint. Quare & Ageſilaum mulctarunt Ephori, quod cuilibet Senum deſignatorum bouem pro honorario miſiſſet: tanquam communes illos, ſibi proprios acquirere conatus eſſet, illorum captans fauorem, & donis eos demulcens, vt eſt apud Plutarchum vita Ageſilai, & libro περὶ φιλαδελφίας. Talis itaque cauſa inſtituti Senatus.

Ageſilaus ab Ephoris mulctatus.

4. Senatorum quæ fuerit auctoritas.

Reſtat poſtremò vt de eorum auctoritate agamus, quæ quidem fuit huic ordini, ſi vſpiam alibi, certè apud Lacedæmonios ſumma. Nam ante Ephoros inſtitutos Reſpub. ferè tota penes ipſos, ita vt cum Regibus ſupremi moderatores & Domini eſſent, omniáque ex ipſorum ſententia adminiſtrarentur, vt docet Plutarchus in Agide & Cleomene. Quam eorum auctoritatem reſpiciens Demoſthenes eos κυρίους & δεσπότας τῆς πολιτείας vocat. Nam aduerſus Leptinem de præmiis virtutis apud Lacedæmonios agens ita ait: ἐπειδὰν τις (inquit) εἰς τὴν καλουμένην γερουσίαν ἐγκριθῇ, παρασχὼν ἑαυτὸν οἷον χρή, δεσπότης ἐστὶ τῶν πολλῶν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς ἆθλον, τῆς πολιτείας κύριον γενέσθαι μετὰ τῶν ὁμοίων, Id eſt, *Simul atq; aliquis in Senatum cooptatus eſt, quod fit quum ſe quem decet præſtiterit, Dominus fit multitudinis. Ibi enim virtutis præmium eſt, Reipub. Dominum cum æqualibus fieri.* Ac latiſſimè eorum potētiam ſe initiò extēdiſſe auctor locupletiſſimus Iſocrates, ita vt eorum

guber-

gubernationi & poteſtati omnia Reipublic. negotia ſubiecta fuiſſe, aſſeuerare non dubitet. Etenim eos cum Areopagitis conferens magna circumſpectione & grauiſſimo conſilio creatos aſſerit. Verba eius quibus hanc rem diſputat, digna memoria ſunt. Ait enim, *τὴν τῶν γερόντων αἵρεσιν τῶν ἐπιστατούντων ἅπασι τοῖς πράγμασι, μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ποιεῖσθαι νομοθετήσαντος (λυκούργου) μεθ' ὅσηπερ φασὶ καὶ τῶν περὶ τὸν εἰς ἄρειον πάγον ἀναβήσεσθαι μελλόντων*, Id eſt, *Senatorum electionem, qui omnibus negotiis præficiuntur, tanto ſtudio factam, legem ſuper eo ferente* (Lycurgo) *quanto apud* (*Athenienſes*) *qui in Areopagum conſcendere deberent.* Quin vſque adeò potentes Senatores, vt in ſuffragiis Regibus nihilo eſſent inferiores. Itaque cum iis Reges coniuncti in Rhetra oraculi. Docuit hoc maximus Philoſophus, qui lib. III. de Legibus ita ſcribit: *τὴν τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων δυνάμει*, Id eſt, *viginti octo Senatorum poteſtatem, calculis ſuffragiorum æqualem, in maximis quibúſque ipſorum Regum poteſtati.* Et Polybius lib. VI. ait, *Per ipſos & cum ipſis omnia adminiſtrari. δι' ὧν καὶ μεθ' ὧν πάντα χειρίζεται τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν* inquit. Præterea fuiſſe quoque liberrimam hanc ipſorum adminiſtrationem, & rationi reddendæ minimè obnoxiam animaduertimus. Nam Ariſtoteles auctor eſt politico II. Lacedæmone Senatores *ἀνυπευθύνους* fuiſſe. Quod tamen ille, vt alia permulta in Republica hac grauem reprehenſionem mereri iudicat. Qua de re cùm diſputaſſet, adductis eius ſententiæ cauſis, deinde addit: *διόπερ βέλτιον αὐτοὺς μὴ ἀνυπευθύνους εἶναι. νῦν δ' εἰσί*, Id eſt, *Quare præſtaret, minimè immunes eſſe reddendarum rationem. Nunc autem ſunt.* Sed hoc tamen ante Ephoros ſaltem obtinuiſſe exiſtimo, poſtea enim ij ab omnibus rationem poſcebãt. Et meritò ita quidem. Nam tametſi nõ cuiuis reddi rationem neceſſe: tamen magnopere è Repub. eſt aut eminentiori magiſtratui, aut collegio Senatorũ, ſingulos de rationibus teneri, nec quenquã qui Rempub. aliqua in parte gubernet, prorſus immunem vt & Plato ſancit, *δικαστὴν ἀνυπεύθυνον οὐδένα δικάζειν*, Id eſt, *Nullũ iudicẽ oportere non obnoxium eſſe reddendi rationem ſui iudicij.* Quin & hoc multò maximè ad auctoritatem Senatus pertinebat, quod nemo niſi grauis ſceleris conuictus ab hoc ordine moueretur:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſed tota vita ea dignitas maneret in hoc collegium Seniorum ſemel cooptatum. Itaque Plutarchus hunc honorem dicit, νικητήριον ἀρετῆς διὰ βίου, Id eſt, *in certamine virtutis hoc præmium victoriæ per totam vitam manere.* Quod ipſum Ariſtoteles quoque fatetur, improbans tamen & hoc: ἔχει δὲ (inquit) καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν οὐ καλῶς αὐτοῖς. Ἐπιεικῶν μὲν γὰρ ὄντων καὶ πεπαιδευμένων ἱκανῶς πρὸς ἀνδραγαθίαν, τάχ᾽ ἂν εἴποιέ τις συμφέρειν τῇ πόλει. καὶ τοί τό γε διὰ βίου κυρίους εἶναι κρίσεων μεγάλων, ἀμφισβητήσιμον. Ἔστι γὰρ ὥσπερ καὶ σώματος καὶ διανοίας γῆρας, Id eſt, *Quæ pertinent ad Senatorum magiſtratum non benè illis conſtituta ſunt. Si enim forent moderati viri, & ſatis inſtituti ad excellentem virtutem, fortaſſe diceret aliquis conducere id ciuitati. Quamuis eos maximarum rerum iudicandarum eſſe Dominos per totam vitam, an vtile ſit controuerſiam habeat. Eſt enim ſua ſicut corpori, ſic & menti ſenectus.* Denique cauſas quaſdam Senatus per ſe audiebat, & vel ſolus vel cum Regibus ſuo iudicio decernebat. Itaque Ariſtoteles loco ſupra dicto, vocat eos κυρίους μεγάλων κρίσεων. Et in hunc vſum curia ipſis erat in foro, quò conuenirent, quæ apud Pauſaniam dicitur βουλευτήριον τῆς γερουσίας. Sed de hac re infrà ſuo loco plura addimus. Durauit autem talis Senatus ordo vſque ad Cleomenem, qui eum oppreſſit & aboleuit, inſtitutis quibuſdam aliis, quos πατρονόμους appellauit. Pauſanias Corinthiacis de Cleomene loquens: τὸ κράτος τῆς γερουσίας καταλύσας, πατρονόμους τῷ λόγῳ κατέστησεν ἀντ᾽ αὐτῶν, Id eſt, *Auctoritatem Senatus euertens* (Cleomenes) *patronomos in eius vicem, quod ad ipſum duntaxat nomen ſubſtituit.* Sed hanc Senatus abolitionem, fuga ipſius Cleomenis, & Reipub. interitus, non ita multo poſt ſecutus. Nam tametſi Antigonus victor Spartanis Rempub. & patria inſtituta reliquit: tamen moto ſemel Senatorum ordine, ægrè ad ſe Reſpub. vel tantillum temporis rediit, ſed ſtatim in tyrannidem conuerſa eſt. Qua de re eſt apud Pauſaniam in Achaicis & Polybium fine libri II. Hic itaque finis veteris Lycurgi Senatus, vbi & nos dicendi de eo finem faciamus.

Senatorius ordo quouſque durauerit.

CAPVT IV.

De Ephoris.

Ephori qui dicti.

EPhororum nomen curam Reipub. & inſpectionem accuratiorem in hoc magiſtratu requiſitam deſignat. Nam vt Suidas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

das auctor eſt, Ἐφόρους ἐκάλουν διὰ τὸ ἐφορᾶν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, Id eſt, *Ephoros vocarunt, quod Reipublic. negotia inſpicerent.* Vnde ἐφορεύειν, ἐποπτεύειν, ἀπὸ τῶν ἐν σπάρτῃ ἐφόρων, inquit Heſychius. Significat enim hoc verbum magiſtratum Ephororum gerere. Ἐφορεία ipſum Ephororum munus. Etſi in genere eſt quæuis ἐποψία & ἐπίσκεψις Suidæ. Sicut & ἔφορος, ἐπίσκοπος, ἐπιστάτης, θεατής, θεός, ἐφόπτης generaliter exponitur ab Heſychio. Porro de hoc magiſtratu, quæ nobis obſeruata ſunt, ad quatuor referemus, vt dicamus à quo Ephori, qualéſque inſtituti, Deinde quot extiterint numero, quantóque tempore muneri præfuerint, Tum in quem finem primum creati. Denique quanta euaſerit tandem ipſorum potentia. *De Ephoris obſeruata quatuor capita.*

Ac initium quidem Ephororum factum à Lycurgo, cui totius Reipub. circa reliqua omnia innouatio debetur, ſunt qui exiſtiment, in primíſq; grauis auctor Herodotus. Nam libro I. vbi enumerauit quædam præcipua, quæ Lycurgus in cõformanda Repub. ſua præſtitit, tandem addit: πρὸς δὲ τούτοισι, τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε λυκοῦργος, Id eſt, *Ad hæc Ephoros & Senes inſtituit Lycurgus.* Cuius ſententiæ videtur etiam fuiſſe Xenophon libello de Repub. Lacedæmoniorum, vbi quodammodo inſtitutionem eorum Lycurgo & Senatui ſimul tribuit. Sed aliis tamen magis placet à Regibus primum Ephoros creatos, vel ſaltem eorum potiſſimum auctoritate intercedente. Id enim Ariſtoteles lib. v. Politicorum cap. XI ſcriptum reliquit. Ac in eandem ſententiam diſputat Cleomenes apud Plutarchum, & cum Probo in idem conſentit etiam Valerius Maximus. Vt omittam doceri etiam poſſe hoc apophthegmate, quo ratio redditur, cur Ephori Regibus non aſſurgãt, quum tamen ab eis creentur. Eſt itaque poſterior hęc opinio auctorum non aſpernandorum, qui & Regem fuiſſe Theopompũ, à quo principes Ephori in Rempub. introducti cõſentiunt. Super quâ re non pigebit hiſtoriam referre à Valerio Maximo expoſitam, libro dictorum & factorum memorabilium IV. *Theopompo, inquit, Spartanorum Rege moderationis teſtimonium reddamus. Nam quum primus inſtituiſſet, vt Ephori Lacedæmone crearentur, ita futuri Regiæ poteſtati oppoſiti, quemad. Romæ conſulari imperio tribuni plebis ſunt obiecti: Atque illi vxor dixiſſet, id*

1. A quo, qualéſque inſtituti Ephori.

Theopompi Spartanorum Regis apophthegma.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

egiſſe illum, vt filiis minorem poteſtatem relinqueret: Relinquam, inquit, *ſed diuturniorem. Optimè quidem. Ea enim demum tuta eſt potentia, quæ viribus ſuis modum imponit. Theopompus igitur legitimis regnum vinculis conſtringendo, quò longius à licentia retraxit, hoc propius ad beneuolentiam ciuium admouit.* Hæc ille. Quæ hiſtoria deſumpta ex Ariſtotele, extat etiam apud Plutarchum, libro qui inſcribitur, in principe requiri doctrinam. Et quidem hic ipſe auctor eſt vita Lycurgi, poſt ipſum Lycurgum centum triginta exactis annis demum Ephoros creatos, primúmque lectum ad hoc munus quendam Elati nomine dictum Rege Theopompo. Vbi additur etiam hiſtoria iam recitata de vxore Theopompi, poſteà tamen haud dubiè à populo creati ſunt, etſi non poſthabita etiam Regum præiens vel conſentiens voluntas. Quod Agidis exemplo ſatis oſtendi poteſt, quo volente & adnitente Lyſander quidam

Ephori ex quibus legerentur. Ephorus factus, vt ſcribitur apud Plutarchum vita Agidis. Popularis enim prorſus hic magiſtratus, ſicut & ex populo plerũque, ac quidem ex tenuioris fortunæ hominibus aliquando ad hunc magiſtratum extollebantur. Ita enim Ariſtoteles Politico II. de Ephoris ſcribens ſentit: γίνονται (inquit) ἐκ δήμου πάντες. ὥστε πολλάκις ἐμπίπτουσιν ἄνθρωποι σφόδρα πένητες εἰς τὸ ἀρχεῖον, οἳ διὰ τὴν ἀπορίαν ὤνιοι ἦσαν, Id eſt, *E populo omnes creantur* (Ephori) *Quapropter ſæpè incidunt in hanc curiam admodum pauperes, qui propter egeſtatem venales ſunt.* Quod quum ita eſſet, reprehenditur etiam eo loci hoc ab Ariſtotele. Et quidem à quo inſtituti, qualéſque Ephori, ex his planum eſt.

2. Ephororum qualis numerus. Deinde ſecundo loco de numero Ephororum videamus. Enimuero fuiſſe Ephoros ſemper quinque numero, paſſim obſeruare licet: ſicut & tribuni plebis quinque Romæ creati, Lacedæmoniorum fortè imitatione, ſi vera eſt ſententia Dionyſij Halycarnaſſei & Plutarchi. Nam aliter Aſconius ex ſententia Ciceronis, Attici, Tuditani, Liuij de tribunis Romanorum, vt ſuo quodam loco diſputamus. Hunc numerum in Ephoris agnoſcit Ariſtoteles politico II. de Republic. Cretenſium agens. Nam, inquit, οἱ μὲν ἔφοροι πέντε τὸν ἀριθμόν, Id eſt, *Ephori quinq; numero ſunt.* Et Suidas, Ἔφοροι παρὰ λακεδαιμονίοις τὸν ἀριθμὸν ε΄. Quò facit etiam quod apud Plutarchum in vita Cleomenis de Agide narratur:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

narratur: Ageſilaum Ephorum ſauciatum ab iis quos ſubmiſerat Cleomenes, reliquos quatuor interfectos. Nec variatum in numero aliquid inuenio. Vt falſus idcirco ſit Etymologici Græci auctor, qui eos nouem fuiſſe autumat. Cęterùm durauit hic magiſtratus tantum in annum. Neq; enim conſentaneum erat diuturnum hunc eſſe, ita potentia ſua inſoleſcẽtem, vt etiam in Reges vindicaret ſibi poteſtatẽ. Docuit hoc Plutarchus Ageſilao: τῶν ἐφόρων ἦν τότε καὶ τῶν γερόντων τὸ μέγιστον ἐν τῇ πολιτείᾳ κράτος, ὧν οἱ μὲν ἐνιαυτὸν ἄρχουσι μόνον, οἱ δὲ γέροντες διὰ βίου ταύτην, Id eſt, *Ephororũ & Senum tunc ſumma erat in Repub. potentia, quorũ hi quidẽ in annũ tantũ magiſtratũ gerunt, Senes autẽ tota vita eo honore fruũtur.* Sed apud Hiſtoricos plurima & luculẽtiſſima paſſim huius rei teſtimonia. Et quidẽ adeò finiebatur annuo ſpatio Ephoria, vt nec videatur exacto anno denuo legitimè peti à priorib. potuiſſe hunc magiſtratũ. Quod hinc colligimus, q. a Ageſilaus Ephorus quũ offendiſſet omnes, & extimeſceret lęſos, ſecuritatis ſuę cauſa conatus ſit ſe denuo Ephorũ facere, vt narrat de eo Plutarchus vita Agidis: Tanquam inuitis aliis per vim magiſtratũ occupaturus. Atque ita de numero Ephororum & Ephoriæ tempore habendũ.

Ephororũ magiſtratus annuus tantùm.

Tertiò conſiderandus nobis finis, cur Ephori inſtituti, quem alij alium fuiſſe iudicant. Nam apud diuinum Philoſophum inuenio eò creatos, vt inſtar freni potentiam Regum adhuc luxuriantẽ inhiberent. Verba Platonis lib. III. de Legibus ita habent: ὁ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἐγγὺς τῆς κληρωτῆς ἀγαγὼν δυνάμεως, Id eſt, *Tertius Seruator vobis exultare adhuc & ferocire videns veſtrum imperium, ei tanquam frenum iniecit Ephororum poteſtatem, aduerſus hæreditariam (Regum) potentiam proximè obducens.* Cuius ſententiæ fuiſſe & Plutarchum in vita Lycurgi videmus, vbi hunc Platonis locum ferè integrum ad verbum adſcribit. Idémque reſpexit Cicero lib. III. de Legibus, quum Ephoros ſcribit ita Regibus oppoſitos fuiſſe, vt conſulibus tribuni: vt iam locum Valerij hîc non repetam ſuprà à me adductum. At Ariſtoteli placet, hunc magiſtratum quaſi neruum fuiſſe Reipublic. partes inter ſe coniungentem, acquieſcente videlicet plebe, quod & illa huius magiſtratus

3. Finem ob quem Ephori creati alij alium faciunt.

1. Ad Regum potentiam inhibendam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

communicatione particeps eſſet publici imperij. Nam libro ſecundo de Ephoris diſputans ita ait: *συνέχει μὲν τὴν πολιτείαν τὸ ἀρχεῖον τοῦτο· ἡσυχάζει γὰρ ὁ δῆμος, διὰ τὸ μετέχειν μεγίστης ἀρχῆς*, Id eſt, *Continet Rempub. curia hæc: quieſcit enim populus quod particeps ſit magiſtratus.* Itaque ſi hęc Ariſtotelis opinio vera, populi ratio potiſſimum habita in huius magiſtratus inſtitutione, videlicet vt haberet etiam de ſuo corpore magiſtratum, nec excluſus eſſet à Reipub. muneribus. Sed ab vtriſque horum diſſentit Cleomenes apud Plutarchum, ita de Ephoris diſputans, vt eos dicat conſtitutos initio, qui eſſent tanquam Regum abſentum vicarij, & iuſticiam ciuibus eorum auctoritate adminiſtrarent. In hunc enim modum Cleomenes, proſcriptis octoginta ciuibus, ad populum ſuper Ephororũ inſtitutione & munere diſſeruiſſe ſcribitur. Docuit, inquit Plutarchus de Cleomene loquens, Regibus Senes à Lycurgo adiunctos fuiſſe, denique ea ratione procuratam Rempub. magiſtratu non alio quæſito. Pòſt quia bellũ cum Meſſeniis gerebatur diutinum, diſtrictos expeditionibus Reges dilegiſſe ad iudicia reddenda certos amicos, eóſque reliquiſſe ciuibus vicarios, qui dicti Ephori fuerunt, longo æuo hos primum Regum adminiſtros fuiſſe, deinde ſenſim ſummam ſibi vſurpaſſe poteſtatem, atq; ita clàm peculiarem ſuum magiſtratum reddidiſſe. Hoc ille diſſerit initium fuiſſe Ephororum, ſiue quòd reuera res ita habuerit, ſiue ita accommodatè ad ſuam cauſam dixerit. Quin idem Cleomenes poſtea addit, ac confirmãs hanc ſuam ſententiam ait: Qui magiſtratum hunc princeps illuſtrauerit & amplificauerit, fuiſſe Aſteropum, multis pòſt ætatibus Ephorum. Ex quibus eius verbis intelligi datur, vt de prima Ephororum creatione iam nihil dicamus, anguſtioribus limitibus circumſcriptam fuiſſe antiquitus eorũ poteſtatem, etſi poſtea in immenſum aucta ſit.

3. vt eſſent Regum abſentium vicarij.

Ephororũ quanta poteſtas fuerit.

Qua de re quantáque euaſerit tandem omnino Ephororum poteſtas, donec poſtmodum ſublata ſit, iam poſtremo loco nobis reſtat dicendum. Nam ille maximus ferè extitit in Republ. magiſtratus, vendicantibus ſibi Ephoris, tùm ſacrorum aliquam adminiſtrationem, tùm etiam totam aliquatenus ciuilium negotiorum gubernationem, vt iam oſtendemus. Etenim ſacris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Sacrorum Palladis adminiſtratio illis mandata.

Palladis, quum iuuenes armati ad ſacrificium annuum ex more patriæ conueniebant, Ephori erant qui ſacrificium peragebant. Nam de his ſacris ſcribens Polybius in IV. ait: τοὺς ἐφόρους συντελεῖν τὰ περὶ τὴν θυσίαν, αὐτοῦ περὶ τὸ τέμενος διατρίβοντας, Id eſt, *Perfeciſſe quæ ad hoc ſacrificium pertinebant Ephoros, ibi circa templum* (ſcilicet Palladis Chalciœcæ) *commorantes.*

Vaticinia ſomniorũ.

Vaticinia quædam, vt puta ſomniorum, etiam ad Ephoros pertinebant. Nam in templo Paſiphaes eo nomine aliquando dormiſſe ſolitos, auctor eſt Cicero I. de diuinatione, ita inquiens: *Qui præerant Lacedæmoniis* (Ephori) *non contenti vigilantibus curis, in Paſiphaes fano, quod eſt in agro propter vrbem, ſomniandi cauſa incubabant, quia vera quietis oracula ducebant.* Eſtque illuſtre exemplum ſomnij ab Ephoro viſi de ſublatis ſellis Ephoricis apud Plutarchum in vita Cleomenis. Meminit & Tertullianus, libro de anima, Paſiphaes Laconicæ vbi dicit orbem hoc genus oraculis ſtipatũ fuiſſe, inter oracula reponens hanc etiam ex ſomniis diuinationem. Quod Plutarchus quoque confirmare videtur, dum ſcribit auditam ab Ephoro in templo vocem. De templo Paſiphaes plura Plutarchus in vita Agidis.

Cœlum intueri, de Regum imperio Deos quaſi conſulentes.

Sed & cœlum intuebantur Ephori, de Regum imperio Deos inde quaſi cõſulentes. Quod qua ratione factum luculenter declarat Plutarchus in vita Agidis, loquens de Lyſandro Ephoro & collegis in perniciem Leonidę cœlum obſeruantibus. *Nono quoque anno* (inquit) *captata Ephori ſerena nocte & intermeſtri Luna, conſident ſilentio in cœlum intenti. Quòd ſi aliqua ex parte ſtella in aliam traiecerit, Reges iudicant Deos offendiſſe: iisque regnum eo vſque abrogant, dum fuerit Delphis vel Olympia oraculum allatum quod damnatos ſubleuet Reges.*

Feſtis præeſſe, ludóſque moderari.

Quin etiam feſtis quibuſuis præerant Ephori, ludóſque ſuo arbitrio moderabantur. Ita enim feſtum & ludos gymnicos chororum eos curaſſe, nec paſſos in publico luctu quicquam eorum, qui eò pertinebant, mutari, teſtatur in vita Ageſilai Plutarchus. Atque hunc in modum circa hæc ſacra verſabantur & fortè an plura.

In politicis Ephororũ poteſtas penè tyrannica.

Cęterum in politicis multo magis ſibi permiſerunt, & liberiorem poteſtatem vſurparunt, nemine in Repub. illis ſe opponente. Vnde Plato lib. IV. de Legibus, tyrannicam fuiſſe eorum potentiam ait, ita ſcribens: τὸ τῶν ἐφόρων θαυμαστὸν ὡς τυραννικὸν ἐν αὐτῇ γέγονε, Id eſt, *Ephororum imperium mi-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

rum in modum ibi tyrannicum. Et Ariſtoteles hanc Rempub. examinans, vocat ipſorum potentiam ἰσοτύραννον, ſeu *tyrannidi parem.* Quod nec Xenophon neglexit. Qua ex cauſa Iſocrates Panathenaico ſuper eis diſſerens, ita concludere ſibi permiſit: ἔξεστι τοῖς ἐφόροις ἀκρίτως ἀποκτεῖναι τοσούτους ὅσους ἂν βουληθῶσιν, Id eſt, *Ephoris licet indicta cauſa, tot occidere, quot libitum eſt.* Sed miſſis iis quæ in opprobrium eorum dicuntur, quæ ipſis Repub. permittente tributa erant, videamus.

Ephori ius in omnes magiſtratus habuerunt.

Itaque in magiſtratus omnes Ephoris ius erat ac poteſtas, ita vt vel officium eis abrogarent, vel in carcerem compingerent, vel in iudicium de vita vocarent. Nam hiſce tribus modis puniendi Xenophon ſcribit Ephoros vſos aduerſus quoſuis reliquorum magiſtratuum: κύριοι (inquit) ἄρχοντας μεταξὺ καὶ καταπαῦσαι, καὶ εἶρξαι γε, καὶ περὶ τῆς ψυχῆς εἰς ἀγῶνα καταστῆσαι, Id eſt, *poteſtatem habent (Ephori) magiſtratus abrogandi, carceribus conſtringendi, vel in iudicium de vita vocandi.* Quorum omnium exempla vel in ipſis Regibus paſſim apud auctores obuia ſunt, quæ non neceſſe huc adducere. Itaque cedebant etiam iis reliqui magiſtratus omnes, ipſi autem nemini; idque adeò vt vocantibus aliquos Ephoris non ſatìs haberent adire, niſi etiam curſu ad eos accelerarent. Ita enim Plutarchus de ciuili inſtitutione: *In Sparta* (inquit) *Ephoris Reges cedebant, & ſi quis è reliquis ciuibus publicitus vocabatur, non ceſſim is neq; otioſè, ſed curſim atque præpropere accedebat per forum, parendi ciuitati ſtudium præ ſe ferens, honoréque ſe in eo affici ratus, quòd imperio ciuitatis parere alacer videretur.* Quamuis moris eſſet, vt Reges ſemel atq; iterum vocantibus Ephoris obedientiam detrectarent, tertiò tandem parerent, vt diſſerit de iis Cleomenes apud Plutarchum.

Reges Ephoris quomodo parere ſoliti.

Ephori cuſtodes diſciplinæ iuuentutis.

Deinde diſciplinę iuuentutis erant Ephori quoque cuſtodes, itaque neceſſe habebant Ephebi ſe eis ſiſtere decimo quoq; die, vt de corporis habitu & vitæ ratione ab iis iudicium fieret. Quamuis ipſi interim Ephori, ſi Ariſtoteli fidem adhibemus, viuerent indulgentius & diſſolutius, neglecta legitima iſta victus ratione. Ita enim Ariſtoteles politico II. ἔστι δὲ καὶ ἡ δίαιτα τῶν ἐφόρων οὐχ ὁμολογουμένη τῷ βουλήματι τῆς πόλεως. αὐτὴ μὲν γὰρ ἀνειμένη λίαν ἐστίν· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μᾶλλον ὑπερβάλλει τὸ σκληρὸν, Id eſt, *Eſt*

autem.

autem vita Ephororum minimè congruens ciuitatis voluntati ſeu propoſito. Ipſa enim remiſſa valdè eſt: In cæteris ſuperat modum rigore.

Iam verò & in Helotas præcipuè Ephori vires ſuas exercuere. Nam vt Plutarchus refert ex Ariſtotele, recens magiſtratum hunc ingreſſi, Helotis bellum tantum non internecinum denunciabant. Plutarchus Lycurgo: Ἀριστοτέλης δὲ μάλιστα φησὶ, καὶ τοὺς Ἐφόρους, ὅταν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσι, πρῶτον τοῖς εἵλωσιν καταγγέλλειν πόλεμον, ὅπως εὐαγὲς ᾖ τὸ ἀνελεῖν, Id eſt, *Ariſtoteles in primis ait, Ephoros inito magiſtratu primum Helotis bellum indicere, ne piaculum ſit eos interemiſſe.* Ac hoc quidem bellum certis temporibus per delectos iuuenes exequebantur, interuenientes noctu quoſuis obuios, vt ſupra quum Cryptiæ rationem in ſeruorum perniciem inuentam explicauimus, à nobis relatum eſt. *In Helotas vires ſuos exercuere maximè.*

Iudicabant etiam Ephori quaſdam controuerſias ciuiles, ita vt ipſorum ſaltem muneris eſſet eas decidere. Qua de re plura ſuo loco. Itaq; habebant in eum vſum ἀρχεῖον ſeu ἐφορεῖον, Id eſt, *Curiam vel prætorium in foro*, vt teſtatur Pauſanias. Erántque iis ſua δίφρα ἐφορικὰ, ſeu *ſellæ Ephoricæ*, in quibus iudicantes conſedebant, vt videre eſt apud Plutarchum vita Agidis, qui locus iam pridem adſcriptus eſt. Nec minus dilucidè idem patet ex Æliano lib. 11. cap. xv. Var. hiſtoriæ, qui ſellas eas θρόνους vocat, vbi de Clazomeniis hoc refert. *Clazomeniorum*, inquit, *quidam Spartam venientes per petulantiam & factum thronos Ephororum, in quibus ſedentes ius dicere, & Reipub. negotia tranſigere conſueuerant fuligine reſperſerunt. Qua re Ephori cognita, non moleſtè tulerunt, ſed vocato præcone publico, mandarunt vt publicè in ciuitatem proclamaret hoc mirandum: Liceat Clazomeniis indecorè facere.* Quam hiſtoriam paulò aliter deſcribit Plutarchus. *De controuerſiis quibuſdam ciuilibus iudicabant.* *Ephoricæ ſellæ.*

Quin & Ephori ærarium in poteſtate habebant, poſtquam publica pecunia coaceruari cœpit, inferente eam perniciem in Rempub. Lyſandro. Nam iis tradebatur pecunia publica, qui & eius, ſicut reliquorum omnium, rationem exegerūt. Docet Plutarchus in Lyſandro, qui à Gylippo traditam Ephoris ſcribit pecuniam Athenis aduectam, eos denique apertis ſacculis ſummæ rationes putaſſe. *Aerarium in poteſtate habebant.*

Prǽterea temporum quoque ratio ab ipſis Ephoris pendebat. *Temporū ratio ab iis pendebat.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Nam ineuntibus iis magiſtratum annum ſuum inchoabant La-

Annum Lacedæmonij à bruma inchoabant.

cedæmonij. Id verò fiebat tempore brumæ, quod diſcimus ex Thucydide lib. v. Vt quod ſcripſit magnus ille Scaliger, amicus meus, Græcos omnes à bruma annum inchoaſſe, id rectè de Lacedæmonis enunciârit. Quin vſque adeò tempora ad Ephoros relata, vt faſtos ſuos, annorumque ſeriem, eorum nominibus digererent, & à principe Ephoro annum quemq; quodammodo

ὁ ἐπώνυμος Ephorus cur dictus. & fuerit-ne is ſemper præcipuus, an per vices.

denominarent. Qui Ephorus eam ob cauſam ἐπώνυμος dictus eſt: ſicut Athenis Archon Eponymus anno nomen dedit, & Romani per conſules annorum rationem inierunt. Cuius rei meminit Pauſanias Laconicis, qui ſcribit Ephoros ex ſe aliquẽ ἐπώνυμον παρέχεσθαι. Et exempla ſuppetunt creberrima apud hiſtoricos Græcos. Cæterum an ἐπώνυμος hic ſemper fuerit princeps Ephorus, an verò per vices alij atque alij huic collegio prę-fuerint, non ſatis habeo dicere. Videor tamen mihi hoc poſtremum ex verbis Plutarchi colligere poſſe, quibus deſcribit, quæ inter Ageſilaum & Lacratidã τότε προεστῶτα τῶν ἐφόρων geſta ſunt, quum inuenta eſſet oratio Lyſandri contra Heraclidas ſcripta. Nam quum ſcribit illum tum Ephoris pręfuiſſe, indicare videtur aliâs alios præfuiſſe. Qua de re aliud mihi non obſeruatum, vt ferè hîc mihi non liquere pronunciem.

Ephororũ poteſtatis ſumma.

Denique vt in pauca hæc conferam, præcipua quæque Reipub. Ephororum curæ ſubiecta. Illi concionem populi regebãt, bellum ſciſcebant, pacem rogabant, fœdus inibant, exercitum mittebant, commeatum præbebãt, præmiis & pœnis dignos afficiebant, καὶ τὰ ἄλλα διοικοῦσι σπουδῆς μάλιστα ἄξια, ait Pauſanias, Id eſt, *Omnia adminiſtrabant in quibus aliquid momenti ſitum erat.*

Aduerſus Ephororũ potentiam remedium.

Tanta itaque ipſorum quum eſſet potentia, quanta iam à nobis breuibus expoſita, vnum tamen inuẽtum remedium contra eos, videlicet mutua eorum inter ſe diſſenſio. Cuius ea vis erat, vt qua parte plures ſe eorum cõiunxiſſent, ea præualeret. Quod hinc animaduertimus, quod Pauſanias Rex ſuffragantibus ipſi tribus ex Ephoris, quum Lyſandro ſucceſſum rerum inuideret, exercitum poſt eum aduerſus Athenienſes in Piræo rebellantes eduxit, vt eſt apud Xenophontem lib. II. Hellenicôn. Itaque haud dubiè quãtum potuit tribuni interceſſio apud Romanos:

tantum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

tantum valuit Ephororum diſſenſio apud Lacedæmonios.

Cæterum manſit hic ſtatus Ephororum vſq; ad Cleomenem Leonidæ filium Reipub. ſtatum conuellentem, qui eos interficiens ſuſtulit. Quod eius factum ruina Reipub. cōſecuta, & non ita multò poſt, quæ Rempub. prorſus oppreſſit tyrannis exorta. Itaque ſic expirauit celebris ille Ephoriæ magiſtratus, qui à nobis ad hunc modum deſcriptus ſit. *Ephororū ſtatus quādiu manſerit.*

CAPVT V.

De Beidiæis.

EPhoris adiungamus Beidiæos, qui ferè cum iis conueniunt. Exponitur autem nomen à Grammaticis, quaſi ei inſit gloriæ illuſtris ſignificatio. Inquit enim Suidas, βείδιος ὁ ἔνδοξος; vnde haud dubiè Βειδιαῖος. Magiſtratum autem hunc Lacedæmonium fuiſſe teſtatur præter Euſtathium Pauſanias. Inſtitutum verò eum arbitrari poſſumus à Lycurgo, eò quod Pauſanias ſcribit ab eo leges dictas, de Epheborū exercitationibus & pugnis, in quibus Beidiæorum munus pręcipuè verſabatur. Nam dilucidè teſtatum facit nobis Pauſanias, Beidiæorū muneris fuiſſe potiſſimum in regendis Ephebis. Ij enim Plataniſta dicta ludicra, & alia Epheborū certamina inſpicientes moderabātur. Nam ſic in Laconicis Pauſanias ait: τοῖς Βειδιαίοις μὲν ἐπὶ τῷ τὰ πλατάνιστα καλούμενα, καὶ ἄλλους τῶν ἐφήβων ἀγῶνας τιθέναι καθέστηκεν, Id eſt, *de Beidiæis conſtitutum erat, vt eis iniungeretur cura ludicrorum, quæ Plataniſta dicta, & aliorum certaminum, quibus ſe Ephebi exercebāt.* Erant autem Plataniſta certamina, quæ fiebant in campo denſo platanis conſito, qui ob id πλατανιστὰς dictus, Euripo vndique circumdatus & pontibus iunctus. Pugnabāt ita in hoc campo, vt infeſtis manibus & calcibus inſultantes, morſibus etiam corpora fœdātes, & oculos ſibi plerunque eruentes certarent. Ac bini quidem ad hunc modum congrediebantur, ſed & totis agminibus impreſſionem faciebant, atque vna acies alteram in aquam detrudere omni niſu contēdebat. De qua pugna plura libro ſequente. Sed præter hæc videntur & Beidiæi præcipuè ius inter Ephebos dixiſſe, ſi quid controuerſiæ inter eos incideret. Nam haud dubiè eo nomine curiam illam ſuam in foro habebāt. Pauſanias enim

Beidiæ: qui & vnde ſic dicti.

A quo inſtituti.

Munus Beidiæorū præcipuū.

Plataniſta certamina quæ fuerint.

Beidiæorū aliud munus; ius inter Ephebos dicere.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

tum alia, tum καλουμένων βειδιαίων ἀρχεῖον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς fuiſſe agnoſcit.

Beidiæi quot fuerint.

Fuerunt Beidiæi numero quinque, ſicut & Ephori, quod fortean eorũ talis ferè poteſtas in Ephebos, qualis Ephororum in reliquos, vt idcirco videri etiam poſſit diligentiſſimus auctor vtroſq; coniunxiſſe. Inquit enim, τοῖς τε ἐφόροις καὶ βειδιαίοις πέντε ἀριθμὸν ἑκατέροις ἐστι. Vbi quum hoc circa numerum pariter vtriſque tribuiſſet, poſtea officia eorum diſcernit, quæque explicauimus, Beidiæis aſſignat. Nec alia ſuper his obſeruare nobis licuit, quàm quæ iam ex huius vnius ferè auctoris ſcrinio compilauimus.

CAPVT VI.

Quales fuerint qui nomophylaces dicti apud Lacedæmonios.

Νομοφύλακες alius Lacedæmoniorum magiſtratus, vnde dicti.

NOmen νομοφυλάκων factum eſſe à diligenti legum cuſtodia apparet. Quare eoipſo muneris quodammodo ratio etiam explicatur. Fuiſſe autem talem magiſtrum in Rebuſpub. veteribus benè inſtitutis, rectè ſenſit Columella. Qui libro XII. de re ruſtica cap. III. in fine, ita ſcribit: *In benè moratis ciuitatibus* (inquit) *ſemper eſt obſeruatum, quarum primoribus atque optimatibus, non ſatis viſum eſt bonas leges habere, niſi cuſtodes earum diligentiſſimos ciues creaſſent, quos Græci νομοφύλακας appellant.*

Eorum officium quale.

Νομοφύλακες Græcorum in primis magiſtratus.

Horum erat officium, eos qui legibus parerent, laudibus proſequi, nec minus honoribus: Eos autem qui non parerẽt, pœna multare. Cicero autem Græcorum hũc fuiſſe in primis magiſtratum agnoſcit lib. III. de Legibus in hæc verba ſcribens: *Legum cuſtodiam nullam habemus. Itaque hæ Leges ſunt, quas apparitores noſtri volunt: à librariis petimus: publicis literis conſignatam memoriam publicam nullam habemus. Græci hoc diligentius: apud quos νομοφύλακες creantur. Nec hi ſolùm literas (nam id quidem etiam apud noſtros maiores erat) ſed etiam facta hominum obſeruabant, ad legéſque reuocabãt.* Quum itaque ille benè moratis ciuitatibus, hic Græcis communiter hunc magiſtratum attribuat, par eſt Lacedæmoniis, qui in vtriſq; meritò cenſentur, nomophylaces etiam ſuos dare. Quod eò magis faciendũ, quia & Plato apud Cretenſes eos etiam fuiſſe affirmat, qui Minoem dicit vſum nomophylace Rhadamantho & Talo. Verba eius, quibus de hac re agit, extant in Minoe circa finem. Rectè itaq;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Pauſanias lib. III. qui etiam eos inter ἄρχοντας Lacedæmoniorũ collocauit. Quamuis non diffiteor nomophylaces Athenienſium ex ſcriptoribus notiores. Fuit autem nomophylacum munus, vt ex ſuperiorib. diſcimus, & ex ipſa re percipimus, potiſſimum vt legum curam gererent, earúmque cuſtodiæ ad Reipub. vtilitatem præeſſent, nec eas aboleri, mutari aut auferri à quoquam ſinerent. Deinde id operam dabant, ne vis legum exoleſceret, vel memoria obliteraretur: ſed facta quæq; ciuium notantes, & ad legum normam reuocantes, magiſtratus adigebant ad eorum crebram obſeruationem, & officij ſui executionem, vt eſt apud Harpocrationem & Suidam. ὅτι οὗτοι (inquiunt) ἐπηνάγκαζον τὰς ἀρχὰς τοῖς νόμοις χρῆσθαι. Quin & exiſtimare poſſumus, hos ipſos fuiſſe legum quoque interpretes, ſi quid fortè ambiguè poſitum, minúſue intellectum in diſceptationem veniret. Poſtremò & rerum geſtarum conſignatio ad hos itidem pertinebat, vt extarẽt monumenta publica, ad quæ recurrere liceret, quum aliqua in re maiorum exemplum requireretur. Sed qualecunq; tandem horum munus apud Lacedæmonios fuiſſe ſentiamus (neque enim ſatis dilucidè hoc traditum reperi) habuerunt certè & ſuam ipſi curiam Spartæ. Nam Pauſanias vt Ephororum, & Bidiæorum ἀρχεῖα in foro Spartæ fuiſſe aſſerit: ita & nomophylacum. Nec aliam obſeruaui nomophylacũ Lacedæmoniorum mentionem. Quæ apud Ariſtotelem ſunt lib. IV. de his & Probulis, ea pertinebant ad complures Reſpublicas, vti ipſe eo loci teſtatur. Quæ apud Platonem libris de Legibus, ea ſunt eius Reipub. quam ipſe inſtituit.

Nomophylacum munus, Legũ curam gerere.

Eaſdem interpretari.

Rerum geſtarum conſignatio.

Nomophylacum Curia Spartæ.

CAPVT VII.

De Harmoſynis.

VNde factum ſit nomen huius magiſtratus, qui ἁρμοσύνων dictus eſt, non obſcurum. Nam ad verbum ἁρμόττειν, vel ἁρμόζειν referẽdum, quod in Gloſſis Græcolatinis exponitur, congruere, competere, artare, quódque alij exponunt aptare, adaptare, concinnare. Cõuenit vtraque expoſitio Harmoſynorum muneri, qui moribus ad leges concinnandis & aptandis præfecti erant. Vt ſit idcirco Harmoſynus, ſi latinum nomen quęras, mo-

Harmoſyni qui & vnde dicti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

rum concinnator vel cenſor. Itaque cenſoris munus videtur hic magiſtratus apud Lacedæmonios geſſiſſe. Etenim in mulierum præcipuè vitam & mores horũ erat animaduertere: ſicut apud Athenienſes γυναικόκοσμοι in eandem curam incumbebant. Quare Heſychius Lacedæmoniorum ad hunc modum deſcribit: ἁρμόσυνοι ἀρχή τις ἐν λακεδαίμονι, ἐπὶ τῆς εὐκοσμίας τῶν γυναικῶν, Id eſt, *Harmoſyni magiſtratus Lacedæmone ad mulierum decentem honeſtatem tuendam instituti.* Nec ferè aliud nobis de hiſce obſeruare licuit. Fuiſſe tamen hunc Spartæ magiſtratum non eſt dubium, eúmque (ſi diuinare nobis in re obſcura docti permittunt) choris, ludis & gymnaſiis etiam muliebribus prefuiſſe, vt omnia decorè fierẽt, exiſtimauerim. Quod magnoperè neceſſe, quum virgines nudæ etiam certamina ſua & corporum exercitia habuerint, vt inferius ſuo loco dicemus. Quamuis etiam vita moréſque omnium in vniuerſum fœminarum, horum etiam curæ ac cenſuræ ſubiecta fuiſſe videntur. Id quod, ſi vſpiam alibi, magnopere Lacedæmone requirebatur, vbi corrupti & deprauati admodum mores fuêre fœminarum, licentia earum nullis Lycurgi legibus repreſſa Quam morum peruerſitatem in fœminis ſugillans Ariſtoteles lib. II. Politicorum cap. 9. ita ait: ὅλην τὴν πόλιν ὁ νομοθέτης εἶναι βουλόμενος καρτερικήν, κατὰ μὲν τοὺς ἄνδρας φανερός ἐστι τοιοῦτος ὤν, ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἐξημέλησε. Ζῶσι γὰρ ἀκολάστως πρὸς ἅπασαν ἀκολασίαν καὶ τρυφερῶς, Id eſt, *Quum totam ciuitatem Legiſlator vellet duram & laborum patientem efficere, in viris quidem palàm eſt, quod hæc conſecutus ſit. In mulieribus verò negligentior fuit. Viuunt enim diſſolutè in quouis intemperantiæ genere, &* delicatè. Poſteáq; inibi addit, aggreſſum quidem Lycurgum, emẽdare mores mulierum, verum illis obnitẽtibus deſtitiſſe. Cui tametſi in eo non conſentit Plutarchus: tamen & Plato lib. I. de Legibus, exprobrari poſſe docet Lacedæmoniis τὴν τῶν γυναικῶν ἄνεσιν. Hæc itaque quum ita eſſent, eò peruerſitatis mores abierunt, vt etiam viris dominari fiducia opum ſuarum fretæ mulieres, non veritæ ſint. Nam poſtquam diuitiæ honori eſſe cœperunt, eæ, vtpote ad quas pleraque tandem patrimonia deuoluebãtur, ita animos aduerſum viros ſumſerunt, vt nec à Repub. abſtinuerint. Quæ item ſunt apud Ariſtotelem, vbi dicuntur eo nomine γυναικοκρατού-

Fœminarũ Lacedæmonicarum quanta morum peruerſitas.

κρατού-

κρατούμενοι Lacedæmonij. Qui & tandem addit: καὶ πολλὰ διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, Id eſt, *Et omnino multa à fœminis adminiſtrabantur, quum Lacedæmonij rerum potiebantur.* Vnde & Gorgo, quum obiiciebatur, ſolas Lacęnas viris imperare, Reſpondit: & ſolæ viros parimus. Tanquã non diſſimulans γυναικοκρατείαν; ſed illam probans & laudi ducens. His itaque moribus, ſi emendator & cenſor Harmoſynus inſtitutus, prorſus id è re communi, & ex vtilitate Reipub. fuiſſe apparet.

CAPVT VIII.

De Empeloris.

SIcut pauca tradita ſunt de Harmoſynis: ita & quales ij, qui *Empelori*
Ἐμπέλωροι dicti fuerunt, magiſtratus apud Lacedæmonios, *quis apud*
nimio quam obſcurum. Videntur tamen, ſicut illi inſpectores e- *Lacedæm.*
rant morum muliebrium: ita & hi, ne quid in foro indecenter *magiſtratus.*
vel iniquè fieret, aduertiſſe. Etenim circa forum eorum magiſtratum verſatum intelligi poteſt ex interpretatione Heſychij. Exponitur enim ab eo ἀγορανόμος. Sic enim ſcribit, ἐμπέλωρος, ἀγορανόμος, λάκωνες. Vbi indicat omnino hunc Lacedæmoniorum fuiſſe aliquem magiſtratum; ſicut ἀγορανόμος apud Athenienſes, & ædiles apud Romanos. Itaque huius magiſtratus mu- *Quale mu-*
nus videtur in eo ſitum, ne qui in foro verſarentur, quibus id per *nus ipſorũ*
leges non liceret, vt iunioribus annis triginta & aliis. Deinde ne *fuerit.*
quid indecorè fieret, dum magiſtratus iuri dicundo vel aliis negotiis publicis vacarent. Poſtremò rerum venalium in primis videntur inſpectionem habuiſſe, videlicet ne venderentur alia quàm fas erat, néue pretia rebus iniqua ſtatuerentur, nec etiam pecunia recepta mutaretur & corrumperetur, ac tandem vt arcerent foro, prohiberéntque eos commerciis, quibus ius emendi & vendendi publicè interdictum. Nam hæc omnia ad officia huius magiſtratus apud Lacedæmonios pertinuiſſe, ſi verè cum ἀγορανόμοις conuenit, exiſtimandum eſt. Erant itaque hi ferè tales, quales in benè conſtitutis ciuitatibus, vt Vandalicis, Belgicis & aliis etiamnum hac tempeſtate creari magiſtratus ſolent, qui merces probatas certo pretio æſtimant, prout æquum quoque tempore viſum. Ac tales magiſtratus requirit etiam in ſua

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Repub. Plato libro de legibus VI. Vbi quinq; eos numero creandos cenſet. Sed quot tamen fuerint Empelori apud Lacedæmonios non conſtat, nec item quomodo creari ſoliti ſint. Nec nobis huius magiſtratus qui meminerit vllus alius ex veteribus auctor obſeruatus præter Heſychium.

CAPVT IX.

De Pythiis.

Pythij magiſtratus vnde dicti.

QVum nominis huius rationem quærimus, & qua ex cauſa Pythij dicti ſint, indagare liber, occurrit facilè quo explicari poſſit. Nam aut à Pythio Apolline, aut à verbo πυνθάνεσθαι id deductum eſſe dicemus: quod eſt ſciſcitari & conſulere, vtro modo dicatur, nominis ratio ipſum oſtendit magiſtratus, ſeu mauis ſacerdotij huius, officium. Nam erat Pythiorum munus, vt ad Deorum oracula conſulenda mitterentur, quum Reſpub. ſuper aliqua re diuinum reſponſum deſideraret. Ita enim Herodotus lib. VI. de iis ſcribit: οἱ δὲ πύθιοι, εἰσὶ θεοπρόποι εἰς Δελφὰς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλήων τὰ δημόσια, Id eſt, *Pythij ſunt Deorum conſultores, ad Delphos mitti ſoliti, qui publicè cum Regibus cibum capiunt.* Xenophon vocat etiam eos συσκήνους ſeu *Regum contubernales.* ſicut Cicero lib. I. de Diuinatione, Pythium aſſeſſorē Regum vocat, inquiens: *Lacedæmonij Regibus ſuis augurem aſſeſſorem dederunt.* Nam Auguris nomine Pythius hic intelligendus eſt. Erat & in Senatu ſemper Pythius aliquis, vt eodem loco orator teſtatur. Sic enim addit: *Itémque Senibus* (ſic enim conſilium publicum appellant) *Augurem intereſſe voluerunt.* Qui itidem intelligendus Pythius, ſicut ſuperior. Herodotus ſcribit hoſce à Regibus ipſis creari ſolitos. Quod conſentaneum, quia vaticinia Regibus cōmiſſa. Erant autē Pythij quatuor. Nā Reges ſcribit, πυθίους αἱρεέσθαι δύο ἑκάτερον, Id eſt, *vtrinque duos eligere Pythios.* Et Xenophon idem ſcriptum reliquit, inquiens: ἔδωκε δ᾽ αὖ καὶ συσκήνους δύο ἑκατέρῳ προσελέσθαι, οἱ δὴ καὶ πύθιοι καλοῦνται, Id eſt, *Legiſlator vtrique Regum permiſit duos legere contubernales, qui Pythij vocantur.* Vt idcirco talem aliquam diſtributionem eorum fuiſſe coniicere liceat: Affuiſſe videlicet ſemper vnum aliquem vtrique Regi, vnum Senatui, quartum ferè occupatum circa oracula. Neque enim, quod

Pythiorū munus.

Pythius aliquis ſemper fuit in Senatu.

Pythij à quibus creati.

Pythij quot numero.

quod Herodotus ſenſiſſe videtur, Delphos tantum mittebantur Pythij: ſed etiam ad Iouem Ammonem, & Dodonæum. Nam hos cõſuluiſſe Lacedæmonios eodem loco teſtis Cicero: *Idémque* (inquit) *de rebus maioribus ſemper aut Delphis oraculum, aut ab Ammone, aut à Dodona petebant.* Et quidem Ioui Ammoni gratam fuiſſe Lacedæmoniorum Ευφημίαν, quam Ευχὴν ſeu *precationem* eorum Plato interpretatur, adeò vt hinc felicitas eorum extiterit in bellis, ſcribit idem Alcibiade II. Erat autem ipſorum precatio ſolemnis talis, qua rogabãt Deos, vt honeſta bonis addendo cumularent. Qua de re plura ibi Philoſophus, & nos aliquid infrà dicemus.

Oracula vbi petierint Lacedæm.

Ευφημία Lacedæm. Ammoni grata.

CAPVT X.

De Proxenis.

PRoxenorum magiſtratus etiam, ſicut reliquorum ferè omnium, nomen ab officio manauit. Sunt enim ideo dicti πρόξενοι, quòd hoſpitum curã gererẽt, qui ξένοι Græcis ſunt. Quanquam ξένοι Lacedæmoniis hoſtes eſſent, vt teſtatur Herodotus. Quorũ imitatione Feſtus ait, *Hoſtis veterem ſignificationẽ apud Latinos fuiſſe vſitatam.* Itaq; πρόξενοι tanquã peregrinis & hoſpitibus præpoſiti. Heſychius ita eos deſcribit: πρόξενοι, οἱ προεστῶτες τῆς ξενίας ἐπιμελούμενοι, ἤγουν τοὺς ξένους ὑποδεχόμενοι, Id eſt, *Proxeni, præſides curã hoſpitum gerentes, aut hoſpites excipientes.* Idẽ ferè apud Suidã eſt. Nã inquit; προξένους ἐκάλουν τοὺς τεταγμένους εἰς τὸ ὑποδέχεσθαι τοὺς ξένους ἐξ ἄλλων πόλεων ἥκοντας. *Proxenos vocabãt ordinatos ad hoſpites excipiendos venientes ab aliis vrbibus.* Creabãtur Proxeni apud Lacedęmonios à Regibus ipſis, legebanturq; ad hoc muneris ex ciuibus quos illi volebant. Nã ita de Regibus ſcribit Herodotus in VI. προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκέεσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν, Id eſt, *iis attributum fuiſſe ex ciuibus Proxenos creare quos vellent.* Quod in primis ita fieri conueniebat. Nam quum legatis ad Reges primum accedendum eſſet, & horum pręter aliorum hoſpitum pręcipuè cura eſſet Proxenis cõmiſſa, meritò Reges ſibi eos deſignabant, quorum opera hac in re vterentur. Erat itaq; Proxenorum officium, ſeu ipſa προξενία, vt quodammodo ex iam dictis intelligi poteſt, in his ſita.

Proxeni magiſt. atus vnde dicti.

Munus proxenorũ.

A quibus creati.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Proxenorū officium. Primum vt hoſpites publicè aduenientes exciperent,& de diuerſoriis proſpicerent. Deinde eorum etiam vt curam agerent, dum ibi degerent. Quamuis non dubitem etiam proxenos Lacedæmoniorum in hoc quoque incubuiſſe, vt viderent ne quid contagij à peregrinis in Rempub.penetraret, quod mores & diſciplinam benè conſtitutam labefactaret. Id enim mali vix euitari poterit,commeantibus in vrbem aliquam frequentibus peregrinis,niſi quibuſdam magiſtratibus peculiariter hęc curá demandetur. *Proxenorū aliud genus.* Cæterum fuêre præter huiuſmodi Proxenos, quales hi erant Lacedęmoniorum,alij item Proxeni dicti;ſed an etiam Lacedæmone non ſatis habeo vt affirmare auſim. Ij tales ferè erant. In magnis ciuitatibus quidam aliis ciuitatibus publicè quaſi hoſpites & procuratores erant,omnium eorum curam gerentes, qui inde venerant, vt honorificè reciperētur: prouidentes etiam quo pacto ad populum introducerentur, & ſedes in Theatris conſequerentur. Ita enim ferè Pollux, cuius hæc verba: ὁ μὲν πρόξενος, ὅταν πόλεως δημοσίᾳ προξενῇ τὶς, ἐν ἄλλῃ πόλει ὤν, ὡς ὑποδοχῆς τῶν ἐκεῖθεν φροντίζειν, καὶ προσόδου τῆς πρὸς τὸν δῆμον, καὶ ἕδρας ἐν τῷ θεάτρῳ. Talis fuit Polydamas Lacedęmoniis in Theſſalia, vt eſt apud Xenophontem lib. VI. Sed tales Proxeni, vt dixi, an aliqui fuerint apud Lacedæmonios non conſtat, etſi fuiſſe veriſimilius eſt. Nam reperio fuiſſe priuatim multos, quibus cū Lacedæmoniis ius hoſpitij erat, ſicut Pericli cum Archidamo & aliis. Qua de re non hic dicendi locus.

CAPVT XI.

De Prodico.

Prodicus unde dictus. PRodicus exponitur ab Heſychio συνήγορος, Id eſt, *Patronus.* Sonat autem quaſi ius alterius nomine defendens, vel alterius ius vſurpans, eáque ſignificatione vulgò accipitur. Sed Lacedæmonij aliter nomine hoc vſi. *Prodicus quis fuerit apud Lacedæmonios.* Nam quum ἐπίτροπος in genere tutor vocetur: apud Lacedæmonios tamen πρόδικος tutor Regi datus dicebatur. Vnde Heſychius προδικεῖν etiam exponit ἐπιτροπεύειν. Plutarchus itaque in Lycurgo Prodicos Lacedæmoniorum rectè deſcribit, inquiens: τοὺς τῶν ὀρφανῶν βασιλέων ἐπιτρόπους λακεδαιμόνιοι προδίκους ὠνόμαζον, Id eſt, *Regum pupillo-*

rum

rum tutores Lacedæmonij Prodicos appellabant. Talis fuit Lycurgus Charilao fratris filio, vt eſt apud Plutarchum in Lycurgo. Idémque munus geſſit Pauſanias impubere adhuc Leonida, vt eſt apud Thucydidem in I. Nec non Ariſtodemus item Ageſipolidis pueri tutelæ ita præpoſitus fuit, vt eſt apud Xenophontem lib. IV. Hellenicon. Magnam autem fuiſſe hanc tutoriam dignitatem, vel ſolius Pauſaniæ exemplo patet. Qui quòd tutorem Regis ageret, etſi leges multis modis tranſgreſſus, inſupérque proditionis ſuſpectus eſſet, pœnas tamen in hoc officio conſtitutus euaſit, nemine audente vel accuſare vel damnare, vt eſt apud Thucydidem. Munus autẽ eius magiſtratus in his præcipuè verſabatur, vt res pupilli Regis tueretur, & ipſius educationi cõſuleret. In primis autẽ munus Regiũ Prodicus pupilli ſui nomine adminiſtrabat, ita vt, tùm alia, tùm etiã bella gereret, quæ pupillo ſi adultę ætatis foret, iniũcta fuiſſent. Ita Pauſanias tutorio nomine bellũ Medicũ aduerſus Mardoniũ confecit, potitus memorabili illa victoria ad Platęas, vnde ſalus extitit totius Gręcię. Vt nihil dicã de Ariſtodemo, qui aduerſus Thebanos eorũq́; ſocios itidem tutorio nomine rem geſſit. Legebantur autẽ ad hoc munus Prodici, proximi agnati Regum pupillorum, quibus regnum debebatur morte pupilli, vt quorum eſſet emolumenti ſpes, iiſdem & onus incumberet. Quod exemplis ſuperioribus apparet, in quo hoc vel maximè eſt admirandum, quod quum Prodicus omnia in poteſtate haberet, nullus ferè tamen eo munere fungens inuentus, qui pupillo ſuo inſidias ſtruxerit, vel ius ſuum ei interuertere conatus ſit. Quod adeò verum, vt Lycurgus, quum iam octo menſes Rex fuiſſet, ſponte ſe abdicarit, nato ex fratre filio poſtumo, cuius regnum erat. Nec paſſus eſt à matre nuptias & regnum offerente, & filio necem parante, nefario ſcelere ſibi id tradi: ſed pupillo ſuperſtiti regnum inſigni iuſticiæ exemplo conſeruauit.

Prodici, ſiue, Tutoriæ dignitatis quanta authoritas.

Prodici quále munus.

Prodicus vnde eligeretur.

Lycurgus ſe nato ex fratre poſthumo ſpõte abdicauit.

CAPVT XII.

De Pædonomis.

PÆdonomi, ſeu pueris inſtituẽdis & regendis præfecti, etiam publicum officium gerebant. Neque enim Lacedęmonij, vt reliqui Græci mercenarios, vel emtitios ſeruos, ad pueros ſuos

Pædonomi magiſtratus publici.

inſtituendos adhibebant; ſed publici quidam erant horum magiſtri. Itaque Heſychius ait; παιδονόμος, ἀρχή τις παρὰ λάκωσι. Legebantur hi magiſtratus ex optimis quibúſque viris, & quorum eſſent ſpectati mores. Quod Plutarchus Lycurgo docuit: παιδονόμος (inquit) ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐτάττετο, Id eſt, *Pædonomus ex honeſtis & bonis viris creabatur.* Quin Xenophon ſcribit, Pædonomos fuiſſe ex iis quorum erat maximos magiſtratus gerere. Ita enim ait: Λυκοῦργος ἀντὶ μὲν τοῦ ἰδίᾳ ἑκάστοις παιδαγωγοὺς δούλους ἐφιστάναι, ἄνδρα ἐπέστησε κρατεῖν αὐτῶν, ἐξ ὧνπερ αἱ μέγισται ἀρχαὶ καθίστανται, ὃς δὴ καὶ παιδονόμος καλεῖται, Id eſt, *Lycurgus pro eo, quod alij ſeorſum ſingulis pædagogos ſeruos præficiunt, virum eis præeſſe voluit ex eorum numero, vnde magiſtratus maximi petuntur, qui vocatur pædonomus.* Conſtat autem magiſtratum maximum ex virtute conferri: itaque eadem ratio pædonomos creandi.

Vnde legebantur pædonomi.

Ac talis quidem pædonomus vnus ſummus fuit, cui tamen ſuberant ex ipſis pueris prouectioribus lecti alij, tanquam inferiores pædonomi, qui tot erant, quot puerorum ἀγέλαι ſeu *claſſes*. Nam cuique claſſi vnus præficiebatur, qui viſus callidior & animoſior reliquis. Plutarchus loco ſuprà indicato: ἄρχοντα αὐτοῖς παρίστατο τῆς ἀγέλης, τὸν τῷ φρονεῖν διαφέροντα καὶ θυμοειδέστατον ἐν τῷ μάχεσθαι, Id eſt, *Horum* (puerorum) *cohorti cuilibet præfectum dedit eum, ingenio qui praecelleret, & in pugnis animoſiſſimus erat.* Xenophon ſcribit, τῆς ἴλης ἑκάστης τὸν τορώτατον τῶν ἀρρένων (fortè εἰρένων) ἄρχειν, Id eſt, *cuiuſlibet alæ acerrimum quémque eirenum imperare.*

Quot eſſet pædonomi.

Inuenio autem apud Heſychium hunc puerum dictum βουάγορα. Ita enim in Lexico ſuo ſcribit: βουάγωρ ἀγελάρχης, ὁ τῆς ἀγέλης ἄρχων παῖς, λάκωνες. Itaq; hinc fiebat, vt pueri nunquam ſine præceptore & monitore eſſent. Et quidem vt eò magis hac in parte conſultum eſſet, cuilibet virorum poteſtas erat eos reprehendendi, & monendi, tanquam communes eſſent omnium patres, & liberi communes. Quod vterq; ſcriptor iam nominatus etiam teſtatur.

βουάγωρ apud Laced. quis dictus.

Cæterum ad pædonomum ſeptennes pueri ducebantur, ac ſtatim in claſſes diſtributi cum aliis, vnà cibum capiebant, & colludentes exercebantur. Nam ita legitima pueros educandi ratio exigebat, vt vnà degerent, nec parentes poterant priuatim apud ſe eos alere vel inſtituere. Plutarchus Lycurgo: οὐδὲ ἐξῆν ἑκάστῳ τρέφειν.

Pueri ad Pædonomum quoto anno ducerentur.

Pueri vnà educati nō priuatim à parentibus ſinguli.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

φειν, οὐδὲ παιδεύειν ὡς ἐβούλετο τὸν υἱὸν, ἀλλὰ πάντας εὐθὺς ἑπταετεῖς γινομένους παραλαμβάνων αὐτὸς (ὁ παιδονόμος) εἰς ἀγέλας κατελόχιζε, καὶ συννόμους ποιῶν καὶ συντρόφους, μετ' ἀλλήλων εἴθιζε συμπαίζειν καὶ συσχολάζειν, Id eſt, *Non poterat quiſquam pro arbitrio ſuo alere vel inſtituere filium: ſed omnes vt ſeptimum annum exceſſerunt centuriauit ipſe (pædonomus) in claſſes, parique libertate, vnóque contubernio colludere inter ſe, & ſtudiis vacare docuit.* Ac fuit hæc inſtitutio admodum rigida & ſeuera, cúmque dura caſtigatione coniuncta. Nam Xenophon addit de pædonomo ita inquiens: τοῦτον κύριον ἐποίησε καὶ ἀθροίζειν τοὺς παῖδας, καὶ ἐπισκοποῦντα εἴτις ῥαδιουργοίη, ἰσχυρῶς κολάζειν. ἔδωκεν αὐτῷ καὶ τῶν ἡβώντων μαστιγοφόρους, ὅπως τιμωροῖεν ὅτε δέοι, Id eſt, *Penes hunc* (pædonomum) *eſſe voluit & conuocare pueros, & ſi quem inſpexiſſet negligentius viuere, in eum grauiter animaduertere. Eidémque ex Ephebis quoſdam qui flagella geſtarent adiunxit, vt quum res poſceret pœnas iis irrogarent.* Talis itaque pædonomorum magiſtratus.

Puerorum inſtitutio rigida & ſeuera.

CAPVT XIII.

De Harmoſtis.

HArmoſtæ nomen ab eadem origine eſt, vnde Harmoſyni, videlicet à verbo ἁρμόττειν vel ἁρμόζειν, vt ſuprà diximus; etſi officij ratio lõgè diuerſa. In Gloſſis exponitur ἁρμοστὴς aptator: poſſumus & moderatorem dicere. Rationem nominis reddit Vlpianus, Scholiaſtes Demoſthenis in orationẽ contra Leptinem. Ita enim de iis ſcribens inquit: ἐκάλουν δὲ αὐτοὺς οὕτω, διὰ τὸ ἁρμόζειν τὰ ἤθη τῶν πολιτῶν τοῖς τῶν λακεδαιμονίων, Id eſt, *Harmoſtas vocabant, quod ciuium, quibus præerant, mores ad Lacedæmoniorũ conformarẽt.* Quod de prouincialib. harmoſtis tamen intelligendũ. Nam inuenio Harmoſtarũ duo genera, vnũ vrbanũ, alterũ externum. Vrbanũ Harmoſten cõfert Halicarnaſſeus cũ Dictatore Romano: qui tũ (vt ait) creabatur, quoties Leges aut non ſatis tuebãtur iuſticiam: aut qui magiſtratus & curationes Reipub. gerebant, ij opẽ ferre legibus non poterant: aut quũ tempus multa innouãs, amplecti cogeret inſtituta nõ tàm optima, q̃ ad præſentẽ rerum ſtatũ accõmodatiſſima, nõ ſolũ improuiſis caſuũ aduerſitatibus,

Harmoſtæ qui & vnde dicti.

Harmoſtarum duo genera.

Harmoſtes vrbanus, quis fuerit & cur electus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

verum etiam in immodicis proſperitatibus, quæ bonā Reipub. conſtitutionem corrumperent, celerémque ex vnius arbitrio correctionem poſtularent. Tum enim neceſſe erat Regias & tyrannicas poteſtates in medium proferre, cōuelatas honeſtioribus vocabulis. Tales Theſſali ἄρχους, Lacedæmonij ἁρμοστὰς vocabant. Verebantur enim Reges & tyrannos nominare. Ad hunc modum ille. Itaque hîc auctor eſt, huiuſmodi Harmoſtas etiam apud Lacedæmonios fuiſſe. Ac talis videtur factus Ageſilaus, quum perplexa Reſpub. & conſilij anceps ei legum poteſtatem faceret, ac vt de pœna Treſantum, quæ cum magno periculo publicæ ſalutis coniuncta erat, ille ſolus ſuo arbitrio decerneret, iuſſit. Atque hanc poteſtatem affectauit Agis, quum Rempub. ad leges Lycurgi reſtituere conaretur. Nam quum nouas tabulas & alia introducere vellet, eam tyrannidis mercedem appetere ipſum criminabantur. Vtrumque horum apud Plutarchum. At Harmoſtæ externi erant, qui ad prouincias regendas mittebātur, aut victis ciuitatibus cum imperio præficiebantur. Harpocration: ἁρμοσταὶ οἱ ὑπὸ Λακεδαιμονίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἄρχοντες ἐκπεμπόμενοι, Id eſt, *Harmoſtæ ſunt qui ad ſubiectas ciuitates è Lacedæmoniis mittebantur magiſtratus.* Eodémque ferè modo Suidas. Heſychio dicuntur etiam ἁρμοστῆρες. Regebāt autem Lacedæmonij, vt docet Plutarchus in Lyſandro, & alij multi, ita prouincias & ciuitates, vt eas quidem liberas relinquerēt; ſed ad politię formam tamen adducerent Ariſtocraticam, inſtituta decarchia, cui ex ſuis Harmoſtem tanquam Ducem prępoſuerunt. Perinde ferè vt Romani in municipiis paſſim Decuriones crearunt, & prouinciis ſuis proconſules aut proprætores dabant. Sed enimuero & ſociæ ciuitates quandoque Duces à Lacedæmoniis ſpontè petebant, quos etiam Harmoſtas ſeu σωφρονιστὰς vocarunt. Tanta de ipſorum virtute apud omnes excitata opinio. Qua de re præclarè Plutarchus in vita Lycurgi circa finem, vbi in hæc ferè verba ſcribit: *Lacedæmonij non obedientiam, ſed deſiderium infundebant alijs ipſos ſequendi & obtemperandi. Nempe poſtulabant per legatos ab ipſis non claſſem, non pecuniam, non copias: ſed vnum Spartiatam ducem. Quem nacti vtebantur eo cum honore & metu. Ita Gylippo Siculi vſi, Braſida Chalcidenſes, Lyſandro, Callicratida, Ageſilao,*

Harmoſtæ externi qui

Harmoſtæ dati à Lacedæm. ſociis ciuitatibus.

ſilao, omnes qui Aſiam incolebant, appellantes illos Harmoſtas & Sophroniſtas, Id eſt, Rectores & moderatores populorum & magiſtratuum. *Cæterum ſemper ciuitatem Lacedæmoniorum ceu magiſtram vel præceptricem honeſtæ vitæ & compoſitæ Reipub. reſpiciebant.* Hæc ille. Sed quum priores Harmoſtæ incerti temporis eſſent, poſteriorum qui prouinciales fuerunt, videtur fuiſſe magiſtratus in annuum ſpacium lege conſtitutus. Id quod docere voluiſſe exiſtimo Xenophontem lib. III. quum ſcribit, Dercillidæ, exacto anno, in ſequentem prorogatum fuiſſe imperium. Ac Harmoſtas habuiſſe exercitum, præſertim ſi prouinciæ ciuitatéſque in propinquo hoſtes haberēt, Thimbronis, ac dicti Dercyllidæ exemplis, vt alia ferè infinita omittam, manifeſtum eſt. Porro id peculiariter de Harmoſtis notandum, quod qui mitteretur ad Inſulam Lacedęmoniorum Cythera, diceretur proprio ſuo nomine κυθηροδίκης. Ita enim Heſychius: Κυθηροδίκης ἀρχή τις τὰ ξενικὰ διοικοῦσα. Nam ad ius dicendum, iis qui hanc inſulam inhabitabant, magiſtratus hic quotannis mittebatur. Ea itaque ξενικὰ illa Heſychij.

Harmoſtarum annuus magiſtratus.

Harmoſtæ habuerunt exercitum.

Κυθηροδίκης quis dictus.

CAPVT XIV.

De officiis quibuſdam militaribus, quatenus res vrbanas adminiſtrârunt.

PRæter magiſtratus iam explicatos, erant quidem alij militares dicti, quorum tamen aliqui, non ſolum belli muneribus vacabant: ſed domi creati, inibi etiam officij ſui aliquam partem exercebant. Hi erant Hippagretæ, & Polemarchi, de quibus paucis reſtat nobis dicendum. Et primum quidem de Polemarchis, qui & digniores.

Magiſtratuum aliorū quorundam domi militiæque nomina.

Polemarchi qui.

Fuerunt enim Polemarchi Regum per omnia quaſi adminiſtri & vicarij. Sed eorum, quæ domi egerunt, præcipuum hoc fuiſſe obſeruaui, vt tum moribus vrbanis, tum etiam Syſſitiis præeſſent, atque mitterent abſentibus portionem quæ debebatur, ſi legitima ex cauſa non præſto eſſent. Quod tum licebat, ſi quis venatui operam dediſſet, aut ſacrificaſſet. Qui aliàs temerè Syſſitiis abſuiſſet, multabatur. Quę diſcimus ex Plutarcho in Lycurgo, vbi de Agide hæc refert. *Quum reuerſus Rex*

Polemarchorū munus domi.

Syſſitiis abeſſe quibus de cauſis licuerit.

Agis bello, quo Athenienſes deuicerat, apud vxorem vellet cœnare, portionem poſtulanti non miſerunt Polemarchi; cui, quod poſtridie ſolemnia ſacra offenſus non feciſſet, Ephori multam dixêre. Sed & alia multa iis commiſſa, quæ ad bellum pertinebant, vt arma publica, exercitia bellica, & alia: De quibus tamen nihil ferè ab auctoribus traditum. Cæterum Hippagretæ, qui ἱππεῖς etiam dicti, ſicut apud Cretenſes quum habeant quidem nomen ab equis colligendis: equis tamen apud Lacedæmonios carebant, vt teſtatur Strabo. Quare & Heſychius eos à præfectura grauis armaturæ militum definit. Scribit enim ſic: ἱππαγρέται· ἀρχὴ ἐπὶ τῶν ἐπιλέκτων ὁπλιτῶν, Id eſt, *Hippagretæ magiſtratus delectis armatis præfectus.* Erãt autem Hippagretæ numero tres, qui legebantur ab Ephoris ex iis, qui virilem & adultam ætatem attigerant. Xenophon; αἱροῦνται οἱ ἔφοροι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τρεῖς ἄνδρας. οὗτοι δὲ ἱππαγρέται καλοῦνται. Præfecti hi fuêre trecentis illis qui in ciuitate optimi habebantur, quos & hi quidem legebant, alium alij præferentes, addita cenſuræ ſuę ratione. Vnde illi λογάδες dicti Herodoto. Quare & Xenophon de iis loquens ſuperioribus hæc adiungit: τούτων ἕκαστος ἄνδρας ἑκατὸν καταλέγει, διασαφηνίζων ὅτου ἕνεκα τοὺς μὲν προτιμᾷ, τοὺς δὲ ἀποδοκιμάζει, Id eſt, *Horum* (Hippagretarum) *quilibet centum viros legit, ediſſerens qua de cauſa, alios quidem in hoc honore præfert, alios repudiat.* Vnde virtutis, vt idem ait, magna æmulatio extitit, quod quilibet in hoc numero cenſeri cuperet. Nam hîc primus honoris gradus in ciuitate erat, vt ſcribit in apophthegmatis Plutarchus. De quibus intelligendum illud Pædareti ſcitum. Nam quum non allectus eſſet inter trecentos, hilaris ac renidens diſceſſit. Reuocatus autem ab Ephoris, quum rogaretur, qua de cauſa riſiſſet, Reſpondit: congratulor, inquiens, ciuitati, quod habeat trecentos ciues me meliores & præſtantiores. Atque hi fortean etiam domi Regi operam dabãt, eúmque obſeruabant. Nam in bello hos fuiſſe qui Regem ſemper ſtipârunt, infrà dicemus. Et qui cum Leonida profecti trecenti ad anguſtias Thermopylarum contra Perſas obſtruendas, mihi perſuadeo etiam fuiſſe huius ordinis. Ab his deductus etiam Sparta honoris cauſa Themiſtocles, vt ſcribit Herodotus lib. VIII. Sed & quod Herodotus & Heſychius meminêre quorundam, qui di-

Polemarchorum munia publica.

Hippagretæ qui & vnde ſint dicti.

Hippagretæ quot eſſent numero.

Quibus præfecti.

Trecenti viri ab Hippagretis lecti primus honoris gradus Lacedæmone.

Pædareti ſcitum dictum.

Ἀγαθοεργοὶ qui dicti ſint.

cti ἀγαθοεργοὶ quaſi benefactores, vel re bene geſta emeriti, eos exiſtimo huc etiam pertinere. Quos deſcribit Heſychius, vt iam Herodotum prætermittamus, in hunc modum, inquiens: ἀγαθοεργοὶ οἱ ἐκ τῶν ἱππέων ἐξιόντες πέντε ἑκάστου ἔτους, Id eſt, *Agathoergi dicti qui ex equitum ordine egreßi ſunt, quotannis quini.* Nam hunc ordinem, equitum nomine ab eo intelligi exiſtimo, etſi equis carebant, vt ſuprà ex Strabone retulimus. Sed de his aliquid infrà. Atque hæc nobis de magiſtratibus iam ſint dicta.

DE REPVBLICA LACEDÆMONIORVM LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

De Legibus ſeu inſtitutis in genere.

Lacedæmonij Leges ſuas ſcribi noluerunt.

TERTIVS hic liber dabitur Legibus Lacedæmoniorum, de quibus eò difficilioris operæ nobis videtur ſcribere, quòd ipſi ſcribi eas noluerint. Faciundum tamen, quandoquidem magiſtratus declarauimus, vt eis etiam leges ſuas tribuamus, quibus Rempub. gubernârint. Nam ſine legibus magiſtratus munus nomen inane erit, nec quę officij ratio ſatis intelligi poterit. Sed quum nullum extiterit hucuſque corpus iſtarum legum, nec quiſquam eas in tabulas digeſſerit, & tamen multis multæ earum laudatæ, viſum nobis quas ſparſim inuentas, & hinc inde collectas habuimus, in hunc quaſi pandecten conferre, ex auctoritate veterum ſcriptorum addita earundem breui explicatione. Quod vt ordine fiat, diſtribuamus eas in duodecim quaſi tabulas, ita vt quælibet Leges inter ſe quodammodo conſentaneas, & eodem pertinẽtes comprehendat. Sed tabulas ſingulatim poſtea promulgabimus, dicturi prius hoc capite de iis, quæ nobis ad vniuerſas facere videbuntur.

Sine legibus Magiſtratus nomen inane.

Lacedæmoniorum leges in duodecim tabulas diſtribuũtur.

In legibus Lacedæmoniorum quatuor cõſideranda in genere.

Exiſtimamus autem quatuor eſſe, quæ potiſſimum de iis conſideranda ſunt, videlicet, à quo datæ & latæ ſint iſtæ leges, ex

quibus fontibus petitę, quales eæ fuerint, & quanta denique earum auctoritas. De quibus ordine videbimus.

1. Quis auctor. Ac primò quidem auctorem harum legum, Lycurgum fuiſſe Lacedæmonium, Regię ſtirpis virum, Euonomi videlicet Regis *Lycurgus quis fuerit.* filium, nullus non veterum ſcriptorum, tàm ſacrorum, quàm profanorum, qui huius meminerunt, agnoſcit. Nam & reliqua Reipub. conſtitutio ei tribuitur: & νομοθεσία ſeu legum ipſarum latio in primis illius fuiſſe perhibetur. Ante eum verò Regum arbitria pro legibus erant. Itaque ſæpè motus, ſæpè ſeditiones excitatæ, vt peſſimè ſit adminiſtrata Reſpub. quemadmodũ teſtatur Herodotus. Ac quidem quum in tali ſtatu fluctuarẽt Lacedæmonij, ex peregrinatione acceſſitus eſt Lycurgus, vt Rempub. capeſſeret, Regibus ipſis minimè aduerſantibus. Acquiſierat enim iam per magnam ſapientiæ gloriam, ita vt etiam ora-*De Lycurgo Oraculum.* culi Delphici teſtimonio, Deo gratus, Deúſque hoc nomine ſit declaratus. Cuius oraculi meminêre Plutarchus & alij, extátq; apud Herodotum lib. 1. his verſibus ſcriptum.

Η'κεις ὦ λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσι.
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἤε καὶ ἄνδρα,
Ἀλλ᾽ ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ λυκόεργε.

Quæ ita reddidit interpres.

Ad mea veniſti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui & cunctis, qui templa tuentur Olympi.
Ambigo, vaticinor ſis vtrum, vir ne, Deus ne:
Sed multò magis eſſe Deum te, credo Lycurge.

Hoc ornatus elogio, & quaſi Lacedæmoniis commendatus domum rediit, & ad Rempub. acceſſit. Ac primùm de conſilio conſtituendi Rempub. priuatim cum amicis communicat. Deinde adiunctis ſibi ciuitatis primoribus triginta, forum armatis ſeptum occupat, ratus ad grauem & diuturnum morbum, violento opus remedio. Quumque iam Reſpub. ei poteſtatem permiſiſſet, νομοθεσίαν ſuã felici auſpicio inchoat, inſtituto primùm Senatu, pòſt redactos in ordinem Reges, deinde reliquis magiſtratibus. Quæ omnia ſunt apud Herodotum, & Plutarchum in vita Lycurgi: & præter eos meminêre Plato, Ariſtoteles, Xeno-

phon,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

phon, Iſocrates & plurimi alij, vt ex multis eorum locis patet: quos partim infrà adiecimus, partim ſuperius adſcripſimus. Facta eſt autem hæc Lycurgi νομοθεσία annis centum quinquaginta ante Olympiadum initium. Ita enim ſcribit Clem. Alex. lib. 1. Strom. λυκοῦργος δὲ μετὰ πολλὰ τῆς ἰλίου ἁλώσεως γεγονὼς ἔτη, πρὸ τῶν ὀλυμπιάδων ἔτεσιν ἑκατὸν πεντήκοντα νομοθετεῖ λακεδαιμονίοις, Id eſt, *Lycurgus natus annis multis poſt Ilij excidium, ante olympiadum initium annis centum quinquaginta Lacedæmoniis leges tulit.* Quod ille poſtea eodem libro aliquatenus explicans, ſcribit ex Dieuchida, viguiſſe Lycurgum circa cẽteſimum nonageſimum annum ab Ilij excidio. Hoc itaque initium legum Spartanarum. Cæterum non ſolus Lycurgus omnes quibus Reſpub. vſa eſt, leges tulit: ſed acceſſere multæ aliæ. Nam poſt eum, vt quique ad Rempub. emendandam adierunt, veteribus Rhetris ſeu legibus ſuas addiderunt. De Regibus minimè hoc dubium. Nam Polydorus & Theopompus, vt ſcribit Plutarchus Lycurgo, hanc ſanxerunt legem: Quæ prauè populus rogaſſit, ea Senatui Regibúſque retractandi ius eſto. Locus Græcè ſuperius à nobis adſcriptus eſt. Ita Agis, ita Cleomenes nouas Rhetras ſeu leges ſuas ad populum ferre conati ſunt, vt eſt apud Plutarchum in eorũ vita. Sed & Ephori aliquando etiam Rhetras aliquas populo ſciſcente promulgarunt. Nam Epitadeus Ephorus legem de ſortibus alienandis tulit, cuius infrà mentionem facimus. De Harmoſtis qui inſtar Dictatorum erant, quòd & illi poteſtatem legum habuerint, ex iis quæ ſuprà de Ageſilao retulimus notum eſſe opinor. Ac videtur ipſe Lycurgus non diſſimilis dictatoris fuiſſe, quum munus Legiſlatoris obiret. Itaque quatuor reuera auctores omnium legum Spartanarum, Lycurgus primus Legiſlator, Reges, Ephori, & Harmoſtæ. Præcipuus tamen & princeps Lycurgus; omnium legum ac inſtitutorum ferè pater. Nec de aliis quicquam inuenio.

Lycurgi νομοθεσία quando ſit facta.

Leges Lacedæmoniorum non ſolus Lycurgus condidit, ſed alij alias adiecere.

Reges etiã Lacedæmoniis leges ſanxere.

Item Ephori.

Item Harmoſtæ.

Legũ Spartanarum quatuor auctores.

Deinceps dicamus, vnde leges ſuas petierit Lycurgus. Ac primum in Cretam eũ nauigaſſe, ac ibi leges Minois didiciſſe ſcribunt. Herodotus ait hoc ipſos Lacedæmonios fateri, quum inquit: ὡς δ' αὐτοὶ λακεδαιμόνιοι λέγουσι, λυκοῦργον ἐπιτροπεύσαντα λεωβώτεω, ἀδελφιδέου ἑωυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ σπαρτιητέων, ἐκ κρήτης

2. Vnde petitæ Leges Lacedæmoniorum à Lycurgo.

1. A Cretenſibus.

ἀγαγέσθαι ταῦτα, Id eſt, *Ipſi Lacedæmonij volunt Lycurgum, quum eſſet tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum Regis, è Creta hæc attuliſſe.* Sed quem Leobotem vocat Herodotus Lycurgi pupillum, alij rectius Charilaum dicunt. De Lycurgo idem teſtatur Plato lib. III. de legibus, vbi & hoc addit, Cretam & Lacedæmonem vti ἀδελφοῖς νόμοις ſeu *fraternis legibus.* Quod tùm alibi, tùm in Minoe, & libris de Repub. repetit. Sed copioſius perſequitur hanc rem Ariſtoteles lib. II. cap. x. Qui demonſtrat item in multis, vtranque conuenire Rempub. Quod Strabo etiam lib. x. prolixè facit, ac præterea hiſtoriam Lycurgi etiam refert, quæ ex his auctoribus deprompta luculentiſſimè à Plutarcho exponitur in eius vita. Habuit autem in Creta Lycurgus doctorem Thaletem poetam Lyricum, qui leges condebat, à quo didicit modum legum Rhadamanthi & Minois. Quem etiam ad ſedandos Reipub. motus poſtea Spartam miſit, interim dum ille peregrinaretur, vt teſtantur Strabo & Plutarchus. *2. Ab Aegyptiis.* Deinde ab Ægyptiis etiam multa habuit Lycurgus. Ibi enim percipiens bellatores à reliquis corporibus diremtos, eum morem poſtea ad Lacedæmonios tranſtulit, ſegregans & abducens eos à ſordidis & illiberalibus operis, vt ſcribit Plutarchus. Iſocrates autem laudatione Buſiridis, multa alia ab Ægyptiis accepta refert. Quem luculentiſſimum eius locum integrum huc adiicere viſum eſt. Nam ſcribens adeò excellere Ægyptiorum Rempub. vt Philoſophi qui de hac re diſputant, eam cæteris anteponant, poſtea hæc addit; καὶ λακεδαιμονίους, μέρος τι τῶν ἐκεῖθεν μιμουμένους, ἄριστα διοικεῖν τὴν αὐτῶν πόλιν. καὶ γὰρ τὸ μηδένα τῶν μαχίμων ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων γνώμης ἀποδημεῖν, καὶ τὰ συσσίτια, καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἄσκησιν· ἔτι δὲ τὸ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἀποροῦντας τῶν κοινῶν προσταγμάτων οὐκ ἀμελεῖν· μηδ᾽ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις διατρίβειν, ἀλλὰ τοῖς ὅπλοις καὶ ταῖς στρατείαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἐκεῖθεν ἅπαντα ταῦτα εἰλήφασι, Id eſt, *Lacedæmonios partem eorum imitatos, optimè Rempub. ſuam adminiſtrare. Nam vt militum nemò ſine magiſtratuum venia peregrè abeat, & Syßitia, ac corporum exercitationem, prætereaque ne inopia rerum neceſſariarum coacti publica edicta negligant, aut aliis artibus occupentur, ſed omne ſtudium in armis & expeditionibus occupent, ab Ægyptiis hæc omnia petita ſunt.* Sic Strabo quoque lib. x. teſtatur, Lycurgum

gum in Ægyptum commeaſſe, & eorum inſtituta percepiſſe. Sed & in Ioniam tranſiiſſe fertur Lycurgus, vt Creticam auſteritatem & tenuitatem, cum Ionico luxu & affluentia compararet.

3. Ab Ionibus.

Ibi autem nactus Homeri poemata, vt ſentit Plutarchus, quę apud Cleophili poſteros ſeruabantur, ea deſcripſit, ac in Græciam aſportata euulgauit, quum antea rara quædam fragmenta eorum extarent. Obſeruauit enim in iis contineri non ſolum oblectationem: ſed ciuilem inprimis prudentiam & eruditionem. Quamuis Strabo auctor eſt ipſum Lycurgũ voluiſſe nonnullos, cum viuo Homero in Chio inſula congreſſum, conſentiente etiam Cicerone Tuſculana v. Quod quidem ſi ita eſt, potuit ab eo viuo etiam poemata iſta obtinuiſſe, & complura ad inſtitutum ſuum pertinentia impetraſſe. Itaq; poemata Homeri ſæpe laudata ſunt à Lacedæmoniis, quod tamen inſtituto fiebat Ionico, non Laconico, vt ſcribit Plato lib. III. de Legibus. Fuitque beneficium hoc Lycurgi, tùm in Spartanam Rempub. tùm in omnes literatos permagnum, quod conſeruarit nobis Homerum.

Homerus Lycurgi beneficio conſeruatus.

Præter has peregrinationes, ait Ariſtocrates Lacedæmonius, Lycurgum etiam Africam & Hiſpaniam luſtraſſe, Indiámque emenſum, vbi ei vſus fuerit cum Gymnoſophiſtis. Sed hæc ait Plutarchus ſolum tradere Ariſtocratem, vt de eo ſubdubitare videatur.

4. Ab Afris, Hiſpanis & Indis.

Id verò apud omnes in confeſſo eſt, Oraculũ Delphicum plurimum ad hanc nomotheſian contuliſſe, ſiue Pythia Lycurgo expoſuerit inſtituta, quæ Spartanis tradidit, vt ſenſiſſe quoſdam ſcribit Herodotus in I. & Strabo lib. x. & Clemens lib. I. Strom. Siue etiam conſtitutio illa, quam mente agitabat, oraculo probata inde confirmabatur & Lacedæmoniis commendabatur, vt vult Plato, Xenophon, Cicero, Plutarchus & alij.

5. Ab oraculo Delphico.

Vtraque ſententia eò pertinet, vt tam inſignis Reipub. conſtitutio, non fuiſſe humani ingenij, ſed diuinæ mentis opus exiſtimetur. Ideo enim & Deus agnitus Lycurgus, & diuini honores ei habiti, exſtructo in eius memoriam delubro, vbi pro Deo colebatur, vt docet Herodotus, & refert Plutarchus ex Ariſtotele.

Lycurgus Deus habitus.

Qui addit inſuper familiares eius anniuerſaria, & conuentum inſtituiſſe, qui longo tempore permanſerit, diéſq; quibus conuentus celebrabatur Lycurgidas, ſeu Lycurgi dies, di-

Lycurgidæ, ſiue Lycurgi dies.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ctos fuiſſe. Hi igitur in vniuerſum fontes, vnde leges ſuas Lacedæmonij hauſerunt. Iam quales eæ fuerint leges videamus.

Leges Lacedæmoniorũ quales.

1. Ab omnib. Rerũpub. legibus diuerſæ.

In primis itaque tenendum, fuiſſe haſce Lycurgi leges tales, vt ab omnium Rerumpub. legibus fuerint diuerſæ. Id quod præ aliis luculentiſſimè teſtatur Xenophon libro de Republ. Lacedæmoniorum: vbi dicit Lycurgum non ſolũ diuerſa, ſed & contraria plurimis ſanxiſſe. Sic enim inquit: λυκοῦργον μέντοι τὸν θέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, οἷς πειθόμενοι ηὐδαιμόνησαν, τοῦτον καὶ θαυμάζω καὶ εἰς τὰ ἔσχατα μάλα σοφὸν ἡγοῦμαι. Ἐκεῖνος γὰρ οὐ μιμησάμενος τὰς ἄλλας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἐναντία γνοὺς ταῖς πλείσταις, προέχουσαν εὐδαιμονίᾳ τὴν πατρίδα ἀπέδειξεν, Id eſt, *Lycurgum quidem, qui eis (Lacedæmoniis) leges tulit, quibus obtemperando felices euaſerunt, ipſum tùm admiror, tùm ſummè ſapientem fuiſſe exiſtimo. Nam is haud quaquam alias ciuitates imitatus, immo etiam contraria plurimis ſtatuens, vt patria felicitate præſtaret, effecit.* Quæ poſtrema diſertiſſimi ſcriptoris verba ita intelligenda puto, vti Græcorum ciuitates nullas ſit ſecutus Lycurgus in nomotheſia ſua: ſed iis contrarias leges tulerit. Idem teſtatur etiam Plato de legibus, qui ait, Lacedæmonios & Cretenſes, leges poſuiſſe ab aliorum moribus prorſus diuerſas. Et quidem Xenophon, eo quem dixi libro, totus in eo eſt, vt oſtendat quomodo Lacedæmoniorum inſtituta, ab aliorum legibus fuerint diuerſa. Quod tametſi non per omnia ita ſit: in pleriſque tamẽ reuera ſic habet.

2. Non certis tabulis ſed animis inſculptæ.

Legum Lacedæmonicarum varia nomina.

Rhetræ cur dictæ ſint.

Deinde & hoc ſingulare in hiſce legibus, quod non fuerint tabulis certis ſcriptæ ſeu comprehenſæ, ſed in animis ex inſtitutione hæſerint. Vnde & inſtituta dicta ſeu καθεστῶτα, vt vocat Iſocrates: ſeu καθεστηκότα, vt vocat Demoſthenes: vel ἐπιτηδεύματα vt Plutarchus. Quo nomine vtpote latius patente, & ad omnia ſe extendente, nobis etiam in iis appellandis vti viſum eſt. Nam quod quædam Rhetræ dictæ ſint, id ad diuinam promulgationem reſpicit, quamuis poſtea latius patuit nomen, eóque intelligebantur aliorum etiam leges. Ita enim Plutarchus: τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα νομοθετήματα ῥήτρας ὠνόμασεν ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ νομιζόμενα, καὶ χρησμοὺς ὄντα, Id eſt, *huiuſmodi leges Rhetras vocauit, quod à Deo ſancitæ fuiſſent, & quaſi oracula eſſent.*

Cur Leges Lacedæmoniorum non ſcriptæ ſint.

Ac videtur vna Rhetra hæc ipſa fuiſſe, ne ſcriberentur Rhetræ. Sic enim accipio verba Plutarchi de non ſcriptis legibus. Cuius inſtituti

rationem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

elegantiſſimis verbis reddit idem Plutarchus, quorum ſumma ad hæc ferè recidit. Quod legiſlator præcipua, & quæ maximè faciunt ad ciuitatis felicitatem & virtutem, moribus putârit, & inſtitutionibus ciuium inhærere inconcuſſa. Deinde quod ſtabilem inſtitutione reddi voluntatem exiſtimârit, atque ita quaſi fortiſſimum vinculum & neceſſitatem parendi animis ingenerari iudicârit. Tum quod ipſa inſtitutio quaſi διάθεσιν ſeu habitum ipſius Legiſlatoris in animum inſeruerit, circa quæque negotia. Pòſtremò quod minuta quæque Legibus comprehendi non potuerint: ſed pro tempore acceſſiones & deceſſiones accipere permiſerit. Itaque ſummam & caput nomotheſiæ ſuæ ad ipſam retulit inſtitutionem. Atq; his de cauſis, vt ille ſentit, Leges ſcriptæ nõ ſunt. Quò pertinent & apophthegmata quæ ſunt apud Plutarchum. Nam interrogatus Lycurgus cur ſcriptis legibus non eſſet vſus, Reſpondit: Quia rectè inſtituti & educati norunt vtilitatem temporis. Item rogatus Zeuxidamus, cur leges non ſcriptas ſeruarent, neque potius literis conceptas adoleſcentibus ad legendum proponerent: Quia inquit condocefaciendi ſunt, vt facinoribus fortibus potius animum aduertant, quàm ſcripturis. Verumtamen etſi vulgata, & ab omnibus recepta ea opinio, Lacedæmoniis leges ſcriptas non fuiſſe: inuenio tamen Terpādrum carminibus eas complexum, modulis & numeris concinnaſſe. Quod in primis teſtatur Clemens Alexandrinus 1. libro ſtromatum, vbi in hæc verba ſcribit: μέλος τε αὖ πρῶτος περιέθηκε τοῖς ποιήμασι, καὶ τοὺς λακεδαιμονίων νόμους ἐμελοποίησε τέρπανδρος ὁ Ἀντισσαῖος, Id eſt, *Modos poematibus primus adiecit, & Lacedæmoniorum. Leges numeroſis verſibus reddidit Terpander Antiſſæus.* Meminit & Plutarchus, qui & verſus eius quoſdā adducit. Ac videtur etiam Tyrtæus, quæ ad res bellicas pertinebāt ſuis verſibus inſeruiſſe, vt indicat Plato lib. 1. de legibus. Poſtea fuit etiā hoc à Legiſlatore peculiariter in his legibus prouiſum, vt paucæ eæ eſſent, ne multitudo ipſa neglectū & confuſionem pareret. Quod in nomotheſia ſapiente & ſtabili magnoperè requiritur: Quādoquidem ita contingit, quam pauciſſimas etiam eſſe ciuium inter ſe controuerſias. Itaque & Iſocrates Nicoclem inſtituens, exigit vt leges ponat, quæ paucas lites generent. Atq;

Terpander carminibus leges Lacedæm. cõplexus.

3. Paucæ fuerunt.

hoc inſtituto Lacedæmoniorum in primis conſentaneum, qui ſemper paucis vtebantur verbis. Huc enim apophthegma illud. Nã Charilaus interrogatus, cur paucas leges tuliſſet Lycurgus, Reſpondit: *Qui verbis non multis vterentur, non multas quærere leges.* Plutarchus in Lycurgo, & Apophthegmatis. Deniq; verò & il-

4. Tum alias virtutes, tum maximè fortitudinem et voluptatũ contemtum reſpexerũt. lud aduertẽdum in hiſce legibus, quod ipſis maximè quaſi proprium eſt, videlicet, quod tum ad alias virtutes relatæ ſint, tum pleræque ad fortitudinem reſpexerint, & rerum inanium voluptatumque contemtum. Propoſitum enim in primis Legiſlatori, vt ad militiæ ſtudium ſuos condocefaceret, atque eò omnia referre voluit. Itaq; Plato dicit in hac nomotheſia partem virtutis tantum ſpectatam, vt eſt lib. IV. de legibus. Et lib. I ait, omne ſtudium ad res bellicas in his legibus conuerſum fuiſſe. Sic enim ibi Clinias loquitur: θαυμάζω γέ μὴν, εἰ τά τε παρ' ἡμῖν νόμιμα, καὶ ἔτι τὰ περὶ λακεδαίμονα μὴ πᾶσαν τὴν σπουδὴν τούτων ἕνεκα πεποίηται, Id eſt, *Miror ſanè, ſi noſtræ & Lacedæmoniorum leges, de hiſce non omni cura & ſtudio prouiderint.* Loquitur autem de rebus bellicis. Ac eandem ſententiam poſterioribus libris ſæpiuſculè repetit. Vt & in Lachete ait, Lacedęmonios prę omnibus nihil aliud ſtudere, quàm quo modo bello reliquos antecellere poſſint. Idémq; Ariſtoteles lib. VII. Politicôn. cap. II. ſentit, ita enim ſcribit: ἐν λακεδαίμονι καὶ κρήτη πρὸς τοὺς πολέμους συντέτακται σχεδὸν ἥ τε παιδεία καὶ τὸ τῶν νόμων πλῆθος, Id eſt, *Lacedæmone & in Creta, tum diſciplina, tum legum multitudo ad rem militarẽ comparata eſt.* Quod quum controuerſiam nullam habere videtur: id ſanè in primis

Rhetræ de iure publico tantùm latæ. res ipſa oſtendit, Rhetras fuiſſe de publico tantùm iure latas. Nam priuatum ius in poteſtate magiſtratuum, & præcipuè Ephororum, qui αὐτογνώμονες erant, vt ait Ariſtoteles. Cæterum an certa forma verborum cõceptæ fuerint veteres Rhetræ, non habeo dicere. Quæ Rhetris poſtea ſunt adſcripta, ea verò ſuis quibuſdam & ſolemnibus verbis ad nos relata peruenerunt, vt patet ex paucis iis quæ à nobis aliàs commemorata ſunt.

4. Legum Lacedæmoniorum auctoritas. Poſtremò de harum legum auctoritate nobis pauca dicenda, quibus maiorem, quàm vllis aliis tribui palàm eſt. Nam vt mittamus quod ad Deum Apollinem, vt auctorem referantur, ſicut leges Cretenſes ad Iouem, qua de re iam diximus: id non minus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

eas commendat, quod Oraculi elogio pronunciatum ſit, clariſſimam, eandémque feliciſſimam futuram Rempub. dum hiſce vteretur legibus, vt eſt apud Plutarchum. Quod & verum fuit. Nam quoad diſciplina publica viguit, laudatiſſimè eſt adminiſtrata Reſpub. & principatum Gręcię ſemper tenuit Sparta. Sicut enim Herculem fingũt pelle & claua orbem terræ peragraſſe, vlciſcentem paſſim ſceleratos & tyrannos: ita hæc ciuitas ex vna Scytala & Læna dominans in Gręciam volentem & lubentem, obtriuit iniuſtas in Rebuſpub. poteſtates & tyrãnides, bellorum arbitrium habuit, ſeditiones compreſſit, crebrò ne vno quidem moto clypeo, vno tantùm legato miſſo, quem ilico omnes audiebant. Tanta enim effulſit huius ciuitatis diſciplina & iuſticia, eáque opinio virtutis & potentiæ. Deinde & hoc magnopere harum legum auctoritatẽ illuſtrat, quod immotæ fuerint, nec temerè iis quicquam derogatum, nec aliunde additum: ſed tanquam ſacroſancta oracula inuiolatæ ſtante Repub. ſemper manſerint. Quod ita fuiſſe, & ſimul quæ eius rei cauſa extiterit, Pauſaniæ Pliſtonaſtis F. apophtegmate oſtenditur. Nam is interrogãti, cur de antiquo iure nihil Lacedęmone liceret conuellere, Reſpondit, id eò fieri: *Quia legum in viros, non virorum in leges eſſet auctoritas.* Itaque & Lyſander quum ſtatum Regium innouare in animo haberet, nihil prius aggredi tentauit, quàm oraculum conſuluiſſet, vt eſt apud Plutarchum in Lyſandro. Sed hoc, vt ita ſtabiles eſſent leges, ipſum Lycurgũ, vt & cætera machinatum ſcribunt, idq́ue hac ratione. Nam poſtquam pręcipua eius præcepta moribus iam fuerunt expreſſa, & ſatis adoleuiſſet Reſpub. ſéque tueri per ſe & ſeruare valuit, accitis in concionem omnibus ciuibus, demonſtrauit cæteris partibus Rempub. ſatis rectè ad felicitatem & virtutem comparatam: potiſſimùm verò & antiquiſſimum caput, priuſquam cõſuluiſſet Oraculum ſe iis non editurum. Darent itaque operam, vt pręſentibus legibus inhęrerent, neque variarent & inflecterẽt quicquam, dum eſſet ipſe Delphis regreſſus, recepítque ſe quod Deus iuſſiſſet, acturum. Spondentibus cunctis, vbi iureiurando adegit Reges & Senatum, deinceps reliquos ciues, obſeruaturos ſe, & vſurpaturos formam illam Reipublic. dum Lycurgus remeaſſet, ita demum

1. Quod Oraculo commendatæ.

2. Quod immotæ.

Qua ratione Lycurgus leges ſuas immotas ſtatuerit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Delphos contendit. Vbi id ei redditum reſponſum, cuius antea meminimus. Poſtea ne ciues ſacramento ſoluerentur, ſtatuit nunquam redire: ſed ſibi ipſi mortem conſciſcere, quum id ętatis eſſet, qua neque viuere, neque vitam deponere, pœniteret. Itaque mortem inedia ſibi conciliauit, ratus virorum Rempub. tractantium nec mortem otioſam, nec inertem vitæ exitum eſſe debere. Atque ad hunc ferè modum ſcribit Plutarchus Lycurgum leges ratas & immobiles effeciſſe. Quę hiſtoria documento eſt, inſigni illum amore patrię flagraſſe, cui vitam & omnia poſthabuerit. Fuere autem vſq; adeò ſtabiles leges, vt quatuordecim Reges nihil in iis mutarint, vt etiam eſt apud Plutarchũ. Tertio verò harum legum vim & efficaciam id arguit, quod ęqua omnibus parendi neceſſitate impoſita, tanto tempore conſeruarint Rempub. vt vix vlla fuerit tam diuturna. Nam reliquę Græcię Reſpub. & aliæ, ſępè lapſę diuerſas mutationes pertulerunt: Spartana verò longiſſimo tempore ne tantillum quidem mota. Quare ſi is terminus beatę ciuitatis eſſe debet, vt eadem ſemper permaneat, πέρα δὲ μὴ, vt ait Plato, diſputans hac de re lib. IV. de Repub. Non eſt alia quę hac in re Spartanę pręferri poterit. Nam prorſus ita comparata in omnibus huius Reipub. conſtitutio, vt ſibi ipſi conſtaret. Nec enim amplificandę potentię, ſed potius conſeruandę ſalutis auctor Legibus ſuis Lycurgus eſſe voluit. Rectè itaque videtur Polybius hoc animaduertiſſe, legiſlatorem in ſua nomotheſia magis eò ſpectaſſe, vt Rempub. ſtabilem & validam potius ad depellẽdos hoſtes faceret, quam vt potentem ad ſubiiciendos ſibi alios. Sicut & dum ſuis contẽta fuit, nihil eſt labefactata. Verum vbi affectare plura & aliena cœpit, contra naturam ſuam & leges poſitas, tum demum paulatim mutare cœpit, vt quò longius à legibus priſtinis recederet, eò propius ruinę inſtaret, donec prorſus corruit. Itaque ſępè ab auctoribus repetitum, violationem tum legis de auro & argento vetito, tum etiam aliarum cauſam extitiſſe, vt Reſpub. hęc cõciderit, ac minus aduerſus hoſtes valuerit. Poſtremo hoc in primis, ſi quicquam aliud, pręſtantiam legum Spartanarum indicat, quod tum ab omnibus ſanis ſemper ſint laudatę: tum verò à nulla tamen ciuitate ſint prorſus imitando vſurpatæ. Nec enim

Lycurgus ſibi mortem conſciuit.

3. Quòd æqua omnibus parendi neceſſitate impoſita, Reſpub. fuerit diuturna. Ciuitatis beatæ terminus.

Sparta quã diu manſit.

4. Ab omnibus laudatæ à paucis vſurpatæ.

enim quiſquam ferè eſt, qui eas vituperârit, quod conſtat, præter Polycratem, quem ait Ioſephus lib. I. contra Appionem, hãc Rempub. ſugillaſſe, vt Theopompum Athenienſium. Ita enim ſcribit: καὶ γὰρ ἐθνῶν τινὲς καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων πόλεων ῥυπαίνειν τὴν εὐγένειαν, καὶ τὰς πολιτείας ἐπεχείρησαν λοιδορεῖν, Θεόπομπος μὲν τὴν Ἀθηναίων, τὴν δὲ Λακεδαιμονίων Πολυκράτης, Id eſt, *Quidam etiam gentium, vel glorioſiſſimarum ciuitatum fœdore nobilitatem, & politiæ detrahere, tentauere: Theopompus quidem Athenienſium, Polycrates Lacedæmoniorum.* Itaque quum omnibus aliis honori fuerit hæc Reſpub. quæ leges eius vniuerſas tolerare potuerit inuenta eſt ciuitas nulla. Quare vt quanq; ciuitatem in poteſtatem redegerunt Lacedæmonij, mutarunt quidem aliqua ad ſuam Reipub. conſtitutionem: ſed prorſus ad eius leges illam conformare nequiuerunt. Vnde Iſocrates Panathenaico de ſubiectis ciuitatibus ſic ait: Λακεδαιμόνιοι καθέστησαν οὔθ᾽ ὁμοίαν τῇ παρ᾽ αὑτοῖς, οὔτε ταῖς ἄλλοθί που γινομέναις, Id eſt, *Lacedæmonij conſtituerunt Reſpub. neque ſuæ, neque aliorum Rebuſp. ſimiles.* Quod intelligendum non minus de coloniis Lacedæmoniorum, quam aliis ciuitatibus prouincialibus. Quare nec Romani ab Lacedæmoniis leges mutuari voluerunt, quum tamen leges ab Athenienſibus acceptas vſurparint, ſi vera eſt ſententia Auguſtini relata lib. II. de ciuitate Dei cap. XVI. Quæ tamen doctis minus probatur, vtpote contraria verbis Iuſtiniani initio inſtitutionum, & rei veritati parum conſentanea, ſi vtriuſque Reipub. inſtituatur comparatio. Qua de re plura hîc non addam, remittẽs ſtudioſum lectorem ad Dionyſium Halycarnaſſ. & Hieronymũ Magium in Miſcellaneis cap. VIII. lib. I. Atque hæc de legibus in vniuerſum dicta nobis ſint.

TABVLA PRIMA CONTINENS LEGES SACRORVM.

INSTITVTVM I.

Omnes Dij Deæque colantur armati.

QVEMADMODVM reliqua huius Reipub. inſtituta, ab aliorum legibus & moribus erant diuerſa, vt iam diximus: ita circa cultum Deorum idem ſpectatum. Eſt

1. Legum Inſtitutum. Dij armati colendi.

enim antiquitus ab eis obſeruatũ, vt Dij ipſorum in armis conſpicerentur, ſiue hoc ad commonitiones reſpiciebat, ſiue ſuperſtitionem eorum ſtabiliebat. Vtraq; enim de cauſa id receptum fuiſſe exiſtimare licet. Primò enim videntur ideo Deos voluiſſe armatos ob oculos proponi, vt ab iis hanc virtutem petendam indicarent, ac quòd veram fortitudinem à Deo dari putarent. Quamuis aliter Charilaus, qui id factum autumat, ne quod in hominibus ignauiæ opprobrium eſſet, ad Deos etiam referri poſſet, ſi inermes eſſent. Ita enim ipſius habet apophthegma, quod extat apud Plutarchum. *Cauſam* (inquit) *ſcitanti cuidam à Charilao, cur Spartæ omnia Deorum ſimulacra eſſent armata*, Reſpondit: *Ne quæ opprobria hominibus obiiciuntur, ob ignauiam in Deos referamus, ac ne inermes noſtri iuuenes Diis vota nuncupent.* Deinde ſi ſuperſtitionis fuit hoc inſtitutum, vt Deos ſuos hac ratione ornarent, conueniebat præ aliis armorum ornatu in Deis ſuis Lacedæmonios vti, quod in armis ſummum decus ponerent. Hæ itaque rationes iſtius legis fuerint. Cęterùm vſque adeò Spartani Deos armis indutos eſſe volebant, vt nec ipſa Venus ibi armis careret, aliâs vbique nuda, vel ſaltem ſine armis culta. Quod qua de cauſa factum, narrat Lactantius lib. I. Diuinarum inſtitutionum cap. XX. De qua re eſt etiam apud Pauſaniam lib. III. qui ſcribit eam Morphus nomine dictam fuiſſe. Sed & meminit eius Quintilianus lib. II. cap. IV. Ac extant Epigrãmata Græca lib. IV. Anthologiæ, quæ item armatam Venerem celebrãt, ex quibus reliquis omiſſis vnum hoc adiicere placuit:

Cur à Lacedæmoniis Dij armati colerentur.

Venus armata apud Lacedæmonios.

Καὶ κύπρις σπάρτας οὐκ ἄστεσιν οἷατ' ἐν ἄλλοις
    Ἵδρυται, μαλακὰς ἑσσαμένα στολίδας.
Ἀλλὰ καὶ κρατὸς μὲν ἔχει κόρυν ἀντὶ καλύπτρας,
    Ἀντὶ δὲ χρυσείων ἀκρεμόνων κάμακα.
Οὐ γὰρ χρὴ τευχέων εἶναι δίχα τὰν παράκοιτιν
    Θρᾳκὸς ἐνυαλίου, καὶ λακεδαιμονίαν.

Plutarchus auctor eſt, non ſolùm Venerem armatam ibi cultam: ſed omnes alios Deos, tàm mares, quàm fœminas haſtatas Spartę fuiſſe, tanquam omnibus virtutem bellicam habentibus, vt eſt in inſtitutis Laconicis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Sacrificia quam minimo ſumtu fiant.

Religionem non vult lex eſſe magnificam & ſumtuoſam, ne in externis rebus animorum deuotio occupetur. Id intellexiſſe quodammodo paganorum ſimplicitatem, ideóque damnaſſe eorum opinionem, qui luxum & opes huc adhibuerunt, ex aliis quoque patet. Notum quid apud Ciceronem lib. II. legum, ſuper hac re ſancitum. Ita enim ſcribit: *Ad Diuos adeunto caſtè pietatem adhibento: opes amouento: Qui ſecus faxit, Deus ipſe vindex erit.* Item poſtea: *Aurum & argentum in vrbibus & priuatim, & in fanis inuidioſa res eſt.* Et præclarè Satyricus aurum & argentum à ſacris arcens: *1. De Sacrificiorum ſumptu.*

Dicite pontifices in ſacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ.

Nec enim Deus hæc reſpicit: ſed potius animum, vt præclarè ſcripſit Plato Alcibiade II. vbi hæc eius verba: καὶ γὰρ ἂν δεινὸν εἴη, εἰ πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοί, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχὴν ἄν τις ὅσιος καὶ δίκαιος ὢν τυγχάνῃ, πολλῷ μᾶλλον, οἶμαι, ἢ πρὸς τὰς πολυτελεῖς ταύτας πομπάς τε καὶ θυσίας, ὧν οὐδὲν κωλύει πολλὰ μὲν εἰς θεοὺς πολλὰ δὲ εἰς ἀνθρώπους ἡμαρτηκότας, καὶ ἰδιώτην καὶ πόλιν ἂν ἕκαστον ἔτος τελεῖν, Id eſt, *Etenim graue eſſet, ſi Deus ad donaria & ſacrificia reſpiceret potius, quàm ad animum, vtrum iuſtus ſanctúſque ſit. Ad quem equidem arbitror Deum magis attendere, quàm ad multi ſumtus pompas & ſacra, quæ nihil prohibent eum qui multa in Deum hominéſque peccauerit, ſiue priuatus ſit, ſiue magiſtratus gerat, ſingulis annis perficere.* Itaque & Satyricus animum offerre iubet ſincerum & ſceleribus intaminatum, prioribus hæc ſubiiciens. *Cur minimo ſumtu Deos colendos exiſtimarint Lacedæmonij.*

Quin damus id ſuperis, de magna quod dare lance
Non poterit magni Meſſalæ lippa propago,
Compoſitum ius, faſque animi, ſanctóſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.
Hoc cedo vt aduoueam templis, & farre litabo.

Pertinebat autem hoc inſtitutum eò tantùm apud Lacedæmonios, vt ſacrificia offerre cuiuis integrum eſſet, nec tenuioris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

fortunæ homines paupertate prohiberentur. Id enim reſpondit ſuper hac re Lycurgus. Nam percontanti de hoſtiis, quid tam exiguas & viles præſcripſiſſet, Reſpondit: *ne vnquam Deum intermitteremus colere.* Plutarchus in vita Lycurgi, item in Apophthegmatis.

Lycurgi de exiguo cultu Deorum reſponſum.

INSTITVTVM III.

Votum omnium ſit, vt Dÿ honeſta ob bonas actiones dent, nihílque amplius.

3. Vota qualia eſſe oportuerit.

Εὐφημία Lacedæmoniorũ Diis grata.

PRęcipuum cultum Dei rectam eſſe orationem, vndecunque edoctus videtur percepiſſe legiſlator, qui hoc inſtitutum tradidit. Plato ſcribit ſolemnem quandam precationem fuiſſe Lacedæmoniorum, eámque ait dictam fuiſſe Εὐφημίαν, quaſi rectè & Deo gratis verbis fuerit cõcepta. Vnde & ei acceptam refert felicitatem apud Lacedæmonios, oraculi teſtimonio id comprobans, atque hanc ſuper ea re veterem hiſtoriam commemorans. *Volo* (inquit) *aliud quippiam tibi commemorare, quod aliquando audiui à viris ætate prouectis. Quum inter Athenienſes & Lacedæmonios diſſidia & bella eſſent, contigit ſemper noſtræ ciuitati, vt terra maríque inferior eſſet, quoties pugna fieret. Nam nunquam potuit victoriam reportare. Itaque indignantes Athenienſes, & anxÿ ecquam rationem præſentium malorum depellendorum inuenirent, re deliberata, rati operæ precium ad Ammonem mittere ipſum conſulturos: ac præter hæc, quæſitum etiam quamobrem Dÿ Lacedæmoniis potius victoriam largirentur, quàm ſibi, qui omnium Græcorum (vt aiebant) plurimas & pulcerrimas hoſtias offerimus, & ita donariis ipſorum fana exornamus, vti nulli alij: Pompas inſuper ſumptuoſiſſimas & auguſtiſſimas quotannis celebramus, & impendimus plus pecuniæ, quàm cæteri omnes Græci. Lacedæmoniis autem* (inquiunt) *nihil horum curæ eſt: ſed tam negligentes ſunt circa cultum Diuinum, vt aliquando mutila offerant, & in reliquis non paulò parcius Deos honorant quàm nos, quum tamen à noſtra ciuitate diuitiis non ſuperentur. His dictis à Legato, interrogat, Quid facere oporteat, ad inueniendam præſentium malorum depulſionem, cui vates nihil aliud reſpondit (videlicet quod Deus aliter non ſineret) quàm vt ad ſe accerſitum renunciare Athenienſibus hoc iuberet. Ita Ammon dicit: Lacedæmoniorum* Ευφημίαν *ſibi iucundiorem eſſe, quàm omnia Græcorum ſacrificia. Hoc tantũ, nec plura Deum*

reſpon-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

reſpondiſſe ferunt, Mihi quidem igitur non aliud videtur Deus intellexiſſe εὐφημίας voce, quàm precationem illorũ. Illa enim multo aliis eſt præſtantior. Hactenus Plato, cuius verba de iam relato voto ſeu precatione intelligẽda, quæ ſola Lacedæmoniis legitima fuit. Quamuis Plutarchus refert adiici ſolere ad hanc ſolemnem precationem, vt iniurias tolerare poſſent. Quę digna prorſus Gręcorum humanitate precum appendix, magíſque Chriſtianorum conueniens æquanimitati & manſuetudini. Ratio autem huius inſtituti peti poteſt ex iis quæ ſunt apud Platonem lib. III. de legibus, vbi inquit: ὅτι δὴ φημὶ εὐχῇ χρῆσθαι σφαλερὸν εἶναι, νοῦν μὴ κεκτημένον, Id eſt, *Aio periculoſum eſſe vt preces concipiat, qui prudentia non ſit præditus.* Cum qua ſententia conueniunt quę diſputantur apud Iuuenalem Satyra x. quam ita concludit, vt tandem in fine doceat, quid ſolum precari oporteat. Ita enim ait: *Aliud votum præter εὐφημίαν.*

Orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſſe animum, & mortis terrore carentem,
Qui ſpacium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ: qui ferre queat quoſcunque labores,
Neſciat iraſci, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat, ſæuóſque labores
Et venere & cœnis & pluma Sardanapali.

INSTITVTVM IV.

Virgines & pueri ſacra habeant communia.

GEntilium profanitas eò progreſſa eſt, vt alios Deos viris propitios, alios fœminis exiſtimaret. Itaque à quorundam Deorum ſacris viros, quorundam item fœminas arcebant. Vnde eleganter Minucius Felix: *Quædam fana,* inquit, *ſemel anno adire permittunt, quædam in totum nefas viſere eſt: quædam viro non licet, & nonnulla abſque fœminis ſacra ſunt.* Quod verum eſt. Nam apud Romanos ſacris bonę Deę viri prohibebantur, deferentes hunc honorem pudicitiæ Faunæ, qua adeò ea excelluit, vt nullus mas præter virum eam viderit, vel nomen audierit, vt ex Varrone refert Arnob. lib. V. & Lactantius lib. I. c. XXII. & Macrobius Saturnalium I. cap. XII. Et viciſſim ſacris Herculis non intermiſcebantur fœminæ, quod ſacerdotes bonæ Deæ ipſi aquam ſacris

4. Sacra communia virginibus & pueris ſunto.

Bonæ Deæ ſacra apud Romanos.

vacantes denegaſſent, vt ait Macrobius loco iam dicto. Et Propertius lib. IV. Elegiarum. Quod item in ſacris Cereris & Veſtæ fiebat, vt teſtatur Lactant. lib. III. At Lacedæmonij pueris & virginibus iiſdem ſacris vti non interdicebant, ſed vt exercitia corporum pleraque vtriſque erant communia: ita & ſacra eadem frequentare eas voluerunt. Nec enim prohibebat pudor, quod Spartæ flagitiis non facilè locus pateret. Itaque rectè eadem ſacra omnibus viris & fœminis, pueris & virginibus, ac eo magis coniugibus, quippe quibus intercedit diuini & humani iuris cõmunicatio, vt loquitur Modeſtinus I.C. D. de ritu nuptiarum. Id quod lege Romuli etiam apud Romanos ſancitum, qui iuſſit marem & fœminam ſecundum leges iunctos, vt fortunas, ita & ſacra communia habere, vt ſcribit Dionyſius Halycarnaſſeus. Cæterum iudico reſpexiſſe hoc inſtitutum de communione ſacrorum inter pueros & virgines, ad conciliandam mutuam amicitiam, quæ religionis vinculo tanquam nodo arctiſſimè conſtringitur, præſertim à teneris annis noticia intercedente. Vnde etiam poſtea publica concordia ſtabilitur, & coniugij occaſio exiſtere aliquando ſolet.

Cur Sacra communia fuerint apud Lacedæm.

INSTITVTVM I.

In vrbe mortuos ſepelire fas ſit.

4. De ſepulturarũ loco, qui fuit in vrbe. Sepulchrorum locus antiquitus quis fuerit.

SEpulcra, tumuliſque variis in locis antiquitus extruebantur. Sancti patres ſuos ſimpliciter in agris condebant, vt docent ſacræ literæ. Romani itidem extra vrbẽ ſuos humabant. Id quod lege XII. tabularum mandatum erat, vt eſt apud Ciceronem lib. II. de legibus. Etſi contra hanc legem, virtutis cauſa, Poplicolę & Tuberto conceſſum fuit in vrbe ſepeliri, vt ſcribit Cicero. Itémque Fabricio & Valerio, vt auctor Plutarchus, ſi locus mendo caret. Sicut & ex triumphatoris mortui cadauere os deſumtum, in vrbe humi defodiebatur, vt tradit idem Plutarchus in quæſtionibus Romanis. Nam prętereo iam quæ Imperatores ſuper hac re conſtituerunt, de quibus videantur l. III. D. de ſepul. violat. & l. mortuorum C. de relig. & ſumt. fun. Quod Athenienſes, & alij plerique Græcorum vſurparunt, quibus ſolemne fuit ſuos extra vrbẽ in Demis ſeu pagis ſepelire. Idq; ideo conſen-

ſentaneum, quia ibi ſacrà etiam Athenienſibus ſua erant. Spartani à reliquis gentibus plerumque moribus diſſidentes in vrbe ſuos ſepeliebant. Quod meo quidem iudicio ideo fieri voluerunt, vt ob oculos ſepulcra habentibus quotidie fortium virorum memoria in animis recurreret. Itémque vt indies inter monumenta defunctorum verſantes, mortem minimè ſibi exhorreſcendam putarent, poſt quam etiam viris ſuus conſtaret in vrbe honos. Quibus ferè conſentiunt, quæ ſunt apud Plutarchum in Lycurgo, vbi de hoc inſtituto agit. Et quidem ſiue his, ſiue aliis de cauſis, idem obſeruabant Ægyptij: Saitæ tamen in Regibus ſuis hoc tantum vſurpabant. Chriſtianis viſum hac tempeſtate, aliis quidem in vrbe, aliis extra vrbem mortuos ſepelire.

Cur Lacedæmonij ſepulcra in vrbibus habere voluerunt.

INSTITVTVM VI.

Monumenta defunctis iuxta templa fiant.

PLutarchus inſtitutis Laconicis hoc cum ſuperiore coniungit, nos illa diuidenda exiſtimauimus. Aliud enim in vrbe ſepeliri, aliud monumenta ad templa eſſe. Loca autem monumentorum, quæ apud delubra & templa Deorum Spartæ erant, non diſſimilia fuiſſe multum videntur Chriſtianorum areis circa ædes ſacras, & ſeptis illis ædificiis vacuis, quæ κοιμητήρια ipſis dicta, quod eò inferre ſoleant cadauera mortuorum, mortiferæ quietis ad nouiſſimam reſuſcitationem capiendæ cauſa. De quibus alio loco dicetur. Ac veriſimile eſt voluiſſe Lycurgum ſancire Spartanis hac lege iura ſepulcrorum, vt ipſa ſacra & ſancta eſſent, ſicut vicina templa. Qua ratione & templa cuſtodiri, & tuta ab hoſtium aliorúmque ſacrilegorum ac petulantium hominum violentia monumenta præſtari poterant. Etſi ius ſepulcrorum in ipſo quodammodo ſolo eſt, quod iure omnium fere gentium, tum verò legibus Romanis eſt munitũ. Quare in XII. tabulis lex eſt, quæ vetat forum Buſtúmue vſucapi, vt ait Cicero II. de legibus; forum veſtibulum ſepulcri interpretans. Quam etiam legem ſecundum naturam eſſe inibi ſcribit. Atque itidem ius ſepulcrorum defenditur iure ciuili. Nam D. de ſepulcro violato, extat edictum prętoris, quo actio datur in ſepulcri violatores. Et quidem inſtitutum hoc Spartanum, quod ad omnes ſe

6. De Monumentis iuxta templa ſtruendis.

Sepulchrorum ius.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

extenderit, quodque omnibus conceſſum fuerit monumenta ſua ad templa extruere exiſtimo. Maleficij tamen alicuius conuictis & damnatis hoc honoris denegatum infrà oſtendemus.

Monumentorum ius quibus fuerit denegatum.

INSTITVTVM VII.

Funere nemo polluatur.

7. Funere nemo polluebatur.

HOc inſtitutũ ex duobus præcedentibus quaſi conſequens. Nam ſi cadauera in vrbe ſepeliri fas eſt, & monumenta ad templa extrui permiſſum, neceſſe etiam pollutiones tolli. Neq; enim funera in vrbe procurari, vel ſepulcra haberi poterunt, ſi contaminentur qui hæc contingunt. Apud alias tamen gentes funeſta fiebat domus & familia, vbi mortuus aliquis. Itaque ſolebant luſtrationes & purgationes adhiberi, & domus euerrebantur, tædæ circumferebantur, homines aqua abluebantur, aliáque plura fiebant, quæ gentilitiæ ſuperſtitionis profanitas tulit. Quorum ſæpe mentio apud poetas & alios ſcriptores: & illuſtris inprimis locus eſt Æneid. VI. Ac eam ob cauſam Romanis inſtitutæ feriæ Denicales, à numero denario dictæ, quod decimo die fieret purgatio, conditis antea cineribus ipſo die nono, vt ſcribit Feſtus. Quæ omnia & alia huiuſmodi repudiabant à ſuis moribus Lacedæmonij, nihil admodum atri & horrendi in morte exiſtimantes, quam etiam ouantes & læti oppetebant. Nec enim qui per omnem vitam virtuti dediti fuerunt, eos conſentaneum in morte maculam contraxiſſe. Quales Lacedęmonij plerique.

Funeribus aliæ Gentes præter Lacedæmonios polluebantur.

Denicales feriæ apud Romanos quot.

INSTITVTVM VIII.

Cum mortuo nihil inhumetur.

8. Sepultura ſine ſumptibus fiebat.

HEraclides de politiis ſcribit, quod εὐτελεῖς αἱ ταφαὶ Lacedęmoniis fuerint: Et Plutarchus inſtitutis Laconicis refert ſtatuiſſe Lycurgum, ne circa cadauer liceret adhibere magnos ſumtus, quò ornatius illud conderetur. Quod non immeritò ita ſanxit. Nam conueniebat eos qui in tota vita ab omni luxu abſtinuiſſent, etiam in morte hanc tenuitatis laudem non aſpernari, vbi nullus opulentiæ & ornatus vſus. Itaque apud Athenienſes quoque aurum addi lege vetitum, vt ſcribit Cicero II. de legibus. Et XII. tabulis, Rogum aſcia polire non licebat, vt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

eodem loci tradit Orator. Coronæ tamen Romanis in mortuis ornandis poſtea vſitatæ fuerunt, nec non Græcis pleriſque: à quibus tamen abſtinuerunt veteres Chriſtiani, quod beatus his non egeat, miſer nō gaudeat floribus, vt loquitur Minucius Felix. Antiquitus autem apud vtroſque aſperſiones fiebant, item vncturæ, quemadmodum apud Ægyptios & Iudæos. Sed illæ legibus etiam ſublatę, vt ait Cicero. Lacedęmoniis nihil horum in vſu, ſed tantum in veſte punicea, & oleæ foliis compoſitum corpus cuiuſque eodem modo ſepeliri voluerunt, vt tradit Plutarchus in inſtitutis & vita Lycurgi. Reliqua ad ornandum non pertinere iudicarunt. Quum itaque in tam præſtantibus viris ſimplicitas humandi talis adhibita ſit, nonne ex his & aliis huiuſmodi inſtitutis emendari mores corruptæ cuiuſque Reipub. magnopere conueniret?

Sepeliendi mos Lacedæmoniorum.

INSTITVTVM IX.

Eiulatus non audiatur.

9. Fletus aut eiulatus non audiretur publicè.

NOn erat fortitudinis Spartanæ eiulare mortuo aliquo neceſſariorum, ita vt fœmineum in modum lamentatio exaudiretur. Itaque Plutarchus ait, Legiſlatorem hoc etiam cauiſſe. Quod adeò moribus eorum inualuerat, vt fœminæ quæ aliàs lacrymas habent in ſtatione paratas, vt ait Satyricus, neque ipſæ ſecus ac viri ab iis temperarint. Gyrtias, quum aliquando Acrotatus nepos ipſius ex quadam puerili pugna, in qua multas plagas acceperat, pro mortuo domum relatus eſſet, domeſticis & familiaribus plorantibus, non tacebitis? inquit: oſtendit enim quo ſanguine ortus eſſet. Strenui non aliorum vociferatione, ſed meditatione opus habent. Item quum nuncius ex Creta de morte Acrotati veniſſet, Nonne, inquit, hoc omnino futurum erat, quum ad hoſtes veniſſet, vt aut ipſe occumberet, aut illos interficeret? Iocūdius autem eſt audire eum ſeipſo, ciuitatéque, maioribúſq; dignā mortē oppetiiſſe, quàm ſi per omne vitæ tēpus ignauè ſe gereret. Eodē modo mater Braſidę audiens ipſum præ reliquis Spartanis cōmendari, tantum abeſt, vt luxui indulſerit vt potius affirmarit multos tales Spartæ viros eſſe. Qualia exēpla ſunt cōplura. Fletus igitur & cōploratio pro mortuis etſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

aliquando factus, publicè tamen exaudiri eum non licebat. De Regibus ſecus conſtitutum, vt ſuprà retulimus, vbi de honore Regum mortuorum egimus. Idem & XII. tabulis vetitum. Nam ibi Lex hæc extitit, vt auctor Cicero: *Mulieres genas ne radunto, néue leſſum funeris ergo habento*, leſſum lugubrem eiulationem ex Lælio interpretans. Quales eiulationes & alias conſimiles deteſtabilia lugendi genera, vocat Orator Tuſculana ſua III. *Deteſtabilia* (inquit) *genera lugendi, pædores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, fœminum, capitis percuſſiones.* Hęc itaque fortes animos prorſus non decent.

INSTITVTVM X.

Luctus vndenis diebus finiatur.

Luctui præfinitum certũ tempus.

LAmentari & eiulare in publico non licebat, ex lege ſuperiore: luctum tamen vel veſtibus vel corporis habitu indicare, hac lege permiſſum. Sed ne animi diutius luctui indulgentes emolleſcerent, à legiſlatore, vt ait Plutarchus, certum tempus eſt præfinitum, videlicet vndecim dierum. Inde enim ſacrificium fiebat. Ita Plutarchus in inſtitutis, & in Lycurgo, vbi hęc refert: χρόνον δὲ πένθους ὀλίγον προσώρισεν, ἡμέρας ἕνδεκα· τῇ δὲ δωδεκάτῃ θύσαντας ἔδει Δήμητρι λύειν τὸ πένθος, Id eſt, *luctum breui definiuit tempore, vndecim diebus: duodecimo ſacrificare oportebat Cereri, & deſinere luctum.* Quæ lex habet, vti decet, aliquid humanitatis. Nam vt non decet virum nimium dolori indulgere: ita ſtoicum eſt, nullo doloris ſenſu tangi. Vtrunq; ab homine alienum. Legibus Numę conſimiliter certo temporis ſpacio luctus definitus erat, ſed pro ętatis ratione is aliquantum variabat. Qua de re legatur Plutarchus in vita Numæ. Vxori tamen ob maritum annuus erat indictus luctus, id eſt, decem menſium. Tantus enim annus ordinatione Romuli, vt ſcribit Plutarchus, & teſtatur Ouidius initio Faſtorum, de anno Romuli agens δεκαμήνῳ.

Luctus annuus vxoribus præſcriptus Romæ, mortuis maritis.

Annus Romuli δεκάμηνος.

INSTITVTVM XI.

Monumenta inſcripta, niſi qui in bello occubuerint, non habeant.

II. De Monumentorũ elogiis ſolis iis qui pro patria occubuerant conceſſis.

ERant quidem monumenta licita omnibus, vt ea neceſſariis ſuis ſtatuere poſſent, quicunque vellent: ſed titulum inſcribere, & honoris elogium addere, in eorum monumentis ſaltem licebat,

licebat, qui in bello pro patria mortem oppetierant, vt docet Plutarchus in Lycurgo, & inſtitutis Laconicis. Itaque quum funera eodem modo omnibus aliis fierent, vt ex Plutarcho retulimus, & teſtatur etiam Heraclides: militaribus tamen viris hic honos præ aliis tributus eſt, vt in ſcripta monumenta haberent. Erat autem moris monumẽtis inſcribere nomina, additis, vt arbitror, rebus geſtis diſticho ſaltem, aut aliis quàm pauciſſimis verbis conceptis. De nomine cõſtat ſatis ex Plutarcho. Ita enim in Lycurgo ſcribit: ἐπιγράψαι τοὔνομα θάψαντας οὐκ ἐξῆν τοῦ νεκροῦ, πλὴν ἀνδρὸς ἐν πολέμῳ, καὶ γυναικὸς ἱερῶς ἀποθανόντων, Id eſt, *Qui ſuos ſepeliebant, nomen mortui inſcribere (monumentis) non poterant, niſi viri qui in bello, itémque mulieris, ſi ſanctè fato conceſſerant.* Tanquam memoria aliorum non fuerit ad poſteritatem conſeruanda, niſi quorum mors virtute & pietate fuiſſet commendata. Dignum profectò inſtitutum, quod nobis exemplo præluceat, ne quemuis temerè monumentorum elogiis ornari ſinamus. De rebus geſtis paſſim ſunt verſus apud Hiſtoricos alios, & apud Plutarchum. Sed præter hæc addi ſolebant etiam ſcuta, & alia inſignia in monumentis præſtãtiſſimorum quorumque. Inducor vt credam iis, quæ ſunt in Epigrammate Greco de Leonida Spartano, quod ſic habet:

Titulus, quo nomen & geſta mortui diſticho vel paucis verbis comprehẽdebãtur.

Clypeus & alia inſignia.

Πουλὺ λεωνίδεω κατιδὼν δέμας αὐτοδαΐκτον
 Ξέρξης, ἐχλαίνου φάρεϊ πορφυρέῳ.
Κἀκ νεκύων δ' ἤχησεν ὁ τὰς σπάρτας μέγας ἥρως.
 Οὐ δέχομαι προδόταις μισθὸν ὀφειλόμενον,
Ἀσπίς μοι τύμβου κόσμος μέγας. ἔῤῥε τὰ περσῶν
 Ἥξω κ' εἰς ἀΐδην ὡς λακεδαιμόνιος.

Quod ita vertamus:

Quando Leonideum vidit poſt fata cadauer
 Xerxes, purpurea hoc induit ipſe toga.
At Rex Spartanus ex morte his vocibus infit:
 Non capio infidis præmia digna viris.
Mî ſcutum tumuli eſt ornatus, Perſica tolle,
 Namque adeò manes vt Lacedæmonius.

Vult ſibi ſcutum Leonidas in monumento ſtatui pro ſepulcri ornamento, quaſi hoc Spartanæ conſuetudinis fuerit. Atq; inde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

videri poteſt profectum, quod viris militaribus honos ſcuti in monumentis attribuatur. Etſi iam nimis ille honos vulgatus, indignis etiam multis communicatur.

INSTITVTVM XII.

Qui in prælio cæſi, an ad ſepulturam domum ferendi ſint, inſpectis corporibus iudicent ipſæ matres.

12. Cæſorũ in prælio varia ſepultura. Qui, procul à patria ceciderant publica ſepultura humabantur. Qui nõ procul à patria ciciderant, domũ ad ſepulturam reportabantur.

QVi longè à patria occubuerant in prælio, eos plerumque inibi publica ſepultura humare moris erat. Id quod videtur tamen aliquo cum diſcrimine factum, diuiſis iis, qui cæſi fuerãt, pro dignitatis ratione in diuerſa ſepulcra. Ita enim qui ceciderant Lacedæmonij in pugna aduerſus Mardonium, tribus ſepulcris conditi ſunt, Sacerdotes vno, Ciues altero, Serui tertio. At qui non longè à patria cæſi fuerant, eos domum ad ſepulturam reportare amicis licebat. Quod tamen non aliter fiebat, volẽtibus ita matribus, quã ſi laudabiliter ſe geſſiſſent, & aduerſa vulnera plura excepiſſent, quàm auerſa. Ita enim de hoc ſcribit Ælianus lib. XII. cap. XXI. cuius verba latinè reddita, hûc adiicere placuit. *Lacedæmoniorum matres*, inquit, *quotquot audiuerunt filios ſuos in pugna cecidiſſe, abire ſolebant, & inſpicere, vulnera, tàm auerſis, quàm aduerſis corporibus inflicta. Et ſi plura ex aduerſo eſſent facta, exultantes cum graui & ſeuero vultu, in patrum ſepulcra filios deferebant: ſin alio modo vulnera accepiſſent, pudefactæ inde, & lacrumantes, feſtinanter & clam diſcedebant relictis mortuis, vt in communi ſepulcro humarentur, aut furtim ſurreptos in propria ſepulcra deportabant.* Quod mea opinione ideo in primis factitatum, vt vnuſquiſque ſepulcri auiti cupidus, fortius aduerſus hoſtes pugnaret, ne fugiẽdo vulnus auerſo corpore exciperet. Nam hoc timoris indubitatum iudicium, à virtute & fortitudine Spartanorum prorſus alienum, quibus mors potior vllo vel minimo dedecore.

TABV-

TABVLA SECVNDA CONTINENS LEGES DE AGRO ET VRBE.

INSTITVTVM I.

Sortium numerus idem ſemper maneat.

Secundæ tabulæ. I. Inſtitutū de ſeruando ſortium numero.

DIXIMVS initio quomodo Regionem totam tribuerit Lycurgus in certas ſortes, videlicet triginta millium, quarum nouem millia ipſorum Spartiatarum facta. Hæ ſortes vt manerent ſanxit Legiſlator, nec plures earum ad vnum aliquem voluit transferri, ne pauciores fierent, vt ſcribit Plutarchus in Agide & alibi. Sed nec licebat per partes ſecando, ita in plures ſortes diuidere. Quod docuiſſe videtur Heraclides de Politiis, vbi ait: νενομίσθαι τῆς ἀρχαίας μοίρας ὐδὲ ἔξεσι. Ita enim hoc accipio, vt in minores & plures partes tribuere veteres ſortes non permiſſum fuerit. Contigit tamen poſterioribus temporibus, vt lex iſta labefactaretur, & penes paucos ſortes omnes eſſent. Nam idem Plutarchus ſcribit, vix ex ſeptingentis, poſt multa bella reliquis ciuibus, centum agrum & ſortem habuiſſe. Et Ariſtoteles ait lib. II. Sortes redactas ad mille tantum poſſeſſores. Deinde etiam multa ſortium ad mulieres traducta ſunt, vnde magna earum in Repub. extitit potentia, vt ait Plutarchus. Ariſtoteles ait ex quinque partibus totius Regionis duas factas eſſe mulierū. Ex hac itaque mutatione ſortium mala complura in Rempub. inuecta. Quibus Agis Rex occurrere volens, veterem Lycurgi legem conatus eſt reuocare. Quod vt facilius obtineret, ipſe ſuas facultates in mediū contulit, matrémque fœminam locupletiſſimam, vt idem faceret precibus impulit. Ac extat Rhetra eius ſuper hac re ad populum lata, apud Plutarchum, cuius hæc capita inter alia ſunt: obæratis æs alienum remittatur: Ager omnis diuidatur: Quod intra Pallenem vallē, Taygetum, Maleam, & Sellaſiam in quatuor millia quingentas ſortes diſtribuatur: Quod vltra eos limites in quindecim millia: Atque hæ finitimis qui arma ferre poſſunt diuidantur: Qui intra iſtos terminos ſunt Spartiatis. Verumtamen hoc non effecit Agis, ſed χρεωκοπίᾳ & nouis tabulis introductis, ager non eſt

Quæ lex poſteriorib. temporibus labefacta ta eſt.

Eam Agis ſtudet reuocare.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

diuiſus, impediente diuiſionem Ageſilao auunculo, quod ære obrutus, multum tamen agri poſſideret. Ac tandem ipſe Agis quum Rempub. moribus prauis corruptam, & auaritia imbutam perturbaſſet, odio expoſitus potentiorum ab Ephoris eſt necatus, quum factum Sparta dignum ſuſcepiſſet, inquit Plutarchus. Talis exitus alios etiam manſit, qui idem tentarunt veteri diſciplina iam obſoleſacta. Pertinet autem hoc inſtitutum Lacedæmoniorum, vt ego arbitror, in primis ad frequentandam vrbem ciuibus. Nam quum ſortem eorum quilibet haberet, poterat eò melius ſubſiſtere ciuium numerus. Deinde etiam prohibendo hac ratione ſortes plures ad vnum deuolui impedire voluit, ne vni alicui diuitiæ affluerent, qui poſſet potentiam ſibi aliquam præ aliis acquirere. Quod poſteà accidit, quum non ſeruaretur ſortium numerus, vt ex iis quæ diximus intelligi poteſt.

Sed re infecta necatur ab Ephoris.

Quorſum pertineret lex illa de ſortibus ſeruandis.

INSTITVTVM II.

Poſſeſsiones omnium ſint æquales.

2. De Poſſeſsionum æqualitate.

Quorſum hoc inſtitutum.

NOn ſolùm erat certus & definitus ſortium numerus: ſed erant poſſeſſiones & agrorum portiones omnibus æquales. Quod in primis conducebat ad Reipub. huius ſtabilitatem & tranquillitatem. Sicut Plato ait: ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται. Vnde Leon rogatus, quanam in vrbe aliquis habitaret tutiſſimè, Reſpondit: *vbi æquales omnium ciuium poſſeſsiones eſſent, plurimumque haberet virium iuſticia, minimum iniuſticia.* Itaque æqualitas bonorum inſtituto Lycurgi potiſſimum quæſita, vt ſuprà oſtendimus. Teſtatur hoc manifeſtè Polybius lib. VI τῆς μὲν δὴ λακεδαιμονίων πολιτείας ἴδιον εἶναί φασι, πρῶτον μὲν τὰ περὶ τὰς ἐγγαίους κτήσεις, ὧν οὐδενὶ μέτεστι πλεῖον, ἀλλὰ πάντας τοὺς πολίτας ἴσον ἔχειν δεῖ τῆς πολιτικῆς χώρας, Id eſt, *Reipub. Spartanæ hoc proprium eſſe aiunt, quod de fundorum poſſeſsionibus conſtitutum, ex quibus nemo altero plus tenet: ſed oportet inter omnes ciues, ex æquo Reipub. regionem diuiſam eſſe.* Idē docuit Iuſtinus lib. III. vbi ita de Lycurgo ait: *Fundos omnium æqualiter inter omnes diuiſit, vt æquata patrimonia neminem potentiorem altero redderent.* Sed tamen hanc æqualitatem non admodum obſeruatam fuiſſe putat Iſocrates, qui in Panathenaico ſcribit, Lacedæmonios non æqualiter agrum diuiſiſſe: ſed multitudini deterrimam

Aequalitas illa non bene obſeruata.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

terrimam partem attributam fuiſſe, vnde vix magno labore acquireret, quantum ad vitam ſuſtentandam neceſſarium. Verùm minus hoc veriſimile, quippe quod auaritiæ immunes priſci illi Lacedæmonij. Et cõueniebat maximè hæc lex ciuitati omnium maximè libertati deditæ, vbi & in omnibus aliis æqualitas quæſita, vt infrà dicemus. Nec ſcio an non Reipub. huius ſolius fuerit hæc lex. Extitêre quidem in aliis Rebuſpub. vt & Romæ, qui poſſeſſionibus modum imponere, & quodammodo ad æqualitatem reducere conati ſunt: ſed ægrè obtinuerunt, nec diuturna talis fuit legis obſeruatio, cupiditatibus hominum ſemper in maius creſcentibus.

INSTITVTVM III.

Emere vel vendere poſſeſſiones non liceat.

3. De non emendis aut vendẽdis poſſeſſionibus.

HAnc legem fuiſſe Lacedæmoniis ſcribit Ariſtoteles politico II. Quod teſtatur etiam Heraclides de politiis, qui ait: πωλεῖν γῆν λακεδαιμονίοις αἰσχρόν. Ac neceſſe fuit talem aliquam poni, quum priores duæ de ſortibus aliâs conſiſtere non potuerint. Vnam itaque hanc rationem voluit legiſlator eſſe transferendi ſortes agrorum, vt hæreditariæ eſſent, nec vendendo eas alienare liceret: filiúſque patri vt ſuccederet in fundis, ſi extaret aliquis, quemadmodum ſcribit Plutarchus. Quod etiam obtinuit vſque ad Epitadeum quendam, qui Ephorus factus contrariam huic aliam Rhetram obrogauit. Qua de re hæc ſunt apud Plutarchum. *Vt Ephorus*, inquit, *fuit vir factioſus quidem, ſed præfractus & acerbis moribus, Epitadeus nomine: ſimultate ei cum filio exorta, Rhetram promulgauit, ius vt cuique eſſet hæreditatem ſuam & ſortem cuicunque vellet inter viuos donandi: & relinquendi teſtamento.* Quamuis Ariſtoteles indicare videtur, veterem legem fuiſſe, qua teſtamẽto relinquere cuiuis poſſeſſiones liceret. Ac tolerari hæc lex antiquitus facilè poterat, quum nec pecuniæ copia eſſet, nec vſus diuitiarum: ſed omnia quàm fieri poterant maximè ad communicationem mutuam referebantur. Porro conſentit quodammodo cum hoc inſtituto Lacedæmoniorum lex Iudæorũ, quæ vetabat agros aſſignatos à tribubus & familiis auelli, reuocabátque eos ad iuſtos poſſeſſores poſt annos legitimos termi-

Lex Iudæorũ de Poſſeſſionibus non auellendis à familiis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

no Iubilæi comprehenſos. Qua ex cauſa extra familiam etiam nubere non licebat, ne poſſeſſiones ad alios transferrentur, vt in ſacris legibus refertur. Aliæ Reſpub. quæ huiuſmodi inſtitutis conformatæ non ſunt, talem legem non ferebant. Et lex Iudæorum non vetat prorſus alienationem, ſed tempus tantũ præfinit.

INSTITVTVM IV.

Qui Inſtitutis ſe ſubmittit peregrinus, particeps ſortis fiat.

4. De Ciuitate donatis ad ſortiũ participatione̅ receptis.

QVi ius ciuitatis conſequebantur peregrini, ad ſortium participationem etiam vocabantur. Requirebatur tamen hoc, vt diſciplinam Reipub. non repudiarent. Id inſtituiſſe etiam Lycurgum, auctor eſt Plutarchus inſtitutis Laconicis, vbi hæc ſcribit: ἔνιοι δὲ ἔφασαν ὅτι καὶ τῶν ξένων, ὃς ἂν ὑπομείνῃ ταύτην τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτείας, κατὰ τὸ βούλημα τοῦ λυκούργου, μετεῖχε τῆς ἀρχῆθεν διατεταγμένης μοίρας, πωλεῖν δ' οὐκ ἐξῆν, Id eſt, *Aliqui inquiunt eos quoque peregrinos, qui inſtitutorum Reipub. exercitationem paterentur, ex Lycurgi ſententia portionis ab eo conſtitutæ participes fuiſſe: ſed hanc vendere nõ licuiſſe.*

Sortes agrorum quomodo perceperint peregrini.

Qua autem ratione ad ſortes agrorum peruenire potuerint, facilè intelligitur, videlicet ſi vel connubio eas acquirent, vel amicorum teſtamento caperent. Nam id licuiſſe ſuprà dictum. De ſeruis manumiſſis, quid ſtatui debeat, non patet. Mea ſententia eſt, ad ſortes eos non veniſſe: ſed potius aliò miſſos vel in colonias, vel ad opificia, & viliorum artium opera redactos, quibus in ſeruitute aſſueuerant.

INSTITVTVM V.

Sparta muros non habeat.

5. De muris Sparta non cingendis. Prior huius inſtituti ratio.

HVius inſtituti duplex ratio reddi poteſt. Nam vetando legiſlator vrbem muris circumdari, in primis virtutem animis accendere voluit. Hac enim potius fidendum cenſuit, quàm muris & foſſis. Id indicatur verbis Lycurgi, quibus ait vrbem nõ carere munitione, quæ viris non lateribus cincta eſſet, vt eſt apud Plutarchum vita Lycurgi, & in apophthegmatis. Atq; huc pertinet etiam, quod apud Senecam ſuaſoria 11. fingitur dicere declamator nomine Laconis. Non eſt Sparta, inquit, lapidibus circumdata. Ibi muros habet, vbi muros non habet. Deinde voluit etiam Legiſlator hanc legem conſtituens, ne ex aris & focis Sparta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Spartani contra hoſtes dimicarent: ſed vt arma potius extra fines ſuæ regionis efferrent. Quod & ſemper factitatum à Lacedæmoniis, nemine ante Epaminondã annis ferè ſexcentis ipſorum agros incurſante, vt eſt apud Plutarchum in Ageſilao. Quò facit Apophthegma. Nam dicenti cuidam Athenienſi, Nos quidem vobis à Cephiſo pulſis ſæpenumero inſtitimus, Reſpondit Antaclidas: At nos vobis nunquam ab Eurota. Cui ſunt conſimilia alia, quæ idem probant. Quin ſemper Lacedæmonij vt ignauos deſpiciebant eos, qui muris ciuitates cinxerunt. Ageſilaus monſtrante ei quodam vrbis alicuius muros validè extructos, & quærente pulcros ne eos iudicaret? Reſpondit: Ita per Deos, inquit, ſed non vt viri, verum vt mulieres intus habitent. Et Panthoëdas monſtrantibus quibuſdam murum probè munitum, eúmque commendantibus, Reſpondit: pulcrum eſſe Gynæceum. Hæ itaque cauſæ Spartanis non exſtruendi muros, vnde illi animis confidentiores. Sicut eſt conſentaneum, patentes vrbes habere, id animorum fiduciam in habitatoribus excitare. Meminit huius inſtituti Epictetus apud Stob. vbi hæc præclara eius extat ſententia: εἰ θέλεις τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖσθαι μίμου τὸν σπαρτιάτην λυκοῦργον. ὃν γὰρ τρόπον οὗτος οὐ τείχεσι τὴν πόλιν ἔφραξεν, ἀλλ' ἀρετῇ τοὺς ἐνοικοῦντας ὠχύρωσε, καὶ διαπαντὸς ἐτήρησεν ἐλευθέραν τὴν πόλιν· οὕτω καὶ σὺ μὴ μεγάλην αὐλὴν περίβαλλε, καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἀνίστα, ἀλλὰ τοὺς ἐνοικοῦντας εὐνοίᾳ καὶ πίστει, καὶ φιλίᾳ στήριζε, καὶ οὐδὲν εἰς αὐτὴν εἰσελεύσεται βλαβερὸν, οὐδ' ἂν τὸ σύμπαν τῆς κακίας παρατάξηται στίφος, Id eſt, *Si domum cupis benè habitari, Lycurgum Spartanum imitare. Sicut enim ille non muris vrbem muniuit, ſed virtute ciues inſtruxit, & vrbem perpetuò liberam conſeruauit: ita & tu quoque non magnum veſtibulum circumda, nec turres altas erige: ſed potius inhabitatores beneuolentia, fide & amicitia confirmes, & nihil noxiæ domum ingredietur, ne ſi vniuerſa quidem malitiæ turma ingruat.* Apud Tzetzem de eodem hi ſunt verſus:

Πάλαι μὲν σπαρτιάται, καὶ γένη τῶν λακώνων
Κάλλιστα λογιζόμενοι σοφῇ τῇ διανοίᾳ
Ὡς ἄνδρες φύλακες τειχῶν, οὐ τῶν ἀνδρῶν τὰ τείχη,
Τοῖς ὅπλοις, καὶ τοῖς σώμασι, ταῖς μάχαις ἐπυργοῦντο,
Τὰ τείχη δὲ τῶν πόλεων πολλάκις παρῃροῦντο,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Μή πως θαῤῥοῦντες ἐπ' αὐτοῖς, ῥαστώνην χῶσιν ὅπλων.

Quæ ad verbum ita interpres reddit:

Olim quidem Spartiatæ, & genera (progenies) Laconum
Optimè ratiocinati ſapienti cogitatione,
Quod viri cuſtodes murorum, non virorum muri,
Armis atque corporibus, pugnis turres fabricabant,
Mœnia autem vrbium ſæpè deſpiciebant:
Ne fortè fidentes in ipſis quietem haberent armorum.

Meminit & Claudianus Panegyri in quartum conſulatum Honorij his verbis:

--Sic armipotens Lacedæmon
Deſpexit muros, rigido munita Lycurgo.

Item libro de Manilij Theodori conſulatu vocat hac de cauſa Lacedæmona nudam, de Lycurgo ita loquens:

Ciuibus & vetitis ignauo credere muro,
Tutius obiecit nudam Lacedæmona bellis.

Sicut & Ouid. lib. x. Metamorph. ea de cauſa immunitam Sparten dicit. Sed de hoc etiam aliquid ſupra diximus.

INSTITVTVM VI.

Domus non niſi ſerra & ſecuri extruantur.

6. De domorum extructione, in quibus ſumtuoſa & exquiſita ſtructura prohib tur.

VOluit legiſlator Dominum domui eſſe ornamento, non domum Domino. Itaque vetuit ſumtuoſam & exquiſitam ſtructurarum magnificentiam & ornatum. Plutarchus ait vita Lycurgi Rhetram vnam hanc fuiſſe, ita ſcribens: ἑτέρα δὲ πάλιν κατὰ τῆς πολυτελείας, ὅπως οἰκία πᾶσα τὴν μὲν ὀροφὴν ἀπὸ πελέκεως εἰργασμένην ἔχῃ, τὰς δὲ θύρας ἀπὸ πρίονος μόνου, καὶ μηδενὸς τῶν ἄλλων ἐργαλείων, Id eſt, *Altera* (Rhetra) *aduerſus luxum, vt quæuis domus faſtigium ſecuri haberet fabricatum, fores ſerra: nec alio inſtrumento vllo.*

Huius inſtituti ratio.

Huius autem inſtituti rationem reddidit ipſe Lycurgus luculentam ſatis hoc ſuo apophthegmate. Nam ſciſcitantibus quibuſdam, cur ad faſtigium domus faciendum ſolâ ſecuri, ad ianuam ſola ſerra vti, nullóque alio inſtrumento permiſiſſet, reſpondit: *Vt ciues mediocritatem ſeruent in omnibus, quæ in domum inferunt, neque eorum quicquam poſſideant, quæ ab aliis magni fiunt.* Quam rationem legiſlatoris illuſtrioribus aliis verbis declarat diſertiſſimus & locuple-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

cupletiſſimus auctor Plutarchus vita Lycurgi ita ſcribens. *Quod dixiſſe de menſa ſua Epaminondam aiunt, tale prandium non capere proditionem: id primum in mentem venit Lycurgo, talem domum deliciarum & lauticiæ haud eſſe capacem. Neque tam ſit ineptus vel amens vllus, vt in penates humiles & vulgares, lectos argenteis inſtructos fulcris, ſtragula purpurea, aurea pocula, & eum qui hæc comitatur inferat ſplendorem: ſed comparandus eſt & æquandus ædificio lectus, lecto veſtis, huic reliquus cultus & apparatus.* Hæc ille. Quare etiam contemtui habuerunt frugi illi veteres Lacedæmonij aliorum quorumcunque ædificiorum ſplendorem & ornatum. Leotychidas maior Corinthi cœnans, quum faſtigium ædium magno ſumtu ſtructum & laqueatum cerneret, rogaſſe fertur hoſpitem, num in ea regione arbores naſcerentur quadrangulæ? Vnde facilè colligitur, ex rudi materia & lignis nihil dolatis, aut fabrefactis domos ſuas exſtruxiſſe Lacedęmonios. Atque hoc inſtitutum reſpexiſſe videtur Epictetus iſtis ſententiis:

Ne tabulis & picturis domum tuam circumda, ſed temperantia ipſam depinge. Illud enim alienum & oculorum tantummodo præſtigiatio: Hæc verò indelebilis æternusque domui ornatus exiſtit. Item, *Operam quidem dare, vt domus incruſtata gypſo, atque albedine ſua reſplendens, in admirationem ſpectantes trahat, hominis eſt imperiti: ingenium verò commoda familiaritate luſtrare, honeſtatis humanitatisque ſtudium teſtatur.*

TABVLA TERTIA DE IVRE CIVIVM.

INSTITVTVM I.

Ciuium numerus ſortibus reſpondeat.

QVANDOQVIDEM ſors vna in ſingula ciuium capita erat aſſignata, neceſſe eſt conueniſſe ciuium & ſortium inter ſe numerum. Initio itaq; ſub Lycurgo ciuium nouem millia fuere, quot & ſortes. Poſtea aliquando minor erat ciuium numerus, ſicuti & aliquando haud dubiè potuit augeri,

1. Ciuium numerus ſortibus cōueniat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

pro vt videlicet vel pax fuit vel bellum, quamuis potius minuebatur. Nam Demaratus oratione ad Xerxem ait: Spartam octo ferè millium virorum, vt eſt apud Herodotum lib. VII. Quod de ciuibus intelligendum, Ariſtoteles mille tantum ſortes habuiſſe ſcribit. Plutarchus tandem redactos Spartiatas ad ſeptingentos ait, vt lege I. ſuperioris tabulæ diximus. Quæ tamen ruentis erant Reipub. & tolerabantur contra inſtituta vetera inuitis omnibus bonis. Nam mens legiſlatoris fuit, ciues vt ęquarent numerum ſortium. Itaque ſi contigit ciuium plures eſſe, tum verò in colonias deducebantur, quibus quaſi exonerabãtur Reſpub. ſuperflua multitudine. Quod ipſum neq; rarum fuit. Nam multæ Lacedæmoniorum coloniæ, ex quibus has potiſſimum nos obſeruauimus. Tarentini in Italia, Plato, Iuſtinus, Pauſanias: Cnidij in Lycia, Heracleotæ in Sicilia, Herodotus: Lepreatæ, Melij, Thucydides: Cyrenæi, Iſocrates: Lyctij in Creta, Ariſtoteles, Pauſanias: Locri & Crotoniatæ in Italia, Iuſtinus: Magneſia in Aſia, Velleius paterculus: Selge, Dionyſij Scholiaſtes, & haud dubiè aliæ plures. Ex quibus facile videre eſt, non tuliſſe eos abundare Spartam numero ciuium. Sed vt ingenuè fateamur, hanc legem tam diſertis verbis nuſquam expreſſam inuenimus, vti nos poſuimus, nihilominus eiuſdem ſententiæ aliquã fuiſſe ex iis quę diximus, conſtare opinor. Plato certè lib. de Legibus certum numerum ciuium in ſua requirit Repub. atq; hoc minorem, haud dubiè exemplum à Lycurgo mutuatus. Sed quatenus aliis admittenda talis lex ſuo loco diſſeremus.

Ciuibus ſortes ſuperantibus, in colonias deducebãtur. Coloniæ Lacedæmoniorum variis locis.

INSTITVTVM II.

Infans an tollendus ſit, iudicent tribules, atque probato ſortem inter ciues aſſignent.

2. De infantibus aut exponendis aut inter ciues recipiendis.

EXpoſitio infantum omnium ferè gentium fuit, ſed & Græcorum plerorumque, exceptis Thebanis, apud quos lege vetitum infantes exponere. Lacedæmonij diſciplina cæteris rigidiores ab hac exponendi conſuetudine non abhorruerunt. Nam maximi natu tribules, id eſt, qui eiuſdem erant tribus, allatum ad ſe infantem, vel probabant ſi tollẽdus videretur: vel improbabant, ſi exponendus. Qui probatus fuerat, ei ſors ſua aſſignabatur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

gnabatur,atque ita ciuitatis ius conſequebatur. Qua de re plura ſuprà lib. I. Rationem autem explorandi infantum habitum atque robur, ſcribit Plutarchus in Lycurgo hanc fuiſſe: Infantes, inquit, à fœminis abluebātur vino non aqua. Quod ideo fiebat, quia comitiales ferunt & morbidos à mero flacceſſere, ſalubres dureſcere & firmari habitu. Sed hæc lex quum videri poſſit aliis inhumana. Lacedæmoniis certè non fuit ingrata, qui in omnibus ad Rempub. potius, quàm ad ſe reſpexerunt.

Infantes explorandi ratio.

INSTITVTVM III.

Peregrini Spartæ non commorentur.

PEregrini Spartam temerè non adierūt, nec quam diu lubuit, ibi moram trahere potuerunt. Qua de re Proxenis cura erat. Xenophon de Repub. Lacedęmon. Plutarchus vita Lycurgi, & inſtitutis Laconicis, & alij huius inſtituti referunt eam fuiſſe rationem, ne aduenæ nulla vtili de cauſa irrepentes in vrbem, alicuius noxæ doctores forent, néve mollitiem, luxuriam, diuitiarum cupiditatem ab iis ciues diſcerent. Atque hæc vna eáque veriſſima huius inſtituti ratio. Sed Pericles tamen oratione funebri apud Thucydidem lib. II. Lacedæmonios perſtringens huius conſuetudinis nomine vituperat, tanquam hac expulſione hoſpites diſcere vel ſpectare Spartæ aliquid noluerint. Quod tamen non videtur veriſimile, & reprehēditur meritò à Plutarcho. Qui & in vita Agidis ſcribit, Lycurgum vita & inſtitutis hoſpites potius exegiſſe, quàm peregrinos in ciuitatibus verſantes. Hæc itaque lex illa ξενηλασίας, cuius nomine malè audierunt Lacedæmonij: ſicut & Iudæus Ioſephus lib. II. cōtra Apionem in fine, exiſtimat eos culpa eximi non debere propter hoc inſtitutum ἀνεπιμίκτου πολιτείας. Sed quod tantopere vitio dabatur, id meritò an immeritò factum, non dixerim. Herodotus lib. I. iudicare videtur, hanc ipſis conſuetudinem fuiſſe ante Lycurgum. Qua de re iam non diſputo. Fuerunt certè prorſus aliis gentibus hac de cauſa inuiſi Lacedæmonij, quod eſſent περὶ τοὺς ξένους ἀπάνθρωποι, id eſt, *circa hoſpites inhumani*, vt ait Suidas: ſicut econtrà Athenienſes humanitatis & hoſpitalitatis laude apud omnes cōmendabantur. Theophilus inſtitutionum libro I. δεύτε-

Lex ξενηλασίας, vel 3. de Peregrinis quibus Spartæ moram trahere non licuit.

Lacedæmonij inuiſi propter ξενηλασίας.

Athenienſes hoſpitalitatis laude apud omnes commendati.

ἐστιν παράδειγμα τοῦ πολιτικοῦ νομίμου ἡ τῶν λακεδαιμονίων πόλις, ἥτις ἐνέχετο ξενηλασίᾳ, λυκούργου τοῦτο νομοθετήσαντος· ἵνα μὴ διὰ τῆς τῶν ξένων ἐπιμιξίας διαφθείροιτο καὶ χεῖρον γένοιτο τὸ τῶν λακεδαιμονίων ἦθος. ὁ τοιοῦτος νόμος τιμᾶται μὲν παρὰ λακεδαιμονίοις. Ἀθηναῖοι δὲ τούτου καταφρονοῦσι, τοσοῦτον τῆς ξενηλασίας ἀφεστῶτες, ὥστε καὶ βωμὸς ἐλέου τιμᾶται παρ᾽ αὐτοῖς· οὕτως ἑτοίμως τοὺς εἰς αὐτοὺς φοιτῶντας ὑποδεχόμενοι, ὅτι πολλάκις διὰ φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν καὶ πολεμεῖν ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ ὤκνησαν, Id eſt, *Alterum exemplum iuris ciuilis præbet nobis Lacedæmoniorum ciuitas: quæ ex iure quod Lycurgus illis compoſuit peregrinos expellebat, ne immixtis peregrinis mores ciuium in deterius mutarẽt corrumperentúrue: Quod ius apud Lacedæmonios magna in veneratione eſt. At Athenienſes penè irrident, qui adeò abſunt ab èxpellendis peregrinis, vt etiam apud eos magno in honore ſit ara miſericordiæ, & tam officiosè eos qui ad ſe veniunt, excipiant, vt præ ingenti humanitate pro his ſæpe bella gerere non ſint veriti.* Idem ferè Tzetzes ſcribit, ponens hac de re tales verſus, Chilia: VII Hiſt. cxxx.

Τοῖς Ἀθηναίοις νόμος ἦν, εἰσδέχεσθαι τοὺς ξένους,
Ὅθεν καὶ ὠνομάζοντο φιλόξενοι τοῖς πᾶσι.
Τοῖς λάκωσι δὲ νόμος ἦν, τοὺς ξένους ἀπελαύνειν.

Id eſt,

Athenienſibus lex erat excipere hoſpites.
Vnde & nominabantur amatores hoſpitum ab omnibus.
Laconibus autem lex erat hoſpites abigere.

Meminit huius inſtituti etiam Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum Sermone CXLV. vbi ita ait: ξένοις ἐμβιοῦν οὐκ ἔξεστιν ἐν σπάρτῃ. Sed hęc omnia ita intelligenda, vt tamen certis quibuſdam diebus Spartam adire, ibique commorari hoſpitibus licuerit. Ita enim Suidas ſcribit: οὐκ ἐξῆν ξένῳ τινὶ ἀεὶ τῆς σπάρτης ἐπιβαίνειν, ἀλλ᾽ ὡρισμέναις ἡμέραις, Id eſt, *Non licebat peregrinis quouis tempore Spartam accedere, ſed ſtatis diebus.* Quod & verum puto. In feſtis certè non abigebantur peregrini. Nam apud Plutarchum in Ageſilao eſt, ciuitatem peregrinis refertam fuiſſe in ludis gymnicis, quum nuncius cladis Leuctricæ veniret. Et commendatur Lichas apud Xenophontem I. memorabilium, quod hoſpitibus, qui in gymnopædiis Spartam acceſſerant, cœnam præberet. Sicut & Plato in ſua Repub. certis quibuſdam

Feſtis diebus peregrini non abigebantur vrbe.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

diebus concedit peregrinis ibi morari. Cæterum hanc legem tandem,vt pleraſque alias, neglectam & frequentibus exemplis violatam fuiſſe,ſcribit idem Xenophon. Et Pericles apud Thucydidem mittendos cenſet legatos ad Lacedæmonios, petituros inter alia,ne Athenienſibus, ſociiſque,ac peregrinis aliis vſu ſuæ vrbis interdicerent. Verumtamen perdiu manſit Lex, ſicut prorſus iſti Reipubl. neceſſaria fuit: neque aliter aboleri poterat, quin vnà cum illa conciderent multæ præterea aliæ, vt ex diligenti collatione intelligi poterit. Romanis non erat multò diſſimilis lex Licinia & Mucia, cuius multa mentio, cùm aliâs, tum etiam apud Ciceronem, qui eam ſcribit minus fuiſſe humanam.

ξενηλασίας lex tãdem neglecta.

Lex Licinia & Mucia apud Romanos.

INSTITVTVM IV.

Ciuium peregrè, niſi belli cauſa, eat nemo.

FRuſtra præcedens lex lata fuiſſet, niſi & hæc adiecta. Nam quorſum opus fuit peregrinos arcere, ne mores ciuium ab eorum conuictu inquinarentur, ſi ciues ipſi ad exteros commearent, atque inde luxuriæ & reliquorum vitiorum documenta afferrent. Rectè itaq; & Lex conſtituta, ne ciues temerè ad quaſuis gentes, vti libitum commearent. Eſt autem huius inſtituti ratio ſatis aperta & plana, videlicet ne peregrinitatem morum in vrbem inueherent peregrinantes. Plutarchus inſtitutis Laconicis: Ἀποδημεῖν οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς ἵνα μὴ ξενικῶν ἐθῶν καὶ βίων ἀπαιδεύτων μετάσχωσι, Id eſt, *peregrinari ipſis non licebat, ne aliquos mores peregrinos & inſcita vitæ inſtitura aſſumerent.* Meminit idem & in vita Lycurgi & apophthegmatis. Ac prorſus Lacedæmonios decuit peregrinitatem nullam aſciſcere, quod id ſine morum corruptela, & legum extrema pernicie fieri non poterat, à quibus ſolis Reipublicæ ſalus pendebat. Obſeruandum autem quod Iſocrates hoc ad viros militares tantum reſtringit, ſcribens μηδένα τῶν μαχίμων ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων γνώμης ἀποδημεῖν. Vbi ait hoc ab Ægyptiis tranſlatum. Qui locus extat in laudatione Buſiridis: Quum Harpocration tamen contrà lexico XII. Rhetorum, dictione κάθετος, ex Ariſtotele referat hoc ad quoſuis Lacedæmonios

4. De Ciuibus peregrinatione prohibita, niſi belli cauſa.

Huius inſtituti ratio.

Hoc inſtitutum virorum militarium proprium.

pertinuiſſe:

pertimuiſſe: ὁ Ἀριστοτέλης, inquit, οὐκ ἐξεῖναί φησιν ἀποδημεῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὅπως μὴ δὲ ἐθίζονται ἄλλων νόμων εἶναι φίλοι, τοῦ μέντοι Ἰσοκράτους τοὺς μαχίμους λέγοντος κωλύεσθαι ἀποδημεῖν, οἱ περὶ Ἀριστοτέλην, τοὺς πάντας Λακεδαιμονίους φασίν. Quam magnorum iſtorum auctorum diſſenſionem iam non diſceptamus, etſi nobis Ariſtotelis verior videtur ſentētia. Meminit huius inſtituti etiam Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum, qui ait non licuiſſe σπαρτιάταις ξενιτεύειν. Cæterum quod de nihilo hoc inſtitutum

Pauſanias Perſarum moribus acceßit patria diutius emanens.

non fuerit, documento eſſe poterit Pauſanias, qui diutius patria emanens, & cum Perſis congrediens, prorſus eorum moribus acceſſit, vt tandem patriæ & toti Græciæ ſeruitutem inducere cogitaret. Vt taceam iam Leonidam, Lyſandrum & totum eius exercitum Athenis reductum, totúmque exercitum Ageſilai ex Aſia reportatum, quibus multa vitia diutina extra patriam commoratio affricuerat, vt tantùm non Reipub. perniciem ſecum aduexerint. Externi itaque mores non admittendi, ſi ſaluam velimus Rempub. Notus verſus ille nunquam ſatis laudatus:

Moribus antiquis Res ſtat Romana viríſque.

INSTITVTVM V.

Si quis ex ciuibus inſtitutionem puerorum non patitur, iura ciuitatis non vſurpet.

5. De Puerorum inſtitutione publica ferenda.

NOluit Legiſlator quenquam ciuium exemtum communi iure, ſed omnes potius iiſdem legibus ſubiectos eſſe. Qui igitur in liberos indulgētior erat, quàm vt eos cum reliquis publicæ inſtitutionis diſciplina educari pateretur, is ciuium iure excidebat. Plutarchus inſtitutis Laconicis: τῶν πολιτῶν ὃς ἂν μὴ ὑπομείνῃ τὴν τῶν παίδων ἀγωγὴν, οὐ μετεῖχε τῶν τῆς πόλεως δικαίων, Id eſt, *Quicunque ciuium non patitur puerorum inſtitutionem, iura ciuitatis non participet.* Quod non ratione caret. Neque enim videbatur

Ratio huius inſtituti.

idoneus ciuis futurus, ac cæteris par, qui non pari cum iis diſciplinæ ſeueritate eſſet educatus. Et in parentibus ipſis habebatur probrum, ſi ita ignaui abiectíque animi eſſent, vt liberorum amorem patriæ caritati, legúmque patriarum obſeruationi anteponerent. Omnes itaque in vniuerſum ciuium liberi publicè eodem modo educari debebant, ne exceptis quidem Regiis liberis,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

beris,ſi à regni ſucceſſione alieni erant. vt exemplo Ageſilai ex Plutarcho ſuprà retulimus. Nam qui ad regnum educabantur, iis legis huius venia dabatur. Qua de re etiam ante dictum eſt.

INSTITVTVM VI.

Niſi qui ciuis ſit, & quidem optimo iure, nemo publicum munus gerat.

PEregrini magiſtratus non capiebant: in ciuitatem aſciti, vt in reliquis participabant, ita & ius gerendi magiſtratus conſequebantur. Tyrtæus poeta dux Lacedæmoniis fuit aduerſus Meſſenios, ſed prius ciuitate donatus. Plutarchus Apophthegmatis. *Pauſanias quærenti cur Tyrtæum poetam Spartani donaſſent ciuitate?* Reſpondit: *ne vnquam videremur peregrino vſi Duce.* Eodem modo & alij multi, Terpāder, Thales, Pherecydes aduenę, quia eadem ac Lycurgus aſſiduè canebant & tractabant, honores habuerunt Spartæ eximios, ait Plutarchus vita Agidis. Quod prorſus decuit ita fieri. Nec enim conueniebat libertati Spartanorum, vt ipſis peregrinus dominaretur. Neque item peregrini leges & inſtituta noſſe poterant, ſecundum quæ imperandum, niſi in Repub diutius verſati, & ius vſurpandi ciuitatem nacti. Sententiæ tamen dicendæ ius peregrinos habuiſſe exiſtimare licet. Nā Chileus Tegeata Ephoris conſilium dans, eos in ſuam adducit ſententiam, vt eſt apud Herodotum lib. vltimo. Niſi tamen & ipſe prius ciuis factus, inter peregrinos autem ab Hiſtorico relatus, quod non natus ciuis, ſed Tegeata. Nec ſatis erat ciuem eſſe, qui magiſtratum vel ducatum caperet: ſed oportebat inter ciues primarum claſſium & potioris notę eſſe. Nam nimio quantum pauperes à publicis muneribus erant remoti, vt ſuprà ex Ariſtotele retulimus. Quod etiam in multis aliis Rebuſpub. obtinebat, in quibus per quam tenuis fortunæ qui eſſent, Rempub. nongubernabant.

6 De muneribus publicis à peregrinis nō vſurpādis.

Huius inſtituti ratio.

Peregrinos habuiſſe ius ſententiæ dicendæ.

Pauperes à publicis muneribus remoti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

TABVLA QVARTA DE LEGIBVS CONNVBIALIBVS.

INSTITVTVM I.

Spartanorum nemo cælebs viuat.

1. A cõnubio abſtinẽtibus indicta pœna.

QVI vita accepta à natura, alteri vitam tradere recuſat, iniurius eſt, & naturæ ingratus. Non enim ei ſatisfacit, mutuum quod accepit reddens. Hoc videns Legiſlator ſapientiſſimus, iuſſit ciues ſuos omnes liberis operã dare. Quod ſi qui verò à coniugio abhorrebant, eos propoſita pœna exſtimulabat. Erat autem hæc pœna in cœlibes quadruplex. Prima, quod media hyeme circumducebantur cœlibes per forum veſtibus ſpoliati. Ita enim Plutarchus Lycurgo de his ait: τοῦ χειμῶνος οἱ μὲν ἄρχοντες αὐτοὺς ἐκέλευον ἐν κύκλῳ γυμνοὺς περιϊέναι τὴν ἀγοράν, Id eſt, *Bruma ex magiſtratuum edicto iubebantur* (cœlibes) *forum veſtibus ſpoliati obire*. Secunda pœna, quod in ſe probrum ipſi ingerebant, cantilenam de pœna ſua concinentes. Plutarchus eodem loci: οἱ δὲ περιϊόντες, inquit, ᾖδον εἰς αὐτοὺς ᾠδήν τινα πεποιημένην, ὡς δίκαια πάσχοιεν, ὅτι τοῖς νόμοις ἀπειθοῦσι, Id eſt, *Qui ita circuibant, accinebant in ſe cantionem compoſitam, qua fatebantur ſe iuſta pati, quod legibus non parerent.* Tertia pœna quod excluderentur à ſpectaculis gymnicis, vbi virgines nudæ decertabant. Plutarchus apophthegmatis: εἴρξας δὲ τοὺς ἀγάμους τῆς ἐν ταῖς γυμνοπαιδείαις θέας, καὶ ἀτιμίαν προσθείς, πολλὴν πρόνοιαν ἐποιήσατο τῆς παιδοποιίας, Id eſt, *Ludorum nudorum ſpectaculo interdicens cœlibibus, addénſque ignominiam, accuratè prouidit, vt ciues liberis procreandis operam darent.* Quod & vita Lycurgi refert. Quarta pœna erat, quod honore Senibus debito itidem priuarentur. Plutarchus apophthegmatis & vita Lycurgi: τιμῆς καὶ θεραπείας ἣν νέοι πρεσβυτέροις παρεῖχον, ἐστέρηντο, Id eſt, *Honore & cultu quem iuuenes Senioribus exhibent, priuabantur.* Quapropter non eſt reprehenſum, quod iuuenis quidam Dercyllidæ accedenti, Duci inprimis inclyto, exprobrans ἀτεκνίαν, de ſede ſua non cederet: *Neque tu mihi,* inquit, *eum qui ceſſurus ſit, ſuſtuliſti.* Talis itaque illa δίκη ἀγαμίου, cuius

Pœna in cœlibes quadruplex.

Prima pœna in cœlibes.

Secunda pœna.

Tertia pœna.

Quarta pœna.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

cuius mentio apud Pollucem lib. I I I. Atque hoc ἐπιτίμιον ἀγαμίου, de quo eſt apud Clementem Alexand. ſecundo ſtromat. & Plutarchum vita Lyſandri in fine.

INSTITVTVM II.

Matrimonia omnia legitimo tempore contrahantur.

NOluit Legiſlator ciues ſuos cœlibes eſſe, nec tamen permi- *2. De Ma-*
ſit cuiuis, quo vellet anno ætatis, vxorem ducere. Annus *trimoniorũ*
autem qui fuerit non inuenio. Si diuinandum eſt in re obſcura, *tempore.*
fuerit mea ſententia, is paulo vltra illum annum, quo inter viros referebantur, qui erat ætatis trigeſimus. Sicut & apud Platonem is annus præfinitus coniugiis. In fœminis autem minor, nec fortè citra vigeſimum. Certè leges ad vtroſque pertinuiſſe videntur: & auctores conſentiunt, tum matrimonia Lycurgum ſuis conceſſiſſe, quum corpora eſſent adulta, & ætate ſatis corroborata. Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum: περὶ δὲ τούτοις καὶ ἀποπαύσας τοῦ ὁπότε βούλοιντο ἕκαστοι γυναῖκα ἄγεσθαι, ἔταξεν ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων τοὺς γάμους ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο συμφέρειν τῇ εὐγενείᾳ νομίζων, Id eſt, *Poteſtate adempta ne ſinguli vxores ducerent, quum ipſis lubitum eſſet: iuſsit dum vigerent corpora, matrimonia contraherent, idque ad rectam procreandi rationem conducere putabat.* Cum quo conuenit etiam Apophthegma Lycurgi. Nam interrogatus cur tempus ineundi matrimonij vtrique ſexui conſtituiſſet, Reſpondit: vt valida naſcerentur ex perfectis corporibus. Sed vti præfinitus annus erat, intra quem vxorem ducere non licebat: ita nec ad prouectam ætatem proferri poterat coniugium.
Quare & δίκη ὀψιγαμίου erat, cuius etiam meminit Pollux & *Pœna ὀψι-*
Plutarchus, itémque Clemens loco iam citato ſecundo Stro- *γαμίου.*
mat.

INSTITVTVM III.

Coniuges vt ſint quodammodo inter ſe pares, prouideatur.

TAm ſancta fuêre coniugiorum iura, vt lex etiam require- *3. De Con-*
ret diligentem circumſpectionem in eligẽda tori conſorte. *iugum æ-*
Nec enim inęqualitatẽ magnam inter coniuges exiſtere voluit, *qualitate.*

vſitatus. Ita enim Plutarchus Lycurgo: ἐγάμουν δὲ δι' ἁρπαγῆς οὐ μικρὰς οὐδὲ ἀώρους πρὸς γάμον, ἀλλὰ καὶ ἀκμαζούσας καὶ πεπείρους, Id eſt, *vxores ducebant raptu, non puſillas atque immaturas, ſed adultas & maturas.* Quæ poſtrema addit, vt intelligatur non fuiſſe raptum tantum imbecilliorum, ſed etiam adultiorum & robuſtiorum. Pertinere autem legem eò exiſtimo, vt aſſuefierent Spartani in hoc, ſicut in reliquis ferè omnibus raptui. Deinde conueniebat quodammodo hoc verecundiæ muliebri, vt ad tam familiarem conuictum cum viro, non niſi raptæ perducerentur. Ac fortean etiam boni ominis exiſtimabant vxores ſibi rapere, ſicut Romani Sabinas rapientes. Porro ornatus ſponſæ qui fuerit, docet idem Plutarchus Lycurgo. Raptam, inquit, abducebat pronuba, capillos eius cute tenus circumtondebat, inde tunica virili, & calceamentis induebatur, tum in toro ſine lumine ſola collocabatur. Quæ quamuis ridicula videri poſſunt, habebant tamen peculiarem ſuam ſignificationem, vt ego opinor. Raſura ſtatus quaſi mutationem deſignabat, vt cogitaret ſponſa ſe in aliam domum migrare, dominúmq; idcirco commutare, aliíſque moribus viuendum eſſe. Veſtis virilis, vel bonorum communicationem notabat, vel fortean ſumẽdum animum virilem ad certamen venereum. Quod lumen extingueretur, de verecundia commonefaciebat, quæ ſola cuſtos pudicitiæ. Sed de his liberũ cuique ſuum facio iudicium. Id ſanè per quam laudabile, quod non voluerit legiſlator ſponſam magnifico & exquiſito cultu exornari, ſed ſimplici potius & vulgi ferè inmodum.

Ratio huius inſtituti

Sponſæ ornatus quis fuerit.

INSTITVTVM VII.

Nouus maritus furtim ad ſponſam accedat, breuíque ad ſuos redeat.

7. De pudore virorum circa coniugia.

SIcut verecundia muliebris ſuperiore lege ſanciebatur: ita & viros circa coniugia ingenuum quendam pudorem gerere, hæc lex vult. Non enim facit poteſtatem ſponſo, vel nouo marito, commeandi ad ſponſam ſeu nouam nuptam, quandocunque vellet, aut quamdiu libebat commorandi: ſed noctu tantum peracta iam maxima diei parte apud cæteros coætaneos, ad quos ſtatim etiam redeundum erat. Quod tam à nouis maritis,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

quàm etiam ſponſis ipſis requirebatur, quod & ipſos, ad ſponſas ſuas ſobrios clam ingredi oporteret, itidémque egredi. Ita enim ſcribit de ſponſis Plutarchus: ὁ δὲ νυμφίος οὐ μεθύων οὐδὲ θρυπτόμενος, ἀλλὰ νήφων, ὥσπερ ἀεὶ δεδειπνηκὼς ἐν τοῖς φειδιτίοις παρεισελθὼν, ἔλυε τὴν ζώνην, καὶ μετήνεγκεν ἀράμενος ἐπὶ τὴν κλίνην. συνδιατρίψας δὲ χρόνον οὐ πολὺν ἀπῄει κοσμίως, ὅπερ εἰώθει τὸ πρότερον καθευδήσων μετὰ τῶν ἄλλων νέων, Id eſt, *Sponſus non vino grauis, nec deliciis confectus, ſed ſobrius quum ſolito more in Phiditiis cœnatus eſſet, latenter ingreſſus ſponſæ cingulum ſoluebat, eámque tollens in lecto transferebat. Nec longo tempore ibi commoratus, abibat modeſtè, dormiturus vbi ſolitus cum reliquis iuuenibus.* In nouis maritis id itidem obſeruatum docetur ab eodem. Nam de iis intelligenda, quæ poſt ſuperiora adiungit: καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἔπραττε, τοῖς μὲν ἡλικιώταις συνδιημερεύων καὶ συναναπαυόμενος, πρὸς δὲ τὴν νύμφην μετ᾽ εὐλαβείας φοιτῶν, αἰσχυνόμενος καὶ δεδοικὼς μή τις αἴσθοιτο τῶν ἔνδον. ἅμα δὲ καὶ τῆς νύμφης ἐπιτεχνωμένης καὶ συνευπορούσης ὅπως ἂν ἐν καιρῷ καὶ λανθάνοντες ἀλλήλοις συμπορεύοιντο. καὶ τοῦτο ἔπραττον οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλ᾽ ὥστε καὶ παῖδας γενέσθαι ἐνίοις πρὶν εἰς ἡμέραν θεάσασθαι τὰς αὑτῶν γυναῖκας, Id eſt, *Deinceps idem faciebat maritus, ac tranſigebat cum coætaneis dies & noctes. Ad ſponſam preſſè commeabat cum pudore & metu, ne quis ex familia perciperet, vnà machinante ſponſa, & oportunitatem ſuppeditante, quò in tempore inſcii aliis congrederentur. Neque verò ad modicum temporis ita agebant, ſed aliqui etiam liberos prius tulerunt, quam viſerent vxores ſuas interdiu.* Ita legiſlator pudorem virilem limitibus hiſce circumſcribere voluit. Sed præterquam quod pudoris eſſet hoc inſtitutum, vt intelligi poteſt ex iis quæ diximus, iudicat ipſe Lycurgus etiam id ad alia multa conducere, vt explicat hoc apophthegmate. Nam miranti cuidam cur nouo marito concubitu cum ſponſa interdixiſſet, ac iuſſiſſet eum maiorem diei partem, totámque ferè noctem cum æqualibus degere, cum ſponſa autem furtim & cautè congredi: *Eò*, inquit, *hæc tendunt, vt validi corporibus maneant, neque ſatietas inceſſat, & amor ſemper ſit recens prolémque edat validam.* Quæ cauſæ etiam adducuntur loco ſuperius adducto ex vita Lycurgi. Meminit huius inſtituti etiam Xenophon, qui ferè eaſdem rationes adfert, ſic ſcribens: ἐπεί γε μὴν γυνὴ πρὸς ἄνδρα ἔλθοι, ὁρῶν τοὺς ἄλλους τὸν πρῶτον τοῦ χρόνου ἀμέτρως

Huius inſtituti cauſæ.

ταῖς γυναιξὶ συνόντας, καὶ τούτου τ' ἐναντία ἔγνω. ἔθηκε γὰρ αἰδεῖσθαι μὲν εἰσιόντα ὀφθῆναι, αἰδεῖσθαι δὲ ἐξιόντα. οὕτω δὲ συνόντας, ποθεινοτέρως μὲν ἀνάγκη σφῶν αὐτῶν ἔχειν, ἐρρωμενέστερα δὲ γίγνεσθαι εἴ τι βλαστάνοιεν οὕτω μᾶλλον εἰ ἢ διάκοροι ἀλλήλων εἶεν, Id eſt, *Iam vbi ad virum accedit mulier, quod alios videret initio præter modum cum vxoribus conſueſcere, hac etiam in parte quiddam diuerſum ſtatuit. Nam ſanxit pudore virum præpediri debere, quo minus ad vxorem vel accedens, vel diſcedens ab aliis conſpiciatur. Hoc modo ſi conſueſcant, maiori eos deſiderio teneri neceſſe eſt, & fœtus ſi quos procreent fieri valentiores, quàm ſi ſatietas inter eos irreperet.* Erat itaque hoc inſtitutum tùm pudoris, tùm ſobrietatis & caſtitatis quædam meditatio.

INSTITVTVM VIII.

Vxor ſenis adoleſcenti à marito dari poterit, qui partum ſibi vendicet.

8. De vxorum communicatione, ſenis cũ adoleſcẽte.

HÆc lex in alia quacunque Repub. videri poſſet abſona vel abſurda. Nam ipſa vxorum communicatio quaſi quædam proſtitutio, quam bonæ leges alibi pœna afficiunt. Sed Spartani tamen ab hoc probro alieni, faciléq; id inſtitutũ tolerabant, qui tantùm ab vxoribus prolẽ requirebant, non voluptatem. Quapropter etiã Reipub. cauſa non recuſabant vxores, quas ipſi impręgnare vel per ætatẽ, vel per inualetudinẽ non poterant, aliis tradere. Quod eò tolerabilius ipſis factu, quod liberos non ſibi ipſis, ſed Reipub. procrearẽt. Nã huc inſtitutum in primis pertinebat, vt ciuitas ſobole amplificaretur. Quamuis videri poteſt etiam eò reſpexiſſe legiſlator, vt cautiores ciues ſuos redderet in legendis vxoribus, ne videlicet eas ducerent, quas poſtea aliis tradere neceſſe eſſet. Tribuitur autem hoc inſtitutum Lycurgo à Xenophonte lib. de Repub. Lacedęmoniorum, vbi ſic ſcribit: εἴγε μέντοι συμβαίη γεραιῷ νέαν ἔχειν, ὁρῶν τοὺς τηλικούτους φυλάσσοντας μάλιστα τὰς γυναῖκας, τ' ἐναντία καὶ τούτου ἐνόμισε. τῷ γὰρ πρεσβύτῃ ἐποίησεν, ὁποίου ἀνδρὸς σῶμά τε καὶ ψυχὴν ἀγασθείη, τοῦτον ἐπαγομένῳ τεκνοποιήσασθαι, Id eſt, *quod ſi vſu veniret, vti vetulus iuuenem vxorem haberet, quia complures eſſe, qui vxores diligentiſſimè obſeruent, videbat, etiam hac in parte contrarium quiddam ſtatuit. Iuſſit enim, vt ſenex cuiuſcunque viri animum & corpus admiraretur, eo ad vxorem adducto,*

Ratio huius inſtituti.

ſobolem ſuſciperet. Plutarchus Lycurgo idem tradit verbis nō minus elegantibus quàm Xenophon τοσαύτην, inquit, τοῖς γάμοις ἐπιστήσας αἰδῶ καὶ τάξιν, οὐδὲν ἧττον ἐξέβαλε τὴν κενὴν καὶ γυναικώδη ζηλοτυπίαν, ἐν καλῷ καταστήσας, ὕβριν μὲν καὶ ἀταξίαν πᾶσαν εἴργειν ἀπὸ τοῦ γάμου, παίδων δὲ καὶ τεκνώσεως κοινωνίαν τοῖς ἀξίοις, καταγελῶν τῶν ὡς ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα ταῦτα μετιόντων σφαγαῖς καὶ πολέμοις. ἐξῆν μὲν γὰρ ἀνδρὶ πρεσβυτέρῳ νέας γυναικὸς εἰ δή τινα τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀσπάσαιτο νέων καὶ δοκιμάσειεν, εἰσαγαγεῖν παρ' αὐτὴν καὶ πλήσαντα γενναίου σπέρματος ἴδιον αὐτῆς ποιήσασθαι τὸ γεννηθέν, Id eſt, *Poſtquam matrimonio impoſuit verecundiam & temperantiam, vanam illam & muliebrem zelotypiam ſeu æmulationem abegit, honeſtum exiſtimant, petulantiam & confuſionem omnem excludere, liberorum verò & procreationis communicationem concedere, improbans videlicet eos, qui hæc velut ſecluſa & ab communi vſu abſtracta, cædibus & bellis perſequuntur. Nam viro grandiori natu, cui florens ætate erat coniux ſi quem probum & honeſtum carum haberet probaretque, ius erat eam huic iungere, & quum impleta eſſet egregio ſemine ſibi vendicare partum* Hęc ille. Sed ab hac lege excipiebantur Reges, quorum vxores ab Ephoris cuſtodiebantur, vt ſuprà diximus. *Vxores Reges hac lege excipiebantur.*

INSTITVTVM IX.

Vxorem fœcundam à marito petere bono viro liceat.

ET hæc etiam lex in aliis Rebuſpub. habere non minus abſurditatis videri poterat, quàm ſuperior. Vbi enim hoc lex aliqua permiſiſſet, vxorem à marito vt petere liceret? Obtinuit hoc tamen Spartę, Lycurgo itidem inſtituente, vt teſtantur Xenophon & Plutarchus. Quorum vterque rationem huius inſtituti aliam reddiderunt. Xenophon enim id eò refert, vt conſuleretur eorum orbitati, qui ab vxoribus abhorrebāt. Eius verba hæc ſunt: εἰ δέ τις αὖ γυναικὶ μὲν συνοικεῖν μὴ βούλοιτο, τέκνων δὲ ἀξιολόγων ἐπιθυμοίη, καὶ τοῦτο νόμιμον ἐποίησεν, ἵνα τινα ἂν εὔτεκνον καὶ γενναίαν ὁρῴη, πείσαντα τὸν ἔχοντα ἐκ ταύτης τεκνοποιεῖσθαι, Id eſt, *Quod ſi quis fœminæ contubernium auerſaretur, ac nihilominus egregiæ ſobolis cupidus eſſet, etiam hoc ſanxit, vt quamcunque fœcundam & generoſam videret, ex ea perſuadendo marito, vt liberos liceret ei procreare.* Plutarchus autem iudicat magis hoc ad præſtantiam ſobolis perti- *9. Aliud inſtitutum de fœcundarum vxoribus cōmunicatione.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

nuiſſe, vt ex lectiſſima quauis & egregia habita fœmina ſuſcipe-retur. Ita enim ille ſuper hac re ſcribit: ἐξῆν δὲ πάλιν ἀνδρὶ χρηστῷ τῶν εὐτέκνων τινὰ καὶ σωφρόνων θαυμάσαντι γυναικῶν ἑτέρῳ γεγαμημένην, πεῖσαι τὸν ἄνδρα συνελθεῖν, ὥσπερ ἐν χώρᾳ καλλικάρπῳ φυτεύοντα καὶ ποιούμενον παῖδας ἀγαθούς, ἀγαθῶν ὁμαίμους καὶ συγγενεῖς ἐσομένους, Id eſt, *E diuerſo liberum erat bono viro, ſi qua ei caſta mulier, quæ elegantes pueros ederet cordi eſſet, agere cum viro perſuadendo, vt cum ea congrederetur, atque ita tanquam frugiferum aruum conſerere, & gignere liberos probos, qui proborum futuri conſanguinei & propinqui eſſet.* Quod inſtitutum tamen non ſolum ad ciues, ſed etiam ad peregrinos referre videtur Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum. Ita enim ille ſcribit, ταῖς αὐτῶν γυναιξὶ παρακελεύονται, ἐκ τῶν εὐειδεστάτων κύεσθαι καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, Id eſt, *Mulieribus ſuis permittunt prolem ſuſcipere ex formoſiſsimis, tùm ciuium tum peregrinorum.* Porro fontem huius legis ait Plutarchus eum eſſe, quod legiſlator vellet liberos non eſſe priuatos parentum, ſed communes ciuitatis. Itaque noluit ex turmalibus, ſed ex præſtantiſſimis generari ciues. Vnde reliquos notauit legiſlatores, vt oppido inſulſos & vanos, qui canes & equos ad optimos admiſſarios agant, idque gratia vel pretio contendant à dominis: coniuges verò incluſas, quas ex ſolis volunt ipſis parere, cuſtodia ſepiant, ſiue amentes ſint, ſiue decrepiti, ſiue valetudinarij, quaſi verò filij, ſi ex prauis editi ſint, non ipſis præcipuè, in quorum ſunt poteſtate & auctoribus, ſint praui: Et contra probi, eam ſi nacti originem fuerint. Atque hæc quum ita inſtituta fuerint, adulterij tamen probro prorſus caruerunt, quod fierent ea omnia, non voluptatis cauſa, ad exſatiandam libidinem: ſed vtilitatis, ad procreandam multiplicem & generoſam ſobolem. Adulterium enim Spartæ nullum, neque ferè vnquam auditum, quod illic adulterij quiſquam damnatus. Memorabile hoc quod de Gerada Spartano narratur. *Nam hoſpite quodam ſciſcitante, quæ eſſet pœna Spartanis in adulteros conſtituta? Reſpondit Geradas: adulter, hoſpes, non inuenitur apud nos. Quo ſubiciente, quod ſi inuentus ſit? Taurum, inquit, luit ingentem, qui capite traiecto Taygetum, bibat ex Eurota. Obſtupeſcente illo addicente, quî exiſtat bos tantus? Ridens Geradas, quî, inquit, adulter*

Ratio huius inſtituti.

Adulterium Lacedæmone inauditũ.

exiſtat

exiſtat Lacedæmone? Quæ hiſtoria extat apud Plutarchum vita Lycurgi & Apophtegmatis. Quod ſi itaque illa ad hunc modum habuerunt, quemadmodum tradunt magni auctores, vt hæc ſic vſu obtinuerint, nec tamen zelotypia vel adulterij nota ſecuta, eſt quod mirari meritò poſſimus ſapientiam legiſlatoris. Nam inſtituendo ita animos ciuium ad vxorum communicationem, iam ferè nihil ſupereſſe potuit, quod non commune eſſet. Et quum hæc vltrò citróque fierent cum beneuolentia, quid iam reſtabat ex rebus humanis, inter quas omnium cariſſima vxor eſſe debet, cuius cauſa ſuſcipiendæ inimicitiæ & contentiones? Itaque concordiæ etiam fuit hoc inſtitutum. Etenim eo obtinente diuortium non neceſſarium, ſicut nec voluntarium diuortium Spartæ factum legimus. Qua in re leges Athenienſium, Romanorum, aliorúmque minus bene conſtitutæ. Nam quod apud Herodotum eſt lib. VI. de Ariſtone, feciſſe eum diuortium: id forte Regi tributum, ex quo deſiderabatur filius regnum ſuſcepturus, in aliis non fuiſſet toleratum.

Diuortia Lacedæmone inuſitata.

Ariſtonis diuortium cur toleratum.

INSTITVTVM X.

Unam tantum vxorem intra legitimos gradus Spartanus ducat.

QVod Spartanis non licuerit niſi vnam habere vxorem, ex iis liquet, quæ ſunt apud Herodotum lib. V. Nam quum retuliſſet hiſtoricus, quo pacto Anaxandrides priori vxori alteram ſuper induxiſſet, ait tandem hoc Spartanum non fuiſſe. verba eius hæc ſunt: μετὰ δὲ γυναῖκας ἔχων δύο διξὰς ἱςίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμᾶ σπαρτιατική. Quod itaque apud Clementem eſt, fuiſſe apud Spartanos ἐπιτίμιον μονογαμίας, eius loco exiſtimo legendum κακογαμίου, ne magno auctori Theologus aduerſari videatur. Sicut & hæc tria coniunguntur apud Pollucem, ἀγαμίου, κακογαμίου & ὀψιγαμίου. Idque eo magis, quia apud Clementem additur etiam ἐπιτίμιον fuiſſe μονοδιαιτησίας, qua vetita vitæ ſolitaria. Niſi forte illud velimus intelligere, pœnam conſtitutam ei qui mortua priore vxore alteram duxiſſet. Sed prior ſententia probabilior. Deinde quod certis gradibus conſanguinitatis apud Lacedæmonios conſtiterint

10. De vna tantùm vxore ducenda, intra legitimos gradus.

Clementis locus emendatus.

Gradus conſanguinitatis intra quos apud Lacedæm. matrimonia conſtiterũt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

matrimonia in dubium eſt. Inter aſcendentes & deſcendentes, vt loquuntur, nulla interceſſiſſe coniugia legimus. Inter collaterales tamen cõcedebatur ducere ſororem vterinam. Ita enim ſcribit Philo Iudæus libro de ſpecialibus legibus, quæ pertinent ad duo præcepta Decalogi, ſextum & ſeptimum: ὁ μὲν οὖν ἀθηναῖος σόλων ὁμοπατρείους ἐφιεὶς ἄγεσθαι, τὰς ὁμομητρείους ἐκώλυσεν· ὁ δὲ λακεδαιμονίων νομοθέτης ἔμπαλιν, τὸν ἐπὶ ταῖς ὁμογαστρείοις γάμον ἐπιτρέψας, τὸν πρὸς τοὺς ὁμοπατρείους ἀπεῖπεν, Id eſt, *Solon Athenienſis ſorores conſanguineas ſeu eodem patre natas concedens ducere, vetuit vterinas: At Lacedæmoniorum legiſlator vterinarum nuptias admittens, interdixit nuptiis conſanguinearum.* Hic itaque proximus erat gradus. Sororis deinde etiam qualiſcunque filiam ducere licuit. Nam Anaxandrides, cuius iam fecimus mentionem, ſororis filiam vxorem habuit, vt ſcribit eodem loci Herodotus. De vlterioribus itaque gradibus minus dubitandum.

TABVLA QVINTA DE VICTVS RATIONE.

INSTITVTVM I.

Spartanorum liberi extra faſcias rigidè cura nutricum educentur.

1. De puerorum pauperum & diuitum à nutricibus educatione.

VOLVIT legiſlator recens in lucem editos infantes, confeſtim excipere ſeueritatem diſciplinæ Laconicæ, vt ab incunabulis aſſuefierẽt ad quod nati erant, id eſt, ad dura quæque & aſpera patienda. Itaque ſic educabantur ſub nutricibus, vt nihil ipſis indulgeretur. Faſciis enim ſeu inuolucris non illigabantur: ſed ſoluti & nudi ſeruabantur, & tamen arte quadam membra eorum ad concinnitatem & decus conformabantur. Plutarchus Lycurgo: ἦν δὲ περὶ τὰς τροφοὺς ἐπιμέλειά τις μετὰ τῆς τέχνης, ὥστε ἄνευ σπαργάνων ἐκτρεφούσας τὰ βρέφη, τοῖς μέλεσι καὶ τοῖς εἴδεσι ἐλευθέρια ποιεῖν, Id eſt, *Erat & de nutricibus, cura, vt arte quadam ſine faſciis infantes educarent, conformantes eos membris & reliqua ſpecie corporis, ad habitum libero homine dignum.* Addit deinde idem auctor, aſſuefieri etiam ſolitos infantes, ad facilem

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

& parabilem victum, itémque ad ieiunia, nec non vt intrepidi eſſent ad tenebras, imperterriti ad ſolitudinem, & neſcij illiberalis moroſitatis atque vagitus. Heraclides etiam teſtatur, pueros ita nutriri, vt citra ſatietatem cibum eis præbendo ad famem aſſuefacerent: τρέφουσι, inquit, τὰ τέκνα, ὥστε μηδέποτε πληρουσθῶ, ἵνα ἐθίζωνται δύνασθαι πεινῆν. Scholiaſtes Græcus Thucydidæ annotat lib. II recens natos in ſcuto poni ſolitos, atq; addi haſtam, ac deinde adiici vocem vſitatam, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τάν. Eius hæc verba: εὐθὺς ὡς ἐτίκτετο τὸ παιδίον, ἐν ἀσπίδι ἐτίθεσαν αὐτὸ, καὶ δόρυ πλησίον, καὶ ἐπεβόων ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τάν. De qua acclamatione infrà dicemus. Ex his igitur intelligi poterit, quam rigida fuerit ipſa puerilis educatio, qua & alimentum aliquando negabatur, aliquando in tenebris ſoli infantes relinquebantur, & tamen hoc patientes vagire & eiulare prohibebantur. Educatio prorſus virilis, & quæ Spartanos in primis decuit. Atque ita quum edoctæ eſſent nutrices Lacænæ, ſæpe eas exteri mercabantur. Illa quæ Alcibiadem Athenienſem educauit, Amycla dicta, narratur itidem Lacæna fuiſſe.

Nutrices Lacenas exteri requirebant.

INSTITVTVM II.

Pauperum & diuitum liberi eodem modo alantur.

PRimò ſub nutricibus conſimilis erat educatio pauperum & diuitum: Deinde etiam ſub magiſtris publicis idem victus. Vtrobique ſeuera & rigida viuendi ratio, & durities pro ætatis ratione alia aliam excipiens. Nec indulgebatur plus diuitibus quàm pauperibus, quippe, vt iam aliquoties diximus, nulla diuitiarum habita ratione. Ariſtoteles politico IV. cap. IX. de pueris Lacedæmoniorum loquens: ὁμοίως (inquit) οἱ τῶν πλουσίων τρέφονται τοῖς τῶν πενήτων, καὶ παιδεύονται τὸν τρόπον τοῦτον, ὃν ἂν δύναιντο καὶ τῶν πενήτων οἱ παῖδες. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐχομένης ἡλικίας, καὶ ὅταν ἄνδρες γίνονται τὸν αὐτὸν τρόπον. οὐδὲν γὰρ ἄδηλος ὁ πλοῦτος καὶ ὁ πένης, Id eſt, *Similiter aluntur filij diuitum & pauperum, & inſtituuntur modo hoc, quo poßint pauperum filij. Quod eadem ratione ſe habet in ætate, quæ ſequitur hāc: Et quando viri facti fuerint eodem modo. Nulla enim re diſtinguitur diues à paupere.* Thucydides etiam initio hiſtoriç ſuç ſcribit, quod πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι, ἰσοδίαιτοι μά-

1. De puerorum pauperum & diuitum ſub magiſtris publicis victu.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

λιστα καθέστησαν. Idem tradit & Iuſtinus lib. III. qui ait, neminem epulari opulentius, quàm alterum, ne imitatio in luxuriam verteretur.

INSTITVTVM III.

Adoleſcentes ſaltem carnibus veſcantur.

3. De adoleſcentium obſonio nẽpe carnibus.

ADoleſcentibus quidem inter ſe iidem erant cibi, ſed diſcreti tamen cibi eorum à cibis adultiorum: illis carnes, his pulmentum ſeu ius dabatur. De quo paulo poſt. De carnibus iuniorum ſcribit Plutarchus: μήτε κρεαδίου δεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους, ἀλλὰ παραχωρεῖν τοῖς νεανίσκοις, Id eſt, *Carne non indigere ſeniores voluit, ſed concedere iunioribus.* Item Iuſtinus ait, *puberes ſine pulmento degiſſe.* Solum itaque obſonium Lacedæmoniorum pueris caro, neque vllæ lautitiæ ipſis aliæ. Quare nec piſcatores, nec ſalſamentarij, nec cupedinarij, vel vlli gulæ aut luxuriæ magiſtri tolerabãtur, ſed ſolummodo carnis coqui. Ælianus lib. XIV. c. VII. ἔδει ὀψωποιοὺς ἐν Λακεδαίμονι εἶναι κρέως μόνου. ὁ δὲ παρὰ τοῦτο ἐπιστάμενος ἐξηλαύνετο τῆς Σπάρτης, ὥστε τὰ τῶν νοσούντων καθάρσια, Id eſt, *Lacedæmone coquos non eſſe alios quàm carnis licebat. Qui verò præter hanc artem nouiſſet, eiiciebatur Sparta perinde atque ægrotantium expiationes.* Extat de expulſo coco illuſtre exemplum in Mitheco apud Maximum Tyrium oratione VII.

INSTITVTVM IV.

Adoleſcentes ſimul turmatim ſomnum capiant.

4 De adoleſcentibus vnà turmatim ſomnum capturis.

Lectos ex qua materia ſibi pararent adoleſcentes hyeme & æſtate.

ADoleſcentes ſimul inſtituebantur, vnà comedebant, vnà quoque dormiebãt, prout in claſſes diſtincti erant. Quod erat totum quaſi militaris vitæ rudimentum. Sed æſtate durius, hyeme melius & mollius, quamuis nec tum admodum delicatè. Plutarchus inſtitutis Laconicis: ἐκάθευδον οἱ νέοι ὁμοῦ κατ' ἴλην καὶ κατ' ἀγέλην, ἐπὶ στιβάδας ἃς αὐτοὶ συνεφόρουν, τοῦ παρὰ τὸν Εὐρώταν πεφυκότος καλάμου, τὰ ἄκρα ταῖς χερσὶν ἄνευ σιδήρου κατακλάσαντες· ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τοὺς λεγομένους λυκόφωνας ὑπεβάλλοντο καὶ κατεμίγνυσαν ταῖς στιβάσι, θερμαντικὸν ἔχειν τι τῆς ὕλης δοκούσης, Id eſt, *Somnum ſimul capiebant adoleſcentes turmatim & gregatim, in toris quos ipſi ſibi fecerant, congerentes arundines in Eurota naſcentes, quibus ſum-*

mam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

mam partem manibus ſine ferro defringebant. Sed hyeme quos vocant Lycophonas ſubſternebant, toríſque permiſcebant, quod aliquam calefaciendi vim illa materia habere videretur. Non itaque illis alij lecti, quàm tori ex arundinibus & Lycophonis. Quin Iuſtinus hos ipſos toros etiam eis adimit. Scribit enim lib. III. Statuiſſe Lycurgum, nihil vt ſomni cauſa ſubſterneretur. Sicut & Plato lib. I. de legibus tribuit eis ἀςρωσίαν. Voluit itaque Legiſlator hoc inſtituto efficere, vt adoleſcentes pauciſſimi eſſent ſomni, & ſemper alacres ſe prȩſtarent ad quæuis officia. Ac commendatur eo nomine Ageſilaus, quod ſomno non vt Domino vteretur, ſed eum haberet actionibus ſuis obedientem. *Ageſilaus ſomno vſus obediente.*

INSTITVTVM V.

Omnes impranſi ad publica ſyßitia conueniant.

Diximus quædam lib. I. de Syſſitiis ſeu Phiditiis Lacedæmoniorum, quæ hic repetere nihil attinet. Frequentabant ea, vt ibi ſcripſimus, quicunque virilis ſexus erant, legitimæ tamen ætatis. Qui emanſerunt multabantur, vt exemplo Regis Agidis docetur. Liberum tamen domi eſſe ei, qui ſacrificaſſet & venatus eſſet. Qui ſacrificaſſet, vt deuotioni ſuæ vacaret: Qui venatus fuerat, vt quietem caperet. Conuenit autem hoc inſtitutum Syſſitiorum quodammodo cum conuentibus, qui apud inclytam gentem Heluetiorum celebrantur, Sumpht dicunt. Sicut multa alia ſunt ipſis inter ſe ſimilia: Multa Heluetiis meliora, vt pote erga exteros longè humaniſſimi. Cæterùm pertinebant hæc Lacedæmoniorum Syſſitia eò, vt diſcumbentes in armis, ſicut Heluetij cum gladiis, ad magiſtratuum iuſſa exequenda parati eſſent, vt ne priuatim conuenientes contra Rempub. aliquid machinarentur. Ita enim Lycurgus ipſe de his ſentit, vt eſt in ipſius quodam apophthegmate. Nam interrogatus cur inſtituiſſet phiditia iſta, ciuéſque ita diuiſiſſet, vt pauci armati ſimul diſcumberent, Reſpondit: vt promptè mandata capeſſant, & ſi quid rerum nouarũ moliantur, ad paucos id pertingat. Quamuis & hæc cauſa etiam fuit, vt vitaretur ea ratione luxuria, quæ in publico non tolerata fuiſſet. Ita enim Iuſtinus libro tertio. *Conuiuari*, inquit, *omnes publicè iußit, nec cuius diuitiæ*

5. De Syſſitiis frequentãdis.

Syßitiorũ inſtitutionis ratio.

vel luxuria in occulto eſſent. Quæ ratio etiam probatur Plutarcho, qui ita de iis ſcribit: ἐπιθέσθαι δὲ τῇ τρυφῇ καὶ τὸν ζῆλον ἀφελέσθαι τοῦ πλούτου διανοηθεὶς, τὰ συσσίτια εἰσηγήσατο, Id eſt, *Vt luxum inhiberet, & diuitiarum ſtudium tolleret, ſyßitia inſtituit.* Xenophon addit præterea & hanc cauſam, vt eſſent ſyſſitia quaſi ſcholæ, quo cõuenientes adoleſcentes audirent à Senioribus præclara facta commemorari Erat enim moris, geſtorum narrationem audientibus adoleſcentibus ibi fieri. Xenophontis verba hæc ſunt: λυκοῦργος ἐν τῇ σπάρτῃ ἀνέμιξε παιδεύεσθαι τὰ πολλὰ τοὺς νεωτέρους ὑπὸ τῆς τῶν γεραιτέρων ἐμπειρίας. καὶ γὰρ δὴ ἐπιχώριον ἐν τοῖς φιλιτίοις λέγεσθαι ὅ, τι ἂν καλῶς τις ἐν τῇ πόλει ποιήσῃ· ὥστ' ἐκεῖ ἥκιστα μὲν ὕβριν, ἥκιστα δὲ παροινίαν, ἥκιστα δὲ αἰσχρουργίαν καὶ αἰσχρολογίαν ἐγγίγνεσθαι, Id eſt, *Lycurgus Spartæ ſic omnia miſcuit, vt iuniores pleraque diſcerent à Seniorũ experientia. Nam patrio more vſitatum erat commemorare in Phiditiis, quicquid in Repub. quisque præclarè feciſſet. Quo fit vt iſtuc minimè vel atrox iniuria, vel ex vino petulantia, vel factum turpe, vel turpe dictum interueniat.* Itaque hæ quaſi virtutis officinæ, vbi & corpus cibo recrearetur: ita & animus virtutis ſtudio imbueretur. De Silẽtio cuius in iis etiam commonefiebant, ſuprà diximus. Porro quod impranſi acceſſerint, tradit idem Plutarchus paulo poſt: παρεφύλαξε δὲ ὥστε μηδὲ οἴκοι προδειπνήσαντας ἐξεῖναι βαδίζειν ἐπὶ τὰ συσσίτια πεπληρωμένους ἑτέρων ἐδεσμάτων ἢ πομάτων, Id eſt, *præcauit etiam legiſlator, ne domi prius liceret cœnare, ac ita venirent repleti cibo & potu ad Syßitia.* Nam hoc prorſus apud eos magnæ erat intemperantiæ, & cum probro coniunctum. Quare etiam non edentem bibentémque ſecum reliqui culpabant vt intemperantem, ac qui ob mollitiem victus communis eſſet impatiens, vt idem ait.

INSTITVTVM VI.

Victus omnibus tenuis ſit & viri iure nigro ſint contenti.

6. De victu, qualis ſenibus qualis iunioribus.

HVius inſtituti etiam ſuprà facta eſt mentio. Conueniebat id autem obſeruari, vt tenuis victus eſſet, aliâs Syſſitia non frugalitatis & temperantiæ, ſed luxuriæ & gulæ quaſi ſcholæ futura. Sicut videmus iam ferè receptum, vt in conuentibus publicis luxuriæ magis, quàm in priuata vita tribuatur. Quod

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

contrà fiebat apud Lacedæmonios. Nam cibus eis vt tenuis erat, ita in Syſſitiis certo modo erat definitus, ac quidem omnibus æqua menſura. Ælianus lib. III. cap. XXXIV. ὅτι λάκωσι καὶ ῥωμαίοις νόμος ἦν, μὴ ἐξεῖναί τινι ὀψωνεῖν, μήτε ἃ βούλεται, μήτε ὅσα βούλεται. προσέταττον γὰρ διά τε τῶν ἄλλων σωφρονεῖν τοὺς πολίτας, καὶ διὰ τῆς τραπέζης οὐχ ἥκιστα, Id eſt, *Lacedæmonis iuxta ac Romanis lex erat, ne cui licitum eſſet obſonare quicquid vel quantum ipſi liberet. Nam quum per alia ciues ad temperantiam reuocare voluerunt, tum non minimum per rationem menſæ.* Idem docet Xenophon rationem eius addens, dum ita ſcribit: σῖτόν γε μὴν ἔταξε τοσοῦτον ἔχειν τὸν ἄρρενα, ὡς ὑπὸ πλησμονῆς μὲν μήποτε βαρύνεσθαι, τοῦ δὲ ἐνδεεστέρως διάγειν μὴ ἀπείρως ἔχειν· νομίζων τοὺς οὕτω παιδευομένους, μᾶλλον μὲν ἂν δύνασθαι, εἰ δεήσειεν, ἀσιτήσαντας ἐπιπονῆσαι, μᾶλλον δ' ἄν, εἰ παραγγελθείη, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σίτου πλείω χρόνον ἐπιταθῆναι, ἧττον δ' ἂν ὄψου δεῖσθαι, εὐχερέστερον πρὸς πᾶν ἔχειν βρῶμα, καὶ ὑγιεινοτέρως δ' ἂν διάγειν, καὶ εἰς μῆκος ἂν αὐξάνεσθαι, τὴν ῥαδινὰ τὰ σώματα ποιοῦσαν τροφὴν μᾶλλον συλλαμβάνειν ἡγήσατο, ἢ τὴν διαπλατύνουσαν τῷ σίτῳ. Quæ rationes etiam redduntur à Plutarcho inſtitutis Laconicis. Verborum autem vtriuſque auctoris ſumma huc recidit, primò quod hæc σιτοδεία, ſeu victus tenuitas inſtituta ſit, vt eſſet aſſuefactio ad tolerandam famem, quum ita opus in bellis & alibi, vt nihilominus labores tolerare poſſent. Deinde eum vſum habuit, vt obſonio quàm minimo egerent, & eſcam quamuis admitterent. Poſtea profuit etiam ad ſanitatem parco cibo vti. Tum etiam talem victum conducere exiſtimarunt ad proceritatem, vt corpora ad agilitatem potius eſſent expedita, quàm pinguedine dilatarentur. Poſtremo putabant hoc etiam venuſtatis eſſe. Sic Ageſilaus ipſe Rex quum eſſet, tenui tamen victu contentus erat, vt ſcribit de eo Plutarchus. Qui rogatus de cauſa tam tenuis victus, Reſpondit: ſe ex tali ſemente vitæ libertatem metere. Quæ cauſa etſi longius petita, eodem tamen recidit quò priores. Nam qui ita vitam inſtituit, vt tenuis ei victus ſufficiat, is haud facilè voluptatibus ſeruus fit, nec hoſtibus ſuccumbit. Lyſander etiam eodem inſtituto edoctus Ionicas delicias contemſit, vt eſt apud Ælianum libro tertio

Ratio inſtituti huius de victus tenuitate.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

cap. xx. Quò pertinent quod Thaſiis offerentibus lauticias, eas repudiauit & ſeruis diſtribui iuſſit Ageſilaus, addens colentes virtutem non admittere tales gulæ delicias. Aliena enim à liberis eſſe, quibus ſerui alliciuntur. Hæc itaque huius inſtituti cauſæ de quibus phyſicorum more philoſophatur aliquantum Plutarchus in Lycurgo. Cæterum fuit viris ſuum obſonium præcipuè in iure nigro ſitum, quod μέλας ζωμὸς dicebatur. Teſtatur hoc Plutarchus Lycurgo, & inſtitutis Laconicis: τῶν δὲ ὄψων εὐδοκίμει μάλιστα παρ᾽ αὐτοῖς μέλας ζωμὸς, ὥστε μήτε κρεαδίου δεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους, ἀλλὰ παραχωρεῖν τοῖς νεανίσκοις, αὐτοὺς δὲ ζωμοῦ κατατεγμένους ἑστιᾶσθαι, Id eſt, *Inter opſonia prima laus erat iuri nigro: quare carnibus non indigebant maiores natu, ſed eas permittebant iunioribus ipſi decuriati iure veſcebantur.* Nam vt ſuprà attigimus, in claſſes ſeu ordines certi numeri diſtributi recumbebant. Coniicio autem ius hoc nigrum confieri ſolitum, ex ſale, aceto, ſanguine & fortè fruſtulis carnium. Quod indicare videtur illud quod eſt apud Plutarchum de tuenda valetudine, vbi ſcribit Lacedæmonios ſolitos coco ad parandam cœnam ſal & acetum tradere, reliqua ex victima iubere petere. Quod ſi verum eſt, non diſſimilis paratur apud nos cibus, qui haud dubiè apud maiores vſitatior, quum nondum exquiſitæ ciborum lautitiæ menſas occupaſſent.

Virorum obſonium, Ius nigrū.

Ius nigrum ex quibus cõficeretur.

INSTITVTVM VII.

Niſi ſitis cauſa nihil bibatur.

7. Inſtitutū de Potu Lacedæm. Græcorum luxus in potationibus Pergræcari vnde dictum.

CReditum eſt, Græcos reliquos vino deditos fuiſſe: Itaque ob luxum & perpotationes malè audierunt. Vnde in ipſorum opprobrium Latini verbum finxerunt pergræcari: ſicut & Cicero eos ebrietatis nomine notat. Hoc ſi ita eſt, vt de iis qui in magna Græcia vixerunt Sybaritis & aliis, itémque de Græcis Aſiaticis non dubitatur, fuerunt certè ab hoc vitio immunes Lacedæmonij. Nam iis non licebat niſi ſitientibus bibere. Conuiuia ſanè apud eos nulla, vbi compotationibus opera dabatur: ſed in ſyſſitiis ſuis ſicci & ſobrij verſabãtur. Plato lib. 1. de Legib. ſcribit Spartæ legem fuiſſe, qua Ebrietas, & quę eam ſequuntur, petulan-

petulantia & laſciuia ꝓfligatę erant, ac cōpotationes prohibitę. Ita enim inquit: οὔτ᾽ αὖ ἐπ᾽ ἀγρῶν ἰδίοις, οὔτ᾽ ἐν ἄστεσιν ὅσων συσσιτίοις ἁμαρτίαις μέλει, συμπόσια οὐδ᾽ ὁπόσα τούτοις συνεπόμενα, πάσας ἡδονὰς κινεῖ κατὰ δύναμιν. Idem etiam teſtatur Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum: καὶ μὴν τοῦ πότου ἀποπαύσας τὰς οὐκ ἀναγκαίας πόσεις, αἳ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας, ἐφῆκεν ὁπότε διψώη ἕκαστος πίνειν· οὕτω νομίζων ἀβλαβέστερόν καὶ ἥδιστον ποτὸν γίγνεσθαι, Id eſt, *ſublatis potationibus non neceſſariis, quæ tùm corpora, tùm animos labefactant. poteſtatem bibendi tantùm fecit, vbi quiſque ſitiret. Nam hac ratione putabat potum minimè noxium & longè ſuauiſſimum fore.* Pertinet huc apophthegma Leotychidæ: Nam interrogatus cur pauco potu vterentur Spartani, Reſpondit inquiens: Ne aliis de nobis conſultent, ſed nos pro aliis. Perinde ac ſani conſilij ratio eis conſtare non poſſet, qui non ſobrij ſemper eſſent. Quare & Cicero Tuſcul. I I. ait, Lacedæmoniorum iuuentutem exerceri eſuriendo & ſitiendo.

Ebrietas Lacedæm. prohibita.

INSTITVTVM VIII.

Sine face domum eundum.

DIximus iuniores vnà cubare ſolitos: ſed adultiores domum quiſque ſuam commeabant. Nec tamen ad lumen incedere licebat, quacunque via noctu redeundum eſſet, vetante hac lege. Cuius rationem Plutarchus ait fuiſſe, vt aſſuefierent in tenebris intrepidè incedere. Ita enim ſcribit in inſtitutis: πιόντες οἱ λάκωνες ἐν τοῖς συσσιτίοις μετρίως ἀπίασιν δίχα λαμπάδος. οὐ γὰρ ἔξεστι πρὸς φῶς βαδίζειν, οὔτε ταύτην, οὔτε ἄλλην ὁδὸν, ὅπως ἐθίζωνται σκότους καὶ νυκτὸς εὐθαρσῶς καὶ ἀδεῶς ὁδεύειν, Id eſt, *Lacones poſtquam in Syſſitiis modicè biberint, domum abſque face redeunt, Neque enim vel hoc, vel aliud iter, præeunte lumine conficere illis licet: vt in tenebris & noctu audacter & ſine vllo metu incedere conſueſcant.* Quod in vita Lycurgi idē auctor repetit. Xenophon verò potius alias cauſas fuiſſe autumat, & in primis hanc, vt ea ratione magis vino abſtinerent, ne forte lubrico ex vino inceſſu ad terram inter eundum proſternerentur, quod fax ipſis non præluceret. Eius verba hæc ſunt: ἀγαθὰ γε μὴν ἀπεργάζεται

8. De more domum à Syſſitiis repetendi.

Ratio huius inſtituti.

Altera cauſa.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

καὶ τάδε ἡ ἔξω σίτησις. περιπατεῖν τε γὰρ ἀναγκάζονται ἐν τῇ οἴκαδε ἀφόδῳ, καὶ μὴν τὸ ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότας ὅτι οὐκ ἐνθάπερ ἐδείπνουν καταμένουσι, καὶ τῇ ὄρφνῃ ὅσῃ ἡμέρᾳ χρηστέον. οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἔτι ἔμφρουρον ἔξεστι πορεύεσθαι. Quæ verba nos ita exponimus. Alia præterea bona efficit cœnatio extra domum. Coguntur enim in reditu obambulare. Deinde etiam, quum ſciant ſibi non manendum vbi cœnarent, tenebríſque in reditu tanquam luce vtendum, neceſſe habent proſpicere ne vino titubent vel collabaſcant. Tum verò ad excubias militares obeundas condocefiunt, in quibus neque cum luce incedere permiſſum.

TABVLA SEXTA DE HABITV.

INSTITVTVM I.

Pauperes & diuites eodem modo veſtiantur.

Sextæ tabulæ I. Inſtitutum. De veſtitu pauperum & diuitum pari.

SICVT victus conſimilis erat pauperibus & diuitibus, ita & veſtitus. Vtriuſque ea ratio, quam ſuprà reddidimus vbi de victu egimus. Hoc autem de veſtitu ita obtinuiſſe teſtatur Ariſtoteles lib. IV. cap. IX. Politicorum, vbi quum de victu locutus eſſet, de veſtitu ita ait: καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ πλούσιοι τοιαύτην, οἵαν αὐτῆς παρασκευάσασθαι δύναιτο καὶ τῶν πενήτων ὁστισοῦν, Id eſt, *veſtem geſtant diuites eiuſmodi, qualem quiſque pauperum parare poteſt.* Meminit & Iuſtinus, qui ait Lycurgi inſtituto neminem cultius quàm alterum incedere. Quare quod Clemens Alexād. pædagogi lib. III. cap. II. ſcribit Laconicam pudicitiam veſte, luxu & externa pulcritudine corruptam, id non de Helena tantum: ſed de poſterioribus etiam temporibus poterit intelligi. Verba Theologi hæc ſunt: σωφροσύνην διέφθειρε λακωνικὴν ἐσθής, καὶ χλιδὴ, καὶ κάλλος ὡραῖον. Exemplum illuſtre in Pauſania,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſania, qui ad reliquos corruptos mores hoc etiã addidit, vt præter conſuetudinem Lacedæmoniorum ſtolam Medicam geſtaret. Cæterum quod modica fuerit Lacedæmoniorum veſtis, vt facilè vtriſque potuerit eſſe ſimilis, docet Thucydides lib. 1. initio ita ſcribens: *μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο*, Id eſt, *Modica autem veſte & ad huius ætatis conſuetudinem primi vſi ſunt Lacedæmonij.* Idem teſtatur Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum inquiens: *ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἱματίων γε ἕνεκα χρηματιστέον. οὐ γὰρ ἐσθῆτος πολυτελείᾳ, ἀλλὰ σώματος εὐεξίᾳ κοσμοῦνται*, Id eſt, *Nec veſtitus cauſa pecuniam quæri neceſſe eſt. Nam illi non pretioſa veſte, ſed corporis egregia conſtitutione ornantur.* Veſtis itaque omnibus vilis erat, ac tantum quæ extremum frigus depelleret, non quæ corpori ornatum adderet. Ac tali quidem veſte Ageſilaus ipſe Rex induebatur, quo nomine deriſus ab Ægyptiis & aliis. Fuit enim prorſus Lacedæmoniorum frugalitas circa cultum & veſtitum omnibus admirationi. Lyſander pretioſas veſtes à Dionyſio Tyranno filiabus ipſius miſſas repudiauit: timens ne iis indutæ deformiores viderentur, vt ſcribit Plutarchus in Apophthegmatis. Itaque meritò Clemens Alex. refert 1. Stromatum, neque purpuræ apud eos vſum permiſſum. Poeticum itaque eſt, quod purpuras Laconicas dicit Horatius lib. II. Oda XVIII. niſi de veſtibus militaribus intelligatur.

Ageſilaus rex veſte tenui vſus.

Lyſander miſſas filiabus pretioſas veſtes repudiauit.

INSTITVTVM II.

Pueris tunica detur, adoleſcentes autem vnico in annum pallio ſint contenti.

NOn tãtum precium veſtibus ademit Legiſlator: ſed & certam formam modúmque eis præſcripſit, pro ratione ætatis. Nam veſtem interiorẽ ſeu tunicam, egreſſis annum ætatis duodecimum vetuit geſtare. Supra hanc ętatem pallium cuique dari permiſit, idque quotannis vnum tantum. Plutarchus vita Lycurgi: *γενόμενοι δὲ δωδεκαετεῖς, αὖθις χιτῶνος ἤδη διετέλουν, ἓν ἱμάτιον εἰς τὸν ἐνιαυτὸν λαμβάνοντες*, Id eſt, *vbi attigerunt annum duodecimum, iam ſine tunica agebant, vnum accipientes quotannis pallium.* Quæ idem repetit inſtitutis Laconicis. Xenophon de hoc quoque ita ait: *καὶ ἀντί γε τοῦ ἱματίοις διαθρύπτεσθαι, ἐνόμιζεν ἑνὶ ἱματίῳ δι' ἔτους προσε-*

2. De veſtium pro ratione ætatis forma & modo.

Tunica prohibita ætatis annum duodecimũ egreßis.

Pallium vnum ſingulis annis cuique dari permiſſum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

θίζεσθαι· νομίζων οὕτω καὶ πρὸς ψύχη, καὶ πρὸς θάλπη ἄμεινον ἂν παρεσκευάσασθαι, Id eſt, *Pro eo quod in veſtibus luxuriarentur, ſtatuit vt ad vnum veſtimentum toto anno ſeſe aſſuefacerent. Exiſtimans eos hac ratione; tùm ad frigora, tùm ad calores rectius instructos fore.* Iuſtinus quoque ſcribit iuuenibus non plus vna veſte vti toto anno permiſſum. Quod autem hæc ipſa veſtis tenuis fuerit, indicat Heſychius, à quo χιτὼν λακωνικὸς exponitur λεπτὴ ἐσθής. Voluit itaque

Ratio huius inſtituti. Legiſlator hac veſte etiam domi ſuos condocefacere, vt imbres, pluuias, tempeſtates, niues, & frigora tolerare poſſent, tenui ſemper vti veſte domi aſſuefacti.

INSTITVTVM III.

Abſque calceis pueri incedant, reliqui, quum opus fuerit, vtantur.

3. De calceis quibus pueri non vtebantur. CAlceis pueri non vtebantur, quippe quod non admodum iis neceſſarij, qui in communibus contuberniis totos ferè dies conſumebant. Itaque ſcribit Plutarchus aſſuefieri Lacedęmoniorum pueros βαδίζειν ἀνυποδήτους. Sed & de eo, reddẽs hu-

Huius inſtituti ratio. ius inſtituti rationem, ita Xenophon ait: ἀντί γε μὴν τοῦ ἁπαλύνειν τοὺς πόδας ὑποδήμασιν, ἔταξεν ἀνυποδησίᾳ κρατύνειν· νομίζων εἰ τοῦτο ἀσκήσαιεν, πολὺ μὲν ῥᾷον ἂν ὄρθια τε βαίνειν, ἀσφαλέστερον δὲ πρανῆ καταβαίνειν, καὶ πηδῆσαι, καὶ ἀναθορεῖν, καὶ δραμεῖν θᾶττον, ἀνυπόδετον εἰ ἠσκηκὼς εἴη τοὺς πόδας, ἢ ὑποδεδεμένον, Id eſt, *Pro eo quod alij calceis pedes emollirent, iuſsit vt diſcalceati pedes duriores efficerent. Exiſtimabat enim ſi in eo ſe exercitarent, futurum vt multo facilius ardua loca conſcenderent per decliuia deſcenderent, exſilirent, proſilirent, currerent diſcalceati, ſiquidem pedes aſſuefeciſſent quam calceati.* Atque ita quidem de

Calcei adultioribus conceſſi. pueris inſtitutum. Cæterum Ephebos & adultiores puto calceos vſurpaſſe, quum ita neceſſe eſſet, quippe quibus quotidiè magis pedibus eundum erat, & noctu ſine face, aliquando in agros & venationem commeandum. Horum autem calceos inuenio dictos propriè Lacedæmoniorum vocabulo ἐυνισκόλοις.

Calceorum proprium vocabulum Laconicũ. Ita enim Heſychius, ἐυνίσκολοι, ὑποδήματα λακωνικῶν ἐφήβων. Idémque tradit alios calceos Laconicos fuiſſe, qui ἀμυκλάδες dicti.

INSTI-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

INSTITVTVM IV.

Pueri cute tenus raſi ſint, reliqui comam nutriant.

4. De Coma, quam pueri radere, adulatiores autem nutrire debebãt.

PVeros radi ſolitos fuiſſe cutem vſq;, teſtatur Plutarchus Lycurgo. Nam quod diſciplinam rigidam ſeruauerint Lacedęmonij, pueros ἐν χρῷ κείροντες ibi ſcribit. Quod videtur neceſſarium quodammodo, quandoquidem pueri plerumque extra ædes parentum degebant. Reliqui autem adultiores comam nutriebant. Qui tamen ipſi olim erant tonſi, ſi credimus ſcribenti hoc Herodoto lib. 1. vbi refert hoc inſtitutum in Argiuorum inuidiam æmulatione quadam introductum. Nam quum prælio ad Thyreas inferiores fuiſſent Argiui, deuouerunt ſe ne prius comam alerent, quàm Thyreas recuperaſſent, quum ante fuiſſent comati: Ac econtra Lacedæmonij ſtatuerunt, vti comam alerent, quum antea tonſi eſſent. Itaque Herodoto auctore hæc prima cauſa Lacedæmoniis alendi comam. Quem tamen Plutarchus Lyſandro redarguere in hoc non dubitauit. Videtur tamen confirmari narratio Hiſtorici à philoſopho in Phædone, vbi ſe iuraturum ait Socrates, vti Argiui, non nutriturũ comam antequam viciſſet ſimmiam & cubetem. Poſtea verò ſeruatum vetus inſtitutum in pueris tantum, reliquis comam ſimul & barbam nutrientibus. Quod quidem quaſi laxamentum legum ipſis indultum fuit. Xenophon lib. de Repub. Lacedæm. ἔφηκε δὲ κομᾶν τοῖς ὑπὲρ τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν, νομίζων οὕτω καὶ μείζους ἂν καὶ ἐλευθεριωτέρους καὶ γοργοτέρους φαίνεσθαι, Id eſt, *Permiſit etiam eis comam alere, qui pubertatis annos exceßiſſent: Exiſtimans eos hoc pacto grandiores, magis ingenuos & terribiliores apparere.* Idem tradit Plutarchus Lycurgo & apophtheg. vbi refert Legiſlatorem exiſtimaſſe, comam formoſis pulcritudinem augere, deformes autem reddere terribiliores. De barba idem intelligendum. Nicander quærenti cur comam & barbam alerent Spartani, Reſpondit: *Quia virum maximè ornat, & minimo ſumtu conſtat proprius ornatus.* Laco quidam alius præclarè etiam de barba reſpondit. Nam interrogatus cur tam prolixam aleret barbam, inquit, *vt canos videns, nihil iis indignum in me admittam.* Quod quum aliàs fieret quoties liberet, tamen prælium udituri potiſſimum id obſeruabant. Ita Plutarchus

Ratio huius inſtituti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Lycurgo: *μάλιστα περὶ τοὺς κινδύνους ἐθεράπευον τὴν κόμην, λιπαρὰν τε φαίνεσθαι καὶ διακεκριμένην*, Id eſt, *Potiſsimum imminente periculo concinnabant comam, vt nitida appareret & diſcriminata.* Quod teſtatur etiam Demaratus apud Herodotum lib. VII. vbi huius inſtituti illuſtre eſt exemplum, in iis qui ſe ad mortem obeundam pro Græcia cum Leonida parauerunt. Fœminarum coma etiam prolixa, ſed ſparſa in humeros, tantúmque nodo relegari ſolita, vt intelligi poteſt ex Virgilio lib. I. Æneidos. Vnde & Horatius lib. II. Oda XI. Incomtum Lacænæ nodum vocat. Sed præter ſuperiores quas attulimus eius inſtituti cauſas, & hanc vnam fuiſſe puto, vt ea ratione poſſent dignoſci facilè ab aliis, etiam mortui Lacedæmonij. Cæterum quod mentum tamen radere aliquãdo ſoliti fuerint adulti, Ephoris, quum magiſtratum ingrederentur, ita iubentibus, teſtatur Plutarchus in Agide, qui ſcribit hoc eo factum, vt in minimis etiam parere aſſueſcerent.

Coma fœminarum qualis.

Mentum radere aliquando iuſſi adulti.

INSTITVTVM V.

Squalidi corpore balnea & vnctiones non vſurpent.

COmam quidem barbámque pectebant & ornabant Lacedæmonij, ſqualidi aliâs & horridi. Non enim balnea & talia, niſi ſtatis temporibus iis vſitata. Plutarchus Lycurgo: *αὐχμηροὶ τὰ σώματα καὶ λουτρῶν καὶ ἀλειμμάτων ἄπειροι, πλὴν ὀλίγας ἡμέρας τινὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ, τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας μετεῖχον*, Id eſt, *Squalidi corpore balneorum & vnctionum neſcij, tantum paucis diebus per annum guſtabant eas lautitias.* Etenim lotiones ipſis & balnea nulla præterquam in Eurota. Id enim Scholiaſtes Thucydid. lib. II. de Iuuenibus Lacedæmoniorum notat: *οἱ δὲ αὐτοὶ οὕτως ἐπιπόνως ἤσκουν, ὡς μηδὲ λουτρῶν ἀνέχεσθαι, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῷ Εὐρώτᾳ ποταμῷ πρὸς τὸ λούσασθαι*, Id eſt, *Ita moleſtè & laborioſè adoleſcentes exercebant, vt nec balnea ferrent, ſed ſufficere illis Eurotam fluuium ad lauandum voluerunt.* Falſum itaque haud dubiè, quod apud Ioſephum eſt lib. II. contra Apionem, vbi dicuntur eſſe *λιπαροὶ καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκοῦντες.* Idem de vnguentis, quod ab iis quoque abſtinuerint, teſtatur Clemens Alexand. I. Stromatum, vbi monet vitandum luxum ſuperuacaneum, & delitias exemplo Lacedæmoniorum: *καθάπερ*, inquit, *τὸ μύρον καὶ τὴν πορφύραν οἱ παλαιοὶ*

§. De balneis & vnctionibus non vſurpandis à ſqualidis corpore.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

λαιοὶ λακεδαιμόνιοι, δολερὰ μὲν τὰ εἵματα, δολερὰ δὲ τὰ χρίματα ὑπολαμβάνοντες ὀρθῶς καὶ ὀνομάσαντες, Id eſt, *Ita vitandus luxus ſuperfluus, ſicut Lacedæmonij veteres vnguentum & purpuram repudiabant, doloſas veſtes, & doloſa vnguenta rectè exiſtimantes & nuncupantes.* Itaque & vnguentarij perinde ac alij inutiles quaſque artes exercentes Sparta etiam eiiciebantur. Seneca naturalium quæſt. lib. IV. in fine. *Vnguentarios,* inquit, *Lacedæmonij vrbe expulerunt, & properè cedere finibus ſuis iuſſerunt, quia oleum diſperderent.* Quæ ratio tamen friuola eſt, potiúſque mollitiem & luxum videntur ita vrbe eiicere voluiſſe Lacedæmonij. *Vnguentarij Sparta eiecti.*

INSTITVTVM VI.

Pugnaturi veſtibus induantur purpureis.

RETulimus ex Clemente Alexandrino, vetitam Lacedæmoniis fuiſſe purpuram, quod ita accipiendum, vt tamen in bello vſurpata ſit veſtis purpurei coloris: ſicut multa ibi alia concedebātur, quæ domi prohibita. Cæterum quod purpuram militarem veſtem voluerit Legiſlator, eius hanc rationem reddit, quod viris conuenientiſſima, bellóque talis veſtis aptiſſima. Xenophon de Repub. Lacedæm. εἰς γε μὴν τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις ἀγῶνα τοιάδ᾽ ἐμηχανήσατο. στολὴν μὲν ἔχειν φοινικίδα, καὶ χαλκῆν ἀσπίδα· τοιαύτην νομίζων ἥκιστα γυναικείᾳ κοινωνεῖν, πολεμικωτάτην δὲ εἶν). καὶ γὰρ τάχιστα λαμπρύνεται καὶ χολαιότατα ῥυπαίνεται, Id eſt, *Ad armorum certamina huiuſmodi quædam excogitauit. Stolam eos purpuream habere voluit, & ſcutum æreum. Exiſtimabat enim genus hoc veſtis, minimè cum muliebri commune quicquam habere. Nam & celerrimè ſplendidum redditur, & ſordes tardiſſimè contrahit.* Valerius autem Maximus lib. II. cap. VI. ad occultandum vulnerum ſanguinem hanc veſtem adhiberi exiſtimat. Ita enim ſcribit: *Iidem* (Lacedæmonij) *ad diſſimulandum & occultandum vulnerum ſuorum cruorem, pæniceis in bello tunicis vtebantur: Non, ne ipſis aſpectus eius terrorem: ſed ne hoſtibus fiduciæ aliquid adferret.* Vtriuſque cauſæ meminit & Plutarchus inſtitutis Laconicis. Puniceis, inquit, veſtibus in bello vtebantur, quod color ille fortes viros deceret, & ob eius ſimilitudinē cum ſanguine, maiorem imperitis formidinem afferre videretur. Quin etiam ſi quis ipſorum vulneratus fuiſſet, id non facilè

6 De veſte militari purpurea.

Ratio huius inſtituti.

Altera ex Valerio.

ab hoſtibus deprehendi, ſed ob coloris ſimilitudinem latere, vtile erat. In eandem ferè ſententiam ſcribit Ælianus lib. VI. cap. VI. variæ hiſtoriæ. Hæ à magnis illis auctoribus cauſæ redditæ. Sed mihi videtur veſtis talis pertinuiſſe etiam ad diſcernendum Lacedæmonios, ab aliis quibuſuis Græcis & Barbaris. Nam ſuprà diximus veſtibus etiam dignoſci Lacedæmonios. Quod quum ita ſit, mirum eſt, quod ille qui de Leonida fecit Epigramma Græcum, fingit eum purpuram repudiare, tanquam non deceret Lacedæmonium.

Alia etiam ratio.

INSTITVTVM VII.

Inſtructa acie quiuis corona caput cingat.

7. De coronis à quouis inſtructa acie ſſumendis.

CORonæ rarius domi vſurpatę, in bello ante prælium ab omnibus ſumebantur, ita edicente Rege. Plutarchus Lycurgo: ἤδη δὲ συντεταγμένης ἅμα τῆς φάλαγγος αὐτῶν καὶ τῶν πολεμίων παρόντων, ὁ βασιλεὺς ἅμα τήν τε χίμαιραν ἐσφαγίζετο, καὶ στεφανοῦσθαι παρήγγελλε πᾶσι, Id eſt, *Inſtructa iam acie eorum, quum adeſſet hoſtis, Rex ſimul capellam immolabat, edicebátque vt omnes coronas ſumerent.* Idem tradit Xenophon, qui dicit legem fuiſſe: μηδένα λακεδαιμονίων ἀστεφάνωτον εἶναι. Quod vetuſtum valde videtur. Nam eò exiſtimare licet Homerum reſpexiſſe, quum καρηκομόωντας ἀχαιοὺς dicit: Lacedæmonios haud dubiè in primis intelligens Achæos. Sed quæ huius inſtituti ratio fuerit, neuter horum tradit. Equidem exiſtimo voluiſſe eos fiduciam hac ratione animis pugnantium addere, vt coronam iam tanquam victoria potiti geſtantes fortius agerent, ne præmium victoriæ multi perderent. Erat enim Corona apud omnes Græcos victoriæ præmium. Itaque qui illud ante victoriam præſumſiſſent, eis neceſſariò quodammodo elaborandum fuit, ne per dedecus viciſſim amitterent.

Καρηκομόωντες ἀχαιοὶ cur ab Homero dicti.
Ratio huius inſtituti

INSTITVTVM VIII.

Annulus in digito tantum ferreus ſit.

8. De Annulis in digito ferreis.

FErrum fortes decuit. Itaque Lacedæmonij non aureo, ſed ferreo vtebantur annulo. Auctor Plinius lib. XXXIII. cap. I. vbi adimens antiquiſſimis Romanis, tum Regibus videlicet præter Numam & Seruium, tũ & aliis annulos, miratur Tarqui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

niorum ſtatuas etiam ſine annulis eſſe, quum ij ex Græcia, vnde & annuli, locum adſcribere non pigebit. *Hoc* (inquit) *in Tarquiniis maximè miror, quorũ è Græcia fuit origo, vnde hic annulorum vſus venit, quanquam etiam nunc Lacedæmone ferreo vtantur.* Hæc ille. Quod quidem non poterat apud Spartanos non eſſe antiqui inſtituti, aliâs corruptis moribus & laxata diſciplina ciuitatis, ad hanc frugalitatem non venturos. Tribuit idem tamen Romanis veteribus etiam ferreos annulos, quos ait bellicæ virtutis inſigne fuiſſe. Vnde diſcere licet, fuiſſe Lacedæmoniis quoque ferreos annulos pro virtutis & fortitudinis documento, potius quàm pro corporis ornamento.

Annuli veterum Romanorũ ferrei.

INSTITVTVM IX.

Virginum veſtes citra genua finiantur.

VT de virorum habitu ſanxit Legiſlator: ita & mulierum veſtitum non præteriit. Eæ itaque inſtituto veteri veſtes ſupra genua decurtatas ferebant. Vnde φαινομηρίδες dictæ ſunt ab Ibyco poeta, vt teſtatur Plutarchus, tanquam quæ femora nuda oſtenderint. De virginibus id non dubium, docente Clemente Alexand. lib. II. Pædagog. cap. x. qui in illis aliíſque fœminis hunc habitum damnans ait: οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ γόνυ, καθάπερ τὰς λακαίνας φασὶ παρθένους, ἐσολίσθαι καλόν. οὐδὲν γὰρ μέρος ὅπου ἀπογυμνοῦσθαι γυναικὸς εὐπρεπές, Id eſt, *Neq; enim decorum ſtolas finire citra genua, vti Lacænis virginibus in vſu. Nullam enim partem nudam fœminas oſtendere conuenit.* Quod tamen à moribus Lacedæmoniorum non abhorrebat. Nam voluerunt virgines ludis & certaminibus quibuſuis exerceri, ſicut iuuenes, ad quę breuiore hac veſte prorſus erant expeditiores & aptiores. Vnde & σχιστοὺς χιτῶνας eis Pollux tribuit. Idémque locus Virgilij ſuprà à nobis allegatus docet.

9. De veſtibus virginum.

φαινομηρίδες dictæ cur ſint Lacænæ.

Ratio huius inſtituti.

INSTITVTVM X.

Aurum & pictas veſtes matronæ non geſtent, ſed tantum meretrices.

IN aliis Rebuſpub. multa mulieribus conceſſa, quoad ornatum & cultum. Spartæ cogebantur ſimplici & frugi veſtitu

10. De veſtibus matronarum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

eſſe contentę. Aurum geſtare non licebat honeſtis fœminis: ſed geſtantibus probro erat, & turpis quæſtus indicium: ſicut & veſtis præter morem precioſa & ſpecioſa. Heraclides de politiis: τῶν ἐν Λακεδαίμονι γυναικῶν κόσμος ἀφῄρηται, οὐδὲ κομᾶν ἔξεστιν, οὐδὲ χρυσοφορεῖν, Id eſt, *Lacedæmone ornatus omnis mulieribus interdictus, neque eas ornari licet, nec aurum geſtare.* Quod inſtitutum prædicat in primis quoque Clemens Alexand. pædagog. lib. II. cap. X. ἄγαμαι τῶν Λακεδαιμονίων τὴν πόλιν τὴν παλαιάν· ἣ μόναις ταῖς ἑταίραις ἀνθινὰς ἐσθῆτας, καὶ χρυσοῦν κόσμον ἐπέτρεψε φορεῖν, ἀφαιρουμένη τῶν δοκίμων γυναικῶν τὴν φιλοκοσμίαν, τῷ μόναις ἐφεῖναι καλλωπίζεσθαι ταῖς ἑταιρούσαις, Id eſt, *Laudo veterem Lacedæmoniorum ciuitatem, quæ ſolis meretricibus floridas veſtes, aureúmque mundum geſtare permiſit, probis mulieribus ornatus ſtudium interdicens, eò quod ſolis meretricibus concederet ornari.* vbi ἀνθινὰς veſtes pictas & verſicolores interpretor.

Ratio huius inſtituti.

Et hoc quidem merito ita obtinuit. Voluerunt enim ſemper Lacedæmonij ornatum muliebrem in bono & firmo corporis habitu, inque pudicitia & modeſtia, non externo cultu ſitum.

Ephoris cura veſtium commiſſa.

Itaque huius etiam cura Ephoris, & fortean Harmoſynis commiſſa, qui quotidie de omni veſtitu & habitu inquirebant. Ita enim de Ephoris Ælianus ſcribit, lib. XIV. C. VII ἐπέθεντο δὲ καὶ φροντίδα οἱ ἔφοροι καθ᾽ ἑκάστην πολυπραγμονεῖν τὰ περὶ τῆς στολῆς, εἰ ἕκαστα αὐτῆς μὴ ἀπολείπηται τοῦ κόσμου τοῦ δέοντος, Id eſt, *Curam gerebant Ephori, vt quotidie multum diligentérque conſiderarent quæ ad veſtitum pertinent, num aliquid circa veſtes à decenti & debito ornatu deficeret.*

INSTITVTVM XI.

Virgines detectæ, mulieres velatæ in publicum prodeant.

II. De mulieribus in publicum prodituris velandis, virginibus autem detegendis.

HÆc lex ſuperiori ita reſpondet, vt prorſus cum ea concordet. Nam quorſum attinebat ornari mulieres, ſi velatæ faciem in publicum prodeuntes agnoſci non poterant? voluerunt itaque Lacedæmonij inornatas mulieres, & ſimul facie coopertas.

Ratio huius inſtituti.

Huius autem inſtituti Charilaus rationem à nuptiis petit. Nam interrogatus, cur Spartani virgines detectas, mulieres velatas in publicum emitterent, Reſpondit: *quia*, inquit, *virginibus quærendi ſunt viri, mulieribus opera danda, vt ſeruent maritos.* Sed videtur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

tur tamen hoc etiam fuiſſe modeſtiæ & caſtitatis, ne videlicet alij in eas oculos coniicientes, illiciti amoris flammas conciperent. Quod & hodierno die quædam gentes obſeruāt, rationem hanc potiſſimum ſecutæ.

INSTITVTVM XII.

In pompis & certaminibus, tum pueri, tum virgines nudæ ſint.

VIrginibus & pueris quales veſtes fuerint, iam explicatum: atque iis quum alias inducerentur, in pompis tamen & certaminibus nudi comparebāt. Fuit enim hoc Lacedæmoniorum inſtitutum, quippe ab iis primò inuentum, vt qui certarent veſtes in publico exuentes nudarētur. Thucydides lib. I. de veſtitu Lacedæmoniorum loquens: ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι, καὶ ἐς τὸ φανερὸν ἀποδυώτες λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο, τὸ δὲ πάλαι καὶ ἐν τῷ ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες περὶ τὰ αἰδοῖα οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο, Id eſt, *Primi* (Lacedæmonij) *corpora certaturi nudauerunt propalam ſe exuentes, oleóq; vnxerunt, quum olim etiam in olympiaco certamine Athletæ ſubligacula circum pudenda habentes pugnarent.* De Athletis autem legatur ſcholiaſtes Græcus, & Clemens Alexand. lib. III. pædagog. cap. v. Refert idem inſtitutum & Plutarchus Lycurgo his verbis: ἀφελὼν τὴν θρύψιν καὶ σκιατροφίαν καὶ θηλύτητα πᾶσαν, οὐδὲν ἧττον εἴθισε τῶν κόρων τὰς κόρας γυμνάς τε πομπεύειν, καὶ πρὸς ἱεροῖς τισὶν ὀρχεῖσθαι ᾄδειν τῶν νέων παρόντων καὶ θεωμένων, Id eſt, *Remotis deliciis, vmbratili vita, & mollitia omni fœminea, aſſuefecit iuxta puellas atque adultos nudos in publico verſari, certiſque ſolennibus ſaltare & cantare, aſsiſtentibus atque ſpectantibus iuuenibus.* Rationem autem huius addit poſtea idem auctor in hunc modum ſcribens: ἡ δὲ γύμνωσις τῶν παρθένων οὐδὲν αἰσχρὸν εἶχεν, αἰδοῦς μὲν παρούσης, ἀκρασίας δὲ ἀπούσης· ἀλλ' ἐθισμὸν ἀφελῆ καὶ ζῆλον εὐεξίας ἐνειργάζετο, καὶ φρονήματος τὸ θῆλυ παρέγευεν οὐκ ἀγεννοῦς, ὡς μηδὲν ἧττον αὐτῷ καὶ ἀρετῆς καὶ φιλοτιμίας μετουσίαν οὖσαν, Id eſt, *Detectioni virginum nihil inerat obſcœni, cum qua coniuncta verecundia erat, aberat libido: ſed ſimplicem aſſuetudinem & ſtudium boni habitus conciliabat, guſtúmque fœminæ præbebat Spirituum non inertium, quod ſocietate nec ipſæ virtutis & gloriæ excluderentur.* Quò pertinet etiam quod eſt in Apophthegmatis Lycurgi. Nam reprehendentibus qui-

12. De Virginibus & pueris in pompis & certaminibus nudandis.

Huius instituti ratio

buſdam virginum in pompis ſolemnibus nudationem, cauſámque eius requirentibus: *Ait, id à ſe inſtitutum, vt eadem cum viris exercentes ſtudia, neque viribus corporis & ſanitate, neque animi contentione & virtute eis cederent, popularémque opinionem de ſe deſpicerent.* Hę itaq; cauſæ nudationis. De exercitiis autem communibus pueris & virginibus infrà dicetur.

TABVLA SEPTIMA DE DISCIPLINA ET MORIBVS.

INSTITVTVM I.

Nemini liceat ex ſuo arbitrio viuere, ſed ex legum præſcripto ſimiles mores diſcant.

1. De moribus, ex legum præſcripto formandis.

LIbertas quidem ſumma fuit Lacedæmoniis: ſed non tamen faciendi, niſi quod legibus & inſtitutis ipſorum conſentaneum. Quare ſic inſtituebãtur, vt omnes maiorum diſciplinam eodem modo ſeruarent. Erant enim legibus prorſus mores omnium adſtricti, vt conſimiles iidémque omnibus eſſent. Nam ita Lycurgus initio de diſciplina ſanxit. Teſtatur Cicero in Bruto, vbi ſcribit diſciplinam Lacedæmoniorum à Lycurgo legibus adſtrictam. Docet item Plutarchus Lycurgo: οὐδεὶς ἦν ἀφειμένος ὡς ἐβούλετο ζῆν, ἀλλ' οἷον ἐν στρατοπέδῳ τῇ πόλει καὶ δίαιταν ἔχοντες ὡρισμένην, καὶ διατριβὴν περὶ τὰ κοινά. καὶ ὅλως νομίζοντες οὐχ αὑτῶν, ἀλλὰ τῆς πατρίδος εἶναι, διετέλουν, Id eſt, *Nemini licebat pro ſuo arbitrio viuere, ſed in vrbe, ſicut in caſtris lata lex vitæ erat, & in Repub. occupatio: prorſusque in animum induxerant, patriæ ſe, non ſibi ipſis eſſe natos.* Quod in primis ita conueniebat.

Ratio huius inſtituti.

Nam quorſum eundem victum, eundémque veſtitum pręſcribere attinebat, ſi mores diſſentirent? Mores diuerſi & contrarij, animos in contraria ducunt. Meritò itaque id etiam de moribus ſanxit, vt omnes ad eaſdem leges & maiorum diſciplinam eos conformarent.

INSTITVTVM II.

Maiorum imperium libenter pati omnes aſſueſiant.

ANte omnia ſic erudiri vniuerſos Lacedæmonios voluerũt, vt obedientiam ſuperioribus præſtarent. Nã ſine ea inanes leges & magiſtratuum irrita iuſſa, quomodocunque benè conſtituta Republica. Hoc itaq; ſi vſpiam alibi, Spartæ certè quam maximè operam dabant, vt parendi ſtudium omnium animis insereretur. Vnde exiſtimant Spartam à Simonide δαμασίμβροτον appellatam, quod maximè per aſſuetudinem obtemperantes legibus ciues, manſuetóſque, ſicut equos mox à prima ætate domitos redderet, vt teſtatur Plutarchus in Ageſilao. Quare hæc prima inſtitutio, vt imperium pati diſcerent, tum vt labores tolerarent, deinde etiam vt vincerent vel occumberẽt, vt ait idem Plutarchus, de quorũ poſterioribus ſuo loco agemus. Cæterum intelligendum hîc imperium non ſolùm magiſtratuum, parentum, magiſtrorum: ſed etiam quorumuis ætate maiorum. Nam monita quorumuis horum accipere decuit, nec vlli eorum obedientiam detrectare licuit. In obediendo enim iudicabant prorſus ſalutem Reipub. ſitam potius, quam imperando. Et reuera Reipub. conducibilius habere ciues ad parendum inſtitutos & promtos, quàm magiſtratus ad imperandum idoneos. Nam πειθανάγκη ſeu parendi neceſſitate, & extorta obedientia qui vrgentur, ſi non frænum ſenſim vbi conuenit laxetur, tandem id rumpunt. Rectè itaque Theopompus. Nam dicente quodam, Spartæ ſalutem inde proficiſci, quod Reges ad imperandum haberet idoneos, Reſpondit: *eam non eſſe cauſam, ſed quod ciues obedire noſſent.* Plutarchus Apophthegmatis, & de ciuili inſtitutione, & vita Lycurgi. Quod non ſolùm in hac, ſed in omni Repub. verum. Nam vt artis equeſtris eſt equum placidum & obſequentem reddere: ita ſuperiorum in primis hoc munus, ſubiectos ad ſpontaneum parendi ſtudium adducere.

2 De omnibus ad obedientiam ſpõtaneam informandis.

Δαμασίμβροτος cur appellata ſit Sparta.

Ratio huius inſtituti.

Obediẽtia illa debita, nõ ſolũ magiſtratibus, ſed quibuſuis ætate maioribus.

INSTITVTVM III.

Seniores à iunioribus quouis modo honorentur.

MAgiſtratibus in primis honos habitus, tũ parentibus, quos natura iubet Vereri: poſt eos autẽ ꝓ vt ætate quiſq; pro-

3. De Senioribus honorandis à iuniorib.

uectior,ita & honoratior. Nam̃ diuitias & potentiam non tam magnifaciebant Lacedæmonij, quam ætatem. Iuſtinus lib. III. de legibus Lycurgi loquens: *Maximum*, inquit, *honorem, non Diuitum & potentium ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe voluit.* Nicolaus de moribus gentium apud Stob. Ser. CXLV. τοὺς γέροντας αἰσχύνονται οὐχ ἧττον τοὺς πατέρας, Id eſt, *Senes reuerentur non minus quàm parentes.*

Senioribus honor à iunioribus haberi quot modis ſoleret.

Exhibebatur autem honor iſte externa reuerentia tribus modis, cedendo Senibus de via, conſiſtendo dum tranſirent, & de loco eis aſſurgendo. Plutarchus inſtitutis Laconicis: καὶ τοὺς νέους δὲ, οὐ μόνον τοὺς ἰδίους αἰδεῖσθαι πατέρας καὶ ὑπηκόους τούτοις εἶναι, ἀλλὰ πάντας τοὺς πρεσβυτέρους ἐντρέπεσθαι, καὶ ὁδῶν ὑποχωροῦντας, καὶ καθ᾽ ἕδρας ὑπεξισταμένους, καὶ παριόντων ἡσυχάζοντας, Id eſt, O*portebat etiam iuniores, non ſolùm ſuos patres reuereri eiſque obedire: ſed omnes Seniores obſeruantia proſequi, ita vt & de via illis decederent, & de ſedibus aſſurgerent, & quietos ſe continerent, dum illi tranſirent.*

INSTITVTVM IV.

Senibus liberos cuiuſuis monendi ius ſit.

4. De Senũ auctoritate in monendis cuiuſuis liberis.

DIximus ſuprà liberorum quaſi communionem Spartæ fuiſſe, ita vt parentes Reipub. eos eſſe potius, quàm ſuos exiſtimarent. Vnde facilè cõſequitur hoc, vt cuiuis in pueros omnes animaduertere liceret. Quod tamen Senioribus in primis competebat, qui id ita vſurpabant, vt paternum animum declararet, ac perinde erga alios affecti erant, vti alios in ſuos. Item ſe gerere vellent. Itaque quilibet prouectiorum non ſuos modò, ſed aliorum quoque liberos quocunque loco monere, & erudire poterat, tãquam qui illis præeſſet ætatis quadam prærogatiua. Xenophon de Repub. Lacedæm. ὁ Λυκοῦργος κατασκευάσαι βουλόμενος ὡς ἂν μηδὲν βλάπτοντες ἀπολαύοιεν τι οἱ πολῖται ἀλλήλων ἀγαθὸν, ἐποίησε παίδων ἕκαστον ὁμοίως τῶν ἑαυτοῦ, καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἄρχειν ὅταν δέ τις εἰδῇ ὅτι πατέρες εἰσὶ τῶν παίδων ὧν αὐτὸς ἄρχει, ἀνάγκη οὕτως ἄρχειν· ὥσπερ ἂν καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἄρχεσθαι βούλοιτο, Id eſt, *Lycurgus quum efficere vellet, vt ciues nullo ſibi inuicem damno dato, etiam commodis quibuſdam opera mutua fruerentur, inſtituit vt quiſque perinde ſuis ac alienis liberis imperaret. Quod ſi quis autem ſciat, eos pueros, in quos imperium ipſe vſurpet, parentes habere, neceſſe eſt ſic illud vſurpet, quemadmodum vſurpari*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

pari velit etiam in ſuos imperium. Quod ab eo ſumtum Plutarchus inſtitutis Laconicis etiam retulit his verbis: ἦρχον ἕκαστος οὐχ ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν ἑαυτοῦ τέκνων καὶ δούλων καὶ κτημάτων, ἀλλ' ὥσπερ τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ πλησίον, ὅπως ὅτι μάλιστα κοινωνῶσι καὶ φροντίζωσι, ὡς ἰδίων, Id eſt, *Præerat vnusquiſque non vt in aliis vrbibus, liberis ſuis duntaxat & ſeruis, & bonis: ſed & iis quæ vicini erant, non minus quàm ſuis: vt maxima eſſet inter eos communio, propter quam alienarum rerum tanquam ſuarum quiſque curam gereret.* Sed quod ille ad rerum communionem & curam mutuam refert, id latius patuiſſe mihi videtur. Nam haud dubiè hæc poteſtas omnibus conceſſa, ne vllo in loco monitores & doctores iuuentutis deeſſent, vt ij hac ratione quam optimis moribus aſſuefierent, ſemper præſto habentes, quorum timerent reprehenſionem.

INSTITVTVM V.

Quicunque ſenum delinquentem puerum videns non increpat, eadem pœna cum delinquente teneatur.

NOn ſolùm liberum erat cuiuis, iuniores monere & reprehendere: ſed officium hoc ſub pœna requirebatur. Nam qui negligens increpando fuiſſet, puniebatur hoc nomine, perinde atque ſi ipſe culpam commiſiſſet. Plutarchus inſtitutis Laconicis: ὁ μὴ ἐπιπλήττων παρόντος αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα, ἔνοχος ἦν τῷ ἴσῳ ἐπιτιμίῳ ὥσπερ καὶ ὁ ἁμαρτάνων, Id eſt, *Qui ſe præſente delinquentem non increpat, eidem pœnæ obnoxius erat, cui is qui deliquerat.* Exiſtimabat enim legiſlator ſocordis eſſe, & parum de Repub. ſoliciti, qui pateretur corruptos mores adoleſcentum. Efficiebatur etiam hac ratione, vt adoleſcẽtes, ſi qui eſſent præfractiore animo, moderatius ferrẽt maiorum commonitiones, quum ſcirent neceſſitate quadam adigi ad increpandi officium. Spectat itaque eò hæc lex, vt tollat ſimul ſeniorum indulgentiam, & iuniorum impatientiam.

5. De neceſſitate reprehendẽdi pueros errantes.

Ratio huius inſtituti.

INSTITVTVM VI.

Seniores obuiam Iunioribus facti, quò vadant, rationem exigant.

SI deliquiſſent iuniores, à Senioribus increpabantur: ſed & ab iiſdem reprehendebantur, ſi aliquò iter facerent, cuius non

6. De iunioribus quos oportuit ſenioribus ſuis profectionis rationẽ reddere.

probabilem redderent cauſam. Nam ideo quærere volebant Seniores ab iis, quoties in aliquos inciderent, quò pergerent, cuiuſque negotij cauſa huc vel illuc commearent. Ac iuniores verarespondere, rationémque reddere tenebantur. Plutarchus inſtitutis Laconicis: ἔθος ἦν καὶ τοὺς νεωτέρους ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἐρωτᾶσθαι, ποῦ πορεύονται, καὶ ἐπὶ τί· καὶ τὸν μὴ ἀποκρινόμενον, ἢ προφάσεις πλέκοντα, ἐπιπλήττειν, Id eſt, *moris erat, vt iuniores à ſenioribus interrogarentur, quonam, & cuius gratia irent: & eum qui non reſponderet, vel prætextus comminiſceretur, increparent.*

Huius inſtituti ratio

Hac enim ratione aſſuefiebant, ne quò furtim ſcelerum cauſa abire auderent, quum timendum ſemper, ne Seniorum alicui obuiam facti, eis reddita ratione itineris minus ſatisfacere poſſent. Itaque hoc in primis lege iſta ſpectatum, ne quò abirent adoleſcētes, vbi delinquendi occaſio eſſet.

INSTITVTVM VII.

Præſentibus ſenioribus quum pueros Iren reprehendat, ſi modum non teneat, ab iis caſtigetur.

7. De modo quo pueri ab eirenibus caſtigarentur, in ſeniorũ præſentia: ipſi viciſſim à ſeniorib. caſtigandi, ſi non feciſſent officiũ.

QVi eirenes dicti ſint ſuprà oſtendimus, videlicet, qui duobus annis à pueris exceſſerant. Hi pueris præfecti, eos delinquentes plectebant coram ſenibus, quaſi eorum auctoritate vtentes, itidémque eirenes ab ipſis Senibus plectebantur, quum, non vt decuit, officium feciſſent. Plutarchus Lycurgo: πολλάκις δὲ καὶ πρεσβυτέρων παρόντων καὶ ἀρχόντων, ὁ εἴρην ἐκόλαζε τοὺς παῖδας, ἀπόδειξιν διδοὺς εἰ μετὰ λόγου καὶ ὡς δεῖ κολάζει. καὶ κολάζων μὲν, οὐκ ἐκωλύετο· τῶν δὲ παίδων ἀπελθόντων, εὐθὺς ὑπεῖχεν εἰ τραχύτερον τοῦ δέοντος ἐπετίμησεν, ἢ τοὐναντίον ἐκλελυμένως καὶ ἀτόνως, Id eſt, *Subinde coram Senioribus & magiſtratibus eiren corrigebat pueros, vt ſpecimen præberet quam rectè & ordine pœnas exigeret. Nec interpellabant multantem, verùm digreſſis pueris plectebatur ſi aſperius quam oportuiſſet, aut contra remiſſius & lenius vindicaſſet.*

Ratio huius inſtituti

Hæc itaque omnia eò pertinuiſſe apparet, ne quid iſti puerorum reprehenſores temerè committerent, ſiue per petulantiam aut iracundiam grauius quàm par erat pœna eos afficientes: ſiue per ſocordiam & imperitiam delicti enormitatem parum æſtimantes, lenius. Qua ratione voluerunt à tenera ætate ſuos aſſuefieri ad exactiſſimam

& æquiſſimam iuſticiæ regulam in exigendis pœnis. Atque hoc adoleſcentibus quaſi tyrocinium magiſtratus gerendi, & iuſticiæ adminiſtrandæ.

INSTITVTVM VIII.

Iuniores caſtigationes maiorum non ægrè ferant.

SEniores liberè monebant & puniebant iuniores: illi aſſueti ferre patienter, vt nec moleſtè pati, nec queri poſſent. Qui iraſcebatur obiurganti, dedecore hoc luebat, ſeu ἐν μεγάλῳ ὀνείδει ἦν, inquit Plutarchus. Quin plagis acceptis, quum aliquis puerorum ad parentes hoc quereretur, vti pueris in more eſt, dabat itidem alteras tantas pœnas patri. Xenophon de Repub. Lacedæm. ἢν δέ τις παῖς ποτε πληγὰς λαβὼν ὑπ᾽ ἄλλου, κατείπῃ πρὸς τὸν πατέρα, αἰσχρόν ἐστι μὴ οὐκ ἄλλας πληγὰς ἐμβάλλειν τῷ υἱεῖ, Id eſt, *Quod ſi puer aliquando cæſus ab alio, patri ſuo id annunciet: turpe eſt non eidem alias inſuper plagas addere.* Idem ferè refert Plutarchus inſtitutis Laconicis ita ſcribens: παῖς δὲ ὑπό τινος κολασθεὶς, εἰ τῷ πατρὶ ἐξήγγειλεν, αἰσχρὸν ἦν τῷ πατρὶ μὴ προσεντεῖναι ἀκούσαντα πάλιν ἑτέρας. ἐπίστευον γὰρ ἑαυτοῖς ἐκ τῆς πατρίου ἀγωγῆς μηδὲν αἰσχρὸν προστάξαι τοῖς τέκνοις, Id eſt, *Puer ab aliquo punitus, ſi id patri renunciaſſet, turpe huic erat, vbi audiuiſſet, non alia verbera illi infligere. Sibi enim mutuò fidem habebant, ex patria diſciplina, nihil turpe liberis ſuis imperatum fuiſſe.* Quod inſtitutum ad concordiam parentum, & fidem mutuam inter ſe pertinebat, vt ait Plutarchus. Quamuis id etiam eò fiebat, ne liberi diſciplinam maiorum vt refractarij aſpernantes, in parentum indulgentia ſpem conſolationis & veniæ collocarent.

8. De caſtigationibus patienter à iunioribus ferendis.

INSTITVTVM IX.

Iuniores non niſi in tempore loquantur, nec temerè aliquid proferant.

MOdeſtiæ erat adoleſcentum non interpellare Seniores, nec loqui, niſi quum res & tempus ſinerent, ídque cum argutia aliqua, vel ſententię grauitate, vel vbi ſatius foret locutum eſſe, quam ſiluiſſe. Plutarchus Lycurgo de pueris loquens: εἰθίζοντο μηδέποτε χρῆσθαι τῷ λόγῳ παρέργως, μηδὲ ἀφιέναι φωνὴν ἥτις οὐκ

9. De ſermone iuniorum vel eorundem ſiletio coram ſenioribus.

ἀμωσγέπως ἔχει τινὸς θεωρίας ἀξίαν διάνοιαν, Id eſt, *Aſſueſiebant (pueri) vt non niſi in tempore loquerentur, neque vocem emitterent, quin aliquam vtique ſententiam complecteretur, notatu dignam.* Sermonem itaque in tempore eos habere voluerunt: ſilentium in tempore non improbarunt. Huc enim facit illud Archidamidæ. Nam reprehendenti cuidam Hæcateum ſophiſtam, quod in Syſſitium receptus nihil diceret: *Ignorare mihi videre,* dixit, *quod qui dicere nouit, tempus etiam dicendi non ignorat. Eſt enim ſapientis tam ſcire quando loquendum, quàm quid dicẽdum. Stolidi autem & impudentis velle ſemper blaterare, nec vnquam conticeſcere poſſe.* Itaque Demaratus quum interrogaretur in quodam conſeſſu, ob fatuitatem, an potius ob inopiam materię dicendi, taceret? *Reſpondens inquit: Atqui ſtultus tacere non poteſt.*

INSTITVTVM X.

In inceſſu modeſtè ſe iuniores gerant, oculos & manus continentes.

10. De iuniorum geſtibus componendis.

COmpoſitos geſtus Iuniorum voluerunt Lacedæmonij, & modeſtiam ex ipſo vultu atque oculis elucere. Nam eos nec vacillare & circumuolui, nec manus tanquam geſticulandi cauſa oſtentare patiebantur Xenophon de Repub. Lacedęmoniorum: περὸς δὲ τούτοις τὸ αἰδεῖσθαι ἰσχυρῶς ἐμφυῶσαι βουλόμενος αὐτοῖς, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπέταξεν ἐντὸς μὲν τοῦ ἱματίου τὼ χεῖρε ἔχειν, σιγῇ δὲ πορεύεσθαι, περιβλέπειν δὲ μηδαμοῖ, ἀλλ᾽ αὐτὰ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ὁρᾶν, Id eſt, *Præterea quum pudorem eis innaſci vehementer cuperet Lycurgus, mandabat vt in viis manum vtranque intra pallium continerent, tacitique incederent, nuſquam circumſpicerent, ea tantum intuerentur, quæ ante pedes eſſent.* Hæc itaque diſcebant etiam ex diſciplina Lycurgi, vt videatur nihil omiſiſſe Legiſlator, quod ad inſtitutionem puerilem pertineret. Ac cautum videtur hoc de geſtibus, ne laſciuia & petulantia in geſtibus, grauitatem morum & animi integritatem contaminaret. Oculos enim circumuoluere, aut curioſitatis, aut ſocordiæ, manus iactare ſtoliditatis & leuitatis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

INSTITVTVM XI.

Luxuriam & ebrietatem omnes vitent, idque ſeruorum ebriorum exemplo doceantur.

SObrietatem & temperantiam, magnas virtutes, ſectari Lacedæmonios in primis oportebat. Id itaque tùm re, videlicet tenui victu paucóque potu, tùm exemplo pueros doceri voluerunt. Exemplum autem maiorum non ſufficere exiſtimantes, fœdos mores, obſcenos ſermones, deformem habitum, inconditos geſtus, in ſeruis ebriis ob oculos eis proponi iuſſerũt. Quam ob cauſam ipſos ſeruos etiam vltra modum bibere cogebant, vt ita pueris eos oſtenderent. Plutarchus Lycurgo: καὶ τ' ἄλλα δὲ τραχέως προσεφέροντο καὶ σκληρῶς αὐτοῖς· ὥστε καὶ πίνειν ἀναγκάζοντες πολὺν ἄκρατον εἰς τὰ συσσίτια παρεισῆγον, ἐπιδεικνύμενοι τὸ μεθύειν οἷόν ἐστι τοῖς νέοις, Id eſt, *Et verò cætera agebant cum ſeruis aſperè & ſæuè, tum multum meri coactos haurire introducebant in conuiuia, oſtendentes iuuenibus quam eſſet fœda res ebrietas.* Quod idem auctor etiam libro de cohibenda iracundia, itémque in inſtitutis Laconicis repetit. Meminit & Clemens Alexandrinus pædagog. lib. III. his verbis: τοὺς δὲ εἵλωτας (οἰκετῶν ὄνομά εἰσι οἱ εἵλωτες) οἱ λακεδαιμόνιοι μεθύειν ἀναγκάζοντες, ἐδείκνυον σφίσιν αὐτοῖς τῆς μέθης τὰ ἔργα σωφρονοῦσιν, ἐν θεραπείας καὶ διορθώσεως μέρει. παραφυλάττοντες δ' οὖν τὴν ἐκείνων ἀσχημοσύνην, ὡς μὴ περιπέσοιεν αὐτοὶ ταῖς ὁμοίαις καταγνώσεσι, ἐπαιδεύοντο· τὸ ἐπονείδιστον τῶν μεθυόντων εἰς τὸ ἑαυτῶν ἀναμάρτητον ὠφελούμενοι, Id eſt, *Heilotes (ſeruorum nomen ſunt Heilotes) Lacedæmonij cogentes inebriari, ſibi ipſis ſobriis, ea quæ faciebat ebrietas, correctionis & emendationis loco oſtendebant. Obſeruantes ergo illorum turpitudinem, ne in idem quod damnabant vitium inciderent, ex ebriorum probro hos fructus conſequentes, quod ipſi non peccarent.* Sed & Tzetzes refert hoc inſtitutum Chil. III. Hiſt. LXXXIII.

11. De luxuria & ebrietate vitanda.

Seruorum ebriorum exemplo ad ſobrietatẽ & temperantiam iuuenes excitabantur.

Οἱ λάκωνες μέθυσκον τοὺς ἑαυτῶν οἰκέτας,
Καὶ τέκνοις παρεισφέροντες ἐκείνους τοῖς ἰδίοις,
Καταγελάστως ἔχοντας ἀκράτῳ, καὶ τῇ μέθῃ,
Παντὸς ἐκείνους ἀπρεποῦς ἐξέτρεπον καὶ φαύλου.

Id eſt,

Lacones inebriant ſuos ſeruos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Et filiis oſtendentes illos propriis
Ridiculè ſe habentes meraco & ebrietate,
Ab omni illos re indecora auertebant, & mala.

Huius inſtituti ratio Cuius inſtituti ratio ex iis quę attulimus haud obſcura. Id addendum cenſui, voluiſſe Lacedæmonios ſeruis ebrietatem concedere, vt hoc ipſo vitium tam ſeruile & illiberale pueri magis deteſtarentur: ſicut ſupra diximus, lauticias in cibis eos deuitaſſe, quod eæ eſſent ſeruorum. Deinde nec hoc omittẽdum, quod alij Iuniorum cauſa fieri ſolitum ſcribunt, id ad omnes Theologum referre.

INSTITVTVM XII.

Ignauus non toleretur, ſed ignominia ab omnibus afficiatur.

12. De ignauis & ſtupidis cũ ignominia abiiciendis. STupidus, ignauus, inſtitutorúmque & exercitiorum impatiens, adeò erat ignominioſus, vt probro omnibus eſſet, & vbicunq; degeret, dedecus ipſum ſuũ cõſequeretur: vt cõtra fortium erat ſumma gloria. Xenophon de Repub. Lacedæm. ἐν τῇ λακεδαίμονι πᾶς μὲν ἄν τις αἰσχυνθείη τὸν κακὸν σύσκηνον παραλαβεῖν, πᾶς δ' ἂν ἐν παλαίσμασι συγγυμναστὴν, Id eſt, *Lacedæmone quiuis pudendum duxerit, hominem ignauum in idem contubernium admittere, vel in luctis cum eo ſe exercere.* Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum: αἰσχρὸν δὲ ἐστὶ δειλῶν σύσκηνον ἢ συγγυμναστὴν γενέσθαι. In quibus autem ſita fuerit præcipuè ignauorum ignominia, infra ex Xenophonte referemus. *Ratio huius inſtituti* Sed monendum hoc loco voluiſſe Lacedæmonios ſeueriſſimo exemplo. Ignominiæ in ignauos ſtatuere, quò omnibus noti eſſent, & ipſorum cõſortium declinarent. Nec parum in eo poſitum. Nam ſæpe vnius ignaui & timidi hominis culpa, magnum periculum ſaluti communi creatum, & res aliâs feliciter ceſſura, in diuerſum abiit.

TABVLA OCTAVA DE STVDIIS ET ARTIBVS.

INSTITVTVM I.

Lacedæmonij literas diſcant quantum neceſſe, artes autem ſubtiliores non curent.

QVod Lacedęmonij ἄμουσοι fuerint, & literarum elegantiorũ ac philoſophiæ ignari, potiúſque armorum quàm naturæ arcanorum periti, ipſi non diffitebãtur. Id quod non tam natura, quàm inſtituto quodam ipſorum fiebat, vt ait Plato. Verum tametſi ſecretiores non attingebant ſcientias, tamen haud dubiè eatenus literas diſcebant, vt legere & ſcribere quantũ opus eſſet, & neceſſitas exigeret, noſſent. Auctor Plutarchus inſtitutis Laconicis: γράμματα ἕνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· τῶν δὲ ἄλλων παιδευμάτων ξενηλασίαν ἐποιοῦντο οὐ μᾶλλον ἀνθρώπων ἢ λόγων, Id eſt, *Literas quantũ vſus poſcebat, diſcebant: ſed quod ad reliquas diſciplinas attinet, eas vt peregrinos earum doctores expellebant.* Sed & Ælianus lib. XII. cap. L. teſtatur literarũ rudes Lacedæmonios fuiſſe, atq; aliũde ſolitos accerſere medicos, vel alios quũ opus eſſet. Quod ex Thucydide, exẽplo Braſidæ oſtendit. Sicut Tertullian. quoq; Apologetico, eiectos à Spartiatis philoſophos ſcribit. Quod quum verum ſit, videtur Iſocrates Panathenaico in Lacedęmonios iuſto iniquior, adeò ipſos inſcitiæ nomine ſugillans, vt nec literas ipſos nouiſſe ſcribat. Sic enim de iis ait: οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἀπολελειμμένοι τῆς κοινῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας εἰσὶν, ὥστε οὐδὲ γράμματα μανθάνουσιν, Id eſt, *Iſti à communi inſtitutione & philoſophia tam ſunt alieni, vt ne quidem literas diſcant.* Quod tamen elegãtius quàm verius orator ſcripſit, volens ſcilicet deprimere Lacedæmonios, vt Athenienſes ſuos eò magis extolleret. Quæ enim verior Philoſophia, quàm virtutis per totam vitam meditatio? Quæ homini conuenienter inſtitutio, quàm voluptatũ abdicatio? Non igitur omnino probroſa hæc artium ignoratio. Pertinebat enim eò, vt potius factis Lacedæmonij virtutẽ exercerẽt & oſtẽderent, quã vt inanib. philoſophię diſputationibus & λογομαχίαις inhęrerẽt.

I. De literis diſcẽdis à Lacedæmoniis, qui tamen ſecretiores ſciẽtias nõ attingerẽt.

Lacedæmonij literarũ rudes fuêre.

Iſocrates Lacedæmoniis iniquus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Ratio huius inſtituti

Nec enim rerum quantumuis ſublimium ſcientiam, virtutis ſincero ſtudio præferendam iudicarunt. Itaque quum à laboribus ac armorum exercitiis vacabant, de præclaris magnorum virorum factis & virtutum officiis, omnis eorum diſſertatio, non de ſubtilibus philoſophorum ſpeculationibus. Atque idcirco reliquas literas aſpernabantur, tanquam noxias, potius quam huic ſtudio commodantes. Quare non immerito Pliſtonax protulit hoc, quod Apophthegmate quodam ei attribuitur. Nam quum orator quidam Athenienſis indoctos Lacedæmonios appellaret. *Sanè quidem*, inquit, *ſoli enim Græcorum nihil mali nos à vobis didicimus.* Quod apophthegma item Antalcidæ tribuitur.

INSTITVTVM II.

Artem ſordidam nemo exerceat.

2. De artibus ſordidis non exercendis.

NOn erant Lacedæmonij ſtudiis elegantioribus dediti, nec tamen artes viles & abiectas tractabant. Id enim legiſlator etiam ſanxit, vt tradit Plutarchus Lycurgo, & inſtitutis Laconicis, vbi ita ſcribit. τέχνης μὲν ἅψασθαι βαναύσου παράπαν οὐκ ἐφίετο, Id eſt, *Sordidam artem attingere prorſus non conceſſit.* Ælianus lib. VI. cap. VI. βάναυσον εἰδέναι τέχνην ἄνδρα λακεδαιμόνιον οὐκ ἐξῆν, Id eſt, *Artem vilem ſcire nulli viro Lacedæmonio licebat.* Reſpicit huc etiam Xenophon Oeconomico ita ſcribens: ἐν ἐνίαις μὲν τῶν πόλεων, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἐν πολέμοις δοκούσαις εἶναι, οὐδ᾽ ἔξεστι τῶν πολιτῶν οὐδενὶ βαναυσικὰς τέχνας ἐργάζεσθαι, Id eſt, *Etiam nonnullis in vrbibus, maximè quæ bellis occupantur, ne quidem licet cuiquam ciuium artes exercere.*

Sordidæ artes apud Lacedæmonios mechanicæ & agricultura.

Quod autem intelligere artes conuenit tam mechanicas omnes, quam ipſam agriculturam, docuit nos Iſocrates Panathenaico, vbi ſcribit, quod Lacedęmonij rem militarem pulcerrimè exercuerint, vt ſemper in præliis hoſtes ſuperare poſſent, ἀμελήσαντες γεωργιῶν καὶ τεχνῶν, Id eſt, *agriculturæ & artium curam omittentes.* Idem de vtriſque videlicet & artibus ſordidis & agricultura vetitis, ſcribit Ioſephus lib. II. contra Apionem, vbi Lacedæmonios cum Iudæis comparans, ita de illis ait: οἱ μέν γε μήτε γῆν ἐργαζόμενοι, μήτε περὶ τέχνας πονοῦντες, ἀλλὰ πάσης ἐργασίας ἄφετοι, Id eſt, *Lacedæmonij neque terram colunt, neque circa artes exercentur, ſed omnis operis immunes ſunt.* Meminit & Nicolaus de moribus

bus gentium apud Strob.ita ſcribens: λακεδαιμονίοις τέχνας μανθάνειν ἄλλας, ἢ τὰς εἰς πόλεμον, αἰσχρὸν ἐστιν. Cæterum rationem huius inſtituti petamus ex verbis Xenophontis, quibus diſertiſſimus ſcriptor de artibus iſtis iudicium ſuum protulit. *Ratio huius inſtituti.* Ita enim ſcribit: αἵ γε βαναυσικαὶ καλούμεναι καὶ ἐπίρρητοί εἰσι, εἰκότως μέντοι πάνυ ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων. καταλυμαίνονται γὰρ τὰ σώματα τῶν δὲ ἐργαζομένων, καὶ τῶν ἐπιμελουμένων ἀναγκάζουσαι καθῆσθαι καὶ σκιατραφεῖσθαι, ἔνιαι δὲ καὶ πρὸς πῦρ ἡμερεύειν. τῶν δὲ σωμάτων θηλυνομένων καὶ αἱ ψυχαὶ πολὺ ἀῤῥωστότεραι γίγνονται, καὶ ἀσχολίας δὲ μάλιστα ἔχουσι ὡς μὴ φίλων καὶ πόλεως συνεπιμελεῖσθαι αἱ βαναυσικαὶ καλούμεναι. ὥστε οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι καὶ κακοὶ τοῖς φίλοις χρῆσθαι, καὶ ταῖς πατρίσιν ἀλεξητῆρες εἶναι, Id eſt, *Artes viles dictæ quæ & ſordidæ ſunt, meritò in ciuitatibus non magnifiunt. Etenim corpora eorum qui eas exercent & ſtudent, corrumpunt, dum ſedere illos cogunt, & in vmbra viuere, totóſque dies ad ignem eſſe. Iam ſi corpora effœminentur, etiam animi longè debiliores redduntur. Deinde occupationes tantas habent, vt de amicis & Repub. curam habere non ſinãt ſordidæ artes. Quo fit vt homines huiuſmodi, nec amicorum vſui commodi ſint, nec tueri patriam poßint.* Quæ quũ ita ſint, nõ immerito artibus ſordidis Lacedæmonij ciuibus ſuis interdixerunt. Quod ſi autem quærat aliquis, vnde arma & inſtrumenta belli ferrea, ænea, aliáque neceſſaria: qua item ratione victus parari potuerit? *Vnde arma & inſtrumenta belli apud Lacedæmonios.* Huic reſponſum ad hunc modum volumus. Nam quod ad victum attinet, per Helotas agros ſuos colebant, & opera omnia ruſtica exercebant, qui annua inde penſitabant. Qua de re ſupra dictum eſt. Verùm quod ad arma, illa à ſociis comparabant. Ibi enim omnis generis opifices, Spartæ nulli. Id quod ex illuſtri facto Ageſilai intelligi poteſt. Quod in hanc fere ſententiam refert Plutarchus. *Vt intellexit Ageſilaus moleſtum eſſe ſociis, quod in continentibus expeditionibus paucos Lacedæmonios ipſi tanta multitudine ſequi cogerentur, vt eorum numerum demonſtraret, omnes ſocios iußit inter ſeſe permixtos ſedere, ſeorſim Lacedæmonios. Tum præconis voce iußit ſurgere, primum figulos: & poſtquam hi ſurrexerunt, fuſores: deinde ærarios, tum fabros, poſt Architectos, denique ſingulorum artificiorum id genus opifices. Ita factum eſt, vt vniuerſi prope ſocij ſurgerent, nemo Lacedæmoniorum. His enim per leges non licet tractare ſordidam artem. Ridens ergo Ageſilaus, videtis,* inquit, *quanto nos plu-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

res quam vos milites emittamus. Hæc ille. Ex quibus intelligi voluit veros milites homines eſſe liberos, & à ſordidis artibus tractandis alienos.

INSTITVTVM III.

Vanas artes exercentes Spartæ non tolerentur.

3. De vanis artibus Spartæ non tolerandis.

SIcut ſordidas artes: ita & multò magis vanas Spartani reiiciebant. Vanas autem intelligimus à virtutis exercitatione remotas & alienas, quæque circa curioſum, ſuperuacaneum, minus vtile, vel ludicrum aliquod ſtudium occupantur. Quarum quatuor recenſet Plutarchus vita Lycurgi, his verbis de inanibus artibus vetitis loquens: πρὸς τούτοις καὶ ἁπάντων τῶν περιοσῶν ξενηλασίαν ἐποιήσατο. διὸ οὔτε ἔμπορος, οὔτε σοφιστὴς, οὔτε μάντις, ἢ ἀγύρτης, οὔτε τῶν κατασκευασμάτων δημιουργὸς εἰσῄει εἰς τὴν Σπάρτην, Id eſt, *Præterea omnibus ſuperuacaneis rebus Sparta interdixit. Quare nullus mercator, Rhetor, Ariolus, circulator, aut ſuperuacaneæ ſupellectilis opifex Spartam veniebat.*

Quæ variæ artes reiectæ à Lacedæmoniis

Mercatores.

De mercatoribus ratio non longè petenda. Quid enim ij Spartæ agerent, vnde nullæ merces exportari poterant, quò etiam venale nihil aſportare licebat, quod pecuniæ, auri & argenti, nullus ibi vſus?

Rhetores.

Sed nec Sophiſta ibi habebat quod ageret, Diſcipulos ſuæ artis non inuenturus. Immo à Lacedæmoniis ij deriſi & contemti. Cleomenes contemſit ſophiſtam de fortitudine diſſerentem, aliíque alios. De Cleomene ita Plutarchus apophtheg. *Sophiſta,* inquit, *quodam de fortitudine diſſerente, affatim riſit Cleomenes. dicenti, quid rides Cleomenes audiens de fortitudine diſſerentem, quum quidem Rex ſis? Reſpondit: idem hoſpes feciſſem hoc argumentum tractante hirundine: Aquila autem perorante quietiſſimè audiuiſſem.*

Vates.

Vates quoque & ipſi ab exteris petiti, quod Spartæ nulli. De Tiſameno Eleo nota hiſtoria ex libro vltimo Herodoti, cuius & ſuprà à nobis mentio facta. De Megiſtia qui Acarnas erat, apud eundem hiſtoricum eſt, ac referuntur memorabilia quædam eius vaticinia apud Tzetzem Chilid. x. Cent. CCCXLVIII. Nec magnopere curaſſe auguria cordatos quoſque Lacedæmonios, ſed magis plebis cauſa eis vſos, argumento eſſe poterit ſtratagema Ageſilai. Is enim *quum animare ſuos vellet territos periculo ingruente ob hoſtium multitudinem, manui victoriam inſcri-*

pſit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

pſit, ſumtóque ab Ariolo Iocinore, id tam diu in manu tenuit, tanquam animi pendens & dubius, donec notæ à Iocinore receptæ & infixæ. Tum ſociis ſcripturam monſtrauit, inquiens, Deos victoriam polliceri. Ita Rex cordatiſſimus illuſit arti Ariolorum. Sed ab eodem Rege ſpretus circulator ille & nugator, qui luſciniam imitabatur voce, quum eum ad audiẽdum artem inuitaret. *Inquit enim Ageſilaus, ſe ipſam luſciniam viuam audiuiſſe.* Quæ omnia ſunt apud Plutarchum in apophthegmatis. De cocis & vnguentariis ſupra diximus, de aliis quibuſdam in ſequentibus etiam dicemus. *Circulatores.*

INSTITVTVM IV.

Comœdiæ vel Tragœdiæ non exhibeantur vel audiantur.

LVdiones ſeu hiſtriones, comici aut tragici, artis ſuæ operæpretium Spartę facere non poterant, nec ibi ferebantur. Ludicra enim non admittebant graues, ſerij & conſtantes viri, nec ſcenas & Theatra erigi patiebantur. Plutarchus inſtitutis Laconicis: κωμῳδίας καὶ τραγῳδίας οὐκ ἠκροῶντο, ὅπως μήτε ἐν σπουδῇ, μήτε ἐν παιδιᾷ ἀκούωσι τῶν ἀντιλεγόντων τοῖς νόμοις, Id eſt, *Comœdias & tragœdias non audiebant Spartani, vt neque ſeriò neque ioco eos qui legibus contradicerent audirent.* Videtur itaque hæc præcipua huius inſtituti cauſa, ne per iocum aliquid in leges publicas contemtius vel contumelioſius diceretur aut fieret, vti ſolent in huiuſmodi ludis multa ſerio taxari, ſub ioci ſpecie. Qui vſus veteris comœdiæ. Nam tragœdiæ minus improbantur, vt quæ plus habent grauitatis, quas tamen Spartani neque ſibi exhiberi voluerunt. Ac videtur mihi Plato retuliſſe reuera verba magiſtratuum Lacedæmoniorum, quibus reſpondebant Tragœdis petentibus ſpectari & audiri ſuos ludos & carmina, lib. VII. de legibus, vbi de hiſce agit. Itaque Callipiden contemſit Ageſilaus factuosè ſe ei inferentem, quod ſtatim non benignè ab eo exceptus eſſet, aliâs tota Græcia celeberrimus & magni nominis. Eum enim δεικελίκταν vocauit, Id eſt, *Mimum.* Plutarchus Ageſilao & apophthegmatis.

4. De Comœdiis vel Tragœdiis publicè non exhibẽdis.

Ratio huius inſtituti

INSTITVTVM V.

Poetæ niſi à magiſtratu probati, in populo non verſentur.

ʃ. De poetis non recipiendis niſi prius à Magiſtratu probatis.

POetæ ex iis ſunt quorum ars in imitatione & fictione magna ex parte conſiſtit, comœdiſque & tragœdis eo nomine affines. Itaque Spartæ eidem iuri ſubiecti, atque inde pulſi. Plato videtur hanc legem à Spartanis ſumtam in ſuam νομοθεσίαν retuliſſe, quos & in multis aliis imitatus, quod prolixè demonſtraſſe potui, niſi animus eſſet alio huic rei dicato commentario, id argumenti perſequi. Etſi Plato ipſe ſuam Rempub. in terris non inueniri aſſerit. Archilochus itaque poeta Sparta eiectus eſt. Ita enim de eo Plutarchus inſtitutis Laconicis. *Archilochum poetam, quum Spartam veniſſet, ea ipſa hora expulerũt: Quod eum in carmine quodam ſcripſiſſe intellexiſſent, ſatius eſſe abiicere arma, quàm mori*, idque verſibus latinè ſic redditis:

Archilochus Sparta eiectus.

Nunc aliquis Saιῶν Parma ſe iactitat illa,
Quæ iacta in vepres eſt mihi, labe carens.
Sic mortem effugi, Quid tum ſi Parma peribit?
Haud peiorem illa namque parare queo.

Quod quidẽ meritò Archilocho cõtigit, tum poeticæ cauſa, tum magis quia ſua cõfeſſione vir prorſus improbus. Qua de re legatur Ælianus lib. x. cap. XIII. Cæterùm quod ipſi poetæ contigiſſe ſcribit Plutarchus; id ſaltem ad carmina eius refert Valerius Maximus, lib. VI. cap. III. Vbi ſcribit *libros eius Sparta exportatos, quod eorum parum pudicam & verecundam lectionem arbitrarentur.* Atque ita affecti in poetas antiqui Lacedæmonij, quamuis Plato Minoe ſuadet poetas non eſſe offendendos. Mitiores paulò poſteriores, à quibus aliquatenus admiſſa poetica. Ita enim ſcribit Maximus Tyrius oratione ſeptima. ἐῶ λέγειν ὅτι καὶ τὰς ἐν ἀνθρώποις γενῶν οὐ λόγῳ μόνον πλαττόμεναι πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ γενόμεναι πολλαὶ, καὶ πολιτευθεῖσαι ὑγιῶς, καὶ ξυνοικισθεῖσαι νομίμως ἀγνοοῦσι τὸν ὅμηρον. ὀψὲ δὲ ἡ σπάρτη, ὀψὲ δὲ καὶ ἡ κρήτη, ὀψὲ δὲ καὶ τὸ δωρικὸν ἐν λιβύῃ γένος, Id eſt, *Mitto dicere reperiri apud hominum genus Reſpublicas, quas non oratio finxit, ſed actio ipſa protulit, ipſæque multæ, ac rectè conſtitutæ, & ſecundum leges habitatæ, quæ ignorant tamen Homerum. Serò enim Sparta poeticen exercuit, ſerò item Creta, ſerò id doricum*

Poetæ à poſterioribus Lacedæmoniis recepti.

genus

genus quod degit in Libya. Itaque quod apud Platonem eſt tandem conſuetudinem inoleuiſſe vtendi poetis, id inſtituto factum Ionico non Laconico, ait ibi Philoſophus. Fuerunt autem poetæ Lacedæmoniis hi, Tyrtæus, Terpander, Alcman, qui ex ſeruitute manumiſſus fuerat, vt teſtatur Heraclides, item Spendon Lacon & alij. Ac Lyſander Chęrilum, Antiochum, Antimachum, Niceratum poetas rerum à ſe geſtarum laudatores habuit, quorum aliquibus etiam ampla præmia largitus eſt, vt eſt apud Plutarchum vita Lyſandri. *Poetæ Lacedæmoniorum.*

INSTITVTVM VI.

Oratores nulli ſint, ſed oratio omnino paucis comprehendatur.

MIrum videri poterit, ſi Orator vir bonus ſit dicendi peritus, (vt vult Cato:) quod Sparta Oratores non tulerit, quę alioqui virorum bonorum ſemper erat. Sed qui ſtudia Lacedæmoniorum rectè æſtimat, mirari deſinat, conſiderans ea ſita in agendo, non dicendo. Non itaq; fuit ibi politæ, elegantis, & copioſæ orationis vſus: ſed quales viri, talis etiam oratio, conciſa, grauis, ſincera, ſine fuco & ornatu, vt reliquis moribus ea reſpõderet. Rectè itaque Cicero in Bruto, Lacedæmonium oratorem nullum agnoſcit: vbi in hæc verba de oratoria facultate ſcribit. *Hoc autem ſtudium*, inquit, *non erat commune Græciæ, ſed proprium Athenarum. Quis enim aut Argiuum oratorem, aut Corinthium, aut Thebanum ſcit fuiſſe temporibus iſtis? Niſi quid de Epaminonda, docto homine ſuſpicari licet. Lacedæmonium verò vſque ad hoc tempus audiui fuiſſe neminem.* Hæc ille. Itaque ſpreti etiam Rhetores, ſophiſtæ, & qui artem dicendi profitebantur. *Sophiſtæ cuidam dicenti orationem omnium rerum eſſe optimam, Reſpondit Agis: proinde*, inquit, *tu quum taces, nullius es precij.* Porro de breuitate orationis, quod ea Lacedęmonij in primis vſi, vulgatum adeo eſt, vt Laconiſmus in prouerbij formam abierit. Fuit tamen oratio eorum ſententioſa & grauis, ſenſu ipſo arguto tanquam aculeo penetrans. Ita enim à pueris aſſuefiebant, vt poſtea dicemus. Plutarchus Lycurgo: ἐδίδασκον δὲ τοὺς παῖδας καὶ λόγῳ χρῆσθαι πικρίαν ἔχοντι μεμιγμένην χάριτι, καὶ πολλὴν ἀπὸ βραχέως λέξεως ἀναθεώρησιν, Id eſt, *Imbuebãt pueros, vt oratione vterentur, quæ acrimoniam haberet mixtam venuſtate, & multũ ſenſus paucis verbis cõprehẽderet.* Etſi Plato 1. de legibus hoc ex parte

6. De non ferẽdis Oratoribus, & oratione conciſa.

Sophiſtæ ſpreti apud Lacedæmonios.

Laconiſmus.

Oratio Lacedæmoniũ grauis & ſententioſa, licet breuis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Cretẽſium in ſermone πολυνοια.

potius Cretẽſium fuiſſe agnoſcit. Nam tribuit Athenienſib. πολυλογίαν, Lacedæmoniis βραχυλογίαν, Cretẽſibus πολυνοίαν. Idẽ meminit & Laconiſmi lib. IV. vbi dicit, λακωνικοῦ τρόπου τὸ τὰ βραχύτερα ἀεὶ προτιμᾶν. Quo aſſuefieri à pueris ait eos Heraclides de politiis: μελετῶσι (inquit) ἐκ παίδων εὐθὺς βραχυλογεῖν. Quod quũ multi alij auctores teſtẽtur, tũ & Tzetzes celebrauit carmine. Chiliad. V. Hiſt. IV.

Cephiſophon vrbe Lacedæm. cur eiectus.

Ex hac itaq; lege Cephiſophontẽ, quod ſe de qualibet re per integrum diem dicere profeſſus eſſet, vrbe eiecerunt. Boni oratoris eſſe, inquientes, parẽ rebus orationem habere.

Ageſilai de Rhetore iudicium.

Rectè quoque Ageſilaus. *Nam laudante quodam Rhetorem, quod magna dicendi facultate res paruas exaggeraret: Ne ſutorem quidem,* inquit, *probum putem qui paruo pedi magnum circũdet calceum.* Et grauiter à Cleomene ad legatos Samios dictum. *Nam legatis à Samo prolixa oratione hortantibus, vt bellum Polycrati tyranno faceret, Reſpondit: Eorum quæ dixiſtis prima non memini: ideóque ne media quidem intelligo: vltima verò mihi non probantur.* Quod legatis Pernithiorum ferè etiam reſponſum refert Plutarchus apophtheg.

βραχυλογίας Lacedæm. exempla.

Exempla autem huius breuitatis illuſtria ex multis pauca hæc ſint. Ageſilaus, quum illi Menecrates ſcripſiſſet, ac inter alia ſe Iouem ob medendi felicitatem appellaſſet, nihil aliud ei reſpondit, quàm hoc: *Ageſilaus Menecrati ſanam mentem.* Plutarchus Ageſilao & apophtheg. Epiſtola etiam quædam Philippo Macedoni eis minitanti ſcripta fuit, qua nihil continebatur aliud quàm hoc: *Dionyſius Corinthi.* Alia item qua ipſi ſcribenti, ſi exercitum duxero in Laconicos fines, deuaſtabo vos: Reſpondent tantum vnica voce, *εἰ ſi.* Alia denique ſcripta ad eundem Philippum, quum quæſiuiſſet an ipſum recepturi eſſent in ciuitatem, qua Reſpondent tantum vnica item voce, *οὐ, non*, magnis literis in charta ſcripta. Alia præterea Epiſtola Archidami, qui audiens Eleos velle Arcadibus auxilium ferre, ſic eis ſcripſit: *Archidamus Eleis: Bonum eſt quieſcere.* Quæ omnia extant apud Plutarchum libro de garrulitate & in apophthegmatis.

Breuiloquentia Lacedæm tandem deſiit.

Sed videntur tamen Lacedæmonij aliquatenus ab hac conſuetudine breuiter dicendi, vt & aliis tandem etiam deſiiſſe. Quo pertinet acerbum illud Epaminondæ. Nam quum Spartani multa & magna crimina Thebanis impingerent, & prolixè ea commemorarent: *Ita* inquit,

Epami-

Epaminondas; docuerunt vos Thebani longa oratione vti, & breuiloquentiæ finem imponere, vt ſcribit Plutarchus περὶ φιλαυτίας.

INSTITVTVM VII.

Aliorum leges nec commendentur, nec recitentur.

TAm alienos ſuos voluit legiſlator ab aliorum doctrina, vita & moribus, vt nec leges eorum diſcere, nec vſurpare liceret. Demoſthenes aduerſus Leptinem: οὐκ ἔξεστι ποιεῖν παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἢ τὰ τῶν Ἀθηναίων ἐπαινεῖν νόμιμα, οὐδὲ τὰ τῶν δ εἴνων, Id eſt, *interdictum apud Lacedæmonios, ne quis Athenienſium iura aut aliorum quorumcunque laudet.* Nam conueniebat ita ἀμουσίᾳ ipſorum. Nec enim videntur tam ſtabiles futuræ ipſorum leges, niſi vetitæ fuiſſent aliorum. Quod tametſi ita fiebat, Plato nihilominus, ſicut & Iſocrates, tribuunt Lacedæmoniis ſcientiam politicam. Quod & verum eſſe eò probat Plato, quia moderationem, & quodammodo medium inter nimiam dominationem & libertatis ſummæ deſiderium, ſeruarunt. Verum enimuero quod apud Thucydidem eſt, nec voluiſſe Lacedæmonios ſua inſtituta exteros diſcere, ei criminationi antea reſpondimus. Ageſilaus certè Xenophontem, quem ſecum habebat, ac ſtudioſè tractabat, hortatus eſt, vt filios ſuos Spartam mitteret, ibique educari ſineret, vt inſtituerentur omnium pulcerrima diſciplina, imperandi & parendi.

7. De Legibus aliorum nec cõmendandis, nec recitandis.

Thucydidis locus de Lacedæmoniis reprehenditur.

INSTITVTVM VIII.

Cauillari & argutari omnes aſſueſcant.

ORatio quidem Lacedęmoniorum fuit breuis & conciſa: ſed arguta & pungẽs, vt ſuprà etiam attigimus. Cauillari enim & reſpondere acutè ipſorum proprium, atq; item cauillum excipere & pati. Ita enim à pueris inſtituebantur. Plutarchus Lycurgo: παίζειν εἴθιζον καὶ σκώπτειν ἄνευ βωμολοχίας, καὶ σκωπτόμενοι, μὴ δυσχεραίνειν, Id eſt, *Aſſuefiebãt pueri iocari, & dicteria citra ſcurrilitatem iacere, atque aliorum ſine offenſa excipere cauilla.* Heraclides etiam teſtatur eos aſſuefieri, ἐμμελῶς καὶ σκώπτειν, καὶ σκώπτεσθαι. Atq; hac de cauſa, eiren à cœna ſolitus pueris quæſtionem proponere, ad quam reſpondendum erat accuratè, muniendúmque

8. De inſtituendis Lacedæm à pueris vt cauillari & argutari aſſueſcant.

Quæſtiones ab eirene pueris propoſitæ ad quas argutè reſpondendum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

erat reſponſum ratione & probatione, in conciſa verba & compendioſa contracta. Si verò iners eſſet reſponſum, pro pœna Eireni mordẽdum præbebat pollicem, vt idem teſtatur. Vſi autem hiſce cauillis & dicteriis præcipuè in gymnaſiis, & certaminibus. Ibi enim ſales in quẽmque feſtiuè iacientes perſtringebant peccantes: ac econtrà laudes in merentes carminibus compoſitas recitantes, gloriæ & honeſtatis deſiderio iuuenes accendebant. Atque in his omnibus magnum inerat acumen, quibus & permouebantur multi dedecus aliquod timentes. Ita enim Plutarchus: αἱ δὲ μετὰ παιδιᾶς καὶ σκωμμάτων δήξεις οὐδὲν ἀμβλυτέραι τῶν μετὰ σπουδῆς νουθετημάτων, Id eſt, *morſus illi qui per ludum & iocum iaciebantur, nihilo erant obtuſiores ſeriis caſtigationibus.* Hęc tamen ita tolerare neceſſe, vt ſi quis non ferret, deprecari liceret. Plutarchus Lycurgo: σφόδρα ἐδόκει καὶ τοῦτο λακωνικὸν εἶναι, σκώμματος ἀνέχεσθαι. μὴ φέροντα δὲ ἐξῆν παραιτεῖσθαι, καὶ ὁ σκώπτων πέπαυτο. Id eſt, *videbatur inprimis Laconicum cauillum ſuſtinere. Impatienti licebat deprecari, & temperabatur facetiis.*

Pœna inerti reſponſori irrogata.

Sales & dicteria ferenda vel deprecãda.

INSTITVTVM IX.

Muſica quidem exerceatur, ſed antiqua non mutanda.

9. De arte Muſica exercenda.

Muſica Lacedæmoniorum quæ potiſſimũ.

TAmetſi ſtudia humaniora aſpernabantur reliqua Lacedæmonij: Artem Muſicam tamen non repudiabant. Erat autem Muſica eorum præcipuè Cithara & tibia, vtraque modeſta & ſeuera moribúſque eorum conſentanea, grauitatem cum vetuſtate repreſentans: non leuis aliqua, vel ludicra, aut aures voluptate demulcens. Nam ita grauitas quædam & ſimplicitas hîc etiam commendabatur, vt non aliam muſicam ferrent. Plutarchus inſtitutis Laconicis de muſica eorum loquens: μόνα τὰ ἁπλούστερα τῶν μελῶν ἐδοκίμαζον, Id eſt, *Simpliciores tantum modulationes probabãt.* Erat autem Leſbia ipſorum Muſica vt plurimum, quod eiuſmodi cãtiones & modulationes ab oraculo ipſis fuiſſent commendatæ. Auctor Heraclides de politiis: λακεδαιμόνιοι τὸν λέσβιον ᾠδὸν ἐτίμησαν. τούτου γὰρ ἀκούειν ὁ θεὸς χρησμῳδουμένους ἐκέλευε. Quæ ratio Muſicæ cum grauitate, & ſimplicitate haud dubiè coniuncta. Muſica itaque quæ ad voluptatem tantùm comparata, nulla eis vſitata fuit. Fidicines certè non tolerabant.

Muſica Lacedæmoniorum vt plurimum Lesbia.

Fidicines apud Lacedæmonios nulli.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Demaratus audito fidicine, dixit ipſum nugari. Ab Eudamida dicitur, ψάλτης quidam μέγας κηλητὴς ἐν μικρῷ πράγματι, Id eſt, *magnus delinitor in re parua.* Atque hanc ſimplicem veterémque Muſicam mutare non licebat, ne priſtini etiam mores vnà labaſcerent, vt Plato etiam de Muſicę mutatione iudicat. Qui autem mutabat, ei non ignoſcebatur. Plutarchus inſtitutis Laconicis: εἰ δέ τις παραβαίνοι τι τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, οὐκ ἐπέτρεπον, Id eſt, *Si quis in veteri Muſica tranſgrederetur aliquid, ei hoc non permittebant.* Quod pluribus exemplis doceri poteſt etiam in ſummis artificibus. Terpander alioquin ſectator antiquitatis, & artis ſuæ pręſtantiſſimus, heroicorúmq; geſtorum laudator, ab Ephoris mulctatus eſt, quod vnam chordam vltra receptum numerum variandæ vocis gratia intendiſſet, qui citharam ei auferẽtes claue confixerunt. Plutarchus inſtitutis Laconicis. Phrynidis etiam Muſici fides duas de nouem Ecrepes Ephorus præſcidit aſcia, addẽs ne maleficiũ Muſicæ inferret. Plutarchus Agide & apophtheg. Item Timotheus quum artis ſuæ certamen Carniis inſtituiſſet, vnus ex Ephoris ſumto cultro interrogauit: vtra ex parte chordas abſcinderet, quæ ſeptenarium numerum excederent. Plutarchus Agide & inſtitutis. De Cithara itaque antiqua iam ſatis manifeſtum; De tibia dicetur infrá.

Muſicam ſimplicem ac veterem mutare non licuit.

Terpander mulctatus à Lacedæmoniis.

Phrynidis itidem, ob aliquid immutatum in vetere Muſica.

Timotheus item quidam.

INSTITVTVM X.

Carmina ingenuis ſua ſint, à quibus abſtineant ſerui.

QVæ fuerint Lacedæmoniis inſtrumenta Muſica præcipua iam diximus; ſed præterea artem iſtam etiam carminibus & choreis exercebant. Ac carminum quidem ratio talis erat, vt in his elegantia quædam, ſed grauis, non tam exquiſita arte, quam ſententia inſignis. Plutarchus Lycurgo: ἡ δὲ περὶ τὰς ᾠδὰς καὶ τὰ μέλη παίδευσις οὐχ ἧττον ἐσπουδάζετο τῆς ἐν τοῖς λόγοις εὐζηλίας καὶ καθαρειότητος· ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη κέντρον εἶχον ἐγερτικὸν θυμοῦ καὶ παραστατικὸν ὁρμῆς ἐνθουσιώδους καὶ πραγματικῆς, Id eſt, *Elegantiam cantilenarum & carminum, non ſecus ac orationis cultum & puritatem affectabant: ſed inerat carminibus aculeus, qui excitaret animos atque inflammaret, quaſi motu fanatico & alacritate quadam.* Poſtea idem declarat, qualis ſtylus horum carminum, quódue potiſſimum eorum

10. De Carminum ratione.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

argumentum,inquiens: ἡ δὲ λέξις ἦν ἀφελὴς καὶ ἄθρυπτος ἐπὶ πράγμασι σεμνοῖς καὶ ἠθοποιοῖς. ἔπαινοι γὰρ ἦσαν ὡς τὰ πολλὰ τῶν τεθνηκότων ὑπὲρ τῆς σπάρτης, ὡς εὐδαιμονιζομένων· καὶ ψόγοι τῶν τρεσάντων, ὡς ἀλγεινὸν καὶ κακοδαίμονα βιούντων βίον, Id eſt, *Dictio ſimplex erat, & minimè mollis, de rebus grauibus, moréſque informantibus. Laudes erant ferè quibus immortalitati commendabant eos, qui pro Sparta occubuerunt: & probra ignauorum, vt acerbam & infelicem vitam degentium.* Quæ totidem ferè verbis idem auctor repetit inſtitutis Laconicis. Atque his carminibus exercebãtur ſaltem homines ingenui, ſeruis autem erãt interdicta. Ita enim de ſeruis Plutarchus: ᾠδὰς ἐκέλευον ᾄδειν, καὶ χορείας χορεύειν ἀγεννεῖς, καὶ καταγελάστους· ἀπέχεσθαι δὲ τῶν ἐλευθέρων, Id eſt, *Cantilenas compellebant ſeruos canere, & choreas ſaltare enerues & ridiculas, abſtinere autem ingenuis.* Ingenuæ choreæ graues & ſeueræ non ridiculæ, vt ſuprà diximus & paulò poſt copioſius explicabimus. Atque hinc factum, vt quum in expeditione Thebanorum in Laconicam, Ilotes capti eſſent, & iuſſi Terpandri, Alcmanis & Spẽdontis carmina pſallere, excuſarint ſe, dicentes id Dominos prohibere.

Carminibus ſoli ingenui exercebantur.

INSTITVTVM XI.

Pueros ingenuos quiuis amet, idque ſine riualium æmulatione.

II. De puerorum ingenuorum amore honeſto, & omnis turpitudinis experte.

DE amore puerorum ingenuorum multa multis locis apud Platonem, quæ nihil attinet hic adferre. Lacedæmoniis talis amor in primis vſitatus, iſque honeſtus item, & turpitudinis omnis expers, quippe qui ipſi probi non corpus, ſed indolem egregiam & animi ingenuitatem, pudoris & honoris æmulatione, in deligendis ſuis amaſiis reſpiciebant. Ita enim Xenophon de Repub. Lacedæm. Lycurgi inſtitutum ſuper amore puerorum referens: εἰ μέν τις αὐτὸς ὢν, οἷον δεῖ, ἀγαθὸς, ψυχὴν παιδὸς πειρῷτο ἄμεμπτον φίλον ἀποτελέσασθαι, καὶ συνεῖναι σώματος ὀρεγόμενος φανείη, αἴσχιστον τοῦτο θεὶς, ἐποίησεν ἐν λακεδαίμονι, μηδὲν ἧττον ἐραστὰς παιδικῶν ἀπέχεσθαι, ἢ γονεῖς παίδων, ἢ καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφῶν εἰς ἀφροδίσια ἀπέχονται, Id eſt, *Si quis eſſet vir eiuſmodi, qualem eſſe deceret, animúmque pueri admiratus, amicum ſibi cuperet inculpatum efficere, ac cum*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

eo verſari: Hoc ipſum laudabat, eámque inſtitutionem putabat honeſtiſſimam. *Quod ſi quis pueri corpus appetere ſit deprehenſus, id verò turpiſſimum ſtatuens, perfecit vt Lacedæmone nihilominus amatores ab Amaſiorum congreſſu abſtinerent, quàm parentes à liberis, fratres à fratribus in rebus venereis abſtinent.* Ac refert Plutarchus inſtitutis Laconicis pœnam, qua afficiebantur qui obſcœnitate aliqua ſuos amores contaminaſſent. Ita enim inquit: ἐρᾶν τὴν ψυχὴν τῶν σπουδαίων παίδων ἐφίετο· τὸ δὲ πλησιάζειν, αἰσχρὸν νενόμιστο, ὡς τοῦ σώματος ἐρῶντας, ἀλλ' οὐ τῆς ψυχῆς. ὁ δὲ ἐγκληθεὶς ὡς ἐπ' αἰσχύνῃ πλησιάζων, ἄτιμος διὰ τοῦ βίου ἦν, Id eſt, *Amare indolem ſeu animum puerorum ingenuorum permiſit: ſed congreſſus cum illis pro re turpi habebatur: tanquam eorum qui non animi ſed corporis amore tenerentur. Quod ſi quis huius cum probro coniuncti congreſſus accuſatus eſſet, infamis per totam vitam erat.* Meminit idem auctor huius etiam in Lycurgo & Ageſilao. Sed & Maximus Tyrius de eo amore diſſerit oratione x. modum eius oſtendens: ἐρᾷ, inquit, σπαρτιάτης ἀνὴρ μειρακίου λακωνικοῦ, ἀλλ' ἐρᾷ μόνον ὡς ἀγάλματος καλοῦ, Id eſt, *Amat vir Spartanus adoleſcentem, ſed amat tantum vt pulcram ſtatuam*, Id eſt, intuendo, admirando, commendando. Ælianus quoque libro III. variarum Hiſtor. cap. XII. eundem Lacedæmoniorum amorem deſcribit, addens pœnam eſſe conſtitutam ei, qui turpe aliquid circa hunc deſignaret, vt aut è Sparta, aut è vita ei migrandum eſſet. Ac eiuſcemodi amor inuicem inter mulieres quoque & virgines extitit, ita vt virginum indoles generoſa, prouectioribus eiuſdem ſexus, grata eſſet & dilecta. Plutarchus Lycurgo: οὕτω δὲ τοῦ ἐρᾶν ἐγκεκειμένου παρ' αὐτοῖς, ὥστε καὶ τῶν παρθένων ἐρᾶν τὰς καλὰς καὶ ἀγαθὰς γυναῖκας, Id eſt, *Mos apud eos tam honeſtus amandi erat, vt etiam probatæ & egregiæ mulieres amarent virgines.* Nec conſtabat tamen hic amor vllo dono intercedente vel præmio amoris. Itaque Perſæ cuidam, qui continentibus largitionibus amaſium Demarati auertit, quum diceret, Heus Laco, venatus ſum tuum amaſium, Reſpondit Demaratus: minimè verò, inquit, ſed emiſti. Quin ne oſculum quidem vinculum amoris interueniebat. Nam & Ageſilaus oſculum ſui amaſij declinabat, addens vocem Rege prorſus dignam: Malle ſe vincere cupidi-

Pœna in eos qui obſcœnitate aliqua ſuos amores contaminaſſet.

Amor ille inter mulieres & virgines.

Amori illi ne oſculum quidem interueniebat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Ageſilai pulchrum dictum. *Amor ille quouſque durauerit.*

tates, quàm populoſiſſimam hoſtium repugnantium vrbem capere. Plutarchus apophtheg. Durauit autem iſte amor vſque in virilem ætatem, adeò vt tum maximè amaſius amatoris ſui animum amplecteretur & periclitaretur, vtens eius conſiliis & monitionibus. Quod manifeſtum eſt exemplo Xenaris, ad quem Cleomenes amaſius quondam, Rex factus, conſilium de reſtituenda Repub. retulit. Quod quum minus probaret, amaſium deſeruit. Rogatúſque cauſam, nihil aliud reſpondit, quam ipſum Cleomenem hoc ſcire, vt eſt apud Plutarchum in Cleomene.

Amor ille ſine æmulatione vel inuidia.

Atque his innixus amor initiis & cauſis, etſi plures erga eundem ita affecti: tamen quilibet eorum ſine æmulatione & inuidia amaſium complectebantur, potiúſque ipſi inter ſe arctiore vinculo amicitiæ iungebantur, eundem ſimul virtutis gratia amantes. Plutarchus Lycurgo: τὸ ἀντερᾶν οὐκ ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρχὴν ἐποιοῦντο φιλίας πρὸς ἀλλήλους οἱ τῶν αὐτῶν ἐρασθέντες, καὶ διετέλουν κοινῇ σπουδάζοντες ὅπως ἄριστον ἀπεργάσαιντο τὸν ἐρώμενον, Id eſt, *Riualium æmulatio non erat, ſed potius qui eoſdem amabant, ex eo auſpicabantur mutuam amicitiam, eóque incumbebant communi ſtudio, vt redderent quàm præſtantiſſimum eum quem diligebant.*

Ratio huius instituti.

Cuius rationem non inſcitè reddit Maximus Tyrius oratione iam laudata: καὶ ἑνὸς πολλοὶ, καὶ εἷς πολλῶν, (ἐρᾷ). ἡ γὰρ ἐξ ὕβρεως ἡδονὴ, ἀκοινώνητος πρὸς ἀλλήλους· ὁ δὲ ἐξ ὀφθαλμῶν ἔρως κοινωνικὸς μόνον, καὶ ἐπὶ πάσας ἐξικνούμενος φύσεις ἐρωτικάς. τί γὰρ ἂν εἴη ὡραιότερον τοῦ ἡλίου; καὶ ἐρασταῖς πολλοῖς ἀρκέστερον; ἀλλ᾽ ὅμως ἐρῶσιν ἡλίου οἱ πάντων ὀφθαλμοὶ, Id eſt, *Multi Spartæ vnum, & vnus multos diligit. Nam quum ea voluptas quæ à laſciuia oritur, communicari inuicem non poſſit: Amor qui aſpectu finitur, ſolus communicabilis eſt, ſéque ad vniuerſam, quæ amari poſſit, naturam effundit. Quid enim ipſo pulcrius ſole? Quid tam amatoribus multis æquè par? At hunc tamen vniuerſi oculi diligunt.* Hæc ille. Ac talis amor Lacedæmoniorum, de quo eò prolixius egimus, quod ſcriptoribus omnibus fuerit admiratione quadam virtutis & grauitatis commendatus.

INSTI-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

INSTITVTVM XII.

Quod quiuis furto auferre poteſt impunè habeat, deprehenſus pœnas det.

HOc vnum eſt inter abſurdiſſima inſtituta, quod primo intuitu haberi poterit, nempe quod furari pueros permiſerit, atque ipſis impunè furtum eſſe, ſi non eſſent deprehenſi. Nulli enim alij Reipub. ita impunitas furantibus propoſita, vti Spartæ. Quod tum de quouis furto, tum præcipuè de Cibariorũ accipiendum. Plutarchus Lycurgo: φέρουσι κλέπτοντες, οἱ μὲν ἐπὶ τοὺς κήπους βαδίζοντες, οἱ δὲ εἰς τὰ τῶν ἀνδρῶν συσίτια παρεισρέοντες εὖ μάλα πανούργως καὶ πεφυλαγμένως· ἂν δὲ ἁλῷ, πολλὰς λαμβάνει πληγὰς τῇ μάστιγι, ῥαθύμως δοκῶν κλέπτειν καὶ ἀτέχνως, Id eſt, *Furãtes quiduis auferunt, hi quidem in hortos aliorum ingredientes, hi autem in virorum conuiuia peraſtutè & cautè irrepentes. Deprehenſus multa verbera flagello accipit, quod ſolutus in furando & iners videatur.* Idem tribuit Lacedæmoniis Heraclides de politiis, ita de pueris eorum ſcribẽs: ἐθίζουσι, inquit, αὐτοὺς καὶ κλέπτειν, καὶ τὸν ἁλόντα κολάζουσι πληγαῖς. Teſtatur & Gellius lib. XI. cap. XVIII. furta omnia apud Lacedęmonios fuiſſe licita. Sed & Suidas de hoc Lacedæmoniorũ furto intelligendus, vbi ſic inquit Dictione κλέπτης. τὸ παλαιὸν οὐ διεβέβλητο ἡ κλοπὴ εἰ μὴ φωραθεὶς ὁ κλέπτων ὑπῆρχεν. De furto cibariorum minus id mirum. Nam hoc præcipuè conceſſum fuiſſe, auctor grauis Xenophon his verbis ſcribit: ὡς δὲ μὴ ὑπὸ λιμοῦ ἄγαν αὖ πιέζοιντο, ἀπραγμόνως μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔδωκε λαμβάνειν ὧν αὖ δέωνται, κλέπτειν δὲ ἐφῆκεν ἔστιν ἃ τῷ λιμῷ ἐπικουροῦντας, Id eſt, *vt à fame non nimium premerentur, haud permiſit eis facilè parare, quibus ipſis opus eſſet: ſed hoc conceßit, vt ea furto ſubducerent, quibus ſubuenire fami poſſent.* Idem teſtatur & Plutarchus Lycurgo, & inſtitutis Laconicis: vbi ait tenuem cœnam iuuenibus proponi, vt ſuo ipſi Marte inopiam propulſantes, audacia & calliditate vti cogerẽtur. Ratio autem furandi erat, vt aſſuefierent ad diripiendum & auferendum in hoſtico, quum ita opus. Xenophon: ὡς μὲν οὐκ ἀπορῶν, ὅ, τι δοίη, ἐφῆκεν αὐτοῖς γε μηχανᾶσθαι τὴν τροφήν, οὐδένα οἶμαι τοῦτο ἀγνοεῖν. δῆλον δὲ ὅτι τὸν μέλλοντα κλωπεύειν, καὶ νυκτὸς ἀγρυπνεῖν δεῖ, καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ἀπατᾶν καὶ ἐνεδρεύειν, καὶ κατασκόπους δὲ ἑτοιμάζειν τὸν.

12. De furtis, modò non deprehenſis, impunè habitis.

Furta de quauis re, tum præcipuè de Cibariis.

Ratio huius inſtituti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

μέλλοντά τι λήψεσθαι. ταῦτα οὖν δὴ πάντα δηλονότι μηχανατέρους τῶν ἐπιτηδείων βουλόμενος τοὺς παῖδας ποιεῖν καὶ πολεμικωτέρους, οὕτως ἐπαίδευσεν, Id eſt, *Quod autem non voluerit eos induſtria ſibi victum parare, tanquam qui non haberet quod daret, ignorare neminem arbitror. Nimirum patet eum qui aliquid furto ſit ablaturus, neceſſe habere vt noctu vigilet, interdiu fallat, inſidias locet, atque etiam exploratores paret, ſiquidem aliquid accepturus ſit. Quamobrem pueros ad hæc omnia condocefaciebat, quòd eos ad parandum commeatum ſolertiores adeóque bellicoſiores facere vellet.* Quod iudicat etiam Heraclides hoc inſtituto ſpectatum. Sed & eandem fere ſententiam Gellius adducit. *Non pauci,* inquit, *neque ignobiles ſcriptores, qui de moribus legibúſque eorum* (Lacedæmoniorum) *memorias condiderunt ius atque vſum fuiſſe furandi dicunt: idque à iuuentute eorum, non ob turpia lucra, neque ad ſumtum libidini præbendum, comparandámue opulentiam, ſed pro exercitio diſciplináque rei militaris factitatum. Quod & furandi ſolertia & adſuetudo acueret, firmarétque animos adoleſcentum: & ad inſidiarum aſtus, & ad vigilandi tolerantiam, & obrependi claritatem.* Quæ rationes quum Plutarcho etiam probentur, tum verò hanc etiam addit, vt hoc pacto omnes aſſuefierẽt ad diligentẽ rerum ſuarum cuſtodiam, ne aliquid furto aliorum amittentes hanc ſocordiæ & ignauiæ pœnam luerent. Quò pertinet etiam quod eſt apud Clemẽtem Alexandrinum lib 1. Strom. φασὶ γὰρ αἴτιον εἶναι κλοπῆς τὸν μὴ φυλάξαντα, ἢ τὸν μὴ κωλύσαντα, Id eſt, *Aiunt cauſam eſſe furti, qui non cuſtodit res ſuas, vel qui furari non prohibet.* Iſocrates tamen Panathenaico has rationes omnes cauillatur, & in peius interpretatur.

Alia ratio ex Plutarcho.

Cæterum quod furti compertus plectebatur, id non tam furti cauſa fiebat, quàm inertiæ & ſocordiæ, quod non tam aſtutus, cautus, & vigilans fuiſſet, vt occultare illud nouerit. Qua de re eleganter Xenophon: εἴποι δ' ἂν οὖν τις· τί δῆτα, εἴπερ τὸ κλέπτειν ἀγαθὸν ἐνόμιζε, πολλὰς πληγὰς ἐπέβαλλε τῷ ἁλισκομένῳ; ὅτι, φημὶ ἐγώ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα ἄνθρωποι διδάσκουσι, κολάζουσι τὸν μὴ καλῶς ὑπαιρετοῦντα· κἀκεῖνοι οὖν τοὺς ἁλισκομένους, ὡς κακῶς κλέπτοντας, τιμωροῦνται, Id eſt, *Dicat fortaſſe aliquis, cur igitur, ſi quidẽ furari bonũ eſſe arbitrabatur, multis eum verberibus caſtigabat, qui deprehẽdebatur? Nimirum ideo, mea quidem ſententia, quod aliis quoque in rebus, quas homines docẽt, non rectè peragentem puniant.* Erat autem pœna non ſolùm in verberibus

Cur in furto deprehẽſi plecterentur.

Quæ pœna infligeretur in furto deprehenſis.

beribus ſita: ſed in multa pecuniaria. Nam Iſocrates ſcribit τοὺς ληφθέντας ἀργύριον ἀποτίνειν, καὶ πληγὰς λαμβάνειν. Ita Spartæ furari non erat flagitium: inſcitè autem & minus cautè id aggredi, id verò cum periculo & damno coniunctum.

TABVLA NONA DE EXERCITIIS CORPORIS.

INSTITVTVM I.

Maiore corporis mole, quam exercitiis conueniat, nemo præditus ſit.

1. De corporis mole, quam legiſlator noluit maiorem eſſe quàm quæ exercitiis conueniret.

MVLTVM in exercitiis corporis ſitum iudicauit Legiſlator, idcirco ea etiam diligenter exerceri voluit. Non itaque permiſit ſic aliquem corporis mole incraſſari, vt minus his eſſet idoneus. Ælianus lib. XIV. cap. VII. Λακεδαιμονίοις οὗτος ὁ νόμος. ὁ δὲ νόμος ἐκεῖνα λέγει. μηδένα Λακεδαιμονίων ἀνανδρότερον ὁρᾶσθαι τὴν χρόαν, ἢ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος ἔχειν ὑπὲρ τὰ γυμνάσια, Id eſt, *Lacedæmoniis hæc lex, quæ ita concepta eſt: Nemo Lacedæmoniorum mollitiem aliquam colore præ ſe ferat, aut corporis molem craſsiorem, quam vt exercitiis conueniat, habeat.* Idem tradit Athenæus lib. XII. vbi refert Agatharchidem hæc ſcribere lib. XXVII. Hiſtoriæ ſuæ; οὐ τυχούσης ἀδοξίας νομίζεσθαι, εἰ τὴν τὸ σχῆμα ἀνανδρότερον ἔχων, ἢ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος προπετὴς ἐφαίνετο. Ab vtroque horum proponitur illuſtre huius exemplum in Nauclidæ Polybiadæ filio, quem Ephori nimium corpore pingueſcentem è concione abduxerunt ſpectantibus vniuerſis, & exilium minitati ſunt, ni viuendi rationem minus laudabilem commutaſſet. Etenim eius formam & colorem, dedecus adferre tùm Lacedęmoni, tùm legibus. Cuius inſtituti ratio cuiuis fere obuia. Qui exercitiis ineptus eſt, nec bello vel armis tractandis idoneus. Deinde qui corpori ſaginando incumbunt, fortem animum rebus gerendis vix præſtant. Et ſanè corporis obeſitas ac profuſum ventris abdomen, minus frugalem, incontinentem, & ignauam vitam arguunt.

Ratio huius inſtituti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

INSTITVTVM II.

Pueri in primis ad venationem aſſueſiant.

2. De pueris ad venationem aſſuefaciendis.

PRimum hoc exercitium corporis voluit eſſe Legiſlator, vt pueri venationem docerentur. Iſocrates Panathenaico de Lacedæmoniis loquens: ἐκεῖνοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εὐθὺς ἐξ εὐνῆς προπέμπουσι τοὺς παῖδας, μεθ' ὧν ἂν ἕκαστοι βουληθῶσι, λόγῳ μὲν ἐπὶ θήραν, Id eſt, *Illi quotidie pueros mox à lecto, quibuſcum ſingulis libitum, ablegant ad venationem.* Meminit & Cicero in Tuſcul. Laconicæ exercitationis in venando. Verum quod Iſocrates venationem furtum interpretatur, id reuera non eſt. Nam aliud eorum furtum erat, diſtinctum ab hac ferarum venatione. In hunc enim vſum canes præſtantiſſimi alebãtur, quippe Lacedæmoniorum canes in generoſiſſimis numerati, vt ex Polluce patet, itémque Virgilio, & Horatio. Quorum tamen opera in furtis nulla, imo magis noxia, & cum detegendi periculo coniuncta. Erãt autem canes iſti venatici Lacedæmoniis omnibus communes. Nam id Xenophon Lycurgum etiam inſtituiſſe ait; κυνῶν θηρευτικῶν συνῆψε κοινωνίαν, Id eſt, *Canum venaticorum inſtituit communionem.* Ac quod Iſocrates ait, ſocios in venatione adhibuiſſe pueros, quos ipſis libebat, id Xenophon etiam indicat. Nam qui canibus egebant (inquit) alios ad venandũ ſecum inuitabant, quibus ſi non vacabat, canes tamen lubentes concedebant. Atque in eum vſum etiam equos cuiuſuis in agris vſurpabant. Sicut & cibis paratis fruebantur, ſi nox reditum anteuertiſſet, relictis ibi ab iis, qui antea à venatione ceſsârant. Videtur autem hæc venatio terreſtrium fuiſſe animalium, non volatilium, aut aquatilium. Nam & hanc ſolam Plato permittit in ſua Repub. vt videre eſt in fine lib. VII. de legibus. Ac meritò quidem Legiſlator venationem hanc ſuis commendabat, qua nulla alia ad militarem diſciplinam & ſtudium, conuenientior exercitatio. In reliquis enim magis voluptas & oblectatio ſpectatur. vide Xenophontem de venatione.

Venationẽ Lacedæm. malè furtũ vocari ab Iſocrate.

Canes ad venationẽ à Lacedæmon. alebantur.

Canes venatici communes Lacedæmoniis.

Venatio quorum animalium fuerit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

INSTITVTVM III.

Choreas ingenuas ſaltent pueri & virgines.

ALterum corporis exercitium,ſtatuit Legiſlator in Choreis & ſaltatione. Nõ enim hæc apud Lacedęmonios laſciuiam & obſcœnitatem habebant; ſed in motu corporis modeſtiæ & grauitatis pleno decora exercitatio inerat. Itaque non verebantur publicè ſaltare, tùm pueri, tùm virgines, ſtatis quibuſdã diebus & ſolemnibus, idque nudi. Plutarchus Lycurgo: ἀφελὼν τὴν θρύψιν καὶ σκιατροφίαν, καὶ θηλύτητα πᾶσαν, οὐδὲν ἧττον εἴθισε τοὺς κόρους τὰς κόρας γυμνὰς δὲ πολιτεύειν τῶν νέων παρόντων καὶ θεωμένων, Id eſt, *Remotis delicijs, vmbratili vita, mollitiáque omni fœminea, aſſuefecit iuxta puellas atque adultos nudos in publico verſari, certíſque ſolemnibus ſaltare & cantare aſsiſtentibus atque ſpectantibus iuuenibus.* Qualis autem fuerit vulgaris ſaltatio Laconica, deſcribit Lucianus Dialogo περὶ ὀρχήσεως, cuius ſentẽtiam, quam poſſumus, perſpicuè hic proponemus. Ait ibi ſaltationem traditam Lacedæmoniis à Caſtore & Polluce, quam exercere καρυατίζειν illi vocabant, à Caryis Laconicæ vrbe, atque inde omnia cum carminibus agere ſolitos. Deinde vſum eius tum fuiſſe ait, quum Ephebi inter ſe colluctati paulum iam quieuiſſent. Nam in ſaltationem certamen finiebant, tanquam ita inimicitias & æmulationem ex certamine ortam, depoſituri. In medio autẽ locatus erat, qui tibiam incinebat, & pedibus plodebat. Pueri & virgines omnigenas figuras corporis agilitate exprimebant, ad Rhythmum ſeu numerum ingredientes. Erãt autem duo quaſi genera ſaltationum (fortean in vna chorea) quorum vnumquodque ſuas habebat cantilenas, quas tibiis accinebant. Vnum quod magis militare & lentius erat, habens σχήματα πολεμικὰ, quæ lenta & cauta erant. Is erat ὅρμος dictus, quaſi ſegmentum. Conſtabat enim hormus ex adoleſcentibus & virginibus alternatim in chorea incedentibus, tanquam ita inter ſe ſectis & diuiſis. Adoleſcens chorum duxit iuueniliter ſaltans, vti poſtea in prælio facturus erat. Sequebatur puella modeſtè & decenter, quæ fœmineam ſaltationem docta erat. Perinde ac ſi coniuncta foret in hormo fortitudo iuuenum cum modeſtia muliebri. Atque erat his ita ſaltan-

3. De corporu exercitio in choreis & ſaltatione.

Saltatio publica puerorum & virginum nudarum.

Saltatio Laconica vulgaris qualis fuerit.

Saltationis vſus qualis.

Saltationũ duo genera.

ὅρμος.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Altera ſpecies.

tibus ſua cantilena. Altera ſpecies erat, quæ pòſt exercebatur & ſaltabatur, habens σχήματα φορβυτικὰ, quæ interpretor celeriora & magis ſaltatoria, quod in hac quaſi poſteriore parte motus incitatior, vt ex carmine patet. Nam habebat hæc ſaltatio carmen quaſi præceptum ſaltandi: πόῤῥω γὰρ φάσιν, ὦ παῖδες πόδα μετάβατε, καὶ κωμάσατε βέλτιον, τουτέστιν ἄμεινον ὀρχήσασθε, Id eſt, *Procul aiunt, ô pueri, promouete pedem, & ſaltate melius.* Dicebatur hæc cantilena veneris & cupidinum, tanquam ij vnà cum ipſis ſaltarent. Erant enim hæc φορβυτικὰ σχήματα Dionyſio & Veneri grata. Non diſſimilis videtur his chorea apud nos vſitata, quæ ab Harſalis nomen habet. Recitat Pollux & alias quaſdam ſaltationes Laconicas, vt διποδίαν, δειμαλέαν, βίβασιν. Quarum poſtremum ita deſcribit: Βίβασις ἦν εἶδος λακωνικῆς ὀρχήσεως, ἧς τὰ ἆθλα προὐτίθετο, οὐ τοῖς παισὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς κόραις. ἔδει δὲ ἅλλεσθαι, καὶ ψαύειν τοῖς ποσὶ πρὸς τὰς πυγάς· καὶ ἀνηριθμεῖτο τὰ πηδήματα, Id eſt, *Bibaſis erat ſpecies ſaltationis Laconicæ, cuius erant & propoſita præmia, neque ſolùm pueris ſed & virginibus. Neceſſe autem erat in hac ſaltatione exilire, & nates pedibus contingere. Atque ita numerabantur ſaltus.* Cuiuſmodi fere ſaltatio eſt in choreis Polonicis. Strabo etiam lib. x. Cretenſes quaſdam dictas ſaltationes, Rhythmos, & Pæanas apud Lacedæmonios fuiſſe auctor eſt. Sed priores illas & quaſcunque alias choreas ingenuas apud Lacedæmonios non ſaltabant ſerui: ſed ipſi ſuas quaſdam enerues & ridiculas habebant qualis fortean βίβασις fuit, ſicut & cantilenas, vt teſtatur Plutarchus in Lycurgo, & nos ſuprà attigimus. Spectauit autem ſaltatio Lacedæmoniorũ ad exercitationis militaris vſum, quod teſtatur Quintilianus lib. I. cap. XVIII. Inſtitut. Oratoriarum: *Lacedæmonios quidem* (inquit) *etiam ſaltationem quandam tanquam ad bella quoque vtilem habuiſſe inter exercitationes accepimus.*

Saltationũ Laconicarum aliæ ſpecies.

Bibaſis ſpecies ſaltationis Laconicæ.

Choreas ingenuas non ſaltabant ſerui Lacedæmone.

Ratio inſtitutæ ſaltationis.

INSTITVTVM IV.

Pueri ſimul & virgines, curſu, lucta, diſco & iaculo concertent.

4. De pueris & virginibus ſimul exercendis, curſu, lucta, diſco & iaculo.

HOc aliud corporum exercitium, quod etiam vtrique ſexui commune eſſe iuſſit legiſlator. Itaque tùm pueri tùm virgines etiam ludis exercebantur, & certaminibus curſus, luctæ, diſci

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

diſci & iaculi. Plutarchus Lycurgo: *τὰ μέντοι σώματα τῶν παρθένων δρόμοις, καὶ πάλαις, καὶ βολαῖς δίσκων καὶ ἀκοντίων διεπόνησεν,* Id eſt, *Corpora virginum curſu, lucta, diſcorum & telorum iactu exercuit.* Xenophon de Repub. Lacedæm. *σωμασκεῖν ἔταξεν οὐδὲν ἧττον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος φύλου. ἔπειτα δὲ δρόμου καὶ ἰσχύος ὥσπερ καὶ τοῖς ἀνδράσιν, οὕτω καὶ ταῖς θηλείαις ἀγῶνας πρὸς ἀλλήλας ἐποίησε,* Id eſt, *Primùm non minus fœmineum genus habere corporis exercitia iuſsit, quam maſculum. Itaque ſicut viris curſus & roboris certamina inſtituit: ſic etiam fœminis.* Vbi ſub roboris certaminibus, luctam, diſci & teli iactũ intelligit. Idem tradit Cicero Tuſcul. II. *Illi,* inquit, *qui Græciæ formam Rerumpub. dederunt, corpora iuuenum firmari robore voluerunt: Quod Spartiatæ etiam in fœminas tranſtulerunt, quæ cæteris in vrbibus molliſsimo cultu, parietum vmbris occuluntur. Illi autem voluerunt nihil horum ſimile eſſe apud Lacænas virgines, quibus magis palæſtra, Eurotas, ſol, puluis, militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara. Ergo his laborioſis exercitationibus & dolor intercurrit nonnunquam. Impelluntur, feruntur, abiiciuntur, cadunt, & ipſe labor quaſi callum quoddam obducit dolori.* Hæc ille. Sed deſcribit etiam hæc exercitia & certamina virginum Propertius lib. III. Elegiarum, vbi ſic ait,

Multa tuæ, Sparte, miramur iura paleſtræ,
Sed magè virginei tot bona gymnaſij.
Quod non infames exercet corpore laudes,
Inter luctantes nuda puella viros.
Quum pila veloces fallit per brachia iactus,
Increpat & verſi clauis adunca Trochi.
Pulueruleentaque ad extremas ſtat fœmina metas
Et patitur duro vulnera pancratio.
Nunc ligat ad cæſtum gaudentia brachia loris
Miſsile nunc diſci pondus in orbe rotat.

Meminerunt & alij ſcriptores plures, qui cauſam huius inſtituti eandem omnes reddunt, iudicantes videlicet hoc ad corporis robur potiſſimum cõferre. Quod de viris quidem non eſt dubium. Sed eãdem tamen & in fœminis rationem ſe ſpectaſſe, Lycurgus ipſe oſtendit quodam apophth. Nã percunctanti cur corpora virginũ, curſu, lucta, diſci & teli iactu, exerceri voluiſſet, Reſpondit: *Vt in valido corpore fœtus validas agens radices pulcrè adole-*

Ratio huius inſtituti

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſcat: ipſæque deinde mulieres robore in partu fretæ, dolores facilè ſuſtineant atq; ſuperent: Vtq; ſi ita neceſſitas poſtulet, pro ſe ſuiſq; liberis & patria poſſent pugnare. Quò reſpexit etiam Claudianus lib. de Manlij Theodori conſulatu, vbi de hoc inſtituto ita loquitur:

Spartanis potuit robur præſtare Lycurgus
Matribus, & ſexum leges vicêre Seueræ.

INSTITVTVM V.

Ephebi infeſtis manibus & calcibus inter ſe concertent.

5. De Epheborum infeſta concertatione.

REferamus & hoc certamẽ ad exercitia corporis, quo Ephebi ſoliti inter ſe manibus & pedibus depugnare. De quo leges poſuiſſe Lycurgum teſtatur Pauſanias Laconicis, ita ſcribẽs: νόμοις ἔς τε τὴν ἄλλην πολιτείαν καὶ ἐς τὴν μάχην τῶν ἐφήβων ἔθηκεν ὁ Λυκοῦργος, Id eſt, *Leges Lycurgus tulit, quum ad vniuerſam Rempub. pertinentes, tum etiam ad Epheborum pugnas.* Hæc autem pugna ad hũc modum peragebatur, vt docuit nos Pauſanias, quamuis non tacuerunt etiam alij. Primum Ephebi in duas claſſes tanquam aduerſa agmina diſtribuebantur, quarum vtraque μοῖρα vel τάξις vt Pauſanias, vel ἀγέλη, vt Plutarchus dicta. Cuilibet harum ſuus erat dux ex puerorum numero. Iſque haud dubie fuit, qui apud Heſychium dicitur βουάγορ. Ita enim ſcribit: βουάγορ ἀγελάρχης ὁ τῆς ἀγέλης ἄρχων παῖς. Claſſes ita diuiſæ noctu conuenerunt in Ephebeum, quod extra vrbem erat, non procul à Therapne, vbi ab vtriſq; catulus caninus ſacrificabatur Marti, fortiſſimo Deorum animal ex cicurum genere fortiſſimum & pugnaciſſimum. Committebantur ibi apri duo ex vtraque claſſe vnus, cicures, ac ex apro victore, de claſſe victrice augurabantur. Vſu veniebat enim plerunq; vt cuius aper arte vicerat, ea item claſſis palmam auferret. Poſtero die ingrediebantur campum, qui πλατανίστας dicebatur, quod denſis & proceris platanis conſitus eſſet. Is campus Euripo circumquaque non aliter, quàm inſula mari cingebatur, vt idcirco in eum per pontes tranſeundum eſſet. Ab vna parte pontis Herculis ſignum, ab altera Lycurgi. Verùm ſorti permittebatur qua parte aditus quodlibet agmen puerorum ingrederetur. Pugnam primum vtrinque vnus incipiebat, poſtea totis agminibus impetum facientes concurrebant. Tãtus autem

Pugna inter Ephebos quomodo fieri ſolita.

βουάγορ quis dictus ſit.

ardor animorum, vt etiam corpora mirum in modum lacerarēt, & ſi poſſint mutilarent: *μάχονται*, inquit Pauſanias, *καὶ ἐν χερσὶ, καὶ ἐμπηδῶντες λὰξ, δάκνουσί τε καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντορύσσουσιν*, Id eſt, *pugnant manibus, & calcibus inſultant, tum quoque morſibus corpora fœdant, & oculos inuicem eruunt*. Quin & impreſſionem facientes, vna acies alterā in aquam detrudere omni niſu contendebat. Talis Epheborum pugna & exercitatio, ſicut teſtatur etiam Cicero, cuius verba infrà adducemus. Cęterum an arma adhibuerint præter manus, calces, & dentes non inuenio, quamuis Lucianus tribuat eis *ὁπλομαχίαν*. Præter hanc ſolemnem autem pugnam, meminit Xenophon alterius cuiuſdam pugnæ puerilis, quę non ſtato tempore fiebat, ſed quoties ſibi inuicem obuiabant. Nam ex æmulatione ſemper ipſis pugna & concertatio, quam cuiuſuis erat dirimere. Ita enim ſcribit: *Πυκτεύουσι διὰ τὴν ἔριν ὅπου ἂν συμβάλλωσι. διαλύειν μέντοι τοὺς μαχομένους πᾶς ὁ παραγενόμενος κύριος. ἢν δέ τις ἀπειθῇ τῷ διαλύοντι, ἄγει αὐτὸν ὁ παιδονόμος ἐπὶ τοὺς ἐφόρους. οἱ δὲ ζημιοῦσι μεγαλείως, καθιστάναι βουλόμενοι εἰς τὸ μήποτε ὀργὴν τοῦ μὴ πείθεσθαι τοῖς νόμοις κρατῆσαι*, Id eſt, *Pugilatu inter ſe ex æmulatione contendunt. Dirimere autem pugnantes cuiuſuis eſt in poteſtate, qui interuenit. Quod ſi quis dirimenti non obtemperet, eum pædonomus ad Ephoros adducit, à quibus ille multatur grauiter: quod velint prorſus, ne quis ab ira ſuperatus præpediatur, quo minus legibus pareat.* *Pugna alia puerilis inter Lacedæmonios.*

INSTITVTVM VI.

Certamina ludicra non ſint, nec in quibus manum leuans victum ſe aliquis fateatur.

VOluerunt Lacedæmonij in certaminibus & exercitationibus ſeriò rem agi, vt omnino intrepidis & præſentibus animis eſſe ſemper aſſueſcerent, etiam quum extrema pericula imminerent. Itaque non patiebantur adoleſcentes defunctoriè & hiſtrionum more certamina ſua obire: ſed voluerunt eos durare, & plagas excipientes ad vitam vſq; victoriæ inſtare, nec eam aduerſario cedere. Talia enim tantum erāt ipſorum certamina, nec alia permiſſa, quæ animi gratia fiebant. Seneca lib. v de Beneficiis nominatim exprimit Pancratium & Ceſtum, quæ apud eos vetita fuerint. Lacedæmonij, inquit, vetant ſuos Pancratio *6. De certaminibus quæ ſeria omnia eſſe voluerunt.* *Pācratium & Ceſtum vetuerunt Lacedæmonij.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

& Ceſtu decernere, vbi inferiorem oſtendit victi confeſſio. Et Plutarchus Lycurgo ait certaminum hæc tantum eum ciuibus ſuis conceſſiſſe: ἐν οἷς χεὶρ οὐκ ἀνατείνεται. Quod itidem Seneca teſtatur loco iam dicto, ita ſcribens: *Quum inuictos* (inquit) *eſſe Lacedæmonij ciues ſuos magno æſtimarent, ab his certaminibus remouerũt, in quibus victorem facit non iudex, non per ſe exitus, ſed vox cedentis & tradere iubentis. Nec enim voluit vllis plagis vel verberibus ipſis extorqueri confeſſionem victoriæ, vel etiam periculo mortis.* Cicero quoque ait, examinari eos potius in certaminibus, quàm ſe victos fateantur, ídque ſeipſum vidiſſe affirmat Tuſcul. v. Eius verba hic adſcribere placuit: *Adoleſcentium*, inquit, *greges Lacedæmone vidimus ipſi incredibili contentione certantes pugnis, calcibus, vnguibus, morſu denique vt examinarentur priuſquam ſe victos faterentur.* Cæterum ratio huius inſtituti quæ fuerit, redditur apophtheg. Lycurgi. Nam quærenti cur ea duntaxat ciuibus ſuis permiſiſſet certamina, in quibus nemo manum intendens victum ſe profitetur, Reſpondit: *ne quis eorum inter laborandum ſeu inter periclitandum deſpondere animum adſueſcat.*

Ratio huius inſtituti

INSTITVTVM VII.

Viris otium quidem liberale tribuatur, ſed adoleſcentes laboribus occupentur.

7. De otio viris concedendo, adoleſcentibus autẽ laboribus occupãdis.

QVum vacabant à certaminibus, feſtis, pompis, & aliis ſolemnibus ac publicis functionibus, tum verò labor aliquis propoſitus adoleſcentibus, quo exercebantur, non autem viris, quibus quantum fieri poterat otium parabatur. Ita enim de his Plutarchus Lycurgo: ἔν τι τοῦτο τῶν καλῶν καὶ μακαρείων ἃ παρέσκευε τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις ὁ λυκοῦργος, ἀφθονίαν σχολῆς, Id eſt, *Inter cætera bona & reliquam felicitatem, quam ciuibus ſuis parauit Lycurgus, vnum fuit copia otij.* Quod idẽ auctor repetit inſtitutis Laconicis. Hinc eſt quod Herondas quidam Lacedæmonius, quum Athenis eſſet, audiens quendam otij damnatum, oſtẽdi eum ſibi petiit, qui tam liberalis criminis eſſet conuictus. Verùm hoc tamen otium non erat ignauum, ſed vacatio tantum à ſordidis artibus, & inanibus laboribus, vt colloquiis de Repub. & virtutum officiis operam dare poſſent. Neque enim tempus temerè cõſumebant,

Otium virorum quale erat.

&

& otium ſuum in res quaſuis contulerunt. Rectè itaque Nicander. Nam Athenienſi cuidam dicenti, *Nimium ô Spartani otio eſtis dediti: vera*, inquit, *dicis: At non vt vos, in quaſcunque res operam impendimus*. Nec verò ambulatio permiſſa ad fallēdum tempus. Itaque Ephori non patiebantur eos, qui Deceleam tenebant, deambulationibus vti pomeridianis, ſed ad illos ita ſcripſerunt: μὴ περιπατεῖτε. *Ne deambuletis.* Tanquam deambulatio fuerit τρυφώντων μᾶλλον, ἢ σῶμα ἐκπονούντων, vt ſcribit Ælianus lib. 11. variæ hiſt. cap. v. Tale itaque adultiorum otium. At adoleſcētes laboribus exercebantur, & miniſteria obibant neceſſaria. Nec enim eos prorſus vacare vnquam voluerunt otioſos. Quod ita eſſe, quaq; id potiſſimum cauſa fieri ſolitum, docet elegāter Xenophon de hac exercitatione adoleſcentum à Lycurgo inſtituta ita ſcribēs: κατὰμαθὼν τοῖς τηλικούτοις μέγιστον μὲν φρόνημα ἐμφυόμενον, μάλιστα δὲ ὕβριν ἐπιπολάζουσαν, ἰσχυροτάτας δὲ ἐπιθυμίας τῶν ἡδονῶν παρισταμένας, τηνικαῦτα πλείστοις μὲν πόνοις αὐτοὺς ἐπέβαλε, πλείστην δὲ ἀσχολίαν ἐμηχανήσατο, Id eſt, *Lycurgus quum animaduerteret in adoleſcentibus maximos ſpiritus à natura eſſe, maximámque petulantiam redundare, denique cupiditates voluptatum vehementiſsimas eſſe: idcirco pluribus laboribus eos ſubdidit, atque plurimum vt occupati eſſent, perfecit.* Idem eſt etiam apud Thucydidem lib. 11. vbi de Lacedæmoniis ita ait Pericles: ἐν ταῖς παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει εὐθὺς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, Id eſt, *Apud quoſdam ab ineunte ſtatim ætate iuuenes ad virorum morem laborioſa exercitatione accedunt.* Cæterum qui labor fuerit oſtendit Iuſtinus, qui lib. 111. Sic ait de Lycurgo. *Pueros puberes non in forum, ſed in agrum deduci præcepit, vt primos annos non in luxuria, ſed in opere & laboribus agerent.* Plutarchus Lycurgo ſcribit: *eirenas vti adoleſcentum miniſterio ad cœnam, maioribus ligna, minoribus olera afferre iuſsis*: Tanquam hoc fuerit ipſorum in agris opus, vt hæc aſportarent. Nam ruſtica opera certè non obibant. Atque ad hos labores metu pœnæ adigebantur, carituri aliâs honoribus in ciuitate. Qua de re etiam Xenophon ſuperioribus hæc adiungens: ἐπιθεὶς δὲ καὶ εἴ τις ταῦτα φύγοι, μηδενὸς ἔτι τῶν καλῶν τυγχάνειν, ἐποίησε μὴ μόνον τοὺς ἐκ δημοσίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς κηδομένους ἑκάστων ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μὴ ἀποδειλιάσαντες ἀδόκιμοι παντάπασιν ἐν τῇ πόλει γένοιντο, Id eſt, *Addidit etiam Lycurgus hoc, vt ſi*

Ambulatio non permiſſa viris.

Laboribus adoleſcētes exercebantur.

Labores iuniorum qui fuerint.

Ad labores pœnis adacti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

quis fugeret labores, expers deinde omnium honorum ſeu honeſtarum rerum eſſet. Qua ratione effecit, vt non ſolùm qui publicè conſtituti pædagogi ſeu magiſtratus: ſed illi etiam qui priuatim curam ſingulorum habebant, operam darent, ne à laboribus præ ſocordia deterriti, exiſtimationem omnino in Repub. amitterent.

INSTITVTVM VIII.

Pueri flagris ad aram Dianæ orthiæ ſtato tempore cædantur.

8. De puerorum ad aram Dianæ διαμαστιγώσει.

HOc quidem crudele videtur corporis exercitium, vti & reuera eſt, quo ad patientiam diſcendam flagris aſſuefiebant. Nam potius pœna hęc & ſupplicium, quàm exercitium. Sicut & Xenophon indicare videtur, fuiſſe hoc quodammodo ſupplicium in eos, qui rapientes caſeum ab ara Dianæ orthiæ deprehenſi eſſent. Quamuis haud dubiè flagellatio hæc, quam διαμαστιγώσιν notiſſimo apud omnes auctores nomine dixerũt, in quibuſuis pueris adhibita ſit. Huius inſtituti quæ fuerit prima origo indicat Pauſanias lib. III. longiſſimè eam repetens. Scribit enim Orthiæ Dianæ ſignum è Taurica allatum, cui quum Lymnatæ, Cynoſurenſes, & qui ex Meſoa ac Pitane erant, olim ſacrum facerent, tum eos ad iurgia & rixas veniſſe, & mox ad cædes conuerſos. Itaque poſtquam multi ad ipſam aram occubuiſſent, reliquos ſubitam morbi vim abſumſiſſe. Inde oraculum acceptum eſſe, aram eã ſanguine humano aſpergi oportere. Quare quum antea ſorte duceretur immolãdus, ſacri ritum ad puberum plagas tranſtuliſſe Lycurgum. Quo factum vt hoc ritu nihilo fere minus ſanguine humano ara imbueretur. Hæc itaque ſacri huius origo. Plutarchus tamen vita Ariſtidæ, aliam etiam eius refert originem. Ait enim Pauſania extra aciem bello Medico ſacris operante, & pacem Deorum expoſcente, Lydos aliquos inferentes ſeſe repentè, eripuiſſe atque diſſipauiſſe ſacra. Eum itaque ac comites quibus arma ad manum non erant, virgis & flagellis eos cecidiſſe. Vnde cœperit celebrari illius incurſus ſimulacrum Spartæ, plagis circa aras adoleſcentium & Lydorum inde pompa. Sed vtra horum fuerit vera origo: id certè in eis mirandum, & tãtum non incredibile, quod circa Deæ ſignum fieri

Huius inſtituti origo ex Pauſania.

Alia ex Plutarcho.

ſolitum

ſolitum idem Pauſanias ſcribit. Ait enim fœminam quæ ſacris pręerat, dum cæduntur pueri, ſignum vel idolum Dianę Orthię ferre. *Quod quum alioqui propter paruitatem eſſet leuiſsimum, ſi tamen ij, quibus cædendi negotium datum, cum quopiam eorum qui cædebantur Epheborum, vel ob ſpeciem, vel ob natalium claritatem agerent parcius, tum eouſque aiebant ſignum graue fieri, vt ſacerdos illud ſuſtinere nequiret. Quod vbi animaduerteret, in cædentes ſcilicet cauſam conferebat, ſéque eorum culpa querebatur onere opprimi. Adeò id ſignum è Taurica Tranſlatitium, hominum ſanguine lætabatur.* Hæc ille. Fiebat autem hæc flagellatio ſemel in anno, ídque per totum diem, certantibus inter ſe pueris qui flagellabantur, verberum tolerantia. Ita enim Plutarchus inſtitutis Laconicis: οἱ παῖδες παρ᾽ αὐτοῖς ξαινόμενοι μάστιξι δι᾽ ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὀρθίας Ἀρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διακαρτεροῦσι, ἱλαροὶ καὶ γαῦροι, ἁμιλλώμενοι περὶ νίκης πρὸς ἀλλήλους, ὅστις αὐτῶν ἐπὶ πλέον τε καὶ μᾶλλον καρτερήσει τυπτόμενος. καὶ ὁ περιγινόμενος, ἐν τοῖς μάλιστα ἐπίδοξός ἐστι. καλεῖται δὲ ἡ ἅμιλλα διαμαστίγωσις. γίνεται δὲ καθ᾽ ἕκαστον ἔτος, Id eſt, *Pueri apud ipſos per totum diem ad Orthiæ Dianæ aram flagellis cæſi, ſæpenumero ad mortem vſque hilares & geſtientes verbera tolerant, de victoria inter ſe certantes, quis ex ipſis longiore & maiore in verberibus tolerantia vtatur. Et qui cæteros ea ſuperauit, maximam inde gloriam conſequitur. Vocatur autem hoc certamen flagellatio, & quotannis celebratur.* Quod idem auctor etiam in Lycurgo ait ſe, ſuo tempore conſpexiſſe. Moſonius apud Stobæum ſermone XCII. vbi huius etiam meminit, dicit etiam pueros lætari hac flagellatione. Ita enim de verberibus eorum loquitur: ὡς δὲ οὔτε αἰσχρὸν, οὐδὲ ὑβριστικὸν οὐδὲν ἔχουσιν αἱ πληγαὶ, δηλοῦν Λακεδαιμονίων παῖδας δημοσίᾳ μαστιγουμένους, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ ἀγαλλομένους, Id eſt, *Quod verbera nihil graue & iniurioſum habeant, oſtendunt Lacedæmoniorum pueri, qui publicitus flagellis ceduntur, & id ipſum gaudent.* Meminit & Lucianus Icaro Menippo, vbi Menippus aliorum ſtudia apud inferos enarrãs, Lacedæmonios ait ibi occupatos in flagellandis pueris. Scholiaſtes Thucydidæ ait, etiam fortiores haberi, qui optimè perdurarent in his verberibus. Sic enim de Lacedæmoniis ſcribit: ἀμέλει καὶ διαμαστιγώσεις ἐγίνοντο κατά τινα ἡμέραν, ἐν αἷς οἱ πλείονας ἐνεγκόντες, ἀνδρειότεροι ἐνομίζοντο. Deſcribit hanc flagellationem, & puerorum tole-

Quãdo fieret hæc flagellatio.

rantiam etiam Cicero Tuſculana II. *Spartæ* (inquit) *pueri ad aram ſic verberibus accipiuntur, vt multus è viſceribus ſanguis exeat: nonnunquam etiam, vt quum ibi eſſem audiebam, ad necem. quorum non modò nemo exclamauit vnquam, ſed ne ingemuit quidem.* Idem teſtatur & Tuſculana V. *Pueri,* inquit, *Spartiatæ non ingemiſcunt verberum dolore laniati.* Reſpexit huc etiam Plautus Captiuis, vbi paraſitos, Laconas plagipatidas vocat. Ita enim ibi Ergaſilus de contemtu paraſitorum apud iuuenes ait. *Nihil morantur iam Laconas imi ſubſellij viros Plagipatidas quibus ſunt verba ſine penu & pecunia.* Hanc puerorum patientiam intellexit etiam Horatius lib. I. carminum oda VII. Quum ipſi Lacedæmon dicitur patiens. Sed nec præteriit huius mentionem ex veteribus Theologis eruditiſſimus Tertullianus. Ita enim libro ad Martyres ſcribit: *Nam quod hodie apud Lacedæmonios ſolemnitas maxima eſt* διαμαστίγωσις, Id eſt, *flagellatio, non latet. In quo ſacro ante aram nobiles quique adoleſcentes flagellis affliguntur aſtantibus parentibus & propinquis, & vti perſeuerēt adhortantibus.* Idem Apologetico aduerſus gentes, ait propinquos adſtare adhortantes, atque hæc flagella acerbata, tantum honorem tolerantiæ domui conferre, quantum ſanguinis fuderint.

Ratio huius inſtituti. Porro rationē huius inſtituti reddit Xenophon paucis quidem verbis, ſed longè elegantiſſimis, ita ſcribens: τοῦτο δὲ δηλῶσαι καὶ ἐν τούτῳ βουλόμενος, ὅτι ἔστι ὀλίγον χρόνον ἀλγήσαντα, πολὺν χρόνον εὐδοκιμοῦντα εὐφραίνεσθαι, Id eſt, *voluit legiſlator oſtendere hoc inſtituto, quod qui breui tempore dolores patitur, longo deinde tempore laudatus lætatur.*

Alia ratio ex Seneca. Seneca tamen videtur hoc ad indolis experimentum referre. Ita enim ſcribit libello, quo diſputat quare bonis viris mala accidant, quum ſit prouidentia: *Nunquid,* inquit, *tu inuiſos eſſe Lacedæmonios liberos ſuos credis, quorum experiuntur indolem publicè verberibus admotis? Ipſi illos patres adhortantur, vt ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros ac ſemianimos rogant, perſeuerent vulnera præbere vulneribus.* Apud alios tamen hoc inſtitutum calumniis obnoxium. Alcibiades dicebat nihil mirum ſi Lacedæmonij in bellis intrepidi. Defugere enim hoc modo cruciatus & legum ſeueritatem. Auctor Ælianus lib. XIII. Sicut & Sybarita quidam, vt ex Serino refert Stobæus, quum Lacedæmonem veniſſet, perſpectis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſpectis eorum moribus & patientia, qua ſtatim à pueris educabantur: *Nihil*, inquit, *mirum iÿ præſtant, quòd mortem obeant in bello, ne ita viuere cogantur.*

TABVLA DECIMA DE LEGIBVS NVMMARIIS ET CONTRACTVVM.

INSTITVTVM I.

Aurum & argentum nemo poßideat.

MVLTA ex hoc inſtituto ſequebantur in Repub. laudabilia. Quid enim ſublatis opibus & demto diuitiarum ſtudio, Lacedæmoniis ſupererat, quod magnoperè quærerent & affectarent, præter virtutem? Hanc igitur volens Legiſlator à ſuis ciuibus omnibus aliis rebus anteponi, aurum & argentum è Repub. exulare iuſſit. Quod adeò ſeuerè etiam interdictum à Legiſlatore ſcribunt, vt inquireretur de auri poſſeſſione, tanquam de graui admiſſo ſcelere, ac qui contra leges aliquid habere deprehendebatur, eo nomine pœnas dabat. Ita enim ſcribit Xenophon de Repub. Lacedæm. χρυσίον γε μὴν καὶ ἀργύρειον ἐρευνᾶται, καὶ ἄν τι πού φανῇ ὁ ἔχων ζημιοῦται, Id eſt, *Aurum & argentum Spartæ indagari ſolet, & ſicubi aliquid compareat, poſſeſſor multatur.* Athenæus lib. VI. depnoſoph. πλάτων δὲ ὁ θεῖος, καὶ λυκοῦργος ὁ λάκων, οὐδ' εἴων ἐνεπιδημεῖν ταῖς ἰδίαις πολιτείαις, οὔτε τῶν ἄλλων πολυτελῶν οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἄργυρον, οὐδὲ τὸν χρυσὸν, τῶν μεταλλευομένων τὸν σίδηρον, καὶ τὸν χαλκὸν ἀρκεῖσθαι νομίζοντες, Id eſt, *Diuinus Plato, & Lycurgus Spartanus non permiſerũt in ſuis Rebuſpub. verſari & exiſtere pretioſum aliquid, neque aurum & argentum: ſed ex metallis ſolùm ferrum & æs ſufficere exiſtimabant.* Iuſtinus de Lycurgo loquens: *Auri*, inquit, *& argenti vſum velut omnium ſcelerum materiam ſuſtulit.* Atque hoc eo ſeuerius obſeruabatur, quod oraculo moniti fuerant, cupiditatem pecuniȩ Spartam aliquando perdituram. Quod oraculum redditum olim fuerat Theopompo & Alcameni, hoc verſu:

1. De auro & argento è Repub. exulare iuſſo.

De Auri poſſeßione ſeuerè inquiſitum.

Oraculum, cupiditate pecuniæ Spartam perituram.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ὀλεῖ·

vt ſcribit Plutarchus inſtitutis Laconicis. Vel vt aliâs ſcribitur,

Ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν.

Athenæus quoque ex Poſidonio refert, à Diis prohibitos Lacedæmonios aurum & argẽtum poſſidere. Ita enim locum emendat doctiſſimus Victorius, pro ἐθῶν legens θεῶν. Et rectè quidem

Pœna conſtituta in auri & argenti poſſeſſores. mea ſententia. Quę autem pœna fuerit in auri & argenti poſſeſſores, indicat Plutarchus inſtitutis Laconicis. Nam capitis ſupplicium propoſitum eis fuiſſe ibi ſcribit. Sicut & Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum teſtatur, qui ſic ſcribit: ἐὰν δὲ παρά τινι εὑρέθη χρυσὸς καὶ ἄργυρος, θανάτῳ ζημιοῦται, Id eſt, *Si deprehendatur aurum vel argentum apud aliquem, morte punitur.* Quò facit, quod idem auctor in vita Lyſandri narrat de quodam, qui Thorax dictus fuit. Is enim tametſi collega & amicus Lyſandri ab Ephoris nihilominus necatus eſt, quod compertum fuiſſet argentum eum domi habere. Ac nota hiſtoria ex Herodoti lib.

Mæandrius Sami tyrannus Sparta pulſus. III. & Plutarchi apophthegmatis Laconicis, de Męandrio Sami Tyranno, qui Sparta pulſus ab Ephoris, quod ciuibus vaſa aurea & argentea elargitus eſſet. Spartæ itaque reuera hæc lex vſitata, quam Plato lib. v. de legibus in ſua Repub. inſtituit, nec fortean

Quando inolcuerit hoc inſtitutum. in mũdo ad eum modum alibi vſpiam. Sed hoc tamen tam præclarũ inſtitutũ exoleuit, inuecta pecunia à Lyſandro poſt captas Athenas, vt teſtatur in vita Lyſandri, & pluribus aliis locis Plutarchus: atque auctor etiam Ælianus lib. XIV. cap. XXIX. variæ hiſtoriæ. De quo & nos plura libro ſequenti.

INSTITVTVM II.

Niſi ferreum numiſma, nullum Spartæ cudatur vel vſurpetur.

2. De moneta ferrea cudenda ſublato auro & argento. SVblato auro & argento iam vel cuicunque materiæ pretium ſtatuere facile erat. Ferreum itaque voluit legiſlator ſuis pro nũmis eſſe, antiquata omni moneta aurea & argẽtea. Plutarch. Lycurg. πρῶτον μὲν ἀκυρώσας πᾶν νόμισμα χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν μόνῳ χρῆσθαι τῷ σιδηρῷ προσέταξεν, Id eſt, *Primùm abrogans omne muniſma aureum & argenteum, ſolo ferreo vti permiſit.*

Nummus ferreus qualis fuerit. Erat autem ferreus hic nummus grauis pondere, & mole ſua non exiguus.

Itaque

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Itaque, vt ait Xenophon, ſi tantum in ædes reciperetur quantum minas decem æquaret, fieri non poterat, vt id vel Dominis vel ſeruis clã eſſet. Etenim & amplo id collocari ſpacio, & plauſtro neceſſe erat vehi. Idem teſtatur etiam Plutarchus Lycurgo, qui ait ad vehendum tantum nummorum ferreorum, quantum valet decem minas, requiri plauſtrũ duorum boum. Qualis *Moneta* autem fuerit moneta, & quomodo cudi ſolita, docet idẽ in Ly- *ferrea quomodo cudi* curgo, & dilucidius in vita Lyſandri. Ibi enim ſcribit patrium *ſolita.* Lacedæmoniorum numiſma fuiſſe σιδηροῦν, πρῶτον μὲν ὄξει μεταβαπτόμενον ἐκ πυρὸς, ὅπως μὴ καταχαλκεύοιτο, ἀλλὰ διὰ τὴν βαφὴν ἄστομον καὶ ἀδρανὲς γένοιτο, Id eſt, *Ferreum numiſma ſolitum aceto tingi ſimul ac igne exemtum, ne poſſet procudi, ſed vt ob tincturam minus duceretur vel malleo eſſet tractabile.* Sicut & Polybius lib. VI. docet, etiam fuiſſe olim ferreum nummum apud Lacedęmonios, poſtea verò ſcribit eos vſos communi numiſmate. Forma quæ fue- *Forma* rit oſtendit Plutarchus eodem loci, vbi dicit veterum numiſma *quæ fuerit.* omne fuiſſe obeliſcos, atque inde obolos dictos pecuniolæ ali- *Oboli vn-* quam copiam. Quod quidem ſi de ferreis Lacedæmoniorum *de dicti.* nummis ita habet, erant obeliſci illi non multo diſſimiles aureis & argenteis obeliſcis, qui vulgò fiunt, nobis dicti *Guld oc Sylff Tiene.* Sed an obeliſci illi ſignati publica nota haud dixerim, quum etiam æs rude olim apud Romanos in vſu fuerit, vt teſtatur Plinius lib. XXXIII. cap. III. Ac cõiicio quod apud Platonem eſt lib. v. de legibus, ciues ab exteris domũ reuerſos, commutare debere peregrinam monetam apud magiſtratus, id ex Lace- *Moneta* dæmoniorum conſuetudine illum traxiſſe. Nam ita haud dubiè *peregrina apud Ma-* apud eos antiquitus fiebat, vt exportari poſſet peregrina pecu- *giſtratus* nia extra Laconicæ fines, aliâs periculo mortis poſſeſſuri au- *mutari ſolita.* ream vel argenteam monetam, ſi deprehenſi eſſent.

INSTITVTVM III.

Ex corio numiſma valeat.

CORium vſum nummorum habuiſſe apud Lacedæmonios 3. *De nu-* teſtis Seneca lib. v. de beneficiis cap. XIV. vbi ita ſcribit: *Æs miſmate* *alienum habere dicitur, & qui aureos debet, & qui corium publica forma ex corio.* *percuſſum: quale apud Lacedæmonios fuit, quod vſum numeratæ pecuniæ*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

præſtat. Idem refert Stobæus ſermone CXLV. ex Nicolao de moribus gẽtium, vbi ait inter alia inſtituta Lacedæmoniorum, hoc etiam vnum fuiſſe. Ita enim ſcribit νομίσματι δὲ χρῶνται σκυτίνῳ, Id eſt, *Numiſmate autem vtuntur Scorteo.* Sed hoc videtur aut vetuſtiſſimæ conſuetudinis, aut extremæ neceſſitatis fuiſſe.

INSTITVTVM IV.

Permutatione rerum contractus fiant.

4. De contractibus per rerum commutationem faciendis. Inſtitutum de permutatione rerum fuiſſe antiquum.

NAturalis illa, & priſco ſeculo vſitata ratio transferendi & comparandi res per commutationem, longo tempore Lacedæmoniis recepta fuit. Quod Iuſtinus quidem Lycurgo tribuit. Ita enim de eo ſcribit. *Emi*, inquit, *ſingula non pecunia, ſed compenſatione mercium iuſſit.* Sed videtur tamẽ eo eſſe longè antiquius inſtitutum hoc, quippe omnibus gentibus initio vſitatum, ſicut docent I c ti. Hinc eſt quod Spartæ Regia Polydori, dicta fuerit βοώνητα, quia bobus emta: Pauſanias Laconicis: λακεδαιμονίοις δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην, ἔστιν τὰ ὀνομαζόμενα βοώνητα, πολυδώρου ποτὲ οἰκία τοῦ βασιλέως· ἀποθανόντος δὲ παρὰ τοῦ πολυδώρου τῆς γυναικὸς ἐπρίαντο ἀντιδιδόντες βοῦς. ἀργύρου γὰρ οὐκ ἦν τότε οὐδὲ χρυσοῦ νόμισμα. κατὰ τρόπον δὲ ἔτι τὸν ἀρχαῖον, ἀντεδίδοσαν βοῦς, καὶ ἀνδράποδα, καὶ ἀργὸν τὸν ἄργυρον καὶ χρυσόν, Id eſt, *Lacedæmoniis iuxta hanc viam ſunt, quæ Booneta dicuntur, vbi olim Regia Polydori. Quo mortuo ab eius vxore domum compararunt dato boum pretio. Nondum enim erat nummus auro argentóque ſignatus: ſed ad huc ſecundum veterem conſuetudinem vltro citróque res permutabant, bobus, mancipiis, rudique auro & argento.* Hæc itaque ipſis contrahendi ratio, quæ eò melius ſeruari poterat, quod quam pauciſſimis egerent, & nummus ibi non eſſet, qui apud exteros pretium haberet.

INSTITVTVM V.

Lucrum ex re facere, nemini liceat.

5. De non habendis quæſtui facultatibus.

QVæſtui habere facultates Lacedæmoniis non permiſſum fuit, quòd nec ipſis magnopere neceſſe, qui diuitias nullo in honore habebant. Lucrum enim & augmentum rei familiaris putabant cum multis iniuriis coniunctum. Itaque Timandridas, quum peregrè abiens filio procurationem familiæ delegaſſet, ac

reuerſus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

reuerſus rem multis partibus auctiorem, quàm antea, reperiſſet, dixit à filio multos Deos, familiares, & hoſpites iniuriis affectos, vt ſcribit Ælianus. Neque enim circumſcriptio in emendo & vendendo Lacedæmone impunita, quum alibi nulla fraudibus huiuſmodi pœna ſit conſtituta. Hoc enim Xenophon vetuiſſe legiſlatorem ait: τό γε μὴν ἐξ ἀδίκων χρηματίζεσθαι καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις διεκώλυσε, Id eſt, *Lycurgus ex iniuſtis opes parare prorſus prohibuit.* Idem ſcribit apud Stobæum Nicolaus de moribus gentium, vbi ita ait: χρηματίζεσθαι δ' αἰσχρὸν σπαρτιάτῃ. Itémque Plutarchus ait, in Leſchis Lacedæmonios verſari ſolitos, ſine mentione compendij faciendi, & forenſium negotiorum tractãdorum: εἰς ταύτας (inquit) συνιόντες ἐπιεικῶς μετ' ἀλλήλων, οὐδενὸς μεμνημένοι τῶν πρὸς χρηματισμὸν ἢ χρείαν ἀγοραῖον συντελούντων. Cuius etiam rationem addit hanc: χρηματισμοῦ δὲ συναγωγὴν ἔχοντος ἐργώδη καὶ πραγματείαν, οὐδ' ὁ ποιῶ ἔδει, διὰ τὸ κομιδῇ τὸν πλοῦτον ἄζηλον γεγονέναι καὶ ἄτιμον, Id eſt, *Pecuniam cum lucro quærere, quæ habet multum laboris & moleſtiæ, operæ non erat, quod iacerent prorſus ſordeſceréntq; diuitiæ.* Et Ælianus lib. XIV. var. hiſt. ait quendam multatum ab Ephoris, qui fundum exiguo nimis pretio comparaſſet. Vbi poſtea addit morem fuiſſe, vt aduerſus pecunię ſtudium pugnarent tanquam contra hoſtem. Sic enim inquit: ἦν δὲ λακεδαιμονίων ἐν τοῖς μάλιστα ἀνδρικὸν καὶ τοῦτο, μὴ πρὸς μόνους πολεμίους παρατετάχθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀργύριον. Præclarè itaque Alcamenes. Nam interrogatus quo pacto quis optimè regnum conſeruaret, Reſpondit: *ſi lucrum poſthaberet.* Ex quo conſequitur, ſi lucrum omne poſthabitum, nec fœnus fuiſſe Spartæ conceſſum. Sicut & Plato in ſuis legibus fœnus exerceri vetat, haud dubiè hinc ſumto exemplo.

INSTITVTVM VI.

Donare aliquid de ſuo nemini permittatur.

DE ſortibus & poſſeſſionibus ſupra diximus, quod videlicet eas dono in alios transferre non licebat. Hoc & de aliis rebus intelligẽdum, quarũ in vniuerſum non erat donatio. Quorſum enim donare attinebat in beneuola iſta rerum omnium communicatione? Etenim dona dare corruptelæ & iniuſticiæ

6. De donis non dandis nec accipiẽdis quorum illud iniuſtitiam, hoc ſordes arguebat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

imputatur, accipere ſordes & habendi cupiditatem arguit. Neutrum Lacedæmoniis probatũ. Rectè itaque dona dari non permiſerũt, vt ex multis patet. De Mæandrio iam dictum eſt, quod vaſa aurea ciuibus elargiri ipſi non licuit. Alcamenes dona à Meſſeniis oblata recuſauit, quòd diceret, ſe iis acceptis pacem cum legibus ſeruare non poſſe. Archidamus pretioſas veſtes à Dionyſio Siculo filiabus miſſas repudiauit, quòd vereri ſe diceret, ne iis indutæ deformes viderentur. Sicut & Lyſander, & alij multi alia dona recuſarunt. Atque adeò hoc obtinuit, vt nec legati exterorum munera à Lacedæmoniis acciperent, ſicut neq; ſuos legatos ab aliis dona ſumere voluerunt.

Mæandrius Sparta pulſus.

Alcamenes dona recuſauit à Meſſeniis.

Archidamus à Dionyſio.

Legatis exterorũ dare vel ab iis accipere nõ licuit.

TABVLA VNDECIMA DE LEGIBVS FORENSIBVS.

INSTITVTVM I.

Ante trigeſimum annum ætatis nemo ad forum accedat.

VIros factos virilia tractare Lacedæmonij voluerunt, iunioribus ea attingere prohibentes. Itaque in forum venire, & forenſia negotia tractare, quod virorũ erat, ante legitimam ætatem non permiſerunt. Plutarchus Lycurgo: οἱ μὲν γὰρ νεώτεροι τριάκοντα ἐτῶν τὸ παράπαν οὐ κατέβαινον εἰς ἀγορὰν, ἀλλὰ διὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἐραστῶν ἐποιοῦντο τὰς ἀναγκαίας οἰκονομίας, Id eſt, *Inferiores quidem triginta annis haudquaquam procedebant in forum, verùm explicabant ea, quæ pertinebant ad negotia neceſſaria, per propinquos & amatores.* Quem annum virilis ætatis initium fuiſſe vel hinc colligere licet. Quò pertinet etiam, quod Iuſtinus de Lycurgi conſtitutionibus ait: *pueros puberes,* inquit, *non in forum, ſed in agrum deduci præcepit, vt primos annos non in luxuria, ſed in opere & laboribus agerent.* Quod quidem ipſorum puerorum inſtitutioni ita conueniebat, vt ex iis quæ à nobis dicta ſunt intelligi poteſt. Verumtamen quod Iuſtinus ait, labore ruſtico in agris adoleſcentes exerceri ſolitos, id non vſquequaq; cõuenit cum iis quæ ſuperius dicta ſunt, niſi iuuetur interpretatione, atque in ſenſum accipiatur,

1 De forenſibus negotiis non tractãdis ante legitimam ætatem. fuit autem illa annorum triginta.

Iuſtini locus explicatur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

accipiatur, vt ligna ex agris adferrent, & olera ad cœnas, exercitio ferè militari parandi commeatus. Qua de re etiam ſupra egimus.

INSTITVTVM II.

Maioribus natu probro ſit aßiduè in foro verſari.

IN grauibus & ſeriis ſtudiis non duxit legiſlator habenda negotia forenſia. Eis itaque ſuos ciues deditos eſſe vetuit. Quapropter non licuit in foro verſari, niſi quum neceſſitas poſtularet. Nam aſſiduum ibi ſpectatorem eſſe, & aliorum lites & controuerſias auſcultare, id verò vel curioſi vel otioſi. Ab quibus vitiis, conſuetudine forum frequentandi interdicta, ſuos reuocauit, ſanciens id minus ciuibus Spartanis honeſtum fore. Plutarchus Lycurgo: τοῖς πρεσβυτέροις αἰσχρὸν ἦν συνεχῶς ὁρᾶσθαι περὶ ταῦτα διατρίβουσιν, ἀλλὰ τὸ μὴ πλεῖστον τῆς ἡμέρας περὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰς καλουμένας λέσχας ἀναστρέφεσθαι, Id eſt, *Maioribus natu probroſum erat aßiduè in foro conſpici, ac non partem diei maximam in Gymnaſiis & leſchis, quas vocant, verſari.* Itaque in foro verſari, nulla poſtulante neceſſitate, cum dedecore coniunctum: in gymnaſiis & leſchis honeſtum. Et meritò. Nam in foro quid agitur, auditur & tractatur præter fraudes, periuria, iniurias, maleficia? In leſchis autem & gymnaſiis corpus exercebatur ad labores, animus recreabatur colloquiis & diſputationibus, de virtute & de præclarè factis.

2. De non verſando in foro niſi quum neceſſitas poſtularet. Ratio huius inſtituti.

INSTITVTVM III.

De corporis habitu Ephori decimo quoque die iudicent, Ephebis ſe nudos oſtendentibus.

HAc lege inſtituta videtur quodammodo executio aliquot præcedentium. Nam Ephoros vult corpora adoleſcentum inſpicere, vt conſideretur in iis, an aliquid arte comparatum, fucatum, ſine otio luxuriáue corruptum. In quibus omnibus & aliis, ſi quid contra leges peccatum, arguebantur rei. Ælianus lib. XIV. variar. hiſt. cap. VII. dicit hoc legi, de corporis nimia mole prohibita, adſcriptum. Ita enim inquit; προσεγέγραπτο δὲ καὶ τῷ νόμῳ, καὶ διὰ δέκα ἡμερῶν πάντως τοῖς ἐφόροις τοὺς ἐφήβους παρίστασθαι γυμνοὺς δημοσίᾳ· καὶ εἰ μὲν ἦσαν εὐπαγεῖς καὶ ἐρρωμένοι, καὶ ἐκ τῶν γυ-

3. De Ephebis quos decimo quoque die nudos ſe Ephoris in vnum coactos oportuit oſtendere.

μνασίων οἱονεὶ διαγλυφθέντες, καὶ διατορνευθέντες, ἐπῃνοῦντο· εἰ δέ τι χαῦνον ἦν αὐτοῖς τῶν μελῶν, ἢ ὑγρότερον, ὑποιδούσης καὶ ὑπαναφυομένης διὰ τὴν ῥαθυμίαν πιμελῆς, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐπαίοντο καὶ ἐδικαιοῦντο, Id eſt, *Adſcriptum etiam hoc erat in lege, vt decimo quoque die Ephebi ad vnum omnes ſe coram Ephoris nudos publicè ſiſterent: Ac ſi eſſent ſolida corporis habitudine, validique & quaſi ſculpti ex certaminibus & tornati, commendabantur: ſin aliquod membrum illis eſſet turgidum vel molle, ob ſuppoſitam & ſubcreſcentem ex ocio pinguedinem, verberabantur & multabantur.* Meminit & Athenæus lib. XII. Dipnoſoph. ex Agatharchide. Ac pertinet huc factum Ageſilai. Nam quum circa Helleſpontum bellum gereret, corpora mancipiorum captorum nuda ſuis Lacedæmoniis videnda exhibuit, quæ quum eſſent tenera, flaccida & eneruata, iuſſit ſuos inde animos ſumere, quod aduerſus talia corpora eſſet pugnandum, vt refert idem Athenæus, & Plutarchus apophtheg. paulo aliter.

INSTITVTVM IV.

Amator pro amaſio puniatur.

4. De puniendis amatoribus peccãtibus amaſiis.

QVi pueros ingenuos amabant, neceſſe habebant, ita exemplo ad virtutem eis præire, vt nulla in re delinquerẽt. Nam aliâs non videbatur ſatis ſincerus amor, niſi ad virtutis ſtudium amaſius duceretur. Peccante itaq; amaſio, luebat pœnam amator. Ælianus lib. III. cap. X. λακωνικὸς καὶ οὗτος νόμος· ὅταν ἁμάρτῃ μειράκιον, τῇ μὲν ἀφελείᾳ τοῦ τρόπου, καὶ τῇ νεαρᾷ τῆς ἡλικίας συγγινώσκουσι· τὸν δὲ ἐραστὴν ὑπὲρ αὐτοῦ κολάζουσιν, ἐπιγνώμονας αὐτοὺς καὶ ἐξεταστὰς ὧν ἐκεῖνοι πράττουσι κελεύοντες εἶναι, Id eſt, *Lex eſt hæc Spartana: ſi puer delinquat, veniam dant imprudentiæ & ætati iuuenili. At amatorem eius loco puniunt, volentes amatores arbitros & indagatores eſſe eorum quæ faciunt.* Plutarchus ait, vtrinque mutuam eſſe exiſtimationem, amatoris ab amaſio, & viciſſim amaſij ab amatore. Nam prout hic vel ille benè ob virtutem audiebat, ita de altero opinio. Ita enim ait: ἐκοινώνουν δὲ οἱ ἐρασταὶ τοῖς παισὶ τῆς δόξης ἐπ' ἀμφότερα. Vbi addit de punito amatore pro amaſio exemplum. Nam quidam puer (inquit) quum aliquando vocem in certando emiſiſſet parum generoſam, indicta à magiſtratibus eius amatori multa fuit.

INSTI-

INSTITVTVM V.

De legibus Iuniores non inquirant.

DIximus ſupra ex Demoſthene non licuiſſe Lacedæmoniis leges aliarum Rerumpub. diſcere: ſed nec de propriis inquirere licebat, rectè ne an ſecus poſitę eſſent. Nam hac ratione legum auctoritatem in dubium vocari neceſſe erat, ex quo ſequutura obedientiæ detrectatio. Auctor nobis locupletiſſimus Plato lib. 1. de legibus. Ita enim ibi hoſpes Athenienſis Cretenſem & Spartanum collocutores affatur: ὑμῖν μὲν γάρ, εἴπερ καὶ μετρίως κατεσκευάσαι τὰ τῶν νόμων, ἕις τῶν καλλίστων ἂν εἴη νόμων, μὴ ζητεῖν τῶν νέων μηδένα ἐᾶν, ποῖα καλῶς αὐτῶν, ἐι μὴ καλῶς ἔχει, Id eſt, *veſtræ leges vtut commodè alioquin ſunt conſtitutæ, hæc vna tamen inter cæteras præſtantiſſima: Ne iuuenum cuiquam fas ſit in leges inquirere, quæ ſcilicet benè conſtitutæ ſint, quæ minus bene.* Cuius grauem & memorabilem addit poſtea Philoſophus rationem. Nam omnes, inquit, vna voce vnóque ore conſentiunt, quod quæcunque à Diis leges latæ ſunt, rectè ſunt poſitæ. Ac ſi quis aliter dixerit, minimè ab audientibus feratur.

5. *De propriis legibus non licuiſſe pueris inquirere.*

Ratio huius inſtituti.

INSTITVTVM VI.

Quam dicit ſententiam homo vitæ improbæ, ea vt obtineat, à viro ſpectato referatur.

QVi vita & moribus minus erat commendatus, is in conſiliis & iudiciis ſententiæ dictionem non habebat. Nam tametſi rectè conſuleret, tamen locum non habuit prolata ab eo ſententia: ſed eam iuſſerunt eſſe viri grauitate morum & virtute conſpicui. Plutarchus de auditione: οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι ἄρχοντες, ἀνδρὸς οὐκ εὖ βεβιωκότος γνώμην δοκιμάζαντες, ἑτέρῳ προσέταξαν εἰπεῖν εὖ δοκιμοῦντι περὶ τὸν βίον καὶ τὸ ἦθος, Id eſt, *Spartanorum magiſtratus, quum ſententiam hominis parum laudatæ vitæ approbarent, alteri ſpectatæ vitæ & morum, eam pronũciandam mandauerunt.* Cuius idem ſtatim rationem reddit hãc, quod ita rectè & ciuiliter populum aſſuefacerent, moribus potius quam verbis conſulentium duci. Exemplum refertur oratione Æſchinæ in Timarchum, vbi ait ſententiam improbi viri à quodam Senatorum traditam alteri honorato viro pronunciandam. *Quum quidam*, inquit, *apud Lace-*

6. *De non recipienda in conſilio ſententia à minus probatis moribus viro prolata, niſi eam vir bonus & grauis protulerit.*

Ratio huius inſtituti.

Exemplũ huius rei.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

dæmonios concionem habuiſſet, vir & vitæ flagitioſæ, ita ſummæ eloquentiæ, atque illi in eius ſententiam ituri eſſent, ſenum quidam prodiit, quos illi & verentur & metuunt, qui acriter obiurgauit Lacedæmonios, ac tale quoddam maledictum in eos iecit: non diu Spartam fore ab hoſtili violentia incolumem, ſi talibus in concione ſuaſoribus vterentur. Eadémque opera acceſiuiſſe alium quendam Lacedæmonium, virum haud ſanè diſertum, ſed rebus bello geſtis illuſtrem, iuſticiáque & continentia præſtantem: Ac iuſſiſſe vt eaſdem ſententias, quas prior ille orator dixiſſet, pro ſua virili vtcunque repeteret. Sic, inquit, Lacedæmonij de viri boni ſententia decernant: Ignauorum autem atque improborum hominum, ne vocem quidem auribus admittant. Hæc ille. Cuius verba latinè reddita, referuntur etiam à Gellio noctium Atticarum lib. XVIII. cap. III. Plutarchus in pręceptis politicis nominat quendam Demoſthenem, cui Spartæ hoc contigerit, ſed ſententiam eius ait ab Ephoro quodam alteri commiſſam. *Lacedæmone*, inquit, *quidam Demoſthenes homo impurus auctor fuit ſententiæ & rei de qua agebatur idoneæ. Ad quam repudiandam pro indignitate auctoris populus viſus eſt propenſior. Proinde Ephori alium ex Senioribus ſorte legere, cui negotium eiuſdem ſententiæ dicendæ demandauerunt: tanquam ex vaſe obſoleto & ſordido in purum transfundentes, vt multitudini acceptior fieret.* ὅτω μεγάλην ἔχει ῥοπὴν ἐν πολιτείᾳ πίστις ἤθους καὶ τοὐναντίον: Id eſt, *Tantum momenti in Repub. probitatis opinio habet, & ècontra, vt idem ait.*

TABVLA DVODECIMA DE LEGIBVS MILITARIBVS.

INSTITVTVM I.

Qui legitimæ ætatis non eſt, in bellum ne eat, ſed domi patriæ cuſtodiæ ſit.

1. De militari ætate. QVOD fuerit certa quędã & definita ætas militaris legib. Lacedæmoniorũ, mihi quidem haud dubium eſt. Nam bellicoſis gentibus omnibus ea lex obſeruata. Videtur *Militaris ætas, annus trigeſimus.* autẽ apud Lacedæmonios is fuiſſe ætatis militaris annus, qui & virilis ætatis, quo ex Ephebis egrediebãtur, videlicet annus XXX.

Ante

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Ante hunc qui in prælium deſcendere auſus, multabatur. Apud Ælianum lib. VI. cap. III. var. Hiſt. narratio eſt de Iſada quodam, quem quum lex adhuc ad pugnam non vocaret, quod exiliens gymnaſio ſe ſtrenuum præſtitiſſet, corona donatus eſt: ſed quia tamen ætate non poſtulāte, nec armis in patria vſitatis rem geſſiſſet, pœna affectus. Id quod vſque adeò ſeruabatur, vt in extrema neceſſitate, quum omnes armis per ætatem ferendis idonei educerentur, iuuenes tamen cum ſenibus domi relinquerentur, vt patriæ cuſtodiam agerent, ex reliquis vix aliis, quàm qui ad capiendos magiſtratus neceſſarij eſſent remanentibus. Ita Thucydides ait lib. v. Spartani exercitus, qui ad Tegeam ducebatur, partem domum remiſſam, ἐν ᾧ, inquit, τὸ πρεσβύτερόν τε καὶ τὸ νεώτερον ἦν, ὥστε τὰ οἴκοι φρουρεῖν, Id eſt, *vbi erant ſenes & iuuenes, vt domi patriæ præſidio forent.* Et Xenophon quodam in loco ait, præter iuuenes & ſenes, paucos tantũ relictos, vt obirēt publica munia.

Iſadas quidam multatus ante ætatem in prælium egreſſus.

Iuuenes domi relicti cum ſenibus ad patriæ cuſtodiam.

INSTITVTVM II.

Ante plenilunium cum exercitu non exeundum.

LVnam Græci omnes obſeruabant, tempora ei accommodantes, & in his præcipuè Lacedæmonij. Nam illi vſque adeò eam reſpexerunt, vt ſuperſtitione quadã, nec publicè aliquid agerēt, tum quoque exercitum antequam pleno eſſet orbe nequaquam educerēt. Qua de re legem eos habuiſſe teſtatur Herodotus lib. VI. Nam quũ Athenienſes bello Perſico Darij, poſt direptam Eretriam, miſiſſent ad Lacedæmonios petitum auxilia, decreuerunt quidem illis ſubuenire Lacedæmonij: ἀδύνατα δέ σφι (inquit) ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον, Id eſt, *Impoßibile illis erat ſtatim hoc facere nolentibus rumpere legem.* Nam nonus erat dies menſis inſtantis, quo negabāt ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Idem quoque tradit Lucianus lib. de Aſtrologia ita ſcribens: λακεδαιμονίοις λυκοῦργος τὴν πολιτείαν πᾶσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διετάξατο, καὶ νόμον σφίσιν ἐποιήσατο, μηδαμοῦ μηδὲ ἐς πόλεμον προχωρέειν πρὶν τὴν σελήνην πλήρεα γενέσθαι, Id eſt, *Lycurgus tum Lacedæmoniis omnem Reipub. conſtitutionem ex cœlo ordinauit: Tum legem eis dedit, ne quando in bellum prodirent ante plenilunium.* Non enim exiſtimabat, inquit, eandem eſſe ci-

1. De non educendo exercitu ante plenilunium.

Lex de Plenilunio obſeruando.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

uitatis adminiſtrationem creſcente Luna & euaneſcente, propterea quod omnia ab illa regerentur.

INSTITVTVM III.

Aduerſus eoſdem hoſtes identidem bellum non gerendum.

3. De non gerendo bello ſæpius aduerſus eoſdem hoſtes.

HAnc tertiam Rhetram fuiſſe Lycurgi teſtatur aliquoties Plutarchus. In Lycurgo ita ſcribit: τρίτην δὲ ῥήτραν διαμνημονεύουσι τοῦ λυκούργου, τὴν κωλύουσαν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς πολεμίους στρατεύειν, ἵνα μὴ πολλάκις ἀμύνεσθαι συνεθιζόμενοι, πολεμικοὶ γίνονται, Id eſt, *Tertiam hanc Rhetram commemorant Lycurgi, quæ prohibet aduerſus eoſdem hoſtes bellũ repetere: vt ne ſæpius exercitati armis, bellicoſi reddantur.* Eandem legem alia forma conceptam tribuit etiam Polyænus Lycurgo lib. 1. ſtratagematum. Itaque vitio datum Ageſilao, quod contra hanc legem aduerſus Thebanos crebras ſuſciperet expeditiones, qui nunquam bellicoſiores extiterũt, quàm quum ſæpius à Lacedæmoniis bello affligerentur. Quod & Antalcidas Ageſilao exprobrauit. Nam quum quadam in pugna contra Thebanos vulnus accepiſſet, fertur Antalcidas ad eum dixiſſe: *Pulcram à Thebanis mercedem reportas, quos inuitos & neſcientes pugnare docuiſti.* Plutarchus Lycurgo, Ageſilao, & apophtheg.

Ratio huius inſtituti

Ageſilaus crebrò aduerſus Thebanos pugnans reprehenſus.

INSTITVTVM IV.

Nautæ nulli ſint, nec prælio nauali pugnandum.

4. De nautis & nauali prælio, quibus interdictum.

LEx fuit hæc Lacedæmoniis antiqua, ne nautæ aliqui eſſent, neue ad bella maritima aſſuefierent. Ita enim Plutarchus inſtitutis Laconicis: Ἀπείρητο δὲ αὐτοῖς ναύταις εἶναι καὶ ναυμαχεῖν, Id eſt, *Interdictum ipſis nautis eſſe, & prælio nauali pugnare.* Quare Iſocrates ait initio ipſos parum valuiſſe bellis maritimis, ſed tãtum opinione quadam traxiſſe ad ſe alios. Ita enim in Plataico ſcribit; τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ λακεδαιμόνιοι τὴν δύναμιν τὴν ὑμετέραν ἀνυπόστατον δοκοῦσαν εἶναι κατέλυσαν, μικρὰς μὲν ἀφορμὰς εἰς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ θάλατταν τὸ πρῶτον ἔχοντες· διὰ δὲ τὴν δόξαν ταύτην προσαγαγόμενοι τοὺς ἕλληνας; Id eſt, *Quis ignorat, quòd Lacedæmonij veſtram potentiam, cui nemo reſiſtere poſſe videbatur, euerterunt, quum initio exigua adiumenta haberent ad bellum nauale. Sed tamen opinione hac Græcos ad ſe pellicientes?* Sed de his tamen ſecus poſtea factum, quum incurſaretur Regio ipſorũ ab Athenienſibus & aliis. Tum enim

Inſtitutum hoc immutatum.

coacti

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

coacti claſſem pararunt, qua inſignem illam victoriam de Athenienſibus obtinuit Lyſander, ac maris principatũ ab Athenienſibus ad Lacedęmonios traduxit. Quem quum amiſſum non recuperare facile erat, ac videntes corruptelam morum à nautis induci, ſtudium rerum maritimarum intermiſerũt. Quod tamen denuò repetere coacti ſunt, vt ait Plutarchus. Qua de re infrà plura.

INSTITVTVM V.

Turrium & murorum oppugnatio non fiat.

QVod τειχομαχία, ſeu murorum & turrium oppugnatio Lacedæmoniis non fuerit vſitata, nihil mirum, quippe quod ipſi muros & turres non habebant. Nec putabant magnopere de munitionibus & propugnaculis laborandum, modò acie hoſtes vincere poſſent. Itaque huius rei erãt reliquis Gręcis imperitiores, aliâs fortiſſimi omnium bellatores. Ita Herodotus ſcribit lib. IX. Perſas fugientes in ligneos muros euaſiſſe, & turres muniiſſe, quos expugnare Lacedæmonij non poterant: προσελθόντων inquit, λακεδαιμονίων, κατεστήκεέ σφι τειχομαχίη ἐρρωμενεστέρη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν Ἀθηναῖοι, οἱ δ᾽ ἠμύνοντο, καὶ πολλῷ πλέον ἔχον τῶν λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχέειν, Id eſt, *Subeuntibus Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quod Athenienſes abfuere, non modo barbari ſe defenſabant, ſed etiam Lacedæmoniis antecellebãt, vtpote ignaris murorum oppugnandorum.* Hoc autem inſtitutum fuiſſe Lycurgi teſtatur Plutarchus, referens ipſius quoddam apophthegma, quo legis huius rationem reddit. Nam quærente quodam cur turrium ac murorum oppugnatione ſuis interdixiſſet, Reſpondit: *ne à muliere, aut puero, aut eorum ſimili, præſtantiores interficiantur.* Quod ſæpe quidem accidiſſe haud dubium.

5. De non oppugnandis turribus aut muris.

Huius inſtituti ratio

INSTITVTVM VI.

In bello liberior ſit viuendi ratio.

DOmi ſeueriorem diſciplinam ſeruarunt circa victum, amictum, exercitia & alia: in bello autem laxiùs, & hoc quaſi vinculo ſoluti, degebant. Plutarchus Lycurgo: ἐχρῶντο δὲ γυμνασίοις μαλακωτέροις παρὰ τὰς στρατείας, καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν οὐχ οὕτω κεκολασμένην, οὐδ᾽ ὑπεύθυνον τοῖς νέοις παρεῖχον, ὥστε μόνοις ἀνθρώ-

6. De victu liberiore in bello quàm domi.

πων ἐκείνοις τῆς εἰς τὸν πόλεμον ἀσκήσεως, ἀνάπαυσιν εἶναι τὸν πόλεμον, Id eſt, *Exercitationibus vtebantur per bella mollioribus, & reliquam quoque vitam minus adſtrictam & obnoxiam dabant iuuentuti. Ita ſolis inter mortales reſpiratio exercitationis bellicæ, erat ipſum bellum.* Quod tamen ita intelligendum, non quod laxata fuerit prorſus militaris diſciplina: ſed quod in victu, & amictu, & exercitiis, multum eis indul-

Ratio huius inſtituti

tum fuerit, quod domi non licuerit. Quod ita fieri conſentaneum, vt alacrius bellum capeſſerent, & plus damni etiam hoſtibus inferrēt. Quò pertinere videtur, quod apud Herodotum eſt, lib. IX. de Lacedæmoniis. Nã quum eſſent eorum vices manendi extra caſtra in ſtatione, eques Xerxis ſpeculatum miſſus inuenit eos ludis gymnaſticis, & comæ ornandæ tantum operam dare. Quod Xerxes in primis admiratus.

INSTITVTVM VII.

Caſtra ſæpe moueantur.

7. De caſtris crebiò mutandis.

NOn patiebantur Lacedæmonij moram nectere exercitum vno in loco diuturniorem, nec hoſtem ad ſe attrahere; ſed potius duxerunt caſtra ſæpe mouere, & in hoſtico omnia experiri, atque vndique populari. Caſtra itaque ſæpe iubebantur lege Lycurgi in diuerſa loca transferre Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum: μεταστρατοπεδεύονταί γε μὴν πυκνὰ, καὶ τοῦ σίνεσθαι

Huius inſtituti ratio

τοὺς πολεμίους ἕνεκα, καὶ τοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους, Id eſt, *Caſtra ſæpius mutant, partim vt hoſtibus detrimentum afferant, partim vt amicis proſint.* Ex quibus Xenophontis verbis etiam quæ ratio huius inſtituti indicatur. De damnis hoſtium idem traditur Lycurgi apophtheg. Nam ſciſcitanti cur crebro iuſſiſſet caſtra mouere, Reſpondit: *vt pluribus hoſtes damnis afficiamus.*

INSTITVTVM VIII.

Milites quidem in armis quietem capiant: ſed ſine ſcutis cuſtodiam agant.

8. De cuſtodia agenda in armis, ſed ſine ſcuto. Hymnos canere in diuos Lacedæm. ſoliti.

QVamuis liberius aliquantum in quibuſdam rebus militiæ degebant Lacedæmonij: tamen noctu in armis ſomnum capere iubebãtur, vt expediti eſſent, & vigilantes, ingruentibus nocturnis periculis. Itaque cœna peracta, poſtquam hymnos cecinissent, tum verò ad ſomnũ ſe componentes, arma non exuerunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

runt. Nam id de hymnis etiam ante ſomnum fieri ſolitum, teſtatur Xenophon: *μετά γε μὴν ταῦτα δειπνοποιεῖσθαι κηρύττεται, καὶ ἐπειδὰν ᾄσωσι εἰς τοὺς θεοὺς οἷς ἂν κεκαλλιερηκότες ὦσιν, ἐπὶ τῶν ὅπλων ἀναπαύεσθαι*, Id eſt, *Poſt veſpertina exercitia denunciatur ſumendam eſſe cœnam: & poſtquam hymnos in Diuos cecinerunt, quibus eſt facta res ſacra, in armis quietem capiunt.* Quod autem ſine ſcutis cuſtodiam agerent, teſtatur Tzetzes Chil. IX. Hiſt. CCLXXVI. de Duce quodam Lacedæmonio ita ſcribens:

Ποτὲ καί τις τῶν στρατηγῶν μᾶλλον φρονούντων πάντας
Γυμνοὺς ἀσπίδων ἀφῆκε τοὺς φύλακας ἑῶσιν
Ὅπως ἐπαγρυπνώτερα τὴν φυλακὴν ποιῶνται,
Καὶ μὴ θαῤῥήσαντες αὐταῖς, εἰς ὕπνον ἐκτραπῶσιν.

Id eſt,

Olim aliquis Ducum magis prudentiorum, omnes
Nudos ſine ſcutis cuſtodes ſinebant,
Vt vigilantiorem cuſtodiam agerent
Et ne fidentes ipſis, ad ſomnum ſe verterent.

INSTITVTVM IX.

Ante prælium rex Muſis ſacrificet.

LAcedæmonij *ἄμουσοι*, & à Muſis alieni, iis tamen rem diuinam facere voluerunt. Quod in primis mirum, quandoquidem non conſentaneum iis cultum impendere, quarum numen & dona contemnuntur. At nihilominus ſuum eis ſacrificium apud Lacedæmonios, quod Rex quidem ipſe peragebat inſtante iam prælio. Ita enim Plutarchus Lycurgo: *ἐν ταῖς μάχαις προεθύετο ταῖς μούσαις ὁ βασιλεὺς ἀναμιμνήσκων (ὡς ἔοικε) τῆς παιδείας καὶ τῶν κρίσεων, ἵνα ὡς πρόχειροι παρὰ τὰ δεινὰ, καὶ λόγου τινὸς ἀξίας παρέχωσι τὰς πράξεις τῶν μαχομένων*, Id eſt, *Ante pugnam Rex Muſis ſacrificabat, admonens, (vt videtur) diſciplinæ & iudiciorum: vt in periculis offerrent ſe, & ſucceſſum ad res memoria & oratione dignas præſtarent.* Cuius meminit inſtituti etiam libro *περὶ ἀοργησίας*; vbi tamen refert eius cauſam, ad ſiſtendam iracundiam, & animi impetum in præliis, Muſis rationem in ſuo ſtatu commoderantibus. Eudamidas autem apophthegmate ſuo ad priorem cauſam reſpexit. Nam interrogatus cur ante pugnam muſis litaretur, Re-

9. De ſacrificio Muſis ante præliũ à Rege ſaciendo.

Ratio huius inſtituti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſpondit: *vt actionibus bona obuenirent præconia.* Ita Lacedæmonij quamuis Muſis haud dediti, tamen res ſuas geſtas oratione celebrari expetebant. Atq; hoc ſacrificium fuiſſe capellę mactationem poſtea dicemus.

INSTITVTVM X.

In prælio ad tibiæ concentum progrediendum.

10. De ineundo prælio ad tibiarum concentum.

ALiæ gentes animos ad bella accēdunt vocaliore & ſonantiore Muſica, vt tubis, tympanis & talibus: Lacedæmonij autem ſedatiore Muſica vtentes tibias adhibuerunt. Nam apud eos paſſim ſparſi erāt tibicines per exercitum, qui inter pugnandum incinerent. Cuius quidem quicunq; reddendam rationem cenſuerunt grauiſſimi auctores, in eandem fere cōſentiunt. Sed

Ratio huius instituti.

meminere eius ſine addita ratione alij. Thucydides lib. v. teſtatur ad ſedandos gradus, & continendum exercitum, id fieri ab eis ſolitum. Eius verba de bello Lacedæmoniorum & Argiuorum ſcribentis, hæc ſunt: μετὰ ταῦτα ἡ ξυνόδος ἦν· Ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωροῦντες, λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλητῶν πολλῶν νόμῳ ἐγκαθεστώτων, οὐ τοῦ θείου χάριν, ἀλλ᾽ ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες προσέλθοιεν, καὶ μὴ διασπασθείη αὐτοῖς ἡ τάξις, Id eſt, *Poſt hæc concurſum eſt: Argiuis & ſociis vehementer & iratè tendentibus: Lacedæmoniis autem cunctantes, & ad cantum tibicinum, qui inter ipſos multi ex lege interpoſiti erāt, non rei Diuinæ gratia, ſed vt æquabiliter ad numerum progredientes incederent, & ne ordo diuelleretur.* Plutarchus ait eos ita incedētes horribiliores hoſtibus videri, ipſos autem ordinem ſeruantes minus turbari quod neque timor, neque ira eis ingeneretur. Ita enim ſcribit, tibiarum concentu eos affectos incedere, ὥστε σεμνὴν καὶ καταπληκτικὴν τὴν ὄψιν εἶ). Nec multò diſſimilibus verbis latinis idem retulit Valerius Maximus lib. II. cap. VI. vbi iudicat hoc ad calorem cohortationis animo trahendum, & ad ſtrenuè inuadēdum hoſtem vegeto & crebro

Alia huius instituti ratio.

ictus ſono, pertinere. Ageſilaus autem vt eſt in eius apophtheg. ad demonſtrandam timiditatem & fortitudinem hæc pertinere exiſtimat. Nam interrogatus Ageſilaus cur ad tibiæ cantum Spartani pugnarent, Reſpondit: vt ipſis ad numerum incedentibus, appareat qui timidi, qui fortes. Quod ita intelligendum, ac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſi timidi numerum incedẽdo ſeruare non poſſint. Cuius apophthegmatis ſenſum neſcio an perceperit interpres. Præter hos meminere eius alij. Xenophon ait appropinquantibus hoſtibus, poſt mactatam capellam, tibias incini. Sic enim ſcribit: ὅταν γὰρ ὁρώντων ἤδη τῶν πολεμίων χίμαιρα σφαγιάζηται, αὐλεῖν δὲ πάντας τοὺς παρόντας αὐλητὰς νόμος, &c. Id eſt, *Quum iam conſpectis hoſtibus capella mactatur, Lex iubet vt omnes quotquot adſunt tibicines, tibia canant.* Cicero ait tibiis per anapæſtos cani ſolitum, Tuſculana II. ita ſcribens: *Militiam verò noſtram dico, non Spartiatarum, quorum procedit ad modum, ad tibiam, nec adhibetur vlla ſine anapæſtis pedibus hortatio.* Lucianus de ſaltatione huic Muſicæ omnem eorum victoriam attribuit, inquiens: ἅπαντα μετὰ μουσῶν ποιοῦσιν, ἄχρι τοῦ πολεμεῖν πρὸς αὐλὸν καὶ ῥυθμὸν, καὶ εὔτακτον ἔμβασιν τοῦ ποδός. καὶ τὸ πρῶτον σύνθημα λακεδαιμονίοις πρὸς τὴν μάχην ὁ αὐλὸς ἐνδίδωσι. τοιγαροῦν καὶ ἐκράτουν ἁπάντων, μουσικῆς αὐτοῖς καὶ εὐρυθμίας ἡγουμένης, Id eſt, *Omnia cum carminibus Lacedæmonij facere ſoliti ſunt, adeò vt ad tibiarum quoq; numerum, & moderatum pedum ingreſſum, prælium committant. Ac primum quidem ſignum ad pugnam tibia dare ſolet, proinde de omnibus reportarunt victoriam, Muſica & modulorum concinnitate ipſos ducente.* Cum quo conſentit Maximus Tyrius oratione XXI. vbi crebram victoriam Lacedæmoniorum etiam acceptam refert tibiæ concentui. Sed & Clemens Alexandrinus pędagog. lib. II. cap. IV. bellicam Muſicam variarum gentium enumerans, Lacedæmoniis tibiam tribuit. Meminit & Quintilian. lib. I. cap. XVI. Et Nicolaus de moribus gentium apud Stobæum. Carmen autẽ ipſum quod tibia canebatur, primum dicebatur Caſtoris, deinde alterum embaterium, vt ſcribit Plutarchus. Quorũ poſterius in ipſa impreſſione canebatur, vnde & nomen factũ. Cuius vim & efficaciam commendat etiam Maximus Tyrius oratione VII. Ad hunc itaq; modum pugna concentu tibiæ inchoabatur. Verùm quod receptui canebatur non tibia, ſed tuba, quæ σάλπιγξ exponitur Græcorum, id ex vnico Polybij loco didici. Ita enim ſcribit is fine lib. II. de Cleomene. ἀνακληθέντων δὲ τῶν παρ᾽ ἑτέροις εὐζώνων ἐκ τοῦ μεταξὺ τόπου διὰ τῆς σάλπιγγος, &c. vbi manifeſtè indicat tuba expeditos ſeu leuis armaturæ milites reuocatos ex medio loco ad latus.

Carmen quod tibia canebatur quale fuerit.

Tuba receptui cani ſolitum.

INSTITVTVM XI.

Ex acie nemo fugiat, nec ordinem deſerat, ſed aut vincat aut occumbat.

II. De ordine in acie ſeruando. vt nemo fugeret vel loco cederet.

DIximus ex Thucydide ad ſeruandum ordinem conduxiſſe tibię concentum. Hoc autem inprimis requirebatur, quod ad victoriam ordinis obſeruatio maximi eſſent momenti. Itaq; vel à pueris ſic inſtituebantur, ne fugerent vel loco cederẽt. Vtrunque enim lex vetabat, vt diſſerit Demaratus apud Herodotum lib. VII. Ibi enim quum dixiſſet legem dominam eſſe Lacedæmoniis, hæc addit: ποιεῦσι γῶν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγῃ. ἀνώγει δὲ τωὔτὸ ἀεὶ, οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνδρῶν ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει, ἐπικρατέειν, ἢ ἀπόλλυσθαι, Id eſt, *Faciunt quæcunque lex iubet. Iubet autem id ſemper vetans ex acie fugere, quantumuis magnam multitudinem: ſed manentes in ordine, aut vincere, aut occumbere.* Meminit etiam idem auctor lib. IX.

Ordinis in acie deſertor, ignominia notabatur.

Itaque ignominia, qui ordinem deſeruerat, notabatur, vt ſcribit Iſocrates de pace. De Damatria quæ filium & timidum, & ſeipſa indignum, bello reuerſum interfecit, ſupra diximus.

Lacænarũ mulierum fortitudinis exempla, fugitiuos ex acie filios interficientium.

Alia quædam Lacæna, quum filium fuga ex hoſtibus euaſiſſe intellexiſſet, hæc ad eum ſcripſit: Mala de te fama ſparſa eſt, aut hanc elue, aut ne amplius eſto. Alia, quum filij qui è prælio fugerant, ad ipſam eſſent reuerſi. Quò, inquit, fugitiui venitis mala mancipia? An huc vnde egreſſi eſtis ingreſſuri? Quæ dum diceret, ventrẽ ſublata veſte illis oſtendebat. Quędam alia aduentantem filium conſpicata, interrogauit quo in ſtatu res patriæ eſſent? Quum autem is reſpondiſſet, omnes interierunt, ſublatam tegulam in eum proiecit & interfecit, dicẽs: ita ne ergo te malorum nuncium miſerunt? Alia filium qui ordines deſeruerat, tanquam patria indignum interfecit: inquiens, Non meum eſt hoc germen. De qua tale eſt Epigramma:

Ἔρῥε κακὸν φύτευμα διὰ σκότος, οὗ διὰ μῖσος
  Εὐρώτας δειλαῖς μηδ᾽ ἐλάφοισι ῥέοι.
Ἀχρεῖον σκυλάκευμα. κακὰ μέρις, ἔρῥε ποθ᾽ ἅδαν
  Ἔρῥε τὸ μὴ σπάρτας ἄξιον, οὐδ᾽ ἔτεκον.

Cui non diſſimilia ſunt, quæ extant lib. I. Anthologiæ titulo εἰς ἀνδρίαν. Prius Palladæ ſic habet:

Φεῦγε

Φεῦγε Λακὼν ποτὲ δῆριν, ὑπαντιάσασα δὲ μήτηρ
Εἶπε κατὰ στέρνον ἆορ ἀνασχομένη·
Ζώων μὲν, σέο μάτρι διάμπερες αἶσχος ἀνάπτεις,
Καὶ κρατερᾶς σπάρτας πάτρια θέσμα λύεις·
Ἢν δὲ θάνῃς παλάμῃσιν ἐμαῖς, μάτηρ μὲν ἀκούω
Δύσμορος, ἀλλ' ἐν ἐμῇ πατρίδι σωζομένα.

Alterum Iuliani tale eſt.

Μήτηρ ἦα λιπόντα μάχην μετὰ πότμον ἑταίρων
Ἔκτανεν, ὠδίνων μνῆσιν ἀνηναμένη.
Καὶ γὰρ γνήσιον αἷμα διακρίνει Λακεδαίμων,
Ἀλκῇ μαρναμένων, οὐ γενεῇ βρεφέων.

Quod quum ita ſit, Plato tamen Lachete ſcribit, Lacedæmonios ad Platæas fugiendo viciſſe. Quod qua ratione factum videatur apud Herodotum.

Fugiendo viciſſe Lacedæmones quo modo dicantur.

INSTITVTVM XII.

Qui clipeum in pugna amittit, ignominioſus ſit.

12. De non abiiciendo clypeo, quod ignominioſum fuit.

SIcut fugere, vel ordinē deſerere non licebat: ita nec clipeum abiicere, quod qui hoc feciſſet, is ægrè fugam euitare poterat. Clipeum itaque abiicere non minus ignominioſum, quàm vel fugam capeſſere, vel locum in acie deſerere. Quapropter ſolebant matres filiis ad bellum proficiſcētibus hoc ἐπίφθεγμα, ſeu documentum poſtremum dare, tradendo ipſis ſcutum ſeu ἀσπίδα, dicentes: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, Id eſt, aut hoc reporta, aut ſuper hoc morere. Quod Valerius Maximus lib. II. cap. VII. paulò aliter exponit. Id à Duce, inquit, præcipi non mirabantur, maternarum blāditiarum memores, quæ exituros eos ad præliandum monebant, vt aut viui cum armis in conſpectū earum venirent, aut mortui in armis referrentur. Hoc intra domeſticos parietes accepto ſigno Spartanæ acies dimicabant. Seneca ſuaſoria II. de Lacedæmoniis agens: *Referam*, inquit, *præcepta matrum, aut in his, aut cum his.* Scholiaſtes Thucydidis ait recens natis infantibus in ſcuto collocatis appoſita haſta hoc dici ſolitum: vt etiam ſuprà attigimus. Sed Plutarchus in apophtheg. ita hoc narrat, ac ſi non publici inſtituti fuerit, ſed vnius cuiuſdam generoſæ Lacænæ vox. Cauſam autem huius inſtituti retulit Demaratus ſuo quo-

Matrum Lacænarū ἐπίφθεγμα quod filiis ad bellum proficiſcentibus dabant.

Ratio huius inſtituti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

dam apophthegmate. Nam interrogatus à quodam Demaratus, cur ignominia notarentur, qui clipeum amiſiſſent, non item qui galeam aut thoracem, Reſpondit: *Quia hoc ſui ipſorum cauſa geſtant: Clipeum autem propter communem ordinem.* Generoſa itaque mater, quæ filium nudum & ſine armis ex bello reuertentem gladio tranſegit. De qua hoc extat Epigramma Anthol. lib. 1.

Γυμνὸν ἰδοῦσα λάκαινα παλίντροπον ἐκ πολέμοιο,
  Παῖδ᾽ ἑὸν ἐς πάτραν ὠκὺν ἰέντα πόδα·
Αὐτὴ ἀΐξασα, δι᾽ ἥπατος ἤλασε λόγχην.
  Ἄῤῥενα ῥηξαμένη φθόγγον ἐπὶ κταμένῳ·
Ἀλλότριον σπάρτας (εἶπεν) γένος, ἔῤῥε ποθ᾽ ᾅδαν,
  Ἔῤῥ᾽ ἐπεὶ ἐψεύσω πατρίδα καὶ γενέταν.

INSTITVTVM XIII.

Hoſtibus fugientibus non inſtandum.

13. De non perſequendis fugientibus hoſtibus.

QVi dixit hoſti fugienti aureum ſternendũ pontem, is prorſus cum Lacedęmoniis ſenſit. Nam tantùm aberat, vt ij hoſtes à fuga prohiberent, vt etiam fugientes non inſequerentur. Quod à Lycurgo in leges relatum, ab eóq; Lacedæmoniis præceptum ſeruatúmque, vt plurimum fuiſſe ſcribũt grauiſſimi auctores. Thucydides lib. v. οἱ λακεδαιμόνιοι μέχρι μὲν τοῦ τρέψαι, χρονίους τὰς μάχας καὶ βεβαίους τῷ μένειν ποιοῦνται· τρέψαντες δὲ, βραχείας καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ τὰς διώξεις, Id eſt, *Lacedæmonij quidem diu atque acriter manendo pugnant, dum hoſtem in fugam vertant: Fugatum vero neque diu, neque procul perſequuntur.* Idem tradit & Plutarchus Lycurgo, vbi inſignem huius adfert vtilitatem, ita ſcribens: τρεψάμενοι καὶ νικήσαντες ἐδίωκον, ὅσον ἐμβεβαιώσασθαι τὸ νίκημα τῇ φυγῇ τῶν πολεμίων· εἶτα εὐθὺς ἀνεχώρουν, οὔτε γενναῖον, οὔτε ἑλληνικὸν ἡγούμενοι κόπτειν καὶ φονεύειν ἀπολεγομένους καὶ παρακεχωρηκότας. ἦν δὲ οὐ μόνον καλὸν τοῦτο καὶ μεγαλόψυχον, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον· εἰδότες γὰρ οἱ μαχόμενοι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τοὺς ὑφισταμένους ἀναιροῦσι, φείδονται τῶν ἐνδιδόντων, τοῦ μένειν τὸ φεύγειν ἡγοῦντο λυσιτελέστερον, Id eſt, *Fuſos fugatóſque hoſtes hactenus conſectabantur, dum fuga eorum confirmaſſent victoriam, mox receptui canebant: cadere & contrucidare fractos & manus dantes, neque generoſum rati, neque Græcis dignum. Quod erat per ſe non ſolùm honeſtum, atque animi excelſi, ſed etiam conducibile. Nam certi*

Huius inſtituti vtilitas.

qui

qui manus cum iis conſerebant, occidere eos ſubſiſtentes & manentes, terga vertentibus parcere: fugam capeſſere, quam in acie manere ducebant commodius. Quæ totidem fere verbis idem auctor in apophtheg repetit, facta huius quoq; mentione libro περὶ ἀοργησίας. Pauſanias autem de hoc inſtituto loquens, exiſtimat id pertinuiſſe etiam ad ordinem ſeruandum. Ita enim in Meſſenicis ſcribit: τοὺς λακεδαιμονίους ἅμα εἶργε, μὴ πόρρω τοῖς ἀποχωροῦσι ἐπακολουθεῖν, οὐχ ἥκιστα καὶ ἡ ἀπειρία τῶν τόπων· ἦν δὲ αὐτοῖς καὶ ἄλλως πάτριον σχολαιτέρας τὰς διώξεις ποιεῖσθαι, μὴ διαλῦσαι τὴν τάξιν πλείονα ἔχοντας πρόνοιαν, ἢ τινα ἀποκτεῖναι φεύγοντα, Id eſt, *Ipſos Lacedæmonios quo minus hoſtem fugientem inſequerentur, plurimum quidem locorum ignoratio deterruit. Erat tamen eis patrium inſtitutum, vt minus cupidè hoſtes conſectarentur, magis curam habentes ne ordinem turbarēt, quàm vt fugientem occiderent.* Sed & Polyęnus lib. I. hanc legem Lycurgi fuiſſe commemorat. Atque hinc eſt, quod apud Herodotum ſcribitur, vetuiſſe Lacedæmonios, ne Mantinei Medos, qui cum Teribazo in Theſſaliam fugerant, perſequerentur. *Alia huius inſtituti ratio.*

INSTITVTVM XIV.

Cadauera hoſtium interfectorum non ſpolientur, nec ſpolia ſuſpendantur.

HÆc lex conſentanea multis ſuperiorum, vt pleræque aliæ inter ſe conſentiunt. Nam ſi hoſtes ſpoliare licuiſſet, iam & opes & peregrina ſuppellex, arma, aliáque luxuriæ inſtrumenta Spartam aduecta fuiſſent. Deinde & ordinem relinquere, atque excedere loco neceſſe fuiſſet eis, qui ſpolia affectabant. Quæ omnia corrumpendæ erant diſciplinæ Reipub. & amittendæ victoriæ. Rectè itaque & hæc lex à Lycurgo reliquis addita. Ita Ælianus lib. VI. cap. VI. ſcribit; ὅτι οὐκ ἐξῆν ἀνδρὶ λακωνὶ οὐδὲ σκυλεῦσαι τὸν πολέμιον, Id eſt, *Quod nō licebat viro Lacedæmonio hoſti manubias detrahere.* Sed & cauſam aliam reddit Lycurgus Apophthegmate quodam, quàm nos hic attigimus. Nam interrogatus à quodam cur ex hoſtibus capta ſpolia Diis dicata non ſuſpenderentur, Reſpondit: *quia à timidis capta ſunt. Talia autem neque cerni ab adoleſcentibus neque Diis dicari conuenit.* Sed hęc ita intelligenda, ne inter præliandum priuatim ſpoliare liceret. Nam poſt pu-

14. De non ſpoliandis hoſtium cadaueribus, nec ſpoliis ſuſpendendis.

Ratio huius inſtituti

Alia huius inſtituti ratio.

Huius inſtituti reſtrictio, vel potius deprauatio poſteriorum temporum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

gnam ſatis conſtat ſpolia capta. Pauſanias enim victo Mardonio præda potitus ingenti, vnde ipſi decima pars data, reliqua diuiſa inter cæteros, prout quiſque meritus erat. Deinde etiam arma ab hoſtibus capta, Diis non ſuſpendebantur, ſed tantum ex iis trophæum ſtatuebatur. Donaria verò ex ſpoliis ſacrata Diis fuiſſe non ambigitur. Sicut à Pauſania ex præda Perſica Apollini Delphico tripos, Ioui Olympio ſtatua ærea ſeptem cubitorum dicata, vt ſcribit Herodotus lib. IX. Quemadmodum poſtea ex Argiuorũ & Mantineorũ cadaueribus tum arma ad trophæum, tum reliquus ornatus detractus, vt teſtatur Thucydides lib. v. Quæ tamen ſi quis contra leges poſterioribus temporibus facta exiſtimet, non refragabor.

INSTITVTVM XV.

Qui ſtrategemate hoſtem ſuperant, bouem Marti ſacrificent: Qui vi aperta, gallum.

15. De honore victoribus aut vi aut dolo habito.

Strategemate hoſtẽ ſuperantes Marti bouem ſacrificabant, vi autẽ Gallum gallinaceum.

Ratio huius inſtituti Diſpar apud Romanos hac in re ratio.

HOc vetus inſtitutum, quo ſancitur honos victori, vt liceat ipſi ſacrificium offerre. Quod ferè potiſſimum eorum, quæ antiquis legibus de honore inuenio. Plutarchus inſtitutis Laconicis: ὅταν ϛρατηγήματι τοὺς πολεμίους νικήσωσι, βοῦν τῷ Ἄρει θύουσιν· ὅταν δ᾽ ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἀλεκτρυόνα, Id eſt, *Quum ſtrategemate hoſtem ſuperaſſent, bouem Marti ſacrificabant: Quum vi aperta, gallum.* Cuius poſtea addit idem rationem hanc: *Quod ita vellent aſſuefacere Duces, vt non modò bellicoſi eſſent, ſed etiam calliditate, quæ in Imperatoribus requiritur ad ſtrategemata, pollerent.* Cæterum idem Plutarchus in Marcello ſcribit, contrarium hac in re fieri atque à Romanis ſolet. Nam triumphabat apud Romanos, qui aperta vi: ouans tãtum vrbem ingrediebatur, qui aſtu ſine ſanguine, hoſtes ſuperaſſet. At contra ſacrificium maius & honoratius, videlicet bouem apud Lacedæmonios, qui ſtrategemate: minus autem, vtpote gallum ſacrificabat, qui cruento Marte victoriam obtinuiſſet. Laudabilius igitur exiſtimarunt Lacedæmonij aſtu & conſilio integrum, quam ſanguine fuſo lacerum & afflictum exercitum domum reducere.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

INSTITVTVM XVI.

Qui maior eſt quadraginta annis à pubertate, militiæ vacationem habeat.

SIcut erat lex annaria de ætate, qua in militiam ſcribebantur Lacedæmonij: ita & de vacationis anno etiam conſtitutum erat. Dabatur autem militiæ vacatio, ſeu miſſio honoraria, poſt annum ſupra pubertatem quadrageſimũ. Ita enim Xenophon lib. v. Hellenicôn: Ἀγησίλαος μὲν, λέγων ὅτι ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη ἀφ' ἥβης εἴη, καὶ ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς τηλικούτοις οὐκέτι ἀνάγκη εἴη τῆς ἑαυτῶν ἔξω στρατεύεσθαι, οὕτω δὴ καὶ βασιλεῦσι τὸν αὐτὸν νόμον ὄντα ἀπεδείκνυε, κἀκεῖνος μὲν δὴ λέγων ταῦτα οὐκ ἐστρατεύετο, Id eſt, *Ageſilaus quum diceret annis iam quadraginta ſe pubertatem exceſsiſſe, ac demõſtraret itidem vt alios, tam grandi ætate neceſſe non eſſet extra patriæ limites militatum ire, ſic & Reges eodem iure vti: hæc igitur quũ diceret, ea ſe expeditione liberauit.* Quod etiam retulit Plutarchus in vita Ageſilai. Qui autem annus finem pubertati attulerit, ſuprà dictũ eſt. Ac talis quidem militiæ finis, vbi & huius libri finis nobis de inſtitutis ſeu legibus. In quibus ſi quæ deſiderentur, ea partim ex ſuperioribus, partim ex iis quæ reſtant dicenda, petantur. Nam quædam leges & inſtituta paſſim alibi explicata ſunt.

16. De tempore vacationis à militia.

DE REPVBLICA LACEDÆMONIORVM LIBER QVARTVS.

CAPVT I.

De oneribus publicis, & tributis.

HAc poſtrema parte de pluribus ſimul diſſerimus, quæ quidem tribuenda fuerant in libros plures. Nam ſingulatim de oneribus publicis, de actionibus & iudiciis, de præmiis & pœnis dicere oportuerat. Sed quia partim ſcriptorum inopia, partim re ita ferente, pauca de iis ſuppetunt, non fuit conſilium ea diſtrahere, & in plura volumina

Quarti libri ſummarium.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Publica onera apud Lacedæmonios, alia patrimonialia alia perſonalia. *Patrimonialia, tributa.* *Perſonalia, militia.* *De tributis Lacedæmoniorum diſficilis indagatio.*

ſecare. Itaque hoc libro quarto ſimul de cunctis iſtis, pertractabimus. Initium autem faciemus à publicis oneribus ſeu muneribus, quorum quæ patrimonialia ſunt, tributa tantum fuiſſe inuenimus: Quæ perſonalia, militiam. Nam alia onera apud Lacedæmonios vſitata, nulla dum reperire licuit. Ac de tributis quidem hoc capite agamus, deinceps quæ de militia habemus, explicabimus. Quomodo autem ordinata Lacedæmone fuerint tributa, nemo veterum auctorum diſertè vel perſpicuè ſatis declarauit: itaque non poſſumus niſi obſcuris quibuſdam veſtigiis de ea re indagare. Dabimus operam tamen, quod rei conueniens, & reliquis inſtitutis conſentaneum fuerit, eruere.

Tributa quæ antiquitus apud Lacedæm. vſitata.

In primis autem hoc monitum volumus, non videri antiquitus vſitata fuiſſe vlla tributa, quibus pecunias, vel alia, ex re familiari in commune conferrent. Nam opum tum minimè auidis, atque idcirco non bene iis inſtructis, præſtare Reipublicæ tributa difficile erat. Vnde Archidamus apud Thucydidem dicit, difficulter Lacedæmonios ex priuatis contribuere. Ita enim de pecuniæ inopia ait: οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν, οὔτε ἑτοίμως ἐκ τῶν ἰδίων φέρομεν. Quod Scholiaſtes refert ad paupertatem. πένητες γὰρ inquit. Nos autẽ de diſſuetudine quoq; dictum accipimus, tanquam ægrè obtineri potuerit vt tributa conferrent, qui eorum ſemper fuerant immunes. Ita enim ἑτοίμως intelligo. Quod item de vectigalibus ſentiendum puto, eorúmque bonorum oneribus, quæ importari vel exportari apud alios ſolent. Nam quomodo vectigalia exigi poterant, quandoquidem merces nullæ in Laconicam allatæ diſtrahebantur, nullæ item ibi coemtæ efferebantur. Id enim ita obtinuiſſe auctor Plutarchus Lycurgo, vbi ſcribens numiſma Laconicum apud exteros nullius eſſe pretij, inde ait factum, vt nihil emeretur vel venderetur: ὥστε (inquit) οὐδὲ πελάσαι τι τῶν ξενικῶν καὶ ῥωπικῶν ὑπῆρχεν, οὐδὲ εἰσέπλει φόρτος ἐμπορικὸς εἰς τοὺς λιμένας, Id eſt, *Nulla itaque facultas mercandi apud Lacedæmonios aliquid exoticarum & exquiſitarum rerum: neque in portus naues appellebant mercibus onuſtæ.* Atque ita quidem prioribus temporibus.

Vectigalium item quæ ratio.

Poſtea

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Poſtea tamen ea ratio præter morem veterem obtinuit, vt requirente Repub. tributa exigerentur. Nam quum crebra ipſis præ ſe gerenda bella, ſæpe etiam ſubſidia ſociis mittenda, non veriſimile Rempub. hos ſumtus ferendo fuiſſe, ſine priuatorum collationibus. Itaque tributa omnino tum ciuibus, tum ſociis indicta, quum neceſſitas poſtularet.

Tributorũ quæ ratio poſterioribus temporibus Reipub.

Sed vt de iis quę ciuium erant priore loco agamus, illa neceſſe aut ad ſortes ſeu fundos cuiuſque comparata fuiſſe, aut ad reliquas facultates.

Tributa tũ ciuibus tũ ſociis indicta.

Quæ ſortium erant, donec eæ ſuo numero manſerunt atque omnibus fuerunt æquales, etiam quæ conferebantur ſecundum eas, tributa & alia onera haud dubiè erant æqualia. Sed hoc tamen ita intelligendum, vt ſitam tantum fuiſſe putemus hanc æqualitatem in voluntate cuiuſque. Non enim accuratè inuicem inquirebant in tributorum collationem, quemadmodum Ariſtoteles dicit politico II. Ita de Lacedæmoniis ſcribens: ὀυκ ἐξετάζουσιν ἀλλήλων τὰς εἰσφοράς. Quod neque admodum neceſſe in iſta benigna rerum omnium communicatione. Si itaque ad ſortes & fundos cuiuſque tributa tum deſcripta, atque eæ æquales, quî poterant ea apud Lacedęmonios iuſta cenſeri niſi æqualia? Vt non dicam conſiſtere ægrè quiuiſſe concordiam, niſi in his ſeruaſſent inuicem, vt in aliis aliquam æqualitatem. Quemadmodum quæ ad Syſſitia conferebantur ſecundum capita, æqua & definita omnibus impenſa conſtabant, vt teſtatur Ariſtoteles lib. II. cap. x. & nos ſupra attigimus.

Tributa vel ad ſortes vel ad facultates alias comparata.

Tributa ſortiũ qualia fuerint.

Sed quæ ad reliquarum facultatum æſtimationem deſcripta tributa & onera, ea inæqualia ac pro vt creuerunt cuique priuatæ opes, ita illa etiam augebantur. Itaque quum inuectæ eſſent diuitiæ exoticæ, ſortes plures ad vnum deuolutæ, quęſtúſque ex induſtria & ſtudio factus, diuerſa ſecundum ea tributa. Nam fieri non poterat, quin onera iis incumberent, qui eſſent ferendo, id eſt, locupletioribus & opulentioribus. Atque ita quidem poſtremis tēporibus tributa alia aliis grauiora imponebantur, quibus quum tandem accideret, vt ditiores iniquè opprimerent egenos, oneráq; in eos inclinarent, factum hoc quod Plutarchus

Tributa & onera pro facultatum æſtimatione deſcripta.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ait,vt turba inops & abiecta, quæ cum diuitibus in vrbe reſidebat,bella foris illata ſegniter propelleret,atque ſemper expectaret oportunitatem mutationis & rerum nouarum. Cæterùm an tum cenſus aliquis bonorum,ſicut capitum initus ſit,modúſque ſtatutus diuitiarũ, difficilè dictu. Hoc tamen animaduertimus, non ſtatim initio inuectis opibus,omnem circa eas veterem diſciplinam abolitam & abruptam, ſed potius in publicum vſum laxatam quodammodo fuiſſe, vt capite ſequente latius explicabimus. Nam repentina mutatio periculoſa Reipub. futura. Itaq; ſicut Plato lib.v. de legibus, cenſus modum in ſua Repub. definit,vt infimus ſit ſortis, deinceps duplũ ſortis,tum triplum,poſtea quadruplum,in quo ſupremus cenſus:ita vel hoc, vel tale aliquid introductum Spartæ ſimul cum opibus opinari licet. Nam liberrimam priuatim diteſcẽdi facultatem, non conceſſam fuiſſe,autumo. De quo tamen nihil ab iis,qui extant auctoribus, literis proditum, niſi quod apud Plutarchum eſt in Agide, etiam auctis priuatis opibus ſortes ſeruatas ad Epitadeum, vt diximus. Atque hoc ordine & æqualitate vtcunque permanente, ciuitatem ex aliis alleuatam peccatis. Quò indicare videtur prorſus ordinem aliquem, & qualemcunque ſeruatam æqualitatem etiam poſt aduectas Spartam diuitias, quamuis qualis ordo fuerit, neque is aperit,neque alius, vt nec nobis vlterius eam declarare liceat. Hæc de ciuium tributis.

Tributa à ſociis quo modo & quæ exigerentur.

Verùm circa prouinciales, quos *συμμάχους* ſeu ſocios habebant & appellabant Lacedæmonij, propter *αὐτονομίαν* & libertatem quam ipſis relinquebant, onera non aliter ſe habebant, quam vt eadem cum ipſis ciuibus ferrent. Nam & illi initio immunes,cuius rei teſtis locupletiſſimus Thucydides lib. I. vbi ita ſcribit: *οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο*, Id eſt, *Lacedæmonij ita imperabant, vt ſocios non haberent tributarios.* Itaque ſi illi liberi à tributis, verùm & hoc quod diximus,ciues ipſos Spartanos liberos olim fuiſſe. Nec enim cõſentaneum peiore iure eſſe ciues,quam ſint prouinciales. Poſtea tamen hi,ſicut & illi,tributa quoque pendebant. Non ſolùm enim milites Lacedæmoniis in auxilium, ſed etiam pecuniam ſocij miſerunt. Cuius permulta paſſim apud Hiſtoricos exempla: Et

docetur

docetur id perſpicuè lib.v.Hellenicôn Xenophontis, vbi commēdatur Phliaſiorum Reſpub.ab Ageſipolide Rege, quod magnam ipſi pecuniam & celeriter ad expeditionem ſuppeditaſſet. Quò pertinet etiam quod eſt apophthegmate quodam Laconico. Nam ſocij quum bello Peloponeſiaco quærerent,quātum pecuniæ ſufficeret,& tributum ſibi definiri poſtularēt,Reſpondit Archidamus: *Bellum determinato ſumtu non ali.* Ac teſtatur etiam Polybius lib. VI. vbi ait Lacedæmonios tandem coactos in bellis longinquis φόρους τοῖς νησιώταις ἐπιτάττειν, ἀργυρολογεῖν δὲ πάντας τοὺς ἕλληνας. Itaque de tributis ſociorum perſpicuum eſt. Qua autem diſtinctione vel milites à ſociis petierunt,vel pecuniam imperârint,videor mihi ex Xenophonte obſeruaſſe.Nam indicare videtur in lōginquas expeditiones vel maritimas, quibus minus aſſueti ſocij, pecuniam ſuppeditatam: Aliâs milites potius miſſos. Ita enim ſcribit lib. VI. Hellenicôn. τῶν πόλεων αἱ πολλαὶ ἀργύριον ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῷ ἔπεμπον, ἅτε καὶ διαποντίου τῆς στρατείας οὔσης, Id eſt, *Pleræq; vrbium militum loco pecuniam mittebant, quippe quod hæc expeditio tranſmarina eſſet.* Quod vtriſq; etiā vtiliſſimū. Atq; hæc de tributis, tum ciuium, tum ſociorū habuimus.

Qua diſtinctione vel milites vel pecuniam ſociis Lacedæm. imperarint.

CAPVT II.

De ærario & pecunia publica.

QVandoquidem egimus de tributis, ordo requirere videtur, vt ærarij & publicæ pecuniæ rationē explicemus, in quod tributa inferri ſolent. Nam alterū ab altero ferè depēdet. Quod adeò verum in Repub.Lacedæmoniorum, vt fere vnà cum tributis,ærarium etiam extiterit. Neque enim ab initio ærarium fuit, vel pecunia vlla publica, vt ferunt, ſicut nec fuere tributa. Quod ex loco Thucydidæ iam adducto intelligi poteſt, vbi ait Lacedæmonios in communi ſeu publico pecuniam non habere. Vbi Græcus ſcholiaſtes exponit, ἐν κοινῷ, pro ἐν κοινῷ ταμιείῳ & rectè. Teſtatur idem quoque Ariſtoteles politico II. vbi hoc tamen reprehendit. Eius verba ita habent: φαύλως δ᾽ ἔχει καὶ περὶ τὰ κοινὰ χρήματα τοῖς σπαρτιάταις. οὔτε γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως ἐστὶν οὐδὲν, Id eſt, *Malè ſe habent, quæ ad pecuniam publicam pertinent apud Spartiatas. Neque enim in communi ærario ciuitatis eſt aliquid.*

2. De ærario & pecunia publica.

Aerarium ab initio Spartæ nullum fuit.

Probatur idem etiam apophthegmate, quo ratio eius eſt aliqualis reddita. Nam Anaxander Eurycratis filius quærenti cur pecuniam in ærarium non colligerent Spartani, Reſpondit: *ne cuſtodes ei præfecti corrumpantur.* Quod itaque ærarium initio nullum ex his manifeſtum. Si quærat itaque aliquis, vnde olim ſumtus bellorum tam frequentium ipſis ſuppetebant. Neque enim ferè à bellis vnquam ab initio conquieuerunt, quæ haud parua adminicula à pecuniis habent, imo iis ferè cõſtant. Huic quæſtioni ſi ex Ariſtotele reſpondeamus, nihil erit aliud quod dicamus, niſi quod ex priuatis bonis Lacedæmonij contulerint, ad belli ſumtus ídque perperam & difficulter. Ita enim ille ſcribit Politico II Sicut idem Archidamus quoque apud Thucydidem teſtatur. Verùm amplius aliquanto nobis reſpondendum. Itaque quod apud Athenæum lib. VI. inuenimus tale eſt, quod plenius huic negotio ſatisfaciat. Ibi enim ex Poſidonio refert duobus modis ſeruatam olim à Lacedęmoniis fuiſſe publicã pecuniam, etſi Spartam non aſportabatur, nec in ærarium referebatur. Primo enim, vt ait, παρακατετίθετο τοῖς ὁμόροις Ἀρκάσιν, Id eſt, *Deponebatur apud finitimos Arcadas.* Vnde factum vt eos ſæpe hoſtes pro amicis haberent. Quod idem docet ita ſcribens; εἶτα πολεμίους αὐτοὺς ἔχον ἀντὶ φίλων, ὅπως ἀνυπεύθυνον τὸ ἄπιστον διὰ τὴν ἔχθραν γένηται. Deinde in templis etiam ſæpe reponi aurum ſolebat, tanquam in Deorum cuſtodia. Ita idem Poſidonius aurum & argentum quod prius Lacedæmone fuerat, Apollini Delphico commiſſum ait. Sic enim ſcribit: τῷ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνι τὸν πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἱστοροῦσιν ἀνατεθῆναι, Id eſt, *Apollini, qui Delphis eſt, memoriæ prodiderunt aurum & argentum, quod antea fuerat Lacedæmone, conſecratum.* Quod ego quidem non minus cuſtodię cauſa, quam venerationis & cultus factum à Lacedæmoniis exiſtimo, ne quis id huc tantum referat. Etenim alibi etiam aurum atque argentum in templis condebatur. Sicut in Braſidæ & Acanthiorum theſauro, repoſuiſſe fertur Lyſander tririmem ex auro & ebore, itémq; alia, vt ſcribit Plutarchus in Lyſandro. Nam ornatus & cultus cauſa, vt nullum aurum publicè in templis Spartę extabat: ita vix eam ob cauſam alibi ſtatuerunt. Neque item prædas, quas olim fęcerunt ex Perſicis & aliis

Vnde ſumptus bellorum ſine ærario ſuppeterent.

Pecunia publica olim à Lacedæmoniis ſeruata.

Apud finitimos.

Vel in templis.

Prædas egiſſe Lacedæm. & ex iis opera publica.

aliis bellis ingentes, contemſiſſe & poſthabuiſſe credendum, quum conſtet etiam in opera publica ex iis impenſas factas. Vnde porticus Perſica, quæ ex Perſarum manubiis extructa, de qua Pauſanias Laconicis. Hæc antiquitus in eum modum fiebant, quibus videtur quodammodo fraus facta legi Lycurgi. *Porticus Perſica cur dicta Spartæ.*

Verùm poſtea nihil tale neceſſe. Nam tandem pecunia publicè in ciuitatem recepta, ſciſcente hoc populo. Quam perniciem omnes acceptam referunt Lyſandro, qui poſt captas Athenas inde ingentem vim pecuniæ, auri & argenti aduexit. Quamuis ægrè initio admiſſa & tolerata, horreſcentibus vim auri & denunciantibus teſtato prudentiſſimis quibuſque ipſis Ephoris, illud repudiandum. Qui rem idcirco ad concilium retulerunt. In quo ſententiam quidam dixit, ſiue ſchiraphidas ſeu is Phlogidas fuit, non recipiendam in vrbem monetam auream & argēteam. Quæ tamen ſententia non obtinuit, intercedentibus & inſtantibus neceſſariis Lyſandri, vt pecunia retineretur. Itaque decretum factum, vt in vſum quidem publicum admitterēt nummos aureos & argēteos: ſi quis autem poſſidere compertus eſſet priuatim, id ei vt capitale eſſet. Quamuis hoc decretum poſtea priuatis cupiditatibus labefactatum, vt fieri conſentaneum. Nam quum publicè æſtimationē & dignitatem conſecuta eſſet, non ſolùm in ærarium pecunia ingens cumulata: ſed priuati opes ſuſpiciebant, aurique & argenti copiam ampliſſimam quærebant. Vnde opes eorum Plato Alcibiade ſcribit tantas fuiſſe, vt longè ſuperârint Athenienſes & quoſuis, agris, mancipiis, equis & aliis pecoribus. Ac deinde tantum etiam auri & argenti eis tribuit, quantum vix in tota Græcia. Qua de re eius verba ita habent: χρυσίον καὶ ἀργύρειον οὐκ ἔστιν ἐν πᾶσιν ἕλλησιν ὅσον ἐν λακεδαίμονι ἰδίᾳ. Πολλὰς γὰρ γενεὰς εἰσέρχεται μὲν αὐτὸς ἐξ ἁπάντων τῶν ἑλλήνων, πολλάκις δὲ καὶ βαρβάρων· ἐξέρχεται δὲ οὐδαμόσε, Id eſt, *Auri & argenti tantum non eſt in tota Græcia, quantum priuatim Lacedæmone. Nam à multis iam ſeculis importatur ex omnibus Græcorum regionibus, atque ſæpe etiam Barbarorum: exportatur vero nuſquam.* Vnde & ſcitè grauiſſimus Philoſophus huc accommodat fabulam Æſopicam de Leone & vulpe, quod auri veſtigia appareant Spartam verſus ducentia & ſpectantia, non autem conſpicua ſint veſtigia eius,

Pecunia in ærarium Spartæ quando recepta.

Opes Lacedæmoniorum quantæ.

Aerariũ ſub Ephororũ cura.

Gylippi fraus in ſurripiendis nũmis, ſerui indicio detecta.

inde egredientis & exeuntis. Quæ fabula elegãter etiam deſcripta ab Horatio. Quod neceſſe fuiſſe ita euenire, admiſſo ſemel in publicum auro & argento diſputat eleganter Plutarchus Lyſandro. Ad hunc ergo modum pecunia publica primum cœpit condi & coaceruari Lacedæmone. Fuit autem ærarium ſub Ephororum cura, ſiue quod ij Rempub. in ſua haberent poteſtate, ſiue quod ad eorum manus peruenit initio pecunia Athenis miſſa. Iis itaque reddebatur ratio pecuniæ in publicum inferendæ. Vnde Gylippus ſacculos nummorum à Lyſandro Spartam miſſorum Ephoris exhibet. Qui tamen prius ſuturis in fundo apertis, aliquam vim auri & argenti ex vnoquoque ſurripuit, & ſacculos denuo conſuit, neſcius libellum in ſingulis additum. Tum ſacculos tradens Ephoris oſtendit ſignatos. Illi autem inito numero ſecundum indices, inuenientes diſcrepare ſummam, ſuſpenſi & dubij, moniti ſunt à ſeruo Gylippi, tanquam per ænigma, ſub Ceranico multas cubare noctuas. Quò intellexerunt ſub tegulis domus pecunias abſconditas. κεραμικὸς enim non ſolum via Athenis; ſed κέρασμὸς tectum ſeu tegula. Et nummi Athenienſium id temporis noctua fere ſignati. Quam ob fraudem atque furtum Gylippus, quondam ex Sicilia dux rebus geſtis inſignis, exilio multatus eſt. Si itaque pecuniæ ab Ephoris in publicum illatę, haud dubiè per eoſdem depromebatur. Itaque legimus Ducibus ad mercenarios conducendos, & alios vſus, pecuniam ab Ephoris traditam, vt & aliâs ducibus apud exteros verſantibus ab Ephoris miſſa pecunia. vtriuſque paſſim ſuppetunt teſtimonia, apud Thucydidem, Xenophontem & alios. Atque hactenus de ærario.

Pecunia publica Ephoris commiſſa ab iiſdem depromebatur.

CAPVT III.

De bello Lacedæmoniorum in genere.

De bello in genere.

OStendimus aliquatenus quale publicum onus tributorum fuerit: iam de altero, videlicet militiæ onere, paucis agemus. Ac prius hoc capite in genere de bello diſputandum: Poſtea verò, quia bellum duplex, aliud videlicet terreſtre, aliud maritimum, ſeorſum de vtroque eorum diſſeremus.

Lacedæmoniorum rei militaris peritia.

Excelluiſſe autem Lacedęmonios præ omnibus gentibus, rei

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

militaris peritia, ea verò conſtans omnium gentium ac ſcriptorum fuit ſententia. Itaque Reges etiam barbari, aliique potentiſſimi populi, ab eis ſuppetias aduerſus hoſtes ſæpe flagitarunt: vt Crœſus Lydorum rex, Ægypti reges complures, Cyrus minor & alij. Item populi multi, Siculi, Cyrenæi, Thraces, Carthaginenſes, & plures. Vt mittam iam inter Græcos quamplurimos, qui plerumque vt bellis affligebantur, ad Lacedæmonios auxilij cauſa confugiebant. Neque hoc ſolùm, ſed inter ipſos Græcos tanta de Lacedæmoniis exiſtimatio, vt communibus totius Græciæ bellis, principatus ſemper penes eos eſſet, & ſummum eis imperium deferretur. Quare à Xenophonte initio lib. III. Hellenicôn, dicuntur πάσης τῆς ἑλλάδος προστάται. Sicut etiam à Demoſthene eodem elogio ornantur. Ita bello Medico Xerxis Lacedæmonij duces Græcorum omnium extitere, terra quidem Pauſanias, mari Eurybiades. Qua de re ſic ſcribit Thucydides libro I. οἱ λακεδαιμόνιοι τῶν ξυμπολεμησάντων ἑλλήνων ἡγήσαντο, δυνάμει προύχοντες. Atque hanc gloriam ſibi contra ſummos quoque Reges vendicarunt, recuſantes aliorum imperium pati, vel quum maximè auxilij egerent. Vti quum ad Gelonem Siciliæ tyrannum miſſi eſſent, qui petituri aduerſus barbarum auxilium, quando is ea conditione promittebat, ſi bello eum præficerent, recuſarunt hoc Lacedæmonij, carituri potius ipſius ope, quam vt ei ſubeſſe ſuſtinerent, vt ſcribit Herodotus libro ſeptimo. Sicut nec tulerunt ſubdi Alexandro Philippi filio, quum is à reliquis Græcis declaratus eſſet Imperator aduerſus Darium. Vnde & ipſe viciſſim in trophæis nominatim Lacedæmonios excluſit, quum ita in eis ſcriberet, Alexander & Græci præter Lacedæmonios, vt videre eſt apud Plutarchum vita Alexandri, & Arrianum lib. I. de geſtis Alexandri. Vnde facilè apparet in gratiam Athenienſium Iſocratem Panegyrico magis ſcripſiſſe, quam quod reuera ita haberet, quod dicit Lacedæmoniorum ψευδῆ λόγον, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον. Nam indubitatum hoc, eos ſemper præfuiſſe, vtpote præcellentiores omnibus gentibus rebus bellicis. Sicut teſtatur pluribus in locis Plato, nec tacuit ipſe Iſocrates. Ideo enim Archidamus de Lacedæmoniorum in re

Principatus eis ob belli peritiam inter Græcos delatus.

Lacedæmonij aliorum imperij impatientes.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

militari peritia, ita loquens ab eo introducitur, vt ſuis tribuere auſit ſine contradictione præ aliis hanc laudem. Verba eius hæc ſunt, vbi hac de re agens in Archidamo ait: οὐδεὶς τολμήσειεν ἀντειπεῖν, ὡς οὐ τὴν μὲν ἐμπειρίαν μᾶλλον ἢ τὴν ἄλλων ἔχομεν. Atque idem etiam oratione περὶ ζεύγους, ita eos ait excellere in re militari, vt eam artem alios docere poſſint. Sed hoc tamen potiſſimum de bellis terreſtribus accipiendum. Nam rei naualis peritia Athenienſibus magis tribuenda, conſentiente omnium iudicio. Ideóque maris principatus etiam iis, quàm Lacedæmoniis conuenientior. Qua de re prolixa eſt diſputatio apud Iſocratem in Panegyrico, vbi inter alia ait ita Athenas excellere maritimis bellis, vt nulla gens in terreſtribus ei poſſit exæquari. Verba eius initio diſputationis, in qua fere tota oratio conſumitur, hæc ſunt: οὐδεὶς ἂν ἑτέραν πόλιν ἐπιδείξειε τοσοῦτον ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσαν, ὅσον τὴν ἡμετέραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ θάλατταν διαφέρουσαν, Id eſt, *Nemo vrbem vllam oſtendet, quæ terreſtri bello tantum valeat, quantum noſtra ciuitas naualibus pugnis excellit.* Ac de eodem elegantiſſima eſt Proclis Philaſij oratio apud Xenophontem lib. VII. Hellenicôn. Vbi inter alia ait decretum Athenis à Senatu factum, vt maris principatus Athenienſibus, terræ Lacedæmoniis attribueretur. Cuius verba hæc inibi referuntur: τῇ μὲν οὖν βουλῇ προβεβούλευται, ὑμετέραν μὲν εἶναι τὴν κατὰ θάλατταν, Λακεδαιμονίων δὲ τὴν κατὰ γῆν, ſcilicet ἡγεμονίαν. Vbi poſtea redduntur rationes vtriuſque ſufficientes, inter quas & hæc, quod feliciores terra Lacedæmonij, mari Athenienſes. Quibus conſentit & Diodorus Siculus lib. XI. vbi ſcribit Lacedæmonios πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἀγῶνας ἀφυεστάτους, tanquam natura fuerint minus comparati ad res maritimas. Vnde inuerſa & immutata fortuna ait factum Thucydides lib. IV. vt contraria de vtriſque eſſet opinio. Nam de Athenienſibus ait, quum maritimi eſſent ἠπειρώτας factos eſſe, καὶ τὰ πεζὰ κρατίστους. De Lacedæmoniis quum mediterranei eſſent, redditos θαλασσίους καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν. Sic enim locum exponit Græcus ſcholiaſtes. Atque ita eum intelligendum eſſe, docet & Diodorus Siculus lib. XII. de hac ipſa re elegantiſſimis verbis ſcribens. Hoc itaque quum ita haberet, vt imperium terreſtre Lacedæmonij, maritimum

Athenienſes rei naualis peritia reliquis Græcis inſigniores.

Inter Lacedæmonios

mum ſibi Athenienſes vindicarent, nunquam deſtitit eſſe inter vtroſque æmulatio,& pro principatu contentio. Quod Iſocrates Panegyrico perſpicuè & apertè teſtatur, vbi de principatu agit ita inquiens: ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ' ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ λακεδαιμόνιοι, φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον, Id eſt, *Semper maiores noſtri & Lacedæmonij æmuli inuicem gloriæ extiterunt.* Qua de re idem περὶ ἀντιδόσεως plura. Nec ceſſauit hęc æmulatio, antequam victi Athenienſes cederent Lacedæmoniis omnem terra & mari principatum. Quod ita eſſe docet Xenophon lib. VI Anabaſeos Cyri, ex ſua perſona hæc verba faciens: ὁρῶ ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μοῦ οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, πρὶν ἐποίησαν πᾶσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν, λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὡμολόγησαν εὐθὺς ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν, Id eſt, *video prius ipſos non feciſſe finem gerendi aduerſus patriam meam bellum, quam vrbem noſtram profiteri coegiſſent, Lacedæmonios ipſorum etiam principes ſeu duces. Quod poſteaquam noſtri fuſsi ſunt, mox bello finem impoſuerunt nec deinceps amplius patriam noſtram oppugnarunt.* Hoc autem factum, quum victi à Lyſandro triremes omnes exceptis duodecim amiſiſſent, vt ſcribit. Poſt Xenophõtem Plutarchus Lyſandro. Sed tamen hunc maris principatum vix paucis annis tenuerunt Lacedæmonij. Nam Demoſthenes annorum viginti nouem tantum imperium eorum fuiſſe aſſerit, oratione III. in Philippum. Alij duodecim numerãt. Iſocrates autem Panathenaico vix decem annos ſtatuit. Quos annos quomodocunque numeremus, ſane iis magno ſuo cum detrimento Lacedæmonij imperarunt. Nã tum patria inſtituta mouerunt & conuulſerunt, vt eodem loci Demoſthenes docet, & nos ſupra declarauimus. Poſtea verò maris principatus eis à Conone victoria nauali ad Gnidum parta ademptus eſt, adiuuante Pharnabazo & Euagora Cypri Rege, vt eſt apud Iſocratem in Euagora, item oratione aduerſus Philippũ, & Panathenaico, nec non apud Xenophontem lib. IV. Hellenicôn, & Plutarchum in Artaxerxe. Atque ex eo tempore pariter antecelluerunt ex omnibus Græcis imperium obtinentes, terra Lacedæmonij, mari Athenienſes, concedẽtibus hoc ſibi inuicem vtriſque, nec vllum pro hoc bellum vlterius ſuſceptum. Sed hactenus de principatu, iam de militi-

& Athenienſes perpetua pro principatu contentio.

Quando finita contentio.

Quot annos principatum maris Lacedæmonij tenuerint.

bus eorum in vniuerſum, quales ij fuerint diſſeremus.

Milites Lacedæmoniorum qui fuerint.

Primò itaque exercitum Lacedæmoniorum antiquitus quidem conſtitiſſe ex ſolis Lacedæmoniis exiſtimo. Nam quum nulli adhuc ſocij eſſent, & opibus etiam deſtituerentur, quibus mercenarios conducerent, vt per ſe omnia bella obirent, neceſſe erat. Poſtea verò exercitus variè comparatus, & quatuor quidem diuerſis, quum ita opus erat, ad ſummum conflari ſolitus eſt hominum generibus. Nam & Spartani Lacedæmoniique, & ſocij, & mercenarij, & libertini ipſi militabant. Præter quos adiuncti hiſce, qui Dominos comitabantur, ſerui cuſtodes, aliíque σκευοφόροι, cum impedimentis.

Lacedæmonij milites plerunque pauci numero.

Et Lacedæmonij quidem ipſi, quorum dicitur πολιτικὸν στράτευμα apud Xenophontem lib. v. Hellenicôn, & alibi, plerumque pauci numero fuerunt; ſicut conſentaneum in illa ciuium paucitate. Vnde moleſtum aliquando ſociis, quod illi magna multitudine Lacedæmonios paucos ſequi cogerentur. Quod quum ſub Ageſilao Rege etiam accidiſſet, demonſtrauit ipſe non in multitudine, ſed in militum præſtantia maximum momentum ſitum eſſe. Quod quomodo fecerit, ſuprà diximus. Atque ob hanc eorum paucitatem exiſtimare licet, ignorari eos voluiſſe vulgò vt plurimum militum numerum. Quamuis Thucydides id referat ad ipſorum patrium ſilentij inſtitutum. Quum ita lib. v. ſcribit: τὸ μὲν γὰρ λακεδαιμονίων πλῆθος, διὰ τῆς πολιτείας τὸ κρυπτὸν ἠγνοεῖτο.

Numerus militum Spartanorum ignorabatur.

Qua de cauſa etiam eluſerunt quærentes de numero Spartanorum. Ita Ariſto quærēte quodam quot eſſent Spartani, Reſpondit; tot eſſe, quot arcendis hoſtibus ſufficere poſſent. Et Agis item roganti cuidam de Spartanorum numero, Reſpondit; tot eſſe, vt ſufficerent ad profligādos malos, vt eſt apud Plutarchum in apophtheg.

Milites Lacedæmonij propriis ſumptibus militabant.

Horum autem Spartanorum quotquot fuerunt, nulla Reipub. impenſa, ſed propriis ſumtibus militabant, niſi quod poſterioribus temporibus ex publico commeatum accipiebant. Quod indicare videtur Plutarchus vita Cleomenis, vbi ait, Antigonum eum degrauaſſe, quum anguſtè & difficulter ſufficeret ciuibus commeatum præbere.

Non dimittebantur niſi ab Imperatore domum eſſent reducti.

Præterea hi quoque non dimittebantur, priuſquam domum reducti eſſent ab Imperatore. Ita enim hiſtorici Thucydides,

Xeno-

Xenophon, & alij ſæpe ſcribunt exercitum vrbanum domum reductum.

Socij autem qui συμμαχίδων πόλεων erant, ac σύμμαχοι ſeu βοηθοὶ à Xenophonte dicuntur, plures erant ipſis Lacedæmoniis; ſicut ex ſupra dictis intelligitur, & apertè aliquot locis oſtendit Thucydides, quum ſocios in bello Peloponeſiaco enumerat, & Xenophon lib. IV. Hellenicôn ſocios belli Thebani recenſens.

Socij Lacedæmoniorũ quos βοηθοὺς dicebant, qui fuerint.

Hi militabant ſumtus ſuppeditante ipſa Repub. ex qua venerãt, ac dimittebantur finita expeditione, nec ab imperatore reducebantur. Quod patet exemplo eorum, quos Ageſilaus aduerſus Thebanos duxerat, qui dimiſſi per ſe domum abierunt, vt eſt apud Xenophontem lib. v. Hellenicon, & alibi ſæpiſſimè. Id tamen haud dubiè cautum, vt ex longinquis expeditionibus, in tuto eos Imperator ſiſteret, quò incolumes ad ſuos reuerterentur. Sicut Ageſilaus ex Aſia Braſidas ex Thracia, & Gylippus ex Sicilia, milites ſuos patriæ reſtituerunt.

Quibus ſumptibus militarint, & quomodo dimiſſi.

Porro mercenarij, quos ξενικοὺς vel ξενικὰς στρατιάς cum Xenophonte vocamus, tandẽ etiam à Lacedæmoniis conducti, quum bella vel longinqua vel tranſmarina gerenda. Atque ad horum ſtipendium domo pecunia aſportabatur. Itaque apud Xenophontem lib. v. Hellenicôn ſcribitur, Cleombrotum pecunias quas domo ſecũ attulerat Sphodriæ tradidiſſe τοὺς ξενικοὺς προσμισθῶσαι, Id eſt, *ad conducendos mercenarios.* Et aliquando pecunias ſocij ob hanc cauſam conferebant.

Mercenarij milites à Lacedæmoniis conducti.

Stipendia vnde ipſis allata.

Poſtremo quod νεοδαμώδεις ſeu libertini, etiam militarint, ſupra oſtendimus, quum de iis lib. I. egimus. Idémque de ſpuriis qui νόθοι σπαρτιατῶν, & hoſpitibus qui ξένοι τρόφιμοι dicti, teſtatur Xenophon lib. v. Hellenicôn, vbi eos ſponte ait ſecutos Ageſipolidem aduerſus Olynthios. Atq; ex hiſce legitimis militibus conſtabant exercitus.

Alij qui Lacedæmoniis militarunt.

Helotes autem & ſerui, qui ſequebãtur partim Dominorum in ipſa acie cuſtodes erant, partim in impedimentis ſarcinas militares ſeruabant. Nam prælio aduerſus Mardonium ſcribit Herodotus lib. IX. Septem ſeruos circa quemlibet Spartiatarum in acie collocatos fuiſſe ad corporis cuſtodiam. Quorum quum eſſent quinque millia, fuiſſe ait ſeruos ad triginta quinq; millia.

Helotes & ſerui quomodo cum Lacedæmoniis militarint.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Quod etiam teſtatur Plutarchus Ariſtide. Qui tamen numerus ſeruorum an perpetuus fuerit, non conſtat. Seruos certè longè plurimos ſemper exercitum comitatos non dubium. Atque hęc in vniuerſum de exercitu, ſed quæ præterea ad Lacedæmonios peculiariter pertinent, in ſequentibus videbimus.

Quibus armis Spartani vſi.

Cæterum arma, quibus Spartani vſi tam multa præclara geſſerunt, qualia fuerint conſideratione noſtra non indignum eſt, vt eò magis virtus ipſorum elucеſcat. Nam armis in primis Sparta commendata, tanquam iis potiſſimum excelluerit. Seneca ſuaſoria II. *Omnibus ſua decora ſunt: Athenæ eloquentia inclytæ ſunt, Thebæ ſacris, Sparta armis.* Atque eadem de cauſa, Claudiano dicitur armipotens Lacedæmon. Inuenio autem præcipuè vſitata eis fuiſſe hęc arma, quę ſunt, gladius, haſta, galea & clipeus. Quorum gladius, haſta & galea vſque adeò propria Lacedæmoniorum, vt ab eis hæc inuenta eſſe, affirmare non dubitârit Plinius naturalis Hiſtoriæ lib. VII. cap. LVI. Et Xenophon lib. III. Memorabilium, ita eos clipeis & haſtis præſtare ait, vt nec bellicoſiſſimi Thraces aduerſus eos hiſce armis inſtructos, pugnare auſint.

Ea ſunt haſta, gladius galea & clipeus.

Gladij Lacedæmoniorum quales fuerint.

Cauſa cur tales gladios Lacedæmonij habuerint.

Ac gladij quidem Lacedæmoniorum, qui ξυίναι dicti, vt ſcribit Pollux, vel ξυήλαι, vt Xenophon, tum incurui, tum & breues fuere, præter reliquorum Græcorum conſuetudinem. Cuius cauſam hanc reddidit Antalcidas. Nam quærenti cur in bello gladiis breuibus vterentur Spartani, Reſpõdit: quod comminus in hoſtem pugnarẽt, vt ait Plutarchus apophtheg. Quare etiam quum quidam gladios eorum derideret, ac diceret circulatores in theatris facilè eos deuoraturos, Reſpondit Agis Rex: *Atqui hiſce, inquit, nos gladiolis benè attingimus hoſtes*, vt auctor Plutarchus Lycurgo & apophthegmatis.

Haſta Lacedæm.

Haſta autem fuiſſe videtur iuſtæ longitudinis, & in ea non parum fiduciæ. Itaque Ageſilaus interrogatus, quo vſque fines Laconicæ pertingerent: haſtam vibrans, inquit, quouſque hæc peruenerit. Item Archidamus rogatus quantum regionis Spartani poſſiderent, Ait, quo vſque haſta pertingimus. Plutarchus apophtheg.

Galea.

Galea deinde ipſis erat, quam proprij corporis cauſa quilibet

geſtabat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

geſtabat. Quare illam amittere ſine ignominia erat, quum clipei amiſſio cum ignominia eſſet coniuncta, vt eſt in apophtheg. Demarati apud Plutarchum.

Scuta autem ſeu clipeos, quos propter communem ordinem ferebant, ex ære fabricatas habebant. Nam Xenophon de Repub. Lacedæm. στολὴν φοινικίδα, καὶ χαλκῆν ἀσπίδα eis tribuit. In hiſce inſcripta Symbola ſeu teſſerę, quibus agnoſci inuicem milites poterant; prima videlicet gentis cuiuſque litera. Ita Lacedæmonij Λ. Argiui Α, Sicyoni Σ, vt indicare videtur Xenophon lib. IV. Hellenicôn, agens de Sicyoniis. Præterea etiam in clipeis inſignia addebantur. Itaque quidam muſca clipeum inſigniens, quæ non excedebat viuæ muſcæ quantitatem, quum derideretur à nonnullis, dicentibus latēdi cauſa hoc factum, Reſpondit: Imo, inquit, vt agnoſcar. Tam propè enim ad hoſtes accedo, vt cernere poſſint inſignis mei quantitatem Et hæc quidem pręcipua ipſorum arma.

Clipei Lacedæm. ex ære.

Teſſeræ in clipeis inſcriptæ.

Et inſignia addebātur.

Machinæ autem bellicæ, & tormenta murorum, aliáque huiuſmodi illis inuſitata, vtpote ignaris murorum oppugnandorum. Quare quum tormentum Catapultæ videret Archidamus, tum primum ex Sicilia allatum, exclamauit: Hercules periit viri virtus. Atque hæc de armis.

Machinæ bellicæ Spartanis inuſitatæ.

Poſtremo verò quibus de cauſis bella gerere ſoliti Lacedæmonij, quæ ipſis fuerunt frequentiſſima, non difficulter ex bellorum hiſtoriis colligi poterit.

Cauſæ ob quas bella ſuſceperunt Lacedæmonij.

Ac primùm quidem bellis ſuis id conabantur, vt imperia iniuſta euerterent, ac tyrannos deiicerēt. Nam ſicut ipſorum Reſpub. inde vſque ab initio à tyrānis libera: ita & ipſis non placuit tyrannos vlli Reipub dominari. Quare Thucydides lib. I. ſcribit ἀτυράννευτον fuiſſe Lacedæmona, & tyrannos Athenienſium & alios ait ab eis pulſos: οἵ τε (inquit) Ἀθηναίων τύραννοι, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης ἑλλάδος ἐπιπολὺ καὶ πρὶν τυραννευθείσης, οἱ πλεῖστοι καὶ τελευταῖοι, πλὴν τῶν ἐν σικελίᾳ, ὑπὸ λακεδαιμονίων κατελύθησαν, Id eſt, *Athenienſium tyranni, & reliquæ ferè Græciæ, quæ quam maximè & antea quidem tyrannide oppreſſa erat, plurimi & poſtremi, exceptis iis qui in Sicilia denominabantur, à Lacedæmoniis deiecti ſunt.*

Ad imperia iniuſta, & tyrannos euertendos.

Ad vlciſcendas iniurias ſibi vel ſociis allatas.

Deinde complura ab ipſis bella ſuſcepta, ad vlciſcendum in-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

iurias ſibi vel ſociis illatas. Quę cauſa latè patebat. Nam hoc nomine vindicabatur fœderatorum perfidia, & exules in patriam reſtituebantur, res ablatæ repetebantur, damnum illatum reſarciri petebatur, & alia multa quærebantur. Ac in his plerumque non vltra iniuriæ modum proceſſit pœna: ſed poſt ſumptum de ſontibus ſupplicium, ſeruati plerunque innoxij. Ita Polydorus potitus victoria de Argiuis, ea contentus vrbem in ſeruitutem redigere recuſauit. Et Cleomenes ſuadentibus aliquibus, vt Argos deleret, non conſenſit tam graui vindictæ, ſed reſpondit: nequaquam eam vrbem delendam, quæ iuuenes ipſorum exerceret, vt refert Plutarchus in eorũ apophtheg. Poſtea in his tamen bellis vindicta aliquando videtur grauior, quàm offenſa. Nam Meſſene euerſa eſt, graui nimis in fraternam & cognatam gentem animaduerſione. Muri Athenienſium diruti, populúſque oppreſſus, quorum merita tum in Lacedæmonios, tum in vniuerſam Græciam fuerunt æterna memoria digniſſima. Eodémque modo aliâs factum.

Pœnæ modus adhibitus.

Licet aliquãdo grauior vindicta quàm offenſa.

Tertiò nec rarò pugnarunt, inuitati ad ferendum oppreſſis auxilium. Nam quantum in ipſis erat, ſupplices vix repudiarunt, ſed voluerunt omnes Reſpub. liberas. Ita bellum Aſiaticum pro Græcis à ſeruitute Perſica liberandis ſuſceptum, aliáq; pro aliis multis. Etſi hac in parte non ſatis ſincera & integra eorum fides poſterioribus temporibus. Qua in re peccauit præ aliis fœdè Lyſander, homo fortunatus, ſed fluxæ fidei, qui non veritus dicere, pueros talis, viros iuramentis decipiendos: Et vbi non ſufficeret Leonina Herculis, de vulpina eſſe aſſuendum. Vnde & Comicus Theopompus Lacedęmonios cauponibus comparat, quòd poſtquam potum ſuauiſſimum guſtandum præbuiſſent libertatis, acetum mox infunderent. Atque hanc ob cauſam ſæpè infeliciter pugnarunt, vindicantibus ſacramenti temerè violati religionem Diis. Quod & exprobratum iis à Pythia, vt teſtatur Plutarchus in quæſtionibus Romanis. Ita quum Cadmeis contra iuriſiurandi fidem retenta eſſet, ſuſcitatum eſt bellum Thebanum, quo huius perfidiæ & aliorum delictorum graues pœnas dederunt Lacedæmonij: vt vitia Lacedæmoniorum etiam non prorſus prætereamus.

Ad ferendum oppreſſis auxiliũ.

Lyſandri mala fides.

Lacedæmonij infidi, ſæpe puniti.

Poſtremò

Poſtremò nec pauca bella ex æmulatione ſuſcepta, etſi quæſito aliunde prætextu, vt contra Meſſenios, Argiuos, Arcadas, Athenienſes, Thebanos, Achæos & alios. Sed prolixum eſſet omnes bellorum cauſas inquirere, nec de his idem poteſt eſſe omnium iudicium: ſicut neque auctoribus ſemper de veris cauſis conſtitit, qui hiſtorias ipſorum ſcriptis prodiderunt.

Ex æmulatione.

CAPVT IV.

De bellis terreſtribus.

QVandoquidem gloria militaris Lacedæmoniorum potiſſimum in bellis quæ terra gerebantur, ſita erat, vt diximus, conuenit vt de iis paulò luculentius pertractemus. Quod tametſi non caret difficultate, tamen operam dabimus, vt hæc quatuor, quam fieri poterit, planiſſimè declaremus, videlicet qui præfuerint & gubernarint in exercitu, quomodo diſtribui ſolitus exercitus, qua ratione ducebatur & ad pugnam inſtruebatur, ac quo pacto tandem domum reduci conſueuerit.

In bellis terreſtribus Lacedæmoniorum gloria præcipua.

Quatuor in bellorum adminiſtratione obſeruata à Lacedæmoniis.

Primum itaque hoc conſtat, placuiſſe ſemper Lacedæmoniis in bello vnum præeſſe, qui ſi totus educeretur exercitus, Rex erat, aut Prodicus ſeu tutor Regius, quum Rex ipſe minor ætate: Aut ſi pars quędam, vel exercitus minor aliquò mitteretur, alius quidam dux, ſed & is vnus ac plerumque ex Heraclidis. Nam Monarchiam in bellis ſemper eos vſurpaſſe, ſicut & Carthaginenſes, teſtis præter alios Iſocrates Nicocle, vbi ita ait: χαρχηδονίους καὶ λακεδαιμονίους τοὺς ἄριστα τῶν ἑλλήνων πολιτευομένους, οἴκοι μὲν ὀλιγαρχουμένους, παρὰ δὲ τὸν πόλεμον βασιλευομένους. Quare etiam aliquando Lex lata, ne vterque Rex cum exercitu exiret, ne videlicet duo eſſent diuerſi Imperatores, qui vindicarent ſibi ſummam poteſtatem. Quod non poterat ſine Reipub. pernicie abire. Quæ lex tum primum lata, quum Demaratus ſimul exercitum eduxiſſet, & Cleomenes. Ita enim ſcribit Herodotus lib. v. ἐτέθη νόμος ἐν σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλῆας, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς, Id eſt, *Lex Spartæ lata prodeunte exercitu, non licere vtrumque Regem comitari.* Sed contra legem hanc tamen fiebat, quum res poſtularet, & requireret ita neceſſitas. Sicut Pliſtonax, quum bellum Agis gereret aduerſus Argiuos & Mantinenſes,

1. Vnus in bello dux, & is

Aut Rex, aut Prodicus.

Aut dux plerunque ex Heraclidis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

duxit & ipſe copias ex ſenioribus & iunioribus conſcriptas, vt teſtatur Thucydides lib. v. Porro qui ita præerat exercitui Imperator βάγος dicebatur, proprio Lacedæmoniorum vocabulo, vt ait Heſychius: etſi etiam Dux quiuis is intelligendus eſt. Sed quod Rex vt plurimum Imperator, id verò omnes ferè hiſtoriæ Græcorum oſtendunt, & lege hoc conſtitutum à Lycurgo ſcribit Xenophon de Republic. Lacedæmoniorum. Rarius autem Prodicus hoc tam auguſtum munus gerebat. Ex Prodicis tamen fuit Lycurgus, vt ait Plutarchus, qui quum tutor Charilai eſſet, munere Imperatorio functus eſt. Sicut & Pauſanias tutor Pleiſtarchi erat, quum contra Perſas pugnaret, vt teſtatur Herodotus, Thucydides, Plutarchus, Æmylius Probus, & alij. Et Ariſtodemus Ageſipolidis tutor, Imperator fuit, vt ſcribit Xenophon Hellenicôn lib. IV.

βάγος nomen eius qui præerat exercitui.

Adiungebãtur autem Regi Imperatori, tum ex Ephoris quidam, tum aliquando conſiliarij, præterea & alij cuſtodiæ cauſa. Ac duos Ephoros ex more Regibus attribui ſolitos ad bella euntibus, docet Xenophon lib. II. Hellenicôn: ὥσπερ νομίζεται (inquit) ξὺν βασιλεῖ δύο τῶν ἐφόρων συστρατεύεσθαι, καὶ πότε παρῆν οὗτός τε καὶ ἄλλος, Id eſt, *ſicuti poſitum in more eſt, vt duo Ephori cum Rege in expeditionibus ſint: ita tum aderat hic* (Nauclidas) *& alius.* Itémque conſiliarij etiam adiuncti Regi, præter eos qui officia militaria gerebant. Ita Agidi ex lege decem numero attributi. Quæ lex tamen antiqua non erat, quippe tum lata, quum Agis imprudenter iudicatus eſt inducias cum Argiuis pepigiſſe, habens opportunitatem ſummam rei benè gerendæ. Nam ea de cauſa decem ipſi adiuncti conſiliarij, ſine quibus non licebat educere exercitum. Sed ea Lex an poſtea ſemper eodem modo obtinuerit, non reperio. Conſiliarios tamen ſemper Regibus adhibitos, exinde veriſimile eſt. Etſi aliis Regibus, bellis quibuſdam periculoſioribus & longinquioribus, plures adiunctos legimus. Nam Ageſilaus obtinuit ſciſcente populo triginta conſiliarios, quum in Aſiam exercitum duceret, vt ſcribit Xenophon, & Plutarchus in Ageſilao. Atque ad eundem modum poſtea etiam additi Ageſipolidi conſiliarij triginta, ſicut antea Ageſilao, vt idem Xenophon ait Hellenicôn lib. v. Quod ob iuuenilem eius ætatem factum.

Regibus aut Ducibus euntibus ad bella qui attribui ſolerẽt, alias plures, alias pauciores.

ctum ſatis apparet. Pręter hos ante Regem collocabatur in acie, *Regum in bellis alij comites.*
qui victor coronam in ſacris certaminibus meruerat. Nam eum
comitem belli ſemper Rex habebat. Plutarchus Lycurgo: ἐχώρει
ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ στεφανίτην ἀγῶνα νενικη-
κότα, Id eſt, *Ibat Rex in hoſtem comitem trahens victorem coronati cer-
taminis.* Vnde eſt, quod de quodam victore cõmemoratur. Nam
Lacedæmonius quidam quum offerretur ei olympiis grandis
pecunia, non accepit eam: ſed vt magno labore ſuperauit ad-
uerſarium lucta, & quiſpiam ei diceret, Quò tibi hæc Lacon vi-
ctoria? Occurrit ei ſubridens: *Ante Regem in acie conſiſtens cum
hoſtibus decertabo.* Deinde ſtipabãt Regem perpetui comites tre- *Item alij comites.*
centi illi, qui equites dicti, ſicut celeres Romulum ſemper cir-
cumſtabant, vt ait Dionyſius. Id quod docet Thucydides lib. v.
narrans de impreſſione in Argiuos, quam ſcribit factam præci-
puè ab ea parte, vbi Rex Agis erat & trecenti circa ipſum, qui e-
quites dicti; ᾗπερ (inquit) ὁ βασιλεὺς Ἆγις ἦν, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ τρια-
κόσιοι ἱππῆς καλούμενοι. Cæterũ Regum illud in bello imperium, *Regum in bello imperium quàm latè patuerit.*
non latius ſe extendit, quàm ad vnum exercitum, idque potiſſi-
mum terreſtrem. Raro enim claſſi Rex præficiebatur, ídque
quum fiebat, ei ſoli imperabat, non exercitui terreſtri. Nam vni
ex omnibus Ageſilao, imperium terreſtre & maritimum ſimul
delatum. Ita enim Plutarchus de Ageſilao in eius vita ſcribit:
καθ' ὁδὸν ὢν σκυτάλην δέχεται παρὰ τῶν οἴκοι τελῶν, κελεύουσαν αὐτὸν
ἄρχειν ἅμα καὶ τοῦ ναυτικοῦ. τοῦτο μόνον πάντων ὑπῆρξεν Ἀγησιλάῳ, Id eſt,
*In itinere quum eſſet, accepit à magiſtratibus vrbanis Scytalam, qua iube-
batur claßis imperium ſuſcipere. Quod vni omnium Ageſilao delatum.* Fuit
autem ſumma & abſoluta Regis in bello poteſtas, quum domi *Regum in bellis quæ poteſtas.*
eſſet adſtricta & obnoxia. Itaque de Leotychide ait Herodotus
lib. VI. quod illi imperatorem agẽti aduerſus Theſſalos, licuerit
omnia agere: παρεὸν δέ οἱ (inquit) ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι. Et
Thucydides lib. v. Lege indicat ita ſancitum fuiſſe, vt ab Rege
omnibus imperaretur. Ita enim de Agide exercitum turbatum
reſtituente ſcribit: εὐθὺς ὑπὸ σπουδῆς καθίσταντο ἐς κόσμον τὸν ἑαυ-
τῶν Ἄγιδος τοῦ βασιλέως ἕκαστα ἐξηγουμένου κατὰ τὸν νόμον. βασιλέως γὰρ
ἄγοντος ὑπ' ἐκείνου πάντα ἄρχεται, Id eſt, *Statim accelerando in ſuo quiſ-
que loco conſtiterunt; Agide omnia ducis munera obeunte, vt Lex iubet.*

Quum enim Rex eſt Dux exercitus, cuncta eius imperio ſubſunt. Itaque patet Regi Imperatori ſubiectos reliquos fuiſſe omnes, quicunque vel peditibus vel equitibus aliqua cum poteſtate præerant. Inter quos ipſos tamen certus ordo, ita vt ſemper aliqui inferiores ſuperioribus parerent. Nam σχεδὸν ἅπαν τὸ τῶν λακεδαιμονίων στρατόπεδον, ἄρχοντες ἀρχόντων εἰσὶ, ait Thucydides. Ita vt totus exercitus nihil aliud videretur, quam ſuperiorum quorundam in inferiores imperium, & militantes ferè omnes duces ducum. E-

Alij exercitus terreſtris præfecti.

rant autem poſt Regem hi exercitus terreſtris prȩfecti, videlicet Polemarchi, Lochagogi, Pentecoſteres, Enomotarchæ. Quos eadem ſerie enumeratos Thucydides ſcribit Regi ita obſequentes, vt per Polemarchos ad Lochagogos, per hos ad Pentecoſteras, ab iis ad Enomotarchas, atque ita per eos ad ſingulos in Enomotia conſtitutos, quid iuberet & fieri vellet, enunciaret. Sed quȩ muneris ratio, & quot militibus ſinguli prȩfuerint, tum rectius intelligi poterit, quum de exercitus terreſtris diuiſione egerimus. Itaque ad hanc iam declarandam accedamus.

2. In quas partes diſtribui ſoleret exercitus.

Mora quid Lacedæm. fuerit.

Reperio autem in has potiſſimum partes tributum fuiſſe exercitum, quæ ſunt Mora, Lochos, Pentecoſtys & Enomotia. Μόρα autem, quod vocabulum Gloſſarij auctor interpretari latinè non nouit, ſed tãtum Moram vertit, quod ipſorum Lacedæmoniorum propriè fuerit, docet Pollux lib. I & Heſychius onomaſtico, ita ſcribens: παρὰ γὰρ λακεδαιμονίοις οἱ πάτριοι λόχοι μόρα αὖθις ὀνομασθέντες: ita enim legendum cenſeo. Eodémque modo Harpocration Lexico duodecim Rhetorum, vbi de Moris ait, quod συντάγματά τινα λακωνικὰ οὕτω καλεῖται. Qui & poſtea ex Ariſtotele addit, ὡς εἰσὶ μοῖραι ὠνομασμέναι, καὶ διῄρηνται εἰς τὰς μόρας λακεδαιμόνιοι πάντες, id eſt, *quod moræ ſint certæ quædam partes, & quod in moras omnes Lacedæmonij diſtribuebantur.* Vnde μόραι opponuntur συμμάχοις apud Xenophõtem initio VI. Hellenicôn.

Moræ quot fuerint.

Quot autem exercitus cuiuſque μόραι fuerint, nemo tradit, nec puto fuiſſe ſemper eundem numerum, ſed pro vt exercitus vrbanus maior vel minor: ita haud dubiè μόραι plures vel pauciores. Nam quod apud Xenophontem ſcribitur de Repub. Lacedæmoniorum ſex eſſe μόρας, quum ait, οὕτω γε μὴν κατεσκευασμένων μόρας μὲν διεῖλεν ἓξ καὶ ἱππέων καὶ ὁπλιτῶν: id ego referendum

puto

puto ad eam distinctionem, qua domi diſtributi erant ad militiam per moras ſeu tribus. Quæ etiam ſex numero erant, vt ſuprà retulimus. Alioquin Xenophon ipſe docet fuiſſe aliquando in exercitu pauciores μόρας, vt quum ſcribit VI. Hellenicôn, Cleombrotum miſſum auxilio Phocenſibus aduerſus Thebanos cum quatuor moris. Quod aliâs ſæpe factum. Quot autem fuerint milites in vnaquaq; mora, inter auctores non conuenit. De qua diſſenſione ita ſcribit Plutarchus in Pelopida: τὴν μόραν ἔφορος μὲν ἄνδρας εἶναι πεντακοσίους φησὶν, καλλισθένης δὲ ἑπτακοσίους, ἄλλοι δέ τινες ἐννεακοσίους, ὧν Πολύβιος ἐστὶν, Id eſt, *Ephorus moram ait eſſe quingentorum virorum, Calliſthenes ſeptingentorum, alij quidem nongentorum, ex quibus eſt Polybius.* Quorum ego Ephori ſententiæ accedo, vt pote maximè concinnæ. Ac ſic mora fuerit initio peditum quadringentorum, quibus additi poſtea equites centum. Quod tamen haud potuit eſſe perpetuum aucto vel diminuto ciuium numero, vt idcirco diuerſæ iſtæ auctorum ſententiæ ſimul veræ eſſe poſſint, de diuerſis intellectæ temporibus. Præerat autem cuilibet moræ Polemarchus vnus. Ita enim Xenophon de Repub. Lacedæmoniorum. ἑκάστη τῶν πολιτικῶν τούτων τῶν μορῶν ἔχει πολέμαρχον ἕνα, Id eſt, *Quælibet vrbana mora habet vnum Polemarchum.* Quod etiam de moris militaribus intelligendum. Nam idem haud dubiè in bellis Polemarchi, qui & domi. Atq; hic in Regis locum ſuccedebat, ſi eum occumbere contingeret, vt patet ex lib. IIII. & VI. Hellenicôn Xenophontis, & aliis Ducebántque aliquando ipſi Polemarchi moras ſine alio Imperatore, & ſociis cum præſidio aderant. Quorum creberrima exempla. Additus autem Polemarcho tanquam eius legatus, qui dicebatur συμφορεύς. Nam ita peculiariter quoſdam vocatos docet nos Xenophon VI. Hellenicôn, vbi ita ſcribit, καὶ οἱ συμφορεῖς πολεμάρχου καλούμενοι.

Polemarchus vnus cuilibet moræ præfuit.

συμφορεὺς Polemarcho additus.

Λόχος autem, quod Gloſſ. interpretatur Turmam, quarta moræ pars eſt. Erant enim cuiuſque moræ quatuor λόχοι, quamuis alij ſtatuant quinque. Heſychius λόχοι λακεδαιμονίων φησὶ Ἀριστοφάνης τέτταρες. πέντε γὰρ εἰσὶν, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης. Sed verius eſt, quatuor antiquitus fuiſſe. Nam totidem λοχαγοὺς ſeu Turmarum præfectos ait Xenophon eſſe. Hoc itaque ſi eſt, erit λόχος

Λόχος quæ fuerit Lacedæm. exercitus pars.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

quilibet centum peditum. Quod ſequentibus rectè conſentit.

Πεντηκοϛὺς quæ pars exercitus fuerit.

Πεντηκοϛὺς autem λόχου ſeu turmæ pars dimidia. Erant enim octo Pentecoſtyes cuiuſque moræ. Vnde patet Pentecoſtyn quamlibet fuiſſe quinquagenorum militum, quum Lochos erat centum. Quod nomen ipſum etiam indicat. Qui præfecti erant huic numero militum, dicebantur πεντηκοντατῆρες, vt Thucydides, vel πεντηκοϛῆρες, vt Xenophon ſcribit. Ac πεντηκοϛῆρας tales octo ait Xenophon fuiſſe in qualibet mora.

Ενωμοτία quæ pars Lacedæm exercitus fuerit.

Ενωμοτία vnde dicta.

Ενωμοτία quod etiam eſt ipſorum Lacedæmoniorum, vt ait Pollux lib. I. Pentecoſtyos pars item dimidia. Nam fuere Enomotiæ in vna quaq; mora ſedecim Facilè igitur colligitur comprehendiſſe Enomotian vicenos quinos viros, quum Pentecoſtys erat quinquagenum. Dicta ἐνωμοτία à ſacramento inter ſe mutuò, vel ſimul magiſtratui præſtito. Heſychius, ἐνωμοτία τάξις τὶς διὰ σφαγίων ἐνώμοτος. Qui præerant Enomotiis dicebantur ἐνωμοτάρχαι vel ἐνωμόταρχοι Quorum ſedecim fuiſſe ait Xenophon cuiuſque moræ. Sed hæc vetuſtiſſima haud dubie diuiſio, quæ non niſi in peditibus initio locum habuit, & ſolis Lacedæmoniis competebat. Poſtea hæc ratio mutata, manentibus iiſdem nominibus, ſicut & legio Romana eiúſq; partes auctæ ſub iiſdem nominibus. Nam equites additi, & auxiliarij etiam centuriati, totiuſq; exercitus alia vſurpata ratio Quò pertinet haud dubie auctorū de mora diſſenſio, cuius iam meminimus. Quod vel vnico Thucydidæ loco manifeſtum fieri poteſt. Nam vbi hiſtoricus lib. v. de diſtributione exercitus Lacedæmoniorum agit, primùm moras præterit, quò indicat ſe non de ſolis Lacedæmoniis loqui. Deinde λόχους ſeu Turmas exercitus ſeptem fuiſſe ait, quibus & poſtea præfectos dat Polemarchos, eis ſuos λόχους attribuens, ita vt λόχοι tum pro moris, & Polemarchi pro Lochagogis fuerint. Poſtea ait cuiuſlibet λόχου ſeu turmæ fuiſſe Pentecoſtyas quatuor, & pentecoſtyos cuiuſque Enomotias itidem quatuor. Enomotiam autem in fronte quatuor in latere octo habuiſſe. Vnde rectè colligit ſcholiaſtes Græcus, Enomotian tum fuiſſe virorum triginta duorum, Pentecoſtyn autem comprehendiſſe viros centum viginti octo, Lochon in vniuerſum quingentis & duodecim conſtitiſſe viris. Ex qua diuiſione

Exercitus ratio mutata poſterioribus temporibus, apud Lacedæmonios.

& enu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

& enumeratione facilè de numero totius exercitus iudicatur. Atque hæc tum in bello exercitus diſtributio,ſicut & aliâs alia. Nam vt prior Xenophontis ad ſolos Lacedæmonios pertinēbat,idque potiſſimum quando pedites erant,vt diximus: ita hęc poſterior & alię huiuſmodi ad ſocios etiam referendæ,qui poſtea acceſſerunt. Quorum quum non eſſe poſſet idem ſemper numerus, nec eodem modo diſtribuere exercitum licebat. Sed de ſociis ſupra aliquid diximus, qui quum adiuncti Lacedæmoniis ipſorum diſciplinæ militari parebant, ab iiſque diſcebant, quomodo ſe gererent. Separati autem,ſuum quendam ordinem ſeruabant,qui eius Reipub.erat,vnde venerant. Qua de re hic non eſt diſſerendi locus,ſed hæc vt dixi ad pedites ferè referenda.

Socij Lacedæmoniorū ipſorum diſciplinæ militari parebant.

Cæterùm de equitibus Lacedæmoniorum, vt pauca ſeorſim addamus, hoc in primis notandum, paruum & exiguum fuiſſe Lacedæmoniis initio equitatum, Quod potiſſimum robur militiæ in peditibus ſitum exiſtimarent. Sicut Diodorus Siculus lib. XI. teſtatur,ſcribēs eos, περὶ τὰς πεζικὰς δυνάμεις εὖ κατεσκευασμένους. Nam (vt ex Pauſaniæ lib. IV. intelligi poteſt) ad bellum Meſſenicum vſque raro equitatu vſi ſunt, tum reliqui Peloponeſij,tum Lacedæmonij. Quod eò factum exiſtimare licet, quia Meſſenia magis alendis equis idonea, vt ex Platonis verbis ſupra relatis indicatur: Quum Laconica magis eſſet montoſa & aſpera. Deuicta itaque Meſſenia, quum ad bella extra Peloponeſum gerenda adducerētur, equis magis opus eſſe didicerunt. Atque ab eo tempore equos alere haud paruæ curæ fuit. Vnde & Archidamus apud Iſocratem gloriatur de præſtantibus equis Lacedæmoniorum. Ac videntur demum Lacedæmonij eius artis peritos magiſtros publicos habuiſſe,qui iuuenes equitare docerent,dictos ὠϊοχαράτας. Nam apud Heſychium ita ſcribitur, ὠϊοχαράτης διδάσκαλος ἱππικῆς τῶν νέων, λάκωνες. Quò indicat hoc fuiſſe Lacedæmoniorum vocabulum, quo tales magiſtros deſignabant. Nec etiam à fœminis hoc ſtudium neglectum, quarum quædam Cyniſca dicta, Archidami Regis filia, prima fœminarum omnium ἱπποτρόφησεν, Id eſt, *Equos alere inſtituit*, vt ait Pauſanias,quę & in olympiis prima quadrigis vicit. Erant autem equites Lacedęmoniorum præcipuè ex Sciritis,qui partem

Equitatus Lacedæmoniorum qualis.

Equites Lacedæmoniorum ex Sciritis præcipuè.

quandam Laconicæ tenebant, quique ab aliis Lacedæmoniis hoc nomine diſtincti erāt. Sciritis enim ſic vſi, quemadmodum Aſſyrij Hyrcanis. Xenophon lib. IV. Cyropædiæ, vbi ſcribens Hyrcanos nationem eſſe rei equeſtri deditam, poſtea hęc addit: διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι, ὥσπερ οἱ λακεδαιμόνιοι τοῖς σκιρίταις.

Scirites ſiniſtrum cornu in exercitu tenebant.

Fuit autem horum Sciritarum id peculiare, vt ſemper ſiniſtrum cornu in exercitu tenerent. Cuius auctor Thucydides lib. V. in hæc verba ſcribens: τότε δὲ, κέρας μὲν εὐώνυμον σκιρῖται αὐτοῖς καθίσταντο, ἀεὶ ταύτην τὴν τάξιν μόνοι λακεδαιμονίων ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἔχοντες, Id eſt, *Tunc in ſiniſtro cornu Sciritæ conſtiterunt, quod hunc locum ſoli ex Lacedæmoniis ſibi vendicent.*

Equitum Lacedæmoniorum diſtributio.

Diſtributi autem equites, qui Lacedæmoniis fuerunt, inde vſque ab initio in partes quaſdam, quas οὐλαμοὺς dixerunt. Quod inſtitutum ſcribitur fuiſſe ipſius Lycurgi. Quod ſi verum, fuerunt ipſis etiam tum equi, etſi fortè pauciores.

οὐλαμὸς quid.

οὐλαμὸν autem ſcribit Plutarchus vita Lycurgi, ex Philoſtephano, fuiſſe quinquagenum equitum quadrata acie inſtructam turmam. Cuius meminit & Heſychius. Atque haud dubiè equitum tum erat magna gloria, qui ex præcipuis lecti rem vtilem Reipub. præſtiterunt. Poſtea tamen corrupta & hac in parte Reipub. conſtitutio. Nam equos quidem ditiores aluerunt, ſed alios equites præbuerunt. Ita Xenophon lib. VI. Hellenicôn, ait bello Thebano alios equites à ditioribus datos, ad eorum vicem obeundam, qui & rei equeſtri minus eſſent idonei, nec gloriæ cupiditate admodum ducerentur. Vnde contigit equitatu Lacedæmonios eo bello ſuperari, ſicut & aliâs. Atque hunc in modum tributus exercitus tum equeſtris tum pedeſtris.

3. Ratio ducendi exercitus, & ad pugnam inſtituendi. Rex domi ſacrum Ioui ἀγήτορι faciebat. Ingrediebatur cum exercitu & πυρφόρῳ.

Tertio in ducendo exercitum hęc ratio potiſſimum Lacedęmoniis vſurpata, quam deſcripſit ita ferè nobis Xenophon libro de Repub. Lacedæmoniorū. Ante omnia Rex domi antequam exercitus progrederetur, præſentibus Polemarchis, Lochagogis, Pentecontateribus, Enomotarchis & aliis, ſicut ſemper in ſacrificiis fieri ſolebat, ſacra Ioui ἀγήτορι, ſeu ductori faciebat. Tū ſi litatum, pergebat domo cum exercitu, & πυρφόρος ſeu geſtator ignis, ferens ignem ex ara ſumtum, ad fines regionis comitabatur. Poſtea quum eò vētum, ibi alterum ſacrificium à Rege Mi-

neruæ

neruæ fiebat, atque vt hîc etiam litatum, tum demum tranſibat exercitus Regionis limites, præcedēte igni ex his ſacrificiis ſublato, & omnis generis hoſtiis. Quem ignem, ſcribit Nicolaus de moribus gentium, ſublatum ex ara Iouis Agetoris ferri ſolitum ab eo qui πυρφόρος dicebatur, atque inextinctum ſeruari. Deinde progrediente exercitu dux fuit ipſe Rex, quem nemo antecedebat præter Sciritas, & equites exploratores, niſi ſe hoſtis oſtenderet. Aliâs enim in primo agmine ſemper incedebat. Vnde eſt quod Herodotus ſcribit lib. VI. στρατευομένων πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλῆας, Id eſt, *In expeditionibus vt primi eſſent Reges.* Atque ſic vt lentè ſe parauerant: ita & tardè procedebant, videlicet ne exercitus fatigaretur. Quamuis id etiam eò pertinebat, vt in hoſtico tantò plus damni dare poſſent. Vnde tarditatem exprobrari ſolitam Lacedęmoniis apparet ex lib. I. Thucydidę & aliis. Itaque & Iſocrates Panegyrico, hoc tanquam præcipuæ laudi tribuit Lacedæmoniis, quod bello Medico non cunctati Athenienſibus auxilium ferre; ac ſi id inſolens fuerit ipſorum moribus. Etſi aliâs etiam, quum ita neceſſe, hac conſuetudine non ſint retardati.

Ignis ex ara Iouis Agetoris tolli ſolitus, & inextinctus ſeruari.

Rex progrediente exercitu fuit ipſe dux.

Tarditas Lacedæmoniis exprobrata.

Cæterum ſicut Regis erat exercitum ducere: ita in eius poteſtate erat quieſcere, & caſtra metari, vbi & quando viſum. Solebant autem caſtra Lacedæmoniis plerumque diſponi in orbem, niſi mons, aut fluuius tutos præſtaret, quod vſum in eis angulorum nullum exiſtimarent; atque ſemper à caſtris excludebantur ſerui. Interdiu autem omnes cum haſtis incedębant, ad quæuis imperia parati. Habuit etiam in caſtris vnaquæque mora ſua exercitia, intra ſpacium cuiq; definitum, ne quis ab armis longius abeſſet. Quod ſi qui ad commeatum parandum exibāt, neq; à ſe inuicem, neque ab exercitu longiùs progrediebantur, quam vt tuti eſſent. Sumta autem cœna Diis hymnum canebāt, atq; ita noctu etiam in armis obdormierunt. Excubias autē agebant diurnas quidem interius verſus caſtra: Nocturnas verò exterius equites obibant, olim quidem Sciritæ, poſtea mercenarij. Atq; ij hoſtes ex locis altioribus, quam poterāt longiſſimè obſeruarunt. Polemarchis autem cura incubuit, vt hæc & alia omnia rectè, & ſecundum leges fierent.

Qualiter caſtra metarentur.

Serui à caſtris excluſi.

Exercitia in caſtris.

Hymni Diis à cœna canebantur.

Nocturna excubatio in armis.

Polemarchorum officium.

Rex medium locũ in exercitu tenuit quũ fuit pugnandum.

Porro ſi pugnandum videbatur, tum verò Rex ἄγημα ſeu turmam primæ moræ, quam exiſtimo eſſe trecentorum iſtorum, qui ſemper Regi ad cuſtodiam corporis præſto fuerunt, ducens conuertebat ſe, donec inter duos Polemarchos, & duas moras conſiſteret. Nam Regis erat medium locum in exercitu tenere, quum eſſet pugnandum, vnde ad omnes facilè emanare & euulgari poterant, quæ mandaret. Ita Agidem ſcribit Thucydides lib. v. medium exercitus tenuiſſe, quũ Argiui in eum & trecentos iſtos impreſſionẽ facerẽt. Deinde poſt Regẽ & hos cuſtodes,

In acie qui ſteterint.

ſtatuebantur in acie ſecuritatis cauſa, qui eodẽ vtebantur cõtubernio cũ iis, quos ὁμοίους dicebant, qui erant vates, medici, tibicines, vt teſtatur etiã Nicolaus apud Stobæum de moribus gentium, itemq́; copiarum præfecti, & ſpontanei quiq́; militantes.

Tertium ſacrificium à Rege fieri ſolitum.

Tum verò Rex iterum in hoſtium conſpectu ſacrificium faciebat capellã mactãs. Quod exiſtimo fuiſſe victimã Muſis immolari ſolitam. Nã Muſis ait Plutarchus à Rege ſacrificium fieri inſtante prælio; ſicut Xenophon tum fieri ait hanc capellæ mactationem.

Tibia canebatur, & coronæ ſumebantur, inſtante cõflictu.

Hoc itaq; vbi factum, incinebatur frequens tibia, omnéſq; coronas ſumebãt, atq; ita ad cõflictum veniebatur. Non defuerunt tũ mutuæ cohortationes, præcipuè Enomotarcharũ, qui tamen exaudiri non poterant, niſi à ſua qualibet enomotia. Atque hoc pacto duci, & ad pugnam inſtrui exercitus ſolebat.

4. Exercitum reportandi conſuetudo.

Rex aut Imperator exercitum reducebat

Rex in reditu agmen claudebat.

Poſtremo videndum iam quomodo confecto bello exercitũ reportare moris fuerit. Et quidem Regem ſeu Imperatorem oportebat, ſicut exercitũ eduxerat, ita & domum reducere. Neq; enim eos, qui ex Lacedęmoniis erant, alios licebat dimittere vel exauctorare. Reliquos autem ſocios, & mercenarios, ſuis ducibus reportandos commiſit. Ac tum quidem agmen clauſit Rex cum ſua cohorte. Nam vt in exitu inter primos: ita in reditu inter poſtremos. Itaq; & Herodotus de Regibus ait eos ὑστάτους ἀπιέναι. Quod facilè apparet, eò fieri ne hoſtes nouiſſimũ agmen

Reuerſus cum copiis denuò ſacrificabat.

Sacrificiũ quale fuerit.

carperent, à tergo ingruentes. Domum reuerſus cum ſuis copiis Rex denuo ſacrificabat, haud dubiè Ioui ſeruatori gratias agẽs. Quale autem fuerit hoc ſacrificium docet Plutarchus in Marcello, vbi ſcribit Lacedæmone ducem depoſito imperio, ſi actu vel blandè rem ſuſceptam confeciſſet, immolaſſe bouem: ſin acie,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

cie, gallum gallinaceum. Itaq; quod idem auctor refert in inſtitutis Laconicis ſacrificium fieri ab eo qui ſtrategemate hoſtem ſuperaſſet, id de hoc bouis ſacrificio accipio. Tandem poſt hæc ταμίαι ſeu quæſtores, σκυλοφόρων ἄρχοντες ſeu ſarcinatorum præfecti, & λαφυροπῶλαι in publicum extulerũt ſpolia aſſeruata, atq; item quę ex manubiis redacta erant. Vnde tum Diis donaria aſſignabantur, tum præmia bene meritis præſtabantur. Reliqua vero deponebantur, vel in publicos vſus erogabãtur, aut etiam, vt poſtea factum, in ærarium condebantur. Ex quibus omnibus patet verum eſſe, quod Xenophon ait, Regem in exercitu, quà Diis miniſtrabat Sacerdotem, quà homines gubernabat Imperatorem egiſſe. Atque hæc de bellis terreſtribus Lacedæmoniorum nobis dicta ſint.

Spolia in publicum efferebantur, ex quibus donaria Diis offerebãtur, & præmia benè meritis præſtabantur.

CAPVT V.

De bellis maritimis.

QVod bella maritima ſeriùs à Lacedæmoniis geſta ſint, eò factum, vt & minus horum gloria excelluerint, & ab auctoribus pauciora de iis prodita ſint. Nec enim ante Perſarum in Gręciam aduentum legimus vllam iuſtam claſſem ab iis ad bellum comparatam. Et hæc ipſa, quæ bellis Medicis ipſorum Lacedæmoniorum erat, non ita numeroſa. Nam antiqua illa, quæ ad Troiam nauigauit, totius Græcię impendio & apparatu conſtitit, ac minor longè exſtitit poſterioribus. Extenuata itaq; meritò à Thucydide, qui ſcribit Poetas omnia in maius extollere. Claſſis autem totius Græciæ antiquiſſima fertur Corinthiorum & Corcyrenſium, ac poſtea Athenienſium. Ac Corinthios auctor idem Thucydides, primo naues, quales poſtea in vſu fuere, ſtruxiſſe. Poſtea res ipſa docuit Lacedęmonios etiam claſſe opus eſſe, quum tranſlata ab ipſis bella extra Peloponeſum gererentur aduerſus Athenienſes, Thebanos, Perſas, Thraces, & alios inſulas maris inhabitantes, qui claſſibus haud parum valebant. Itaque ne inuaderetur ab iis Laconica, vna parte mari expoſita, hoſtem claſſe propulſare neceſſe fuit. Quod tamen initio infelicius ne an imperitius dicam factũ. Quare autẽ claſſis ad bella

Bella maritima ſeriùs à Lacedæmoniis geſta.

Claſſis antiquiſſima Græciæ quæ fuerit.

Cur antiquitus nullam claſſẽ haberent Lacedæm.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Ratio I.

maritima nulla ipſis antiquitus fuerit,non eſt obſcurum. Primo enim incolebant Lacedæmonij regionem μεσόγειον ſeu mediterraneam, vt eſt apud Xenophontem, ita vt vrbs ſedes præcipua Reipub. à mari haud parum diſtaret, ideoque minus bellis mari gerẽdis & adminiſtrandis oportuna.

Ratio 2.

Deinde vetitum erat legibus Lycurgi,ne nautæ ipſis eſsẽt, néue naualibus prælíis pugnarent,vt ſuprà diximus. Etſi hanc legem neceſſitate impulſi mutarunt, vſque dum maris imperium obtinerent. Tum verò vſu edocti, mores & diſciplinam Reipub. nautarũ commercio corrumpi, veterem legem Lycurgi abdicatis nauibus reuocarunt.

Nautæ Sparta tandem abdicati.

Neque enim conſiſtere illa laudatiſſima politia potuiſſet, niſi profligati pudoris, & perditos homines faceſſere è Repub. iuſſiſſent. Cuiuſmodi vulgus nautarum eſſe vel prouerbium vetus indicat, quo maritimi mores pro corruptis & peruerſis intelliguntur. Quod magno ſuo malo experiri videmus in dies quoſuis,qui maritima accolunt. Sed nihilominus Lacedæmonij hoc animaduerſo, contra legem denuo claſſem compararunt, vt ait Plutarchus,& nos ſupra attigimus.

Claßis Lacedæmoniorũ tum ex proprijs tũ ex ſociorũ nauibus conſtabat.

Porro conſtabat claſſis Lacedæmoniorum tum ex iis, quas ipſi confecerant nauibus proprio impendio,tum magis ex ſociis. Nam hos ſemper naues ſuppeditaſſe, & quidem plerunque plures ipſis Lacedæmoniis, multis veterum ſcriptorum locis oſtendi poteſt. Quod ne de aliis maioribus claſſibus dubium cuiquam ſit,de parua aliqua ex Xenophonte conuincam. Scribit itaque VI. Hellenicôn Hiſtoricus, facta pace inter Lacedæmonios & Athenienſes, quum Timotheus exules Zacynthios in inſulam expoſuiſſet, queſtos de ipſius iniuria Inſulanos apud Lacedęmonios. Qui læſos ſe ab Athenienſibus exiſtimantes, claſſem denuo comparabant. Ac tametſi hæc claſſis tantùm ex ſexaginta conſtabat nauibus, tamen plures ciuitates ad eam cõtuliſſe commemorat,vt ſunt hæ, videlicet Lacedæmon ipſa,Corinthus, Leucas, Ambracia,Elis, Zacynthus,Achaia,Epidaurus,Troëzen,Hermione,Halienſes. Cuius nõ diſſimile exemplum eſt apud Thucy. lib. VIII. in claſſe centum nauium.

Claßis Duces ſemper fuerũt Lacedæmonij.

Hoc itaq; ſi in tam exigua factum claſſe paranda, quis ſecius in reliquis fieri potuiſſe exiſtimârit? Erant tamen Lacedæmonij ſemper Duces totius claſſis, etſi ſociorum

nauibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

nauibus ij præerant Trierarchi, quos Reſpub. eorum præfecerat. Vt in aliis expeditionibus alij, Mnaſippus autem Lacedæmonius, hac quam iam commemorauimus claſſe. Atque (vt diximus ſuprà) rarò Reges claſſis imperium tenuêre, fortè quod ij minus maritimorum bellorum periti aut felices habiti, multo minus vt & terra & mari imperârint. Itaque quod Ageſilao ſoli ſimul claſſis & terreſtris exercitus imperium delatum, vt retulimus ex Plutarcho, id magis honori eius datum, quàm quod ita conueniret. Idcirco nec id ipſe vſurpauit, ſed Piſandrum ſua vice fungi voluit. Quo nomine tamen in reprehenſionem incurrit, quod qui aliâs ſemper ad Reipub. vtilitatem reſpexiſſet, hîc propinquitatem prætulerit, quippe vxori ſe venditans, cuius frater erat Piſander. Quod Ageſilai delictum vtinam non plures imitarentur, minus idoneos modò ex ſuis prouehẽdo.

Ageſilao claßis & terreſtris exercitus imperium quomodo delatum.

Cæterum dicebatur qui claſſi præerat ναύαρχος, quem claſſis præfectum interpretari licet, & ναυαρχία ipſa præfectura. Nam tametſi vnius etiam nauis nauarchos eſt, qui vſitatius dicitur τριήραρχος, vt Braſidas apud Thucydidem dicitur Trierarchus lib. IV. Tamen & claſſis totius dicitur nauarchus. Itaque apud Heſychium & Suidã exponitur ναύαρχος ὁ τῶν νηῶν ἄρχων, Id eſt, *nauium præfectus, non vnius nauis.* Et στολάρχης item apud Heſychium idem eſt cum ναυάρχῳ, atque hoc nomine exponitur.

Ναύαρχος claßis præfectus, dicebatur.

Ἐπιστολεὺς autem erat nauarcho quaſi legatus, ſicut Polemarchi Regis in bellis terreſtribus, qui & ἐπιστολιαφόρος dicitur apud Xenophontem. Nam ἐπιστολεύς eſt, vt Pollux lib. I. ſcribit, ὁ ἐπὶ τοῦ στόλου διάδοχος τοῦ ναυάρχου. Vnde etiam patet quod de nauarchi ſignificatione diximus. Ita II. Hellenicôn Xenophontis Aratus dicitur Nauarchus, Lyſander Epiſtoleus vel ipſius legatus. Nam tum Lyſandro per legem prefecto eſſe non licuit, vt iam dicemus. Quamuis nomine tãtum Lyſander Epiſtoleus, re nauarchus erat, vt ſcribit Plutarchus Lyſandro. Item VI. Hellenicôn, Mnaſippo nauarcho Hypermenes eſt Epiſtoliaphorus.

Ἐπιστολεὺς quis fuerit.

Quod autem de Nauarcho ſeu claſſis præfecto ſubindicauimus legem Lacedæmoniis fuiſſe, ea verò hæc eſt. Quod bis eundem claſſis præfectum creari non liceret. Ita enim ſcribit Plutarchus Lyſandro. νόμος ἦν οὐκ ἐῶν δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν, Id eſt, *Lex erat vetans eundem bis eſſe claßis præfectum.*

De Nauarcho Lex Lacedæmoniorum.

Itaque Xenophon initio II. Hellenicôn ſcribit; οὐ νόμος αὐτοῖς δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν. Vnde ſæpe nauarchos mutare neceſſe. Quod nec ipſis Lacedæmoniis omnibus probabatur. Itaq; quum Callicratidas miſſus eſſet ſucceſſor Lyſandro anno imperij eius elapſo, vulgatū ab ipſis Lacedæmoniis paſſim per ciuitates; ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα παραπίπτοιεν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους, πολλάκις ἀνεπιτηδείων γιγνομένων, καὶ ἄρτι ξυνιέντων τὰ ναυτικὰ, καὶ ἀνθρώποις ὡς χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, Id eſt, *Quod grauiter impingerent Lacedæmonij mutando toties nauarchos: quorum aliqui ſæpe eſſent minus idonei & rerum nauticarum imperiti, aliqui quo pacto tractandi homines ignari.* Quibus verbis Hiſtoricus non male in quibus officium

Nauarchi officium quale.

Nauarchi ſitum oſtēdit, videlicet in peritia rei nauticę & ſcientia tractandi homines. Itaque nec immeritò reprehenſa hæc eorum lex ab Ariſtotele, etſi alia de cauſa. Is enim lib. II. Politicôn ita eius meminit: τῷ περὶ τοὺς ναυάρχους νόμῳ, καὶ ἕτεροί τινες ἐπιτετιμήκασιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντες. στάσεως γὰρ γίνεται αἴτιος. ἐπὶ γὰρ τοῖς βασιλεῦσιν, οὖσι στρατηγοῖς ἀϊδίοις, ἡ ναυαρχία σχεδὸν ἑτέρα βασιλεία καθέστηκε, Id eſt, *Legem de claßis præfectis alij quoque reprehenderunt, rectè vituperantes. Eſt enim cauſa ſeditionis. In Reges namque, qui ſunt perpetui duces exercituum, præfectura claßis, quaſi alterum regnum conſtituta eſt.* Quæ verba rectè animaduerſa, probant etiam quod ſupra retulimus, raro Regem claſſis præfectum fuiſſe. Cæterum claſ-

Claßiarij milites qui fuerint.

ſiarij milites fuerunt & ex Lacedæmoniis & ex ſociis, ſed plerumque maxima ex parte ex mercenariis conſtabant. Nam in maritimis expeditionibus non admodum exercitati Lacedæmonij, nec diſciplina, qua à pueris inſtituebantur, huc multum

Socij pecunias potius quàm milites ſuppeditabant.

conferebat. Et ſocij vt plurimum potius pecunias ſuppeditabāt, quam milites dabant. Sic de Agide ſcribitur apud Thucydidem, quod τὰ τῶν ξυμμάχων ἠργυρολόγησεν ἐς τὸ ναυτικὸν, *quod à ſociis pecunias collegit ad nauticam expeditionem.* Quod ego de militibus conducendis intelligo. Nam de claſſis apparatu poſtea agit Hiſtoricus. Itaque etiam quum Mnaſippus in Corcyram nauigaret, vrbes ſocię pecuniam miſerunt, quod maritima eſſet expeditio. Qua de re ita Xenophon ſcribit lib. VI. Hellenicôn: τῶν πόλεων αἱ πολλαὶ ἀργύριον ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῷ ἔπεμπον, ἅτε καὶ διαποντίου τῆς στρατίας οὔσης. His itaque ſtipendium numerandum, quod per

menſes

menſes ipſis conſtitutum fuiſſe, indicat eodem loci Hiſtoricus. Sicut & hac tempeſtate vſitatum. Atque idem de nautis puto ſentiendum. Neque enim ſuppetere Lacedæmoniis poterat eorum copia habitantibus vrbem mediterraneam. Aliquos tamen eos aluiſſe, ex iis quæ iam diximus patet. Vocabantur autem nautæ, vt annotat Pollux ex Thucydide, ἀντερέται, Id eſt *Remiges*, ſicut & reuera pleriq; remiges erant. Nam τὸ ναύτας ὀνομάζειν τραγικώτερον ait eſſe. Diſtincti nautæ ſeu Remiges haud dubiè Lacedæmoniorum, ſicut aliorum Græcorum. Nam quod apud Heſychium & Pollucem, alij dicuntur θαλάμιοι qui infimi & vltimi erant: Alij ζύγιοι qui medij: alij θρανῖται qui ſupremi, ea nomina Græcis communia fuiſſe puto. Nauale autem Lacedæmoniorum erat opidum Gytheum dictum vel Gythium. Ita Diodorus lib. XI. Γύθιον ἐπίνειον τῶν Λακεδαιμονίων. Et Strabo lib. VIII. ait, Γύθιον Σπάρτης ἐπίνειον. Ac Pauſanias ſcribit ibi νεώρια Lacedęmoniorum. Sicut & Liuius lib. XXXIV. ait Gytheum opidum, omnium maritimarum rerum Lacedæmoniis fuiſſe receptaculum. Atque hæc de bellis Lacedæmoniorum, totáque militiæ ratione nobis dicta ſint. Reliqua quæ habuimus, relata ſunt in legibus militaribus. Quibus ſi minus ſatisfactum fuerit auido harum rerum lectori, imputandum hoc vel inopiæ documentorum, vel ſcriptorum negligentiæ, qui non fortaſſis exiſtimârint hæc digna, vt poſterorum memoriæ proderentur. Iam pergamus ad alia.

Nautæ vnde ſumerentur.

Nautæ dicti ἀντερέται, & cur.

Nautarum alia nomina.

Nauale opidum Lacedæmoniorum Gytheum.

CAPVT VI.

De Pace & fœderibus.

BEllicis expoſitis non omittendum nobis viſum eſt, quæ ad pacem faciendam, & fœdera ſancienda pertinent. Itaque de his iam dicendum, quod ſoleant illa bellis quæri, vel ea ſaltem conſequi.

Fœderis & amicitiæ Lacedæm. cum aliis ciuitatibus duo modi.

Erant autem duo modi, quibus fœdus & amicitia cum Lacedæmoniis ciuitatibus aliis intercedebat, quorum alterum σπονδάς, alterum συμμαχίαν vocarunt. Σπονδαὶ pacem in primis continebant, ac ne qua pars alteram deinceps læderet, vel ſocios alterutrius, vtque bello ablata reſtituerentur, de quibus conuene-

Σπονδαὶ quæ dictæ ſint Lacedæmoniis & quomodo fierent.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

rat. Et alia plura. Neque enim ſemper eodem modo fœdus concipiebatur.

Reſtitutio pars erat pacis, ſine qua pax nō conſtaret.

Ac quod ad reſtitutionem attinet, nō aliter pax conſtabat, neque verò ea dicenda pax, niſi reddita eſſent quæ promiſſa, & reliqua præſtita. Quare Thucydides lib. v. ait: οὐκ εἰκὸς εἰρήνην αὐτὴν κεκλῆσθαι, ἐν ᾗ οὔτε ἀπέδοσαν πάντα, οὔτ' ἀπεδέξαντο ἃ ξυνέθεντο, Id eſt, *Non conſentaneum eam iudicari pacem, in qua neque tradita neque recepta ſunt omnia, de quibus conuenerat.*

Reſtitutio ſortitione fieri ſolita.

Fiebat autem ſortitio de reſtitutione, vtra parte prius incipiendum eſſet, in qua multum ad finem promiſſorum ſitum. Itaque de Lacedæmoniis reddentibus captiuos Athenienſibus & ſociis ait Thucydides: ἔλαχον πρότεροι ἀποδιδόναι ἃ εἶχον. Ac quia σπονδαὶ tantum pacis erant, ideo vocabant ſcriptores etiam εἰρήνην. Nam εἰρήνη opponitur τῇ συμμαχίᾳ apud Xenophōtem: ſicut & ξυνθῆκαι apud Thucydidem.

Εἰρήνη & συμμαχία opponūtur.

Συμμαχία plus erat quàm εἰρήνη.

Sed in συμμαχίᾳ multo plus inerat. Nam non ſolùm pacem, ſed & mutuum auxilium complectebatur. Ac vt iidem hoſtes vtriuſque eſſent, atque ab ſociis vtrique iniuriam abſtinerent. Nam ita Suidas συμμαχίαν deſcribit, diſtinguens eam ab ἐπιμαχία. Συμμαχία (inquit) ἐπιμαχίας διαφέρει. συμμαχία γάρ ἐστιν ὅταν τις τὸν αὐτὸν ἔχῃ τῷ συμμαχουμένῳ ἐχθρὸν καὶ φίλον. ἐπιμαχία δὲ ὅταν τις μόνῳ τῷ συμμαχουμένῳ ἀδικουμένῳ βοηθῇ, οὐ μὴν τοὶ καὶ ἀδικοῦντι συμπράττῃ. Ex quibus patet ratio, quare etiam plerunque poſt σπονδὰς ad tale fœdus συμμαχίας veniebatur, vt videre eſt ex lib. v. & vi. Thucydidæ aliiſque multis hiſtoricorum locis.

Συμμαχίας & ἐπιμαχίας diſtinctio.

Iuramentū in fœderibus vſitatum.

Erat autem in vtriſque hiſce fœderibus vſitatum, vt tum ij quorum res præcipuè agebatur, tū ſocij etiam iurarent. Neque enim æquum viſum, eos pace excludere, quos periculi ſocietas coniunxerat. Quāuis ſi ſociis aliter viſum, vt ſi fœdus minus æquum, aut fortè ignominioſum, nec in fœdere adiungebantur, nec iuramentum præſtabant.

Iuramentū cuique licitū propriū & domeſticum.

Sed fuit iuramentum licitum vtriq; parti proprium & domeſticum, quod oportebat tamen maximum eſſe, quod eis vſitatum. Ac clauſula in fœderibus addēda ſemper iuramento hæc, vt docet Thucydides: ἐμμενῶ ταῖς ξυνθήκαις, καὶ ταῖς σπονδαῖς, ταῖς δὲ δικαίως καὶ ἀδόλως, Id eſt, *Stabo his pactionibus & fœderibus iuſtè & ſincerè.* Cæterum videtur fuiſſe Lacedæmoniorum hoc vſitatiſſimum iuramentum. (Nam de aliis alibi) vt per Ca-

ſtores

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſtores iurarent in hanc formam; ναὶ τὼ σιὼ Αργεῖοι. Ita enim eſt apud Xenophontem lib.IV. & in Apophthegm.apud Plutarchũ.

Fœdera quum eſſẽt rata in columnis lapideis incidebantur.

Quum verò rata iam fœdera erant, tum in ϛήλαις, ſeu columnis lapideis vel pilis incidebantur ad perpetuã memoriam, eæq́; in aliquo loco ſacro ſtatuebantur. Nam ſic fœdera firmiora futura putabant. Oſtendi hoc poteſt ex Iſocratis Panegyrico, vbi de fœdere cum Perſis loquitur. Et manifeſtè id declarat fœdus cum Athenienſibus factum, cuius iam meminimus. Nam ſimulatque inciſum pilis, ſtatuebantur eæ partim in Olympiis, partim in Pythiis, partim in Iſthmo. Atque Athenis intra vrbem, Lacedæmone in Amycleo, vt eſt in Thucydide. Ac renouare fœdus quotannis plerumque moris erat, miſſis vtrinque legatis, quod & fœdere exprimebatur. Eáque fœderis annua repetitio & renouatio, in ſacris etiam vt plurimum fiebat, fortaſſis ex Cippis recitato fœdere. Sicut ad id fœdus, quod iam diximus, legatis Athenienſium ad Hyacinthia Lacedæmonem veniendum erat, Legatis Lacedæmoniorum ad Dionyſia Athenas.

Fœdera quotannis renouabantur.

Fœdera vel pax, nõ fiebant à Regibus aut Ducibus niſi auctoritate Magiſtratus.

In vniuerſum autem Lacedæmoniis hoc obſeruatum, ne pax cum vllis fieret, vel ab ipſis Regibus Imperatoribus, vel ab aliis ducibus, niſi auctoritate magiſtratus, vt Senatus & Ephorum. Sed ab ipſis ducibus induciæ tamen dabantur, dum magiſtratus conſuli & rogari poſſet. Nam quòd Ageſilaus apud Xenophontem indignatur Phliaſios ad magiſtratus contendere pro pace, id non eò pertinet, quod penes ipſum ius pacis faciendæ fuerit: ſed quod is præteritus ſit, neque dignus ab eis habitus, quo interceſſore & auctore vterentur. Sic Lyſandrum, ſuprà diximus, pacem petentes ad magiſtratus remiſiſſe. Et Xenophon eò loci, vbi illa de Ageſilao ſcribit, ſtatim addit à Polybiade Harmoſte Olynthios pacem petentes ad magiſtratus reiectos. Sicut & Ageſilaus ipſe reſpondit, Tithrauſti pacem pecunia redimere volenti, penes ciuitatem, non penes ſe eius faciendæ ius eſſe, vt eſt apud Plutarchum Ageſilao. Quamuis haud rarò magiſtratus iterum hãc curam Imperatoribus delegabant, vtpote qui in rem præſentem venerant, ideóque rectius de pacis æquitate ſtatuere poterant.

Induciæ à Ducibus dabantur.

Legatorum interuentu nonnunquã pax facta.

Aliâs tamen legati mittebantur, quorum interuentu pax fie-

Legati mitti à Lacedæm. ſoliti qui inter ſe diſsiderent.

bat,& fœdera ſanciebantur. In his verò id quaſi ſolemne Lacedæmoniis erat, vt inimicitię inuicem iis intercederent, qui legationis munus obirent. Docet id Ariſtoteles, ita ſcribens politico II. de ęmulatione, quę inter Reges & alios Spartę erat; διόπερ (inquit) ἐξέπεμπον συμπρεσβευτὰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ σωτηρίαν ἐνόμιζον τῇ πόλει εἶναι τὸ στασιάζειν τοὺς βασιλεῖς. Vnde exiſtimare licet Legatos plerumque tres miſſos, vt tertius quaſi inter vtroſque medius, ipſis diſſidentibus æquiori & vtilius Reipub. conſulenti accederet. Quamuis ita φιλοπάτριδες Lacedæmonij, vt nō dubium ſit eos patrię ſemper inimicitias condonaſſe. Sicut & inimicitias illas æmulationis potius fuiſſe, quam vindictæ exiſtimare licet. Quam æmulationem fortaſſis inter Legatos exiſtere non ſine graui ratione voluerunt Lacedæmonij, videlicet vt alter altero magis in vtilitatem Reipubl. eniteretur. Ita tres Legati miſſi Athenas ad ſocietatem ineundam contra Thebanos, qui erant, vt ſcribit Xenophon, Etymocles, Ariſtolochus & Ocellus, & aliâs ſæpius eodem modo. Verumtamen hoc non fuiſſe perpetuum ſatis apparet. Nam & longè plures aliquando miſſi, vt fœdere illo ſanciendo, quod iam adduximus, & aliis multis, præcipuè quum maioris momenti eſſet negotium. Alioquin ſi res non magna, vel ſi non erat ipſis ſuſpiciendus, aut ſi eum minus timere venerariúe videri voluerunt, ad quem legati mittendi, vnus tantum ibat. Itaque miranti Philippo Macedoni, ac quærenti, quare vnus legatus tantum ad eum veniſſet, Reſpondit ipſe legatus: Etenim vnus ad vnum, vt eſt apud Plutarchum in apophtheg & librō de garrulitate.

Legati tres mittebantur plerunque, & aliquādo plures, aliquādo vnus.

Legati cōmiſſa negotia Laconico more exequebantur.

Expediebant autem qui mittebantur Legati commiſſa negotia Laconico more, Id eſt, tum breui, cōciſa, & arguta oratione, tum animo erga Rempubl. ſincero & conſtanti, vt tamen iam prætereamus Antalcidā. Ita Polycratidas miſſus legatus ad Regis præfectos cū aliis, interrogatus priuatim ne adeſſet, an publico nomine? Reſpōdit intrepidus: ſi cōſequimur quod volumus, publice: ſin repulſam patimur, priuatim. Quod tamen poſtea ſecus fiebat. Nā tandē aliquando prolixius & ij dicere cœperunt. Vnde Epaminondas exprobrauit Legato Lacedæmonio, quod Thebani eos docuiſſent à brachylogia abſtinentes prolixa oratione

tione vti. Cæterum vti ſuos, ita & aliorum Legatos, itidem paucis voluerunt Lacedęmonij apud ſe agere. Quare legatis Samiis prolixa oratione hortantibus Cleomenem, vt bellum Polycrati faceret, Reſpondit: Eorũ quę dixiſtis prima non memini, ideoq́; ne media quidẽ intelligo: vltima verò mihi non probantur. Et Agis Abderitarum Legato quærenti poſtquã prolixam ad eum habuiſſet orationem, quid referret ſuis? Reſpõdit inquiens: Hoc referes, quam diu tibi viſum fuit loqui, tam diu me tacitum audiuiſſe. Quæ & alia ſunt apud Plutarchum in apophtheg.

Samiorum legati à Cleomene quomodo excepti.

Fuerunt autem præter huiuſmodi legatos quidam, qui peculiariter dicti κατασκόποι. Nam ſic eos vocat Thucydides lib. VIII. Hi mittebantur ad res prouinciarum inſpiciendas, ac qua ratione Harmoſtæ ſe gererẽt inquirebant, atque ordinabant alia in prouinciis neceſſaria. Tales fuiſſe Aracum, Nauatem & Antiſthenem à magiſtratibus ad Dercyllidam miſſos, ſcribit Xenophon. Atque hæc communiter in hiſce legatis recepta.

κατασκόποι, qui dicti ſint apud Lacedæm.

Poſtremò quidam in legatorum numero κήρυκας ſeu caduceatores dictos etiam ponunt, qui erãt legati bellici ſeu bellum denunciantes. Nam vt Suidas ait, κῆρυξ ἐν πολέμῳ, πρέσβεις ἐν εἰρήνῃ Hi apud Lacedæmonios peculiariter erat ex gẽte illa, quæ Talthybiadarũ appellata. Quorũ originẽ referunt Herodot. lib. VII. & Pauſanias Laconicis, ad Talthybidiũ Agamẽnonis caduceatorẽ ſeu præconẽ, cui Diuinos honores Lacedæmonij exhibuerunt cõſtructo tẽplo, & tributa eius gentilibus gratia & pręminẽtia, vt κήρυκες ſemper eſſent. Quos & idcirco ſacroſanctos Lacedæmonij futuros exiſtimârũt, quod à Deo eſſent oriũdi; ſicut & legati alij iure omnium gentium cõmuni, inuiolati ſunt. Etſi Lacedæmonij Perſarum legatos terrã & aquã petentes, non admodũ ſanctos habuerunt, quũ in puteum coniectos, iuſſerunt ibi terrã & aquã ſumere. Sed hi, vti dixi, caduceatores tantũ erãt, non iuſti legati. Ad hũc itaq; ferè modũ ſe habuerũt legati, atq; hæc eorum diuerſitas. Fuerunt autem quædam gentes quibus cũ fœdus intercedebat, etſi nunquã bellũ fuiſſet. Nam cũ Iudæis fœdus initum, ob vtriuſque gentis inter ſe cognationem, vt exiſtimabant Lacedæmonij, ad quod inuitati fuerant Epiſtola ad Oniam Sacerdotem miſſa, quæ tribuitur Areo Regi

Κήρυκες in legatorum numero sũt à quibuſdã poſiti.

Κήρυκες è gente Talthybiadarum.

Talthybiadarũ origo.

Legati Perſarum à Lacedæmoniis quomodo excepti.

Fœdera Lacedæmoniorũ cum quibuſdam gentibus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Lacedæmoniorum,vt videre eſt, Machabæorum lib.I. cap.XII. & apud Ioſephum lib. XII. Antiquit.cap.v. Ac econtra quibuſdam nunquam fuerunt ſinceri amici, vt Meſſeniis, cum quibus ad internecionem pugnarunt,ſicut nec Thebanis,vt teſtis eſt Iſocrates oratione aduerſus Philippum. Aliquos verò tum ſocios habuerunt,tum aliquando oppugnarunt, vt eodem loco ſcribit Iſocrates.

Odia Lacedæmoniorum aduerſus quaſdā gentes.

CAPVT VII.

De Litibus & actionibus.

Actiones ſimplices apud Lacedæmon ſeu cauſæ ſimpliciter actæ.

DIcturus iam de actionibus, præmonitum volo lectorem, ſi pragmaticus ſit, vel forenſium rerū peritus, qui hæc in manus ſumat,ne requirere à nobis velit in huius Reipublic. deſcriptione, talē actionum varietatem & copiam,qualis apud Athenienſes vel Romanos vſitata fuit. Nam in his Lacedæmonij ab iis vel maximè diſſidebant, & ſui ſimiles erant, ita vt inſtitutis ſuis cōuenienter ſine curioſa actionum diſtinctione & electione ſimpliciter cauſas agerent. Neque item formulæ ipſis vllæ erant,quibus aſtringebantur. Sed cauſa nudè ſine verborum Lenocinio & ambagibus, conſueta breuitate, vti habebat, agebatur. Sicut nec patronos habuerunt cauſarum vel oratores; ſed quilibet pro ſe cauſam ſuam agebat, ac ipſe ſe defendebat, vt ex iis quæ ſuperius à nobis dicta ſunt intelligi poteſt. Quamuis nō negauerim potentiores reis ſæpe profuiſſe, quum eis fauorem accommodarent,præſertim ſi eorum extiterant præclara aliqua in Rempub.merita. Sicut Ageſilaus Sphodriam vitæ periculo ſua commendatione exemit, in gratiam filij Archidami, qui amabat filium Sphodriæ Cleonymum, quum Sphodrias tamen aduerſæ factionis eſſet. Sicut & illi, quibus per ætatem forum adire non licebat, per amicos tanquam per procuratores, negotia ſua forenſia expediebant,vt ſuprà diximus.

Patroni cauſarum vel oratores nō fuerant apud Lacedæm. Potētiores aliquando reis profuiſſe.

Actiones apud Lacedæm.tum priuatæ, tū publicæ fuerunt.

Erāt alioquin actiones apud Lacedæmonios,ſicut apud alios, tum priuatæ,tum publicæ in vſu. Quarum iis priuatas res perſequebantur,& priuatis quibuſque competebant: his publica delicta vindicabant, & quorumuis erant, vel magiſtratuum ipſorum. Vt Ephori Sphodriam accuſarunt,quum aduerſus fœdus

Piræum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

occupare inſtituiſſet, vt ſcribit Xenophon v. Hellenicôn. Et Plutarchus ait, quum ab Athenienſibus accuſatores miſſi eſſent aduerſus Sphodriam, comperiſſe eos, quod magiſtratus iam occupârant eum accuſare. Sicut & Pauſanias ab Ephoris accuſatus, & alij multi. Nam penes eos, ait Xenophon eſſe περὶ τῆς ψυχῆς εἰς ἀγῶνα καταστῆσαι. Quò pertinet quod Ariſtoteles ait, videri magiſtratum Ephororum πάσας εὐθύνειν τὰς ἀρχάς, Id eſt, ab omnibus magiſtratibus rationem exigere.

Deinde fuit & vſitata eis, qualiſcunq; tandem erat actio, præcedens ſemper in ius vocatio, vti conſentaneum erat, reo diem dici, quo iudicio ſe ſiſteret. Id vero aliâs teſtatò fiebat ab actore, ſi præſens reus, vt exiſtimamus: Aliâs à magiſtratibus per ſeruos publicos, ſeu per Scytalem, ſi reus abſens eſſent. Nam ὑπηρέτας ſeu ſeruos ac miniſtros attribuit Ephoris Plutarchus agens de ſupplicio Agidis. De Scytale ſcribit Thucydides lib. I. Pauſaniam eâ domum à magiſtratibus reuocatũ. Quæ hiſtorici verba expoſuit in vita Pauſanię Æmilius Probus. Nam quum inſolentiam eius, & alia contra Rempub. delicta commemoraſſet, poſtea ita addit: Id, inquit, poſtquam Lacedęmonij reſciuerunt, Legatos ad eum cum Scytale miſerunt, in qua more illorum erat ſcriptum, niſi domum reuertatur, ſe capitis eum damnaturũ. Ex quibus verbis intelligi poteſt morem fuiſſe ad cauſam dicendam, etiam Scytale reuocari reos, cum denunciatione pœnæ, ſi non parerent. Sicut in accuſatione Regis Pauſanię inter alia hoc crimini etiam datum, quod non ſtitiſſet ſe iudicio, ideóq; etiam capitis damnatus ſit. καὶ περὶ τούτοις, οὐ παρόντος ἐν τῇ δίκῃ, θάνατος αὐτοῦ κατεγνώσθη inquit Xenophon III. Hellenicôn in fine.

Actionem qualemcunque præcedebat in ius vocatio. Per quos fieret hæc in ius vocatio.

Cæterum vt ratio & vſus Scytalæ hoc loco ſemel explicetur, quæ de ea apud Gellium leguntur huc referre viſum eſt. Eius itaque verba lib. XVII. cap. IX. ita habent. *Lacedæmonij veteres,* inquit, *quum diſsimulare & occultare literas publicè ad Imperatores ſuos miſſas volebãt, ne ſi ab hoſtibus exceptæ forent, conſilia ſua nocerentur, epiſtolas id genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes oblongi pari craſſamento, eiuſdémque longitudinis, deraſi atque ornati conſimiliter. Vnus Imperatori in bellum proficiſcenti dabatur: alterum domi magiſtratus cum iure atque cum ſigno habebant. Quando vſus venerat literarum ſecretiorum, circum eum*

Scytala quid, & eius vſus ex Gellio.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ſurculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei ſatis erat, complicabăt, volumine rotundo & ſimplici. Ita vti oræ adiunctæ vndiq; & cohærentes lori, quod plicabatur, coirent. Literas deinde in eo loco per tranſuerſas iuncturarum oras verſibus à ſummo ad imum proficiſcentibus inſcribebant. Id lorum literis ita perſcriptis reuolutum ex ſurculo, Imperatori com menti illius conſcio, mittebant. Reſolutio autem lori literas truncas atq; mutilas reddebat: membráque earum & apices in partes diuerſiſsimas ſpargebat. Propterea ſi id lorum in manus hoſtium inciderat, nihil quicquam coniectari ex eo loro quibat. Sed vbi ille ad quem erat miſſum acceperat, ſurculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde vti fieri debere ſciebat, circumplicabat. Atque ita literæ per ambitum eundem ſurculi coaleſcentes rurſum coibant, integrámque & incorruptam epiſtolam & facilem legi præſtabant. Hoc genus epiſtolæ Lacedæmonij σκυτάλην appellant. Hæc ille. Quæ ipſius verba ideo duximus adſcribenda, quod crebra huius Scytalæ mētio apud auctores, & quod Plutarchus Lyſandro, ſcholiaſtes Grecus Thucydidæ, Clemens Alexandrinus 11. Stromateon, & alij multi, dignam hanc rem exiſtimarint, quam oratione ſua illuſtrarent. Poſtremò erant & probationum modi Lacedæmoniis, ij qui ab aliis etiam vſurpantur, videlicet vt vel teſtibus, vel tabulis fidem facerent. In quibus tamen hoc obſeruatum, vt non facile admitterentur indicia ſeruorum, præſertim aduerſus Reges, vel honoratos viros, nec damnarentur aliqui niſi præcedente graui & diuturna deliberatione, ac euidentibus teſtimoniis conuicti. Itaque & de Pauſania Duce, cuius modò mentionem fecimus, ſeruis non facile creditum. Qua de re ita Thucydides ſcribit hiſtoriæ ſuæ lib. 1. ἀλλ' οὐδ' ὣς οὐδὲ τῶν εἱλώτων μηνυταῖς τισι πιστεύσαντες ἠξίωσαν νεώτερόν τι ποιεῖν εἰς αὐτόν, χρώμενοι τῷ τρόπῳ ὧπερ εἰώθησαν ἐς σφᾶς αὐτούς, μὴ ταχεῖς εἶναι περὶ ἀνδρὸς Σπαρτιάτου, ἄνευ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων βουλεῦσαί τι ἀνήκεστον, Id eſt, *Verum ne ſic quidem nec ex ſeruorum indiciis fas eſſe ducebant noui quicquam in eum ſtatuere, vtentes quo conſueuerunt more erga ſe ipſos, ne celeres eſſe ad aliquid grauius de viro Spartiata quod inemendabile ſit, ſine indubitatis indiciis decernendum.* Sicut & de Lyſandro non facile creditum eſt Pharnabazo inimico, qui literas ipſi perferendas tradidit, in quibus ipſius accuſatio & criminatio conſcripta, vt eſt apud Plutarchum vita Lyſandri. Quæ ipſorum cunctatio

Probationum modi apud Lacedæm.

Seruorum indicia non facilè admiſſa.

ctatio & circumſpectio magnam laudem meretur. In priuatis autem negotiis etiam tabulæ conficiebãtur, quibus quid actum eſſet probari poterat. Vocabant autem eas κλάρια ſuo idiotiſmo. Ita enim ſcribit Plutarchus vita Agidis, vbi de nouis tabulis ab eo introductis verba facit: καὶ τὰ περὶ τῶν χρεωστῶν γραμματεῖα συνεισενέγκαντες εἰς ἀγορὰν, ἃ κλάρια καλοῦσι, καὶ πάντα συνθέντες εἰς ἓν, ἐνέπρησαν, Id eſt, *Congeſtas in forum debitorum ſyngraphas, quas claria appellant, omnes coaceruatas concremauerunt.* De quo igne Ageſilaus Ephorus pronunciauit, nũquam ſe lucidiorem flammam, vel clarius lumen vidiſſe. Quod ipſe meritò aiebat, quippe graui ære alieno demerſus, ita ab eo liberabatur. Quibus autem iudiciis & apud quos iudices quælibet cauſa agenda capite ſequenti dicemus. Atque hæc de actionibus.

Κλάρια quid ſint, & quis vſus.

CAPVT VIII.

De Iudiciis.

IVdicia actionibus cõſentanea fuiſſe neceſſe eſt. Itaq; quod de actionib. monuimus, de his etiã intelligi volumus. Erãt enim conſimiliter tũ iudicia pauca, tum etiã ſimpliciter exercebãtur.

Et cauſarũ quidem priuatarum ferè initio nulla iudicia: ſicut nec pecunia vlla. Itaque Plutar. Lycurgo ait: δίκαι, ὡς εἰκός, ἐξέλιπον ἅμα τῷ νομίσματι. Neque enim controuerſiis & litibus opus, vbi nihil quaſi proprium. Sicut initio Lacedæmone ex inſtitutione Lycurgi obtinebat. Sed tamẽ poſtea & iudicia inuecta, atq; ea ita inuicẽ diſtincta, vt aliæ cauſæ apud alios atq; alios iudices agerentur. Nã quarundam cauſarum iudices ſoli Reges, de quibuſdã coram Senatu diſceptabatur, alias ipſi Ephori iudicabant. Nec erant alij in aliis cõtrouerſiis legitimi iudices.

Iudicia cauſarum priuatarum initio penè nulla.
Ratio.
Cauſarum aliæ atque aliæ apud varios iudices.

Ac primò quidem apud Reges diſceptabatur de virginibus, quæ ἐπίκληροι Athenienſibus dictæ, quas & πατρούχους vocat Herodotus. Erat autem πατροῦχος ſeu ἐπίκληρος, ἡ ἐπὶ παντὶ τῷ κλήρῳ μόνη τρεφομένη, vt ſcribit Pollux lib. III. Id eſt, *virgo quæ hæres erat ſola omnium paternorum bonorũ.* Talem aliquam virginem non deſponſam à patre, quũ plures ex lege vxorẽ poſt obitũ eius peterẽt, peragebatur iudicium hoc apud Regem. Herodotus lib. VI. δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλῆας τοσάδε μοῦνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι,

De quibus cauſis apud Reges diſceptaretur.
1. De virginibus.
Επίκληροι quæ dicta ſit.

εἰς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, ἢ μήπερ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ, Id eſt, *Soli Reges de his iudicium ferunt, de virgine ad quam tota hæreditas peruenit, cui conueniat eam vxorem habere, ſi pater nondum eam deſponderat.*

2. Adoptiones ſeu arrogationes.

Deinde adoptiones ſeu arrogationes apud Regem etiam fiebant. Nam ei haud dubiè cauſæ erant probandæ adoptionum, quas temerè fieri non volebant. Herodotus eodem loci: ἢν ὥς τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλήων ἐναντίον ποιέεσθαι, Id eſt, *Si quis ſibi filium adoptiuum facere vellet, vt id coram Rege faceret.* Hæc igitur, quas legis actiones vocant, apud Regem peragebantur.

3. Viarum publicarũ iudicia.

Addit deinde & Herodotus, & viarum publicarum iudicia ad Regem pertinuiſſe; quod ita intelligẽdum videtur, ac ſi ipſius Regis fuerit decernere, à quibus eſſent viæ reparandæ, quum conueniri de iis non poterat. Quod fortaſſis, qui agros vicinos haberẽt, vias etiam publicas, quę ipſorũ vſibus pręcipuè ſeruiebãt, reficere oporteret. Hæc itaque ſoli Reges per ſe diiudicabant.

Quæ cauſæ à Senatu iudicarentur.

1. Cauſæ capitales.

Cauſa iudiciorum capitalium in dies complures proferebatur.

Accuſatus in reatu manebat, etſi non conuictus.

Ratio huius inſtituti.

Ad Senatus verò officium ſpectabat, vt de cauſis capitalibus iudicaret. Itaque Xenophon ait; τοὺς γέροντας κυρίους τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς ἀγῶνος. In his autem iudiciis hoc peculiare, vt cauſa ſemper in dies complures ampliaretur & proferretur, nec ſtatim iudicium abſolueretur, vt ex Thucydidę verbis præcedente capite adductis intelligi poteſt. Quò reſpexit & Plato Apologia Socratis, vbi ait quibuſdam legem eſſe, περὶ θανάτου μὴ μίαν μόνον ἡμέραν κρίνειν, ἀλλὰ πολλάς. Deinde vt in reatu, nihilominus qui accuſatus erat, maneret, etſi accuſator minus probârat, quòd intenderat. Cuius cauſæ redduntur apophthegmate quodam Anaxandridæ. Nam interrogatus is, quum de vita anquiritur iudicio, cur cauſa à Senioribus per complures dies diſceptetur, & ſi contingit aliquem iudicium euadere, nihilominus reus maneat? Reſpondit: plures dies iudicio impendi, quod in mortis ſententia error admiſſus, non poſſet emendari. Interim tamen reum legibus teneri, quod ea lege permiſſum rectius aliquid de eo decernere. Quibus verbis quod ait errorem admiſſum non potuiſſe emendari, id eò pertinet, quia Lacedæmonij quæ ſemel decręuerant tuebantur, ſicut ait Plutarchus. Itaque & meritò differebatur iudicium in cauſa capitali, iuxta præclaram illam Satyrici ſententiam.

Nulla

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa eſt.

Porro iudices priuatarum controuerſiarum erant Ephori ipſi. Quæ & vna cauſa videtur, cur inſtituti initio Ephori, vt ſupra diſſeruimus. Huc facit quod eſt apophthegmate Eurycratidæ apud Plutarchum. Nam interrogatus Eurycratidas, cur de contractibus Ephori quotidie ius dicerent, Reſpondit: vt etiam in hoſtico nobis inuicem credamus. Ad hunc itaque modum antiquitus vt videtur diſtincta iudicia.

Cauſarum priuatarũ iudices Ephori.

Cæterum ſi de Regibus iudicandum eſſet (nam & ij legibus iudiciiſque ſubiecti) requirebatur ſolemnitas maior, & iudices erant legitimi omnes hi quos commemorauimus. Nam Rex ex altera familia præſidebat, & ſenatus eò quoque conueniebat, atque Ephoris ſimul ſuus locus in hoc iudicio erat. Ita enim Pauſanias Laconicis: βασιλεῖ τῷ λακεδαιμονίων δικαστήριον ἐκάθιζον, οἵ τε ὀνομαζόμενοι γέροντες ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ὄντες ἀριθμόν, καὶ ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχή· σὺν δὲ τοῖς αὐτοῖς καὶ ὁ τῆς οἰκίας βασιλεὺς τῆς ἑτέρας, Id eſt, *de Rege Lacedæmoniorum, iudicium ita conſtituebatur, vt conſiderent qui ſeniores appellantur, duo triginta numero: Atque vna Ephororum magiſtratus cumque ipſis Rex alterius familiæ.* Ac ita in Pauſaniæ Regis accuſatione comparatum fuiſſe iudicium, teſtatur qui iam à nobis nominatus eſt auctor, quum Agis alterius familiæ Rex erat. Ac niſi hoc modo de Rege iudicium factum eſſet, non erat id ordinarium vel legitimum. Itaque à tali iudicio, vt puta ſi vel minus legitimi fuiſſent iudices, vel non ſatis æquum ab ipſis eſſet decretum, videtur ad populum fuiſſe prouocatio volenti. Nam ſic in cauſa Agidis factum, quum Ephori eum ſua auctoritate per vim in carcerem indemnatum abriperent ad ſupplicium. παρῆσαν (inquit Plutarchus) ἥ τε μήτηρ ἡ τοῦ Ἄγιδος, καὶ ἡ μάμμη, βοῶσαι καὶ δεόμεναι, τὸν βασιλέα τῶν σπαρτιατῶν λόγου καὶ κρίσεως τυχεῖν ἐν τοῖς πολίταις, Id eſt, *Aderant Agidis & mater & auia clamantes & precantes, vt Rex Lacedæmoniorum ad populum audiretur, & cauſam ageret.* Itaque aliter iuſtè ac legitimè damnari non potuiſſe videtur, niſi auditus apud populum, quum poſtulaſſet.

Reges iudiciis ſubiecti: & quæ de iis iudicandis ſolennitas.

Prouocatio ad populũ in iudicio de Regibus.

Fiebant autem iudicia ſuffragiis, vti patet ex iudicio Pauſaniæ, quo iudices in duas partes diuiſi, quorum vna pars, quæ erat quatuordecim Seniorum cum Rege alterius familię, Pauſaniam

Iudicia de Regibus ſuffragiis fiebant.

Regem condemnarat: Altera pars, vbi item quatuordecim Seniores & quinque Ephori, eum abſoluerat. Quare & tum liberatus Pauſanias. Atque ita de aliis negotiis etiam in Senatu per ſuffragia ſemper ſtatuere moris erat. Quod docet nos Plutarchus, vbi de Rhetra Agidis agit, quam ſcribit initio à Senatu reiectam, quum vno ſuffragio qui eam abrogarent, ſuperarent. Ac talis quidem antiquitus iudiciorum ratio.

Ephori iudiciorum poteſtatem ſibi vindicarunt.

Non ſtetere tamen hoc modo iudicia, ſed corrupta poſtea & peruerſa, vindicantibus ſibi Ephoris omnem eorum atque aliorum in Repub poteſtatem. Itaq; Ariſtoteles ait, quod Ephori κρίσεων εἰσι μεγάλων κύριοι ὄντες οἱ τυχόντες, Id eſt, *quod dominarentur in ſummis iudiciis quum eſſent homines vulgares*. Quare & improbat hoc, quod eſſent αὐτογνώμονες, ac quod ſuo arbitratu ſententiam proferrent, conſultiuſque ac vtilius fore exiſtimat, ſi ſecundum ſcriptas leges iudicaſſent. Quod haud dubiè verum, ſicut & initio Rhetoricorum idem auctor diſſerit. Atq; hac de cauſa fuerunt multa certamina Regibus & Senatui contra Ephoros, propter iſtam iudiciorum peruerſionem & mutationem, vt & Reges vitæ periculum adirẽt, & Ephori etiam necati ſint. Quorum hoc factum eſſe Agide Rege, illud Cleomene Imperante, ſcribit Plutarchus in eorum vita. Quod & in multis aliis Rebuſpub. contigit. Cuius ne longa exempla petamus, Reſpub. Romana ſatis nobis documento eſſe poterit. Et huiuſmodi ordinaria iudicia.

Certamina Regum & Senatus cõtra Ephoros de iudiciorum vſurpatione.

Iudiciorum priuatorum alia forma per electos arbitros.

Poſtea autem & vſitatũ reperio, vt arbitrio bonorum virorũ multæ controuerſiæ diſceptarentur, quum inter ſe amici iudiciorum aleam periclitari nolentes, virum bonum eligerent, cuius fidei cauſam communem committerent. In quibus iudiciis videtur moris, vt in templis arbitrium perageretur, & ſacramento adigerentur quorum erat controuerſia, ſtaturos ſe iudicio. Nam ita ſcribit Plutarchus Apophthegmatis, Archidamum arbitrum à duobus ſumtum, quum adductis iis in templum Mineruæ Chaciæci, ſacramento vtrunque obſtrinxiſſet, ſtaturos eius ſententiæ, pronunciaſſe ipſos non prius templo exceſſuros, quam quæ ipſis intercederent, dimiſiſſent. Hęc in vniuerſum de iudiciis.

CAPVT

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

CAPVT IX.

De præmiis ſeu honoribus.

EXplicatis iudiciis, ſequũtur præmia & pœnæ. Itaq; de iis iam tandem dicendum. Nam hęc potiſſimum in iudiciis ſpectantur, idq; in primis agitur, vt benemeriti præmiis, mali ſuppliciis afficiantur. Sed de præmiis prius agamus, quod ea locum mereantur priorem, vtpote digniora, & Reipub. optabiliora.

Fuerunt autem præmia Lacedæmoniis vſitata, vt plurimum in tribuendis honoribus ſita, quos ita conferebant in quoſuis (Nam de Regum & magiſtratuum honoribus ſuis locis à nobis dictũ) vt nulli merenti ſint denegata, ſine reſpectu generis & fortunatum. Etſi nõ admodum hîc benigni & prodigi fuerint, ſi ad alias gentes comparentur, ſed multò iis reſtrictiores. Nam quod Theopompus Pyliis ſcripſit; mediocres honores tempore augeri, nimios aboleri, ea verò quaſi publica videtur fuiſſe vox Lacedæmoniorum, atq; ex eorum inſtitutis & moribus prolata.

Præmia Lacedæmoniis vſitata, vt plurimum honores.

Fuit autem in honoribus hæc diuerſitas, vt aliter ciues ſiue in viuis eſſent, ſiue iam mortui ornarentur: aliter exteri, vt iam ordine explanabimus, facto initio ab iis honoribus qui viuentibus habiti ſunt.

In honoribus diuerſitas, viuorum aut mortuorũ.

In primis itaq; is quaſi publicus honos erat, vt quum aliquem ab inſigni virtute commendarent, virum Diuinum vocarẽt. Sic enim Plato in Menone: οἱ λάκωνες ὅταν τινα ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος ἀνήρ, φασιν, οὗτος, Id eſt, *Lacedæmonij quum laudibus efferre volunt bonum virum, Diuinus, inquiunt, hic vir eſt.* Quẽ honorẽ ita tamen tribuerunt, vt nec idcirco inter deos facilè quenquam retulerint. Notum enim quod Alexandri magni legato reſponderit Damis, quũ peteret inter Deos referri: Ait enim, concedimus Alexandro, vt ſi velit Deus eſſe, vocetur Deus. Itaq; hic honos rarus erat, vtpote quod Spartę multi prędſtãtes eſſent viri, nec facilè vnus reliquos antecelluerit. Sicut mater Braſidę Argileonis Thracibus eum cõmendantibus, nullúmq; alium talem eſſe ferentibus, Reſpondens, Erratis, inquit, hoſpites: Vir egregius fuit Braſidas, ſed multos eo pręſtãtiores habet Sparta. Heroas tamen multos ex antiqua memoria celebrabant, quorum non paucos commemorat Pauſanias.

Publicus honos, viuentibus factus.

1. Diuini viri titul.

2. Allectio in numerũ trecentorũ.

Deinde & magnus is honos, quum quis in numerum trecentorum, qui dicti ſunt, allegeretur; ſicut & præclarum inde honorificè dimitti. Itaque Plutarchus Lycurgo & apophthegm. de huius ordinis ingreſſu ait; ταύτῃ ἐν τῇ πόλει πρωτεύουσα τιμὴ τῇ τάξει ἦν, Id eſt, *hic primus ordo honorum erat in ciuitate.* Quod non

Ratio huius honoris.

immeritò ita habebat, ſiquidem in hunc ordinem cooptari, perinde erat, quaſi publico iudicio inter viros, qui boni & ſtrenui haberentur cenſeri. Qui generoſis animis & veræ laudis cupidis non exiguus honos. Sicuti Phæbidas, quum quidam diceret pugnam Leuctricam manifeſtaturam, qui vir bonus eſſet: Magni, inquit, æſtimanda talis dies. Ac fuit is honos tanquam gradus ad declarandum Reipub. ſtudium & virtutem. Quare nec iſtum ordinem niſi optimi quíque petebant, ex quibus electio fiebat.

λογάδες qui dicti. Ex eodem numero honorifica dimiſſio. Ἀγαθοεργοὶ qui dicti.

vnde λογάδες dicti ab Herodoto, vt narratio illa indicat, cuius antea meminimus. Ac ex eodem ordine denuo demitti (vt dixi) itidem magni honoris loco erat, ſicut & nomen oſtendit, quo emeriti afficiebantur. Dicti enim ſunt ἀγαθοεργοὶ quaſi benemeriti & benefici. Quo nomine quinos quotannis, qui prouectiores ætatis ex eorum numero egreſſi fuerãt, appellare moris erat. Herodotus lib. 1. οἱ Ἀγαθοεργοὶ εἰσὶ τῶν ἀστῶν ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων ἀεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου. Quod ex hoc loco ſumtum refert etiam Heſychius, cuius verba aliâs adduximus.

3. Aſſurrectio & loci ceſſio in cõuentibus.

Tertio & is inſignis honos, quo ipſam ætatem ſenilem, & Senes quoſuis etiam publicè in conuentibus proſequebantur, aſſurgendo iis, & loco cedendo, ſicut ſupra indicauimus: vt rectè ille dixerit, qui aiebat pulcerrimum Spartæ conſeneſcere. Qui quidem honos vſque adeò Lacedæmoniis vſitatus, vt eum nec

Senis cuiuſdam in Olympico certamine à Spartanis honorati, apophthegma.

apud exteros negligerent. Itaque quum Senex quidam Olympiæ certamen ſpectare cupiens, ſedem non inueniret, ac multa loca obiret, à nemine autem admiſſus, contumeliis inſuper dicteriiſque exagitaretur: Tum eo ad Lacedæmonios veniente, omnes pueri aſſurrexerunt, multíque viri loco ceſſerunt: Quod factum Græcis vniuerſis plauſu approbantibus, ſummíſque laudibus vehentibus, Senex iſte, *Proh*, inquit, *Calamitatem*: *Norunt omnes Græci quod ſit honeſtum, ſed eo vtuntur ſoli Spartani.* Cuius non diſſimile eſt, quod aiunt Athenis contigiſſe in Panathenæis. vt

ſcribit

ſcribit Plutarchus, & teſtatur etiam Valerius Maximus.

Quartò Proedria, ſeu primus conſeſſus in conuentibus publicis, præclari honoris loco etiam ponebatur. Nam tametſi locum viro, non virum loco cohoneſtari verum ſit: tamen in Choro certantium non vſquequaque honorificum apud eos erat, vltimo loco ſtatui, ſicut ex apophthegmate Damonidæ patet, quãuis is nihil ſibi eo decedere iudicauit. Nam quum vltimo loco in Choro cõſtitueretur, ab eo qui chorum inſtituebat, vt ignominiam eam elueret, Laudo te, inquit, Chorage, qui rationem inueneris, qua hunc quoque locum alioqui ignominioſum, cohoneſtares. Atque hic quidem honos Proedriæ. Præ exteris omnibus apud Lacedæmonios, Decelenſibus eſt habitus, vt præterquam quod immunitate gauderent, etiam digniore loco apud eos ſederent, ſicut Herodotus ſcribit lib. vltimo. Qui oſtendit hoc eis tributum, quod Tyndaridas Helenam quærentes ad Aphidnas deduxiſſent, quas eis Titacus quidam indigena prodiderit. Quo nomine beneficij memores Lacedæmonij, tum hoc Decelenſibus habuerunt honoris, tum verò Deceleæ pepercerunt, quum poſtea Atticam popularentur.

4. Proedria in conuentibus publicis.

Decelenſes apud Lacedæmonios honore proedriæ cohoneſtati.

Quinto, Loro vel cingulo donari & religari, etiam videtur præmium quoddam fuiſſe victoriarum in certaminibus. Vocabantur autem Lacedæmoniis hæc lora *βειέλοπες*. Ita enim Heſychius: Βειέλοπες ἱμάντες, οἷς ἀναδοῦσι λακεδαιμόνιοι τοὺς νικηφόρους, Id eſt, *Beielopes ſunt lora, quibus Lacedæmonij victores religant*, ſeu ornãt. Apud Suidam autem ſimpliciter exponuntur Βειέλοπες οἱ λῶροι.

5. Lori vel cinguli donatio.

Βειέλοπες quid ſint.

Sextò fuerunt & coronæ inſignia præmia rerum bene geſtarum, vt & apud alias gentes. Atque hæ quidem apud Lacedæmonios, quæ ſummæ dignationis erant, Oleaginæ fiebant. Tali corona donatum Eurybiadem à Lacedæmoniis ſcribit Herodotus lib. VIII. & Plutarchus Themiſtocle, tanquam primas rei bene geſtæ ei tribuentibus, ἀριστήϊα, inquit, μὲν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον. Qui honos coronarum & exteris communicatus, vt eodem loci ſcribit Herodotus de Themiſtocle, qui itidem corona oleagina ab Lacedæmoniis donatus. Atque hos reperio viuis ciuibus honores habitos.

6. Coronæ oleaginæ donatio.

Mortuos autem, iis quæ ſequuntur fere rationibus ornabant.

Mortui quibus honoribus afficerentur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

1. Statuæ in publico poſitæ.

Primò ſtatuas & effigies quibuſdam in publico ponebant ad perpetuam meritorum memoriam. Ita Polydorum Regem, tum aliis honoribus, tum effigie apud Oreſtis ſepulcrũ poſita honorarunt. Et ad aram Chalciæci duæ erant imagines Pauſaniæ, qui Perſas ad platæas vicit, ſtatuæ videlicet æreæ, vt ſcribit Thucyd. lib. 1. Atq; ad eundem modum Olympionicarum illuſtrium etiam Icones poſteris reliquerunt, vt Hetęmoclis & Euryleonidis fœminæ quæ bigis in olympicis vicit, & aliorum. Quin & ita etiam vates honorabant, vt Agian qui de victoria ad Ægos potamos Lyſandro vaticinatus fuerat.

2. Monumenta ſplẽdida etiam allatis è lõginquo reliquiis vel oſſibus.

Secundò ſepulcra & monumẽta ſplendidiora aliis etiam quibuſdam ſtatuebant, allatis quandoq; reliquiis, vel oſſibus ex locis longinquis: vti Oreſtis oſſa Tegea ſunt allata ex Oraculo, Et Leonidæ oſſa Spartam deportata ſunt quadraginta annis poſt pugnam ad Thermopylas. Atque huiuſmodi ſepulcra permulta fuere Spartæ, quorum quę ἡρῷα dicta ſeu Heroum monumenta, permulta enumerat Pauſanias, vt Lelegis, Cynortæ, Caſtorum, Pleuronis & aliorum. De Regum ſepulcris quæ etiam diſcreta diuerſis vicis, ad memoriam exſtabant, ſuprà diximus. Huc pertinent Cenotaphia, ſeu honorarij tumuli alibi ſepultis erecti, vt Braſidæ & aliorum. Atque huc refero etiam Cippos, quibus nomina & res geſtæ incidebãtur: vt Pila in qua inciſa nomina cum paternis nominibus eorum, qui Perſarum impetum ad Thermopylas ſuſtinuerunt, vt eſt apud Pauſaniam. De aliis autem inſcriptionibus ſepulcrorum ſuo loco diximus.

3. Templa erecta.

Tertiò templa quoque in quorundam honorem erigebant, præſertim eorum quos ſupra hominum ſortem euehere volebant. Ita enim Lycurgo templum cõſecratum, vt ſuprà diximus ex Plutarcho, quod retulit etiam Pauſanias. Qui & celebrat aliud templum Maronis & Alphei, quorum virtus in prælio ad Thermopylas poſt Leonidam maximè enituit. Sicut Hippoſthenis cuiuſdam templum idem auctor commemorat, qui multas de lucta palmas tulit, quod Oraculo monitu dicatum ſcribit, quemadmodum etiam Talthybij & alia.

4. Feſti dies conſecrati.

Præter hos, exhibiti ſunt aliquibus noui & inſoliti quidam honores, vt feſti dies quidam Lycurgo conſecrati. Item Oratio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

nes quæ quotannis in laudem Leonidæ & Pauſaniæ ad ſepulcra eorum habebantur, ac ludi in quibus ſoli certandi locus Lacedæmoniis. Sed hæc paucorum erant, vt dixi, nec aliorum quam iam commemoraui. *5. Orationes annuæ & ludi.*

Porro extraneis quibuſdam & peregrinis, etſi iis parum ex inſtituto veteri benigni: tamen honores etiam præſtiterunt eximios, eoſque partim auguſtiores, partim cum ciuibus æquos. Nam Phliaſiis, quod in fide conſtanter permanſiſſent, quum Spartam venerant, bouem hoſpitalis muneris loco miſerunt, vt ſcribit Xenophon lib. VII. Hellenicôn. Et Themiſtocles ita honoratus, vt curru omnium qui Spartæ erant ſplendidiſſimo donatum, trecenti qui equites dicti honoris ergo, ad fines Tegeaticos in Arcadiam deducerent. Qui honos huic ſoli contigit, vt teſtatur Herodotus lib. VIII. & Plutarchus Themiſtocle. neque vllis aliis, nedum ciuibus tributus. Sed ſtatuæ & monumenta vtriſque ciuibus & exteris, communia. Nam & exteros iis ornarunt admiratione virtutis, & meritis magnis impulſi. Erant enim ſtatuæ Lacedæmone plurium Ducum Perſarum, tum & Mardonij Gobryæ filij ex candido lapide: itémque Artemiſiæ Cariæ Reginæ, & alia. Sicut & monumenta quorundam exterorum, & tumulos honorarios apud ſe extare voluerunt, vt Theſei patris & Hippolyti filij Athenienſium, nec non Aulonis patris & Tleſimenis filij Arcadum, item Epimenidæ Cretenſis, Iamidarum Eleorum & aliorum. Atque hæc ferè ſunt, quę de præmiis ſeu honoribus habuimus. *Peregrini e i[...] habiti honores.*

CAPVT X.

De Pœnis.

QVæ in Repub. finem rebus omnibus imponere ſolent, pœnæ & ſupplicia, ea nobis etiam librum hunc claudēt. Nam quia hæc extrema remedia quæ tentantur, nec vlterius aliquid rebus iudicatis quæri poſſit, quam vt pœnis exigendis eorum fiat executio, rectè ad calcem reiecta harum explicatione, in ea nobis conquieſcendum. *Pœnarum genera ſex recepta apud Lacedæmonios.*

Erant itaque Lacedæmoniis, quamuis ij in pœnis præ aliis ſeueriores & rigidiores eſſent, non alia exquiſita pœnarum gene-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ra recepta, quam quę paſſim in vſu, videlicet hęc ſex, Damnum, Vincula, Verbera, Ignominia, Exilium & Mors. Nam de talione nihil apud eos ſtatutum, ſicut & ſeruitus nulli Spartano irrogabatur; ſed tantum iure gentium victis ſupplicium erat. De illis ſex igitur paucis ſeparatim verba faciamus, quamuis eorum alia aliis adiuncta.

I. Damnũ.

Primo autem quantum ad Damna attinet, ſub eorum nomine accipienda multa pecuniaria. Quæ eò minus initio vſitata, quod non eſſent opes & pecuniæ, vnde eam luerent. Poſtea tamen & hæc pœna in quibuſdam delictis vindicandis adhibita, ſed arbitraria tamen pro ipſius delicti ratione, non ſtata aliqua & legitima. Ephori enim multam pecuniariam ſtatuebant, pro vt enormitas ſceleris exigeret, & damni compenſatio requireret, vnde αὐτογνώμονες Ariſtoteli dicti, vt ſupra meminimus. Atque hac quidem leuiſſima pœna defungebantur damnati. Ita multatum Archidamum ob exiguam vxorem ductam, ſcribit Plutarchus Ageſilao, vt & multi alij. Huic verò multæ ſi non eſſet ſatisfactum, reſtabat exilium. Sic enim Timbro damnatus ab Ephoris, accuſantibus eum ſociis, quod militibus ſpoliandi licentiam conceſſiſſet, quum multam ſoluere non poſſet, in exilium abiit. Nam ita accipio quod apud Xenophontem lib. III. Hellenicôn de eo ſcribitur, ζημιωθεὶς ἔφυγε. Ζημία enim propriè de multa pecuniaria intelligẽda, etſi, vt Pollux annotat, aliquando ad corporalem pœnam refertur. Deinde ad damna pertinet etiam illa pœna, qua magiſtratus munus quibuſdã abrogatum, quibus & vetitum exinde alium vllum gerere. Sicut puniti qui capti fuerãt in inſula Sphacteria, quod arma tradidiſſent, quamuis poſtea reſtituti, vt ſcribit Thucydides lib. v. Nec diſſimilis pœna Regni abiudicatio, quæ Regibus quibuſdã irrogata, propter ea quæ in Rempub. viſi ſunt delinquere. Qua ratione Leonidam, quod aduerſatus fuiſſet Rhetrę Agidis, & liberos ex alienigena ſuſcepiſſet, iudicio quo obſeruando ex cœlo in Reges ſtatui ſolet, Ephori damnarunt. De qua hiſtoria legatur Plutarchus Agide. Sed huc & pœna ea, quæ ius emendi & vendendi quibuſdam ademtum, videtur referri poſſe. Quamuis Thucydides tum hanc, tum alteram de abrogatione magiſtratus ad ἀ-

Ephori cur αὐτογνώμονες ab Ariſtot. dicti.

Multæ nõ ſatisfacienti reſtabat exilium.

ζημία quid propriè.

Ad damnum pertinet, Magiſtratus abdicatio.

Ad damnum etiam pertinuit, ademtum ius emendi & vendendi.

τιμίαν ſeu ignominiam refert. Sed quandoquidem ea in omnibus pœnis quodammodo ineſt, atque hæc de qua iam diximus plus continet, diſtinguere eas ita nobis viſum eſt.

2. Genus pœnarum vincula.

In ſecundo genere pœnarum ſunt vincula, ad quæ & carcerem refero. Inuenio autem tum collum, tum manus vinculis circumdari ſolitas, nec dubito quin & pedes. Xenophon κλοιῷ Cinadonem & ſocios coniurationis conuictos & confeſſos, circa collum & manus religatos fuiſſe narrat. Ita enim ſcribit lib. III. Hellenicôn; δεδεμένος (inquit) καὶ τὼ χεῖρε καὶ τὸν τράχηλον ἐν κλοιῷ, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Exponitur autem κλοιὸς ab Heſychio, περιτραχήλιος δεσμὸς, κολλάριον, ἤτοι μανιάκης. Latinè autem ab auctore Gloſſ. redditur Boia & Eculeum. Carcer qui Spartanis fuerit vnum tantum obſeruaui, cuius crebra apud ſcriptores mentio. Dicebatur is proprio apud Lacedæmonios nomine καιάδας. De quo ſcribit Thucydides lib. I. ſolere maleficos eo detrudi. Ita enim de Pauſania ait, αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν καιάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους ἐμβάλλειν εἰώθησαν. Ad quem locum Thucydidæ Scholiaſtes Græcus Cæadam deſcribens annotat; τόπος ὁ καιάδας ὀρυγμένος ἐν Λακωνικῇ, ὅπου τοὺς κακούργους εἰώθασι ῥίπτειν. Idem cum Thucydide teſtatur Pauſanias Meſſenicis ita ſcribens: ἐμβάλλουσι δὲ ἐνταῦθα, ὃς ἂν ἐπὶ μεγίστοις τιμωρῶνται. Et luculentius adhuc Strabo lib. VIII. vbi & nominis rationem reddit his verbis: οἱ ἀπὸ τῶν σεισμῶν ῥωχμοὶ καιέτοι λέγονται, καὶ καιάδας δεσμωτήριον ἐντεῦθεν, τὸ παρὰ Λακεδαιμονίοις σπήλαιόν τε, Id eſt, *Rupturæ quas terræmotus efficiunt Cæeti appellantur: vnde apud Lacedæmonios Cæadas antrum quoddam, quo pro carcere vtebantur.* Ac multi alij huius meminerunt.

Carcer, qui Lacedæmonius dictus καιάδας.

3. Genus pœnarum Verbera. quorum ſpecies.

Tertio loco in pœnis Verbera ſtatuimus, quibus comprehenduntur quæcunque corpori infligebantur, modò citra mortis ſupplicium conſiſterent. Et quidem ſimpliciter verberatos inuenio, qui corporis mole craſſiore erant, quam conueniebat, qua de re ſuprà ex Æliano aliquid diximus. Deinde erat & morſus pollicis vſitatus, quæ erat pœna inertis & ignaui reſpõſi redditi à pueris. Quam pœnam Iren ſumebat de iis qui commeruerant; vt ſcribit Plutarchus vita Lycurgi. Tum & μαστίγωσις ſeu flagellatio quædam apud Lacedæmonios erat, quæ videtur vſi-

Simplex verberatio.

Morſus pollicis.

Flagellatio.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

tata fuiſſe agendo damnatos per vrbem. Vt ex loco ſequente Xenophontis demonſtrabo. Sed & κέντησις punctio ſeu ſtimulatio quædam apud ipſos recepta fuit, qua etiam ſicut flagellatione, qui per vrbem agebantur, ſtimulati ſunt. Vt de Cinadone ſcribit Xenophon lib. III. Hellenicôn, ita inquiens: μαστιγούμενος καὶ κεντούμενος αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πόλιν περιήγοντο. Sed referri & huc poſſe videntur tormenta, quibus Lacedæmonij ad extorquendam rei veritatem, ſicut alij vſi ſunt. In quibus tamen magna ipſis, vt in omnibus, propoſiti conſtantia, ſicut teſtatur Apophthegma illud Ageſilai. Nam malefico quodam conſtanter tormenta perpetiente, quum id audiſſet Ageſilaus, Quam valde, ait, malus hic homo eſt, in res malas ac turpes tolerantiam ac perſeuerantiam impendens.

Κέντησις ſtimulatio.

4. Genus pœnarum, Ignominia.

Quarto ignominiam vſurpant etiam pro pœna, ac quidem omnium grauiſſima, quod generoſis ipſorum animis nihil aſperius, quam cum dedecore viuere. Id quod teſtatur Archidamus apud Iſocratem, qui ait, hoc in primis ad Rempub. facere; μηδὲν οὕτω δεινὸν νομίζειν, ὡς τὸ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, Id eſt, *vt nihil magis metuatur, quam malè audire apud ciues.* Quam notam Lacedæmonios præ omnibus maximè ait reformidaſſe. Ac fuerunt plerumque cum ignominia aliæ pœnæ adiunctæ, quibus ea adaugebatur. Præcipua tamen ignominiæ pœna fuit ea, qua quidam nudi cogebantur circa Brumam forum obire, ac circulãtes cantilenam in ſe compoſitam concinere, teſtificantes meritò ſe puniri, quod non paruiſſent legibus. Qui & arcebantur ſpectaculis publicis virginum nudarum certantium, honoriſque inſuper & obſeruantiæ expertes erant, quæ Senibus præſtabatur. Qua pœna afficiebãtur celibes, vt ſupra retulimus ex Plutarcho. Quamuis idem in inſtitutis Laconicis auctor eſt, eandem cantilenam adoleſcentes in ſe ceciniſſe aram circumeuntes, quum in delicto quopiam eſſent deprehenſi. Altera ignominia erat hac nihilo inferior, quæ in his ſita, vt omnibus honoribus arcerentur, vxorem alicui ſuam collocare, aut ab alio aliquam accipere non liceret, ac præterea pulſandi eos cuiuis obuio ius eſſet, illíque id tolerarent ſqualidi & demiſſi commeantes in lenis pannoſis, haberéntque barbam partim raſam, partim promiſſam. Atque hac igno-

Ignominia præcipua.

Aliæ ignominiæ ſpecies.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

ignominia notati, qui τρέσαντες ipſis dicti, quaſi *trepidantes* vel *bello fugientes*, vt ſcribit Plutarchus Ageſilao. Tertia non multo huic diſſimilis ignominia, εἰς τοὺς κακοὺς ſeu *prauos & ignauos*, qui ita Spartæ contemti & ſpreti erant, vt nemo eos in contubernium admitteret, vel cum eis ſe exerceret. Ac in pilæ ludo ad neutram partem aſſumerentur, itidem in choris vt ad abiecta loca reiicerentur. Sed & quod in via iunioribus cedendum ipſis fuit iiſque aſſurgendum. Quódque maximum erat, virgines domi alere neceſſe habebant, à quibus in ius fortitudinis nomine vocarentur, nec liceret domum ſine virginibus eſſe abſque multa, neque item vt ἀνεγκλήτοις, Id eſt, *Integræ famæ homines* imitari liceret. De qua re Xenophon lib. de Repub. Lacedęmoniorum. Poſtremo nec leuis ea ignominia, quum iubebantur aliqui à magiſtratibus otioſi cum ſcuto in publico ſtare. Quæ pœna legitima erat in ordinis deſertores. Xenophon lib. I V. Hellenicon, vbi de Dercyllida retulit, quod accuſante Pharnabazo iuſſus fuiſſet à Lyſandro cum ſcuto ſtare, poſtea addit: ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι τοῖς σπουδαίοις τῶν λακεδαιμονίων. ἀταξίας γὰρ ζημίωμα ἐστί. Hæc igitur ſunt quæ grauiſſimam continebant ignominiam. Nam de aliis vt de prohibitis commerciis ſeu iure emendi & vendendi. Item de circumductione per vrbem cum boia circa collum, ſupra diximus, locis vt exiſtimamus commodioribus.

Quinto numerauimus inter pœnas Exilium, quod verius tamen Spartæ quaſi pœnę effugium, quam pœna. Nam id plerumque voluntarium fuit, & qui ſoluere multam non potuerunt, aut qui ignominiam vel mortem declinare voluerunt, ſæpè ſponte exulatum abierunt, cuius crebra exempla. Erat alioquin hæc etiam pœna legitima in quoſuis delinquentes Reges & alios, quorum pauci reſtituti, multò plures in exilio vſque ad mortem degebant. Quorum tamen ea æquanimitas, vt non idcirco in exilio degẽtes, hoſtili in patriam animo eſſent, ſed legibus hoc tribuentes earum vim & poteſtatem revererentur. Sicut Demaratus etiam ſui exilij cauſam reddidit. Nam quærenti, cur Rex quum eſſet, Sparta exularet, Reſpondit: Quia maiore vi ſunt leges ciuitatis, ſcilicet quam Reges. Et Pauſanias quum Tegeæ exul Lacedæmonios commendaret, & quidam diceret, cur ergo

5. Genus pœnarum. Exilium.

non manſiſti Spartæ, ſed ſolum vertiſti? Reſpondit: Quia ne medici quidem apud ſanos, ſed apud ægrotos ſolent verſari.

Exilij pœna diuerſa.

Erat autem exilij pœna aliquatenus diuerſa, aliâſque mitior, aliàs grauior. Nam aliqui Laconica tantum excedere iubebātur, quibus apud ſocios degere & commorari ius erat: aliis maius ſupplicium commeritis, ne apud eos quidem degere fas, quos idcirco perſequebantur dedi petentes, donec Græcia relicta longius ad hoſtes commearent. Cæterum in exilij pœna hoc peculiare animāduerto, vt ea vindicaretur cædes inuolūtaria. Sic Dracontium ſcribit Xenophon lib. IV. Anabaſeos Cyri, puerum etiamnum in exilium actum, quod cædem inuoluntariam patraſſet. Quamuis Thucydides lib. V. auctor, Ariſtoclem & Hipponoidam Polemarchos ea quoque pœna damnatos, *δόξαντας μαλακισθῆναι, quod timidi & molles viſi.*

6. Genus pœnarum. Mors.

Porro vltimo inter pœnarum genera mors nobis collocata. Quæ meritò extremum ac ſummum ſupplicium, quamuis Lacedęmoniis ex omnibus pœnis ea minus fuerit formidabilis, ſicut teſtatus Thectamenes Spartanus. Is enim quum Ephororum iudicio addictus fuiſſet morti, ſubridens abibat. Quodam itaque eorum, qui vnà aderant, rogante an ne Spartæ leges contemneret, nequaquam reſpondit: ſed lætor hanc mihi irrogatam eſſe multam, ad quam ſoluendum neque mutuò, neque fœnore aliquid ſumere neceſſe. Cicero Tuſcul. I. & Plutarchus apophtheg.

Mortis genus ſtrangulatio.

Erat autem mortis genus vnicum hoc vſitatū, quod nos obſeruauimus, videlicet ſtrangulatio, qua collo in laqueum inſerto, anima damnati elidebatur, vt patet ex ſupplicio Agidis, quem ſcribit Plutarchus in ipſius vita & apophthegmatis, ſpontè laqueo collum præbuiſſe: *παρέδωκε τῷ βρόχῳ τὸν τράχηλον ἑκουσίως* inquit.

Locus in quo tale ſupplicium ſumebatur.

Sumebatur tale mortis ſupplicium apud Lacedęmonios non publicè in foro, vel extra vrbem, ſed loco quodam in carcere, qui ipſorum idiotiſmo dictus eſt *Δεκάς*. Ita enim Plutarchus Agide: *Δεκάς οἴκημα τῆς εἱρκτῆς ἐν ᾧ θανατοῦσι τοὺς καταδίκους ἀποπνίγοντες*, Id eſt, Decas locus in carcere, vbi morte afficiunt damnatos ſtrangulantes ſeu ſuffocantes.

Tempus ſupplicij.

Fieri autem ſolebat noctu, non interdiu, vt mortis ſupplicium exequerentur. Quod exempla ſatis oſtendunt, & diſertè teſtatum reliquit Herodotus

rodotus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

rodotus lib.IV. ad hunc modum ſcribens: κτείνουσι τοὺς ἂν κτείνωσι λακεδαιμόνιοι νυκτός· μεθ᾽ ἡμέρην δὲ οὐδένα, Id eſt, *Quicunque plectendi ſunt morte eos noctu plectũt, interdiu neminem.* Quod Valerius Maximus lib.IV.cap.VI. etiam veteris inſtituti fuiſſe apud Lacedæmonios teſtatur. Tandem cadauera carcere efferre etiam moris erat, vt ſepulturæ mandarentur. Nam tria illa cadauera Agidis, Archidamiæ auiæ, & Ageſiſtratæ matris, ſcribit Plutarchus poſt ſtrangulationem carcere exportata in magno publico metu, indignãtibus tamen ciuibus. Et Pauſanias templo extractus quum expiraſſet, humi conditus eſt, ídque loco quodam prope Cæadan, quod ſcholiaſtes Græcus annotat: vt exiſtimari poſſit, ſupplicio affectos, ſolitos ibi humari, loco minus honorato & à reliquorum ſepultura diuerſo. Quam Lacedæmoniorum humanitatẽ, vt & alia multa præclara inſtituta, quę iam rudi Minerua pro mediocritate noſtra expoſuimus, optandum eſſet Chriſtianas Reſpub. imitari, ne ſinerent mortuorum cadauera in aere librata ſuſpendi ad totius generis humani ludibrium. Sicut in aliis quibuſdam inclytis Rebuſpub. etiam hac tempeſtate moris eſt, ſupplicio defuncta cadauera terræ mandari. Quorum exemplo, itémque Lacedæmoniorum, diſcere poſſent haud dubiè multa Chriſtiani magiſtratus, quibus legum quarundam iniquitatem, & ſuppliciorum atrocitatem emendare liceret. Sed in hac iudiciorum corruptela, & ſuppliciorum diritate, qua noxij & innoxij paſſim in omnibus Rebuſpub. affliguntur, vix fortean emendatio ſperari poterit. Itaque Deo hæc cum aliis multis committamus.

Cadauera ſtrangulatorũ efferri ſolita.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1

LN 933^I
ex 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1024 4° copy 1